

Eddig megjelent kötetek:

1997

A Harmadik Birodalom hadviselése
Adolf Galland
Hitler gladiátora

1998

A hűség a becsületem
A szövetséges légierő ászai
A NATO az ezredforduló küszöbén
A Luftwaffe ászai
Háború a tengeren
A JG 26 hadműveleti naplója, 1939–1942
Spitfire-ök, Thunderboltok és meleg sör
Skorzeny
A végső győzelemig
Véráztatta föld
Az utolsó porosz
A Wehrmacht
A dieppe-i ütközet
A Bodenplatte hadművelet
Werwolf
Kommando

1999

Az utolsó támadás
Sötét éj, nagy mélység
A Luftwaffe
Mennysország és pokol
A II. világháború híres bombázói
U-bootok harca repülőgépekkel
A Luftwaffe vadászlégierője
Halál keleten
A diadaltól az összeomlásig
A II. világháború híres vadászgépei
A Waffen-SS képes története
Vér és acél
Az ardenneki offenzíva
A II. világháború német titkos fegyverei
Célpont: Anglia
Az angliai csata
A Waffen-SS fegyverei és harceljárásai
A II. világháború német páncélosai
A rettegés ötven napja
Acélpokol
Szingapúr, 1942
Küzdelem a győzelemért

2000

Tizenkét nap májusban
A Messerschmitt Bf 109-es története

Focke Wulf
A part két oldalán
A Tigris harckocsi
1944 júniusa
Panzer
Ászok
A T-34-es közepes harckocsi
A Sherman harckocsi
Stukák
A II. világháború német harci repülői
A Párduc harckocsi
Az Afrika Korps I.
Az ördög segédtisztje
A II. világháború német haditengerészete
Az Afrika Korps II.
Éjszakai vadászok
Fallschirmjäger
A német katona

2001

A JG 26 hadműveleti naplója, 1943–45
Sztálingrád
Fegyvertársak
Páncélosok a háborúban
Hitler hadserege
DAK – Deutsches Afrika Korps
Rommel észak-afrikai hadjárata
Hitlerjugend
Német bombázók Anglia és Oroszország fölött
Hadihajók
Acélemberek
Az olaszországi légi háború
Az MP 40-es
Kesselring
SS-Totenkopf
Véres Vizcaya
A Luftwaffe bombázó ászai
A német villámháború
SS-Leibstandarte
Harckocsi-hadviselés

2002

Az I. világháború napról napra
Berlin
Kriegsmarine
A flamand légi háború
Repülők a II. világháborúban
A Luftwaffe utolsó éve
Harckocsik a II. világháborúban

VC 4740

Antony Shaw

Eredeti cím: World War II Day by Day
Copyright © 2000 Brown Partworks Limited
This translation of World War II Day by Day first published 2000 is
published by arrangement with Brown Partworks Ltd.

Hungarian edition and translation
Copyright © Hajja & Sons, 2002
All rights reserved!

A kiadó írásbeli hozzájárulása nélkül tilos a mű
bármely részének sokszorosítása, illetve bármiféle
adattároló rendszerben való rögzítése és feldolgozása,
ügymint mikrofilmzés, fénymásolás, elektronikus
vagy mechanikus kép- és szövegtárolás.

Magyar kiadás: Hajja & Fiai Könyvkiadó Kft.
4017 Debrecen, Pf.: 32.
E-mail: rendel@hajja.hu
Internet: www.hajja.hu
Felelős kiadó: Hajja Attila

Az 1795-ben alapított
Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülésének
a tagja

Tördelés: Hajja & Fiai Könyvkiadó

ISSN 1418-2467
ISBN 963 9329 41 X

SZTE Egyetemi Könyvtár

J910011240

TARTALOM

BEVEZETÉS	6
1939	10
1940	16
1941	38
1942	72
1943	102
1944	132
1945	164
KÖVETKEZMÉNYEK	186
INDEX	190
KÉPEK FORRÁSA	192

BEVEZETÉS

► **Adolf Hitler német diktátor, a kelet-európai német „életter” megteremtésének megszállottja.**

rejt katonai gyűjtő hatású szónoklataival, aki a *Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei* (Nemzetiszocialista Német Munkáspárt, röviden náci párt) tagja volt. Miután a weimari német kormány nem tudott megbirkózni sem a háború utáni kötelezettségekkel, sem az inflációval, az emberek Hitler felé fordultak, aki más utat javasolt a problémák megoldására.

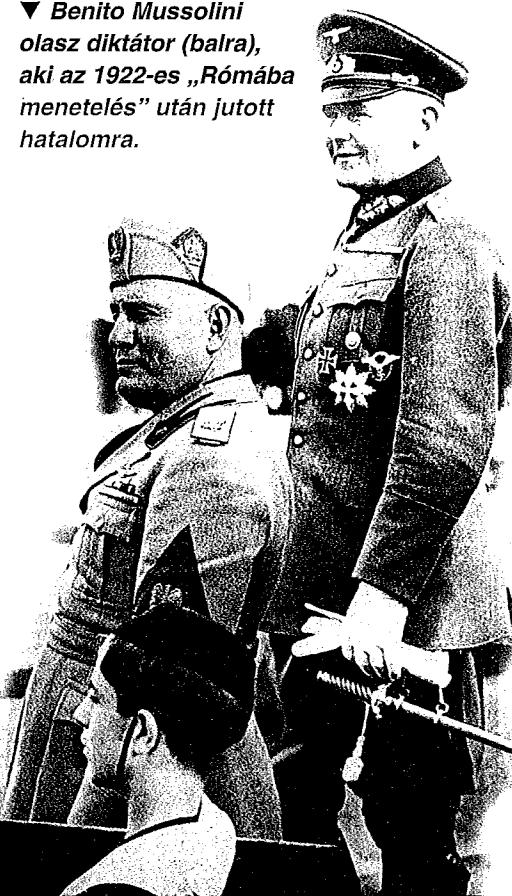
foglalkozzanak a szüléssel és a gyermekneveléssel. A fiatalembereket munkatáborokba küldte (ezek nem tévesztendőek össze a koncentrációs táborokkal). Mind ezért azonban nagy árat kellett fizetni: a náci szétverték a szakszervezeteket, üldözték a zsidókat és a kommunistákat. Hitler megszegte a versailles-i szerződést is, megindította Németország újrafegyverkezését, és bevonult a Rajna-vidékre.

A BIRODALOM TERJESZKEDÉSE

Hitler, miután megszilárdította helyzetét Németországon belül, a határokon túl német „életteret” (*Lebensraum*) keresett. Törekvéseihez az I. világháború utáni békeszerződések is alapot szolgáltattak. Amikor Németországhoz akarta csatolni a németek lakta csehszlovákiai Szudéta-vidéket, célja egyúttal a cseh hadiipar megszerzése is volt.

Ausztria annektálása és Csehszlovákia német megszállása kapcsán a nyugati demokráciák tehetetlennek bizonyultak. Nagy-Britanniában és Franciaországban sokan túlzásnak tartották a Németor-

▼ **Benito Mussolini olasz diktátor (balra), aki az 1922-es „Rómába menetelés” után jutott hatalomra.**

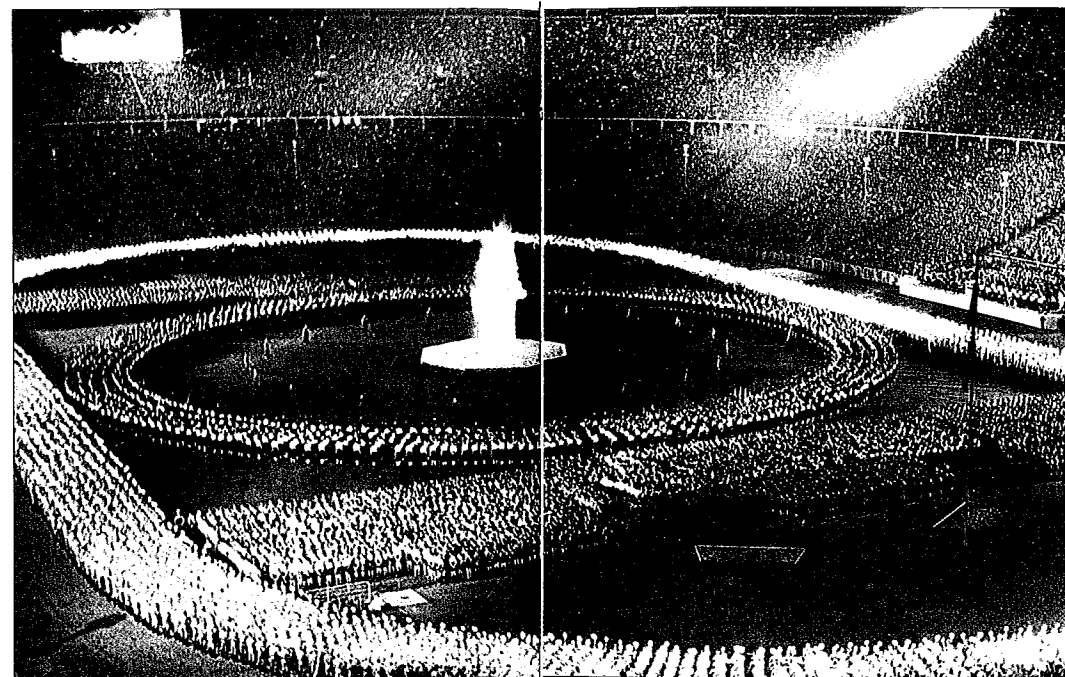

Valószínűtlennek tűnt, hogy a csőd szélére jutott Németország fizetőképes, és a helyzet tovább romlott az 1921-es világgazdasági válság után. Németország a következő évben sem teljesítette kötelezettségét. Megtorlásul Franciaország – megdöbbentő rövidlátást tanúsítva – megszállta a legjelentősebb német ipari központot, a Ruhr-vidéket. Ezzel nem csupán tovább csökkentette a németek egyébként is szerény fizetési lehetőségeit, hanem a gyűlölet lángját is fellobbanította a két nép között.

A Ruhr iparának leállítását végzetes csapást mért a német valutára, ami ezt követően gyorsan elértéktelenedett. A megtakarítások egyik napról a másikra semmivé lettek, milliók zuhantak a nincstelenségbe és a nyomorba, miután elvesztették az állásukat, a reményeiket és a pénzüket.

ADOLF HITLER

Ebben a légkörben mindenki kétségbeesetten kereste a megoldást. Ekkor lépett a színpadra Adolf Hitler nevű lesze-

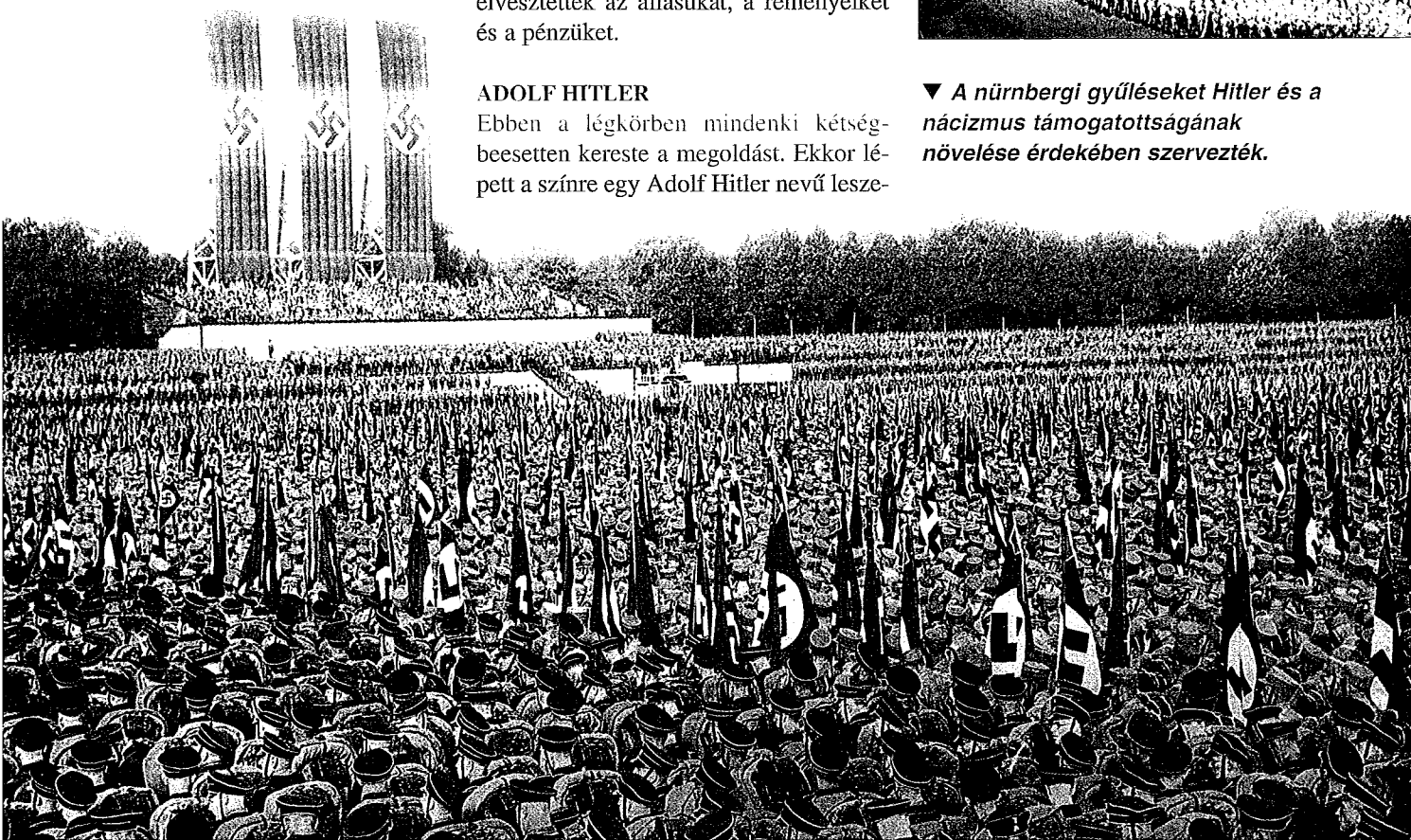

▼ **A nürnbergi gyűléseket Hitler és a náciizmus támogatottságának növelése érdekében szervezték.**

▲ **Az 1936-os berlini olimpia kiváló alkalmat jelentett Hitlernek, hogy bemutassa a világnak a náciizmust.**

A tragikomikus 1923-as müncheni sörpuccs ugyan kudarcba fulladt, a náci párt tagsága azonban az 1920-as években tovább növekedett. Az 1929-es világgazdasági válság is a náci malmára hajtotta a vizet, miután Hitler a kozmopolita zsidókat és a kommunista összeesküvéket okolta a pénzügyi válság kialakulása miatt – és vádjainak sokan hitelt adtak. 1932-ben Hitler megszerezte a voksok 36,9%-át a választásokon, és miután elnyerte az I. világháborús hős, Paul von Hindenburg bizalmát is, az elnök 1933-ban a náci vezért nevezte ki kancellárrá.

A hatalomra került Hitler diktatúrát vezetett be. Munkahelyeket teremtett a zsidók elűzésével, a nők maradjanak otthon,

MEGHATÁROZÓ PILLANATOK

A MEGBÉKÉLTETÉSI POLITIKA

A II. világháború után a megbékélést egyenlőnek tartották a gyávasággal. Az 1930-as években azonban a megbékéltetési politika Neville Chamberlain brit miniszterelnök és az Edouard Daladier-hez hasonló francia vezetők véleménye szerint olyan ésszerű lépésekből állt, amivel megelőzheték Hitler ön hatalmú cselekedeteit. Ezzel kifejezésre juttatták valós vágyukat az újabb, egész Európára kiterjedő háború és az azt kísérő borzalmak elkerülésére.

A megbékéltetés gondolata az 1930-as évek elején született meg Nagy-Britanniában és Franciaországban, ahol a versailles-i szerződés követeléseit sokan túlságosan könyörtelennek tartották Németországgal szemben. Mindezek fényében elfogadhatónak látszottak Adolf Hitler követeléseit Németország újrafegyverzésére és a német területi egység helyreállítására. Chamberlain úgy vélte, hogy amennyiben kielégíti ezeket a „jogos” követeléseket, megteremti a tartós béke alapjait.

A megbékéltetés sikere azonban mind a két fél jóindulatától függött. Az 1938. szeptemberi müncheni tárgyalások után Chamberlain és Daladier jogosnak ítélte Németország igényeit a csehszlovákiai, németek lakta Szudéta-vidék visszacsatolásáról. Chamberlain az egyezményt „becsülettel szerzett békeként” harangozta be. Hitler nagyobb ellenállásra számított, és a francia-brit határozatlanság a katasztrófa politika folytatására ösztönözte.

1939. márciusban megszállta Csehszlovákia többi részét is, ami a megbékéltetési politika végét jelentette. Nagy-Britannia és Franciaország Lengyelország védelméért már csak fegyverrel szavatolhatta.

szágra erőltetett versailles-i békeszerződés követeléseit, és úgy vélték, ha Hitlert „jogos” igényeinek kielégítésével megbékítik, biztosítják a békét Európa többi része számára.

Tévedtek, és tévedésnek bizonyult az is, hogy az 1938 szeptemberében megkötött müncheni egyezmény – amely Németországnak ítélte a Szudéta-vidéket – „egy emberöltőre biztosítja a békét”. Mindezt megerősítette az is, hogy 1939. márciusban Németország megszállta Csehszlovákia többi részét is.

MUSSOLINI OLASZORSZÁGA

A II. világháború nem utolsósorban azért robbant ki, mert Hitler magához hasonló harcias szövetségeseket talált Európában és a Távol-Keleten. Az olaszországi Benito Mussolini XX. századi cézárnak tartotta magát. Az általa vezetett fasiszta rendszer el is ért bizonyos sikereket az országban: lecsapolták és művelés alá vették a mocsarakat, gyárakat és utakat építettek, egyensúlyba hozták a költségvetést, és talán mind közül a legnagyobb sikerként könyvelhették el, hogy a vonatok betartották a menetrendet. A rendszer növelte a hadsereg létszámát, fejlesztette a haditengerészetet és a légierőt. Mussolini csak *Mare Nostrum* („a mi tengerünk”) néven emlegette a Földközi-tengert.

Ám belátta, hadserege még híján van a legmodernebb felszerelésnek, ezért gondosan megválogatta az ellenfeleket. Az Etiópia (akkor még Abesszínia) elleni tá-

▼ A Balti-tenger partján, a Visztula torkolatánál fekvő Danzigot a Népszövetség „szabad várossá” nyilvánította. Hitler az úgynevezett „lengyel korridorral” együtt vissza akarta csatolni Németországhoz.

madást a többi európai nemzet elítélte, miután az olasz repülőgépek bombákat dobtak le a lándzsákkal felfegyverzett bennszülött harcosokra, sőt mérges gázt is bevetettek ellenük. A háború azonban bebizonyította a Népszövetség cselekvésképtelenségét, miután egyetlen tagállamát sem tudta lépésre ösztönözni.

A TENGELYHATALMAK

A távol-keleti Japán is újabb hódításokra készült. 1904–05-ben győzelmet aratott Oroszország felett, annektálta Koreát és lerohanta Mandzsúriát, amit ezt követően Mandzsukuóknak neveztek. A

Népszövetség tiltakozása után Japán egyszerűen kilépett a szervezetből. 1936-ban Németországgal és Olaszországgal megkötötte a kommunistaellenes antikomintern paktumot. Japán ezzel a Róma–Berlin–Tokió tengely tagjává vált. A tengelyt tovább erősítette a Hitler és Joszif Sztálin között 1939. augusztus 23-án kötött meg nem támadási szerződés, amelynek titkos záradéka rendelkezett Lengyelország szovjet német felosztásáról is (Sztálin élni akart a lehetőséggel, hogy a balti államok elfoglalása után a marxizmust tovább „exportálhassa”).

Hitler figyelme ekkor Lengyelország felé fordult. Az I. világháború után létrehozott lengyel állam egy korridoron keresztül tengeri kijáratot kapott, ami sáról is (Sztálin élni akart a lehetőséggel, hogy a balti államok elfoglalása után a marxizmust tovább „exportálhassa”).

Hitler figyelme ekkor Lengyelország felé fordult. Az I. világháború után létrehozott lengyel állam egy korridoron keresztül tengeri kijáratot kapott, ami

▼ **A német újrafegyverkezési program gyümölcsei: Hitler megtekint egy új hadihajót Kielben.**

◀ **Olasz könnyű harckocsik a spanyol polgárháborúban. Az olasz és a német erők is részt vettek a harcokban, és értékes tapasztalatokat szereztek.**

Danzignál érte el a Balti-tengert. Mindez korábban német terület volt, és Hitler úgy döntött, visszaszerzi. Danzig elméletileg a Népszövetség ellenőrzése alatt álló „szabad város” volt, de a nácik már 1934-ben átvették az irányítást, és gyakorlatilag azt tettek, amit akartak. Hitler szónoklataiban kijelentette, hogy a város és a korridor visszatér majd a német birodalomba.

Nyugat-Európában csak kevesen tudták, mi az a „lengyel korridor” – néhányan azt hitték, alagút –, de 1939 márciusában Nagy-Britannia és Franciaország végzetes lépésre szánták el magukat: kötelezettséget vállaltak a lengyel függetlenség védelmére, bár katonailag egyikük sem volt olyan helyzetben, hogy ezt meg is teheték volna. Amikor a német csapatok 1939. szeptember 1-jén benyomultak Lengyelországba, a két ország két nappal később hadat üzent Németországnak. Alig több mint két évvel később az első nagy háború befejezése után kitört a II. világháború.

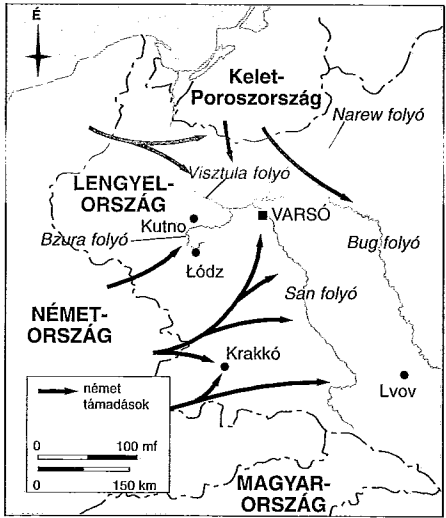
Hónapokig tartó diplomáciai kötélhúzás és „békéltetési” alkudozás után Németország le-
rohanta Lengyelországot. Az Európát újabb há-
borúba sodró német Blitzkrieg a hadviselés új
formáját jelentette. A szövetségesek Nyugat-
Európában nem indítottak támadást Németor-
szág ellen, a keleti fronton azonban fellángolt a
harc a Szovjetunió és a szomszédos Finnország
között.

SZEPTEMBER 1.
KELETI FRONT, LENGYELORSZÁG
53 német hadosztály lépi át a német és
szlovák határt, és 1600 repülőgép támo-
gatásával átkaroló támadást indít Len-
gyelország ellen. A Walther von
Brauchitsch tábornok által vezényelt Fe-
hér terv célja a 24 lengyel hadosztály
megsemmisítése gyors bekerítéssel, mi-
közben elvágják utánpótlási és kommu-
nikációs vonalaikat. Lengyelország teljes
mozgósítást rendel el, de azonnal bevet-
hető erői – amelyek nélkülözik a megfe-
lelő légi és páncélostámogatást – elsősor-
ban a határ mellett állomásoznak. A né-
met erők gyorsan lerohanják ezeket az
egységeket, az erősítések pedig többnyi-
re későn érkeznek a helyszínre a német
előrenyomulás megállításához.

SZEPTEMBER 2.
POLITIKA, SZÖVETSÉGESEK
Nagy-Britannia és Franciaország ultimá-
tumban követeli a németek azonnali ki-
vonulását Lengyelországból.

SZEPTEMBER 3.
POLITIKA, SZÖVETSÉGESEK
A Lengyelország lerohanásával kapcsolo-
latos ultimátum határidejének lejárta
után Nagy-Britannia és Franciaország
hadat üzen a náci Németországnak.
Ausztrália és Új-Zéland is követi példá-

▲ *A szeptemberi, Lengyelország
elleni német támadás légi- és
szárazföldi csapásokkal kezdődött,
amelyek gyorsan megbénították a
lengyel erőket.*

◀ *Német katonák kitörnek egy
lengyel határsorompót.*

▲ *Francia polgárok ünneplik
katonáikat az 1939-es mozgósítási
parancs után.*

jukat. Neville Chamberlain brit minisz-
terelnök háborús kabinetet állít fel, ami-
ben a megbékéltetési politika ellenzői,
Winston Churchill tengerészeti miniszter
(az Admirális első lordja) és Anthony
Eden domíniumügyi miniszter is helyet
kapnak.
TENGERI HÁBORÚ, ATLANTI-ÓCEÁN
Az U-30-as német tengeralattjáró téve-
sen segédcirkálóként azonosítja és el-
süllyesztí az *Athenia* óceánjárót. A táma-
dás 112 ember életét követeli.

SZEPTEMBER 4.
LÉGI HÁBORÚ, NÉMETORSZÁG
A brit Királyi Légierő (RAF) bombázó-
parancsnoksága támadásokat indít a né-
met hadihajók ellen Németország észak-
nyugati partjainál, a Helgolandi-öbölben.
A brit kormány nem engedélyezi a német
szárazföldi célpontok elleni támadáso-
kat.

SZEPTEMBER 5.
POLITIKA, DÉL-AFRIKA
Jan Christiaan Smuts miniszterelnök fel-
állítja a háborús kabinetet, majd belpoli-
tikai viták után hadat üzen Németorszá-
nak.

► *Német katonák kelnek át egy
folyón a lengyelországi hadjárat
során.*

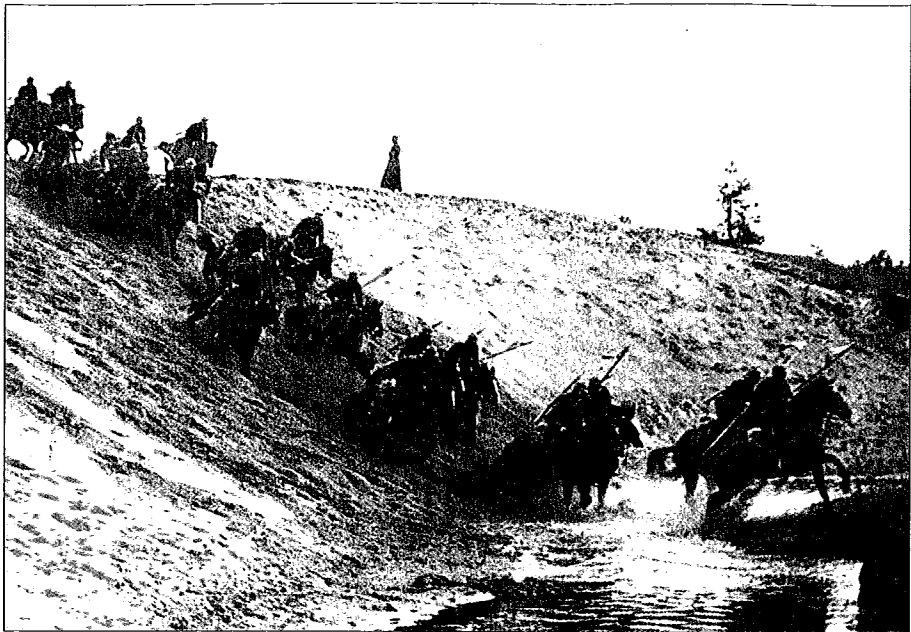
POLITIKA, EGYESÜLT ÁLLAMOK
A kormány bejelenti az ország semleges-
ségét.

SZEPTEMBER 6.
KELETI FRONT, LENGYELORSZÁG
A lengyel kormány és a főparancsnokság
elhagyja Varsót, és elrendeli a katonai
erők visszavonulását a Narew, Visztula
és San folyók mögé. A gyorsan előretörő
német erők elfoglalják Łódzot és Krak-
kót.

SZEPTEMBER 7.
NYUGATI FRONT, NÉMETORSZÁG
Kisebb összecsapások zajlanak le a né-

met-francia határ melletti Saarbrücken-
nél.
TENGERI HÁBORÚ, ATLANTI-ÓCEÁN
Az Atlanti-óceánon átkelnek az első brit
konvojok. A konvoj-rendszert már Ang-
lia keleti partjainál is bevezették, hogy
megvédjék a kereskedelmi hajókat a né-
met tengeralattjárók támadásaitól.
SZEPTEMBER 8.
KELETI FRONT, LENGYELORSZÁG
A Walther von Reichenau tábornok pa-
rancsnoksága alatt álló német 10. hadse-
reg eléri Varsó külvárosait. Wilhelm List
tábornok 14. hadserege Przemyśl mellett
megérkezik a San folyóhoz, miközben

▲ *Fontra vonuló lengyel dzsidások.*

Heinz Guderian tábornok páncéloshadteste Varsótól keletre már a Bug folyónál jár.

SZEPTEMBER 9.
KELETI FRONT, *LENGYELORSZÁG*

A lengyelek Kutnónál Tadeusz Kutrzeba tábornok vezetésével, 10 hadosztálllyal ellentámadást indítanak. A Bzura folyónál a német 8. hadsereg ellen indított támadás a háború leghatékonyabb lengyel hadművelete, de eredményei átmenetinek bizonyulnak.

SZEPTEMBER 10.
POLITIKA, *KANADA*

A kormány hadat üzen Németországnak.

▼ *Lengyel lány siratja a Varsó elleni német légitámadás során életét vesztett nővérét.*

NYUGATI FRONT, *FRANCIAORSZÁG*

Lord Gort parancsnoksága alatt Franciaországba érkeznek a brit expedíciós haderő első egységei. Szeptemberben összesen 160 000 katona és 24 000 jármű kelt át a Csatornán.

SZEPTEMBER 13.
POLITIKA, *FRANCIAORSZÁG*

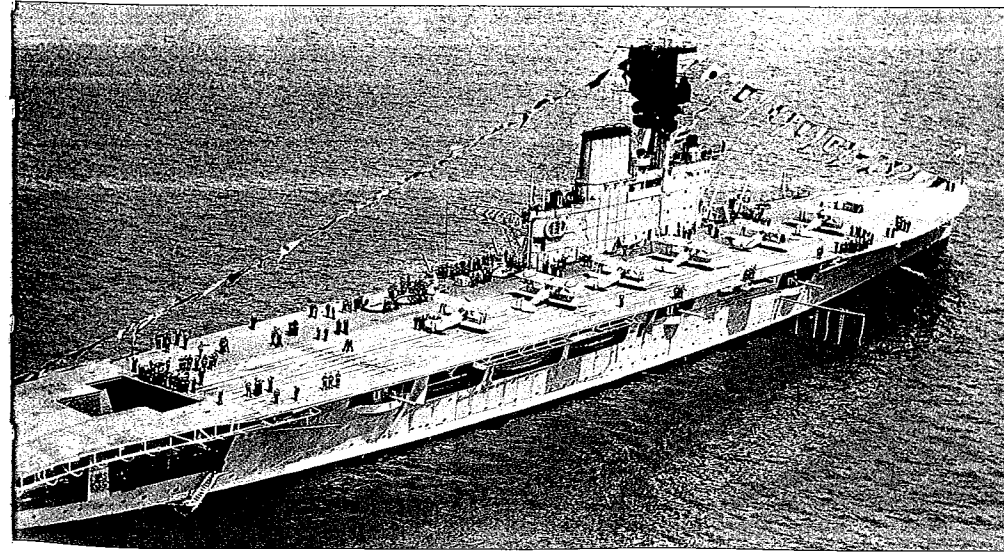
Edouard Daladier tábornok háborús kabinetet állít fel, és átveszi a külügyek irányítását is.

SZEPTEMBER 16–27.
KELETI FRONT, *LENGYELORSZÁG*

Varsót bekerítik, de a védők csak 27-én adják meg magukat. A német 14. hadsereg egy része még harcban áll Lvovtól nyugatra, a többi csatlakozik Guderian csapataihoz, amelyek a Bug folyónál harcolnak.

SZEPTEMBER 17.
TENGERI HÁBORÚ, *ATLANTI-ÓCEÁN*

Az U-29-es német tengeralattjáró elsüllyesztí az Írország délnyugati vizein tengeralattjárók ellen bevetett *Courageous* brit repülőgép-hordozót. Az *Ark Royal* repülőgép-hordozó három nappal ezelőtt megmenekült egy hasonló támadásból. A haditengerészeti vezetés gyorsan cselekszik: a brit repülőgép-hordozókat mentesítik az ilyen küldetések alól, hogy megőrizték más fontos haditengerészeti feladatokra.

◀ *Lengyel csapatok parancsnokai megadják magukat egy német tisztnek. A német Blitzkrieg súlyos vereséget mért a hőiesen harcoló lengyelekre.*

szág 10 572, a szovjetek 734 főt veszítettek, míg a lengyel oldalon 50 000 fő veszítette életét, és 750 000 esett fogságba.

SZEPTEMBER 21.
POLITIKA, *ROMÁNIA*

A román fasiszta szervezet, a Vaszgárda meggyilkolja Armand Calinescu miniszterelnököt.

SZEPTEMBER 27.
POLITIKA, *NÉMETORSZÁG*

Adolf Hitler ismerteti főparancsnokaival a lehetőség szerint minél hamarabb megindítandó nyugati hadjárat terveit. A katonák ellenkezéssel fogadják a bejelentést: nehezményezik Hitler beavatkozását a haditervek kidolgozásába, ráadásul felkészületlennek tartják az országot egy ilyen hadműveletre. A Belgium és Hollandia lerohanására kidolgozott, október 1-jén véglegesített Sárga terv végrehajtását a kedvezőtlen időjárási körülmények miatt többször elhalasztják. A végül csak 1940-ben megindított támadás előtt a tervet módosítják és kibővítik.

▼ *A tengeralattjárók ellen bevetett Courageous brit repülőgép-hordozót 1939. szeptemberben elsüllyesztette egy német tengeralattjáró. A többi brit repülőgép-hordozót gyorsan visszavonták a hasonló bevetésekből.*

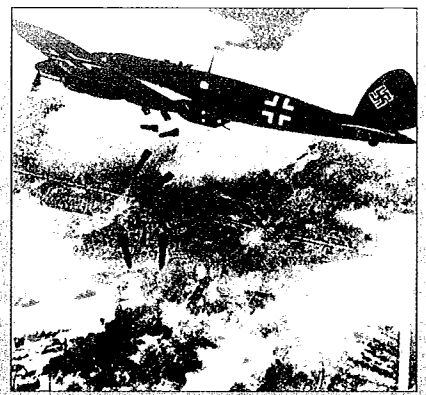
HADASZAT ÉS HARCASZAT

A BLITZKRIEG

A Blitzkrieg („villámháború”) célja az ellenség megsemmisítése egyetlen, erőteljes támadással, amit gyorsasággal, tűzerővel és mozgékonyasággal lehet elérni. Az I. világháború súlyos veszteségekkel járó, de döntést nem hozó állóháborújának elkerülésére kidolgozott stratégiát Heinz Guderian tábornok fejtette ki Achtung! Panzer! című, 1933-ban megjelent könyvében. Németország az első Blitzkrieg – a Lengyelország elleni háború – során kiválóan kihasználta a harckocsik, a mozgó tűzerő és a légerő bevetésében rejlő lehetőségeket. A Blitzkrieg során a támadás lendületének megőrzése érdekében megkerülték az erős ellenállási pontokat, és az ellenség hátsó részében fekvő utánpótlási és kommunikációs vonalakat támadták. Ezt követően a kevésbé gyorsan haladó erők felszámolták az elszigetelt ellenállási góccokat.

A Blitzkrieg sikere nem pusztán az új technológián múltott; szükség volt a lehetőségeket kihasználó, a támadás lendületének megőrzése érdekében az akadályokat legyőző új szemléletű parancsnokokra is.

A szövetséges hadseregek semmit sem tanultak a németek lengyelországi győzelméből, így 1940-ben a Hollandia, Belgium és Franciaország elleni német villámháború hasonlóan nagy német győzelmet hozott.

Német Heinkel He 111-es Varsót bombázza a lengyelországi hadjárat idején. A Blitzkrieg során kulcsfontosságú repülőgépeket mozgó tűzérésként alkalmazták a szárazföldön előrenyomuló erők támogatására.

MEGHATÁROZÓ SZEMELYEK

ADOLF HITLER

Adolf Hitler (1889–1945), a náci Németország létrehozója Ausztriában született. A sikertelen bécsi festőévek és kilüntetésekkel teljesített németországi I. világháborús katonai szolgálat során alakultak ki szélsőséges politikai nézetei, amelyek megalapozták a náci párt későbbi céljait is.

A weimari Németország politikai káoszát és a növekvő társadalmi elégedetlenséget kihasználva 1933-ban megszerezte a hatalmat, majd erőszakkal és megfélemlítéssel szilárdította meg diktatúráját. Hitler nacionalizmusból és rasszizmusból összegyúrt náciizmusát agresszív terjeszkedési politika egészítette ki. Álma Németország feltételezett faji és világnézeti ellenségeinek megsemmisítése, és egy birodalom létrehozása volt. Terjeszkedési törekvései előbb káoszba, majd háborúba taszították Európát.

Hitler a politika terén kiváló taktikusnak és a propaganda mesterének bizonyult, sőt kezdetben a német hadsereget is kiválóan irányította. Merészségét és magabiztosságát a Blitzkrieg első sikerei is megerősítették.

1941-ben azonban már egyre több hibás hadászati döntést hozott, amit tovább rontott makacssága és stratégiai képzetlensége. Elszakadt a valóságtól, és képtelen volt beismerni a vereséget.

1944-ben túlélte egy merényletkísérletet, 1945-ben azonban önkézzel vetett véget életének. Birodalmát legyőzték, az általa elindított háborút minden idők legvéresebb pusztításaként jegyzi fel a történelem.

► **Szovjet csapat Finnországban megkerüli a Karélia-földszorosban kiépített Mannerheim-vonal egyik harckocsiakadályát.**

SZEPTEMBER 29.
POLITIKA, SZOVJETUNIO

A szovjetek figyelme Lengyelország elfoglalása után – egy esetleges német támadás miatt – a Balti-tenger térségének biztosítására irányul. A következő hetekben „kölcsonös együttműködési szerződéseket” kötnek Litvániával, Lettországgal és Észtországgal. Finnország azonban elutasítja a szovjet területi igényeket. A válság békés rendezésének kudarca után a finnek októberben mozgósítják fegyveres erőiket.

OKTÓBER 14.

TENGERI HÁBORÚ, ÉSZAKI-TENGER

Az U-47-es német tengeralattjáró a védelmi rendszert kijátszva behatol a brit Honi Flotta (Home Fleet) Scapa Flow-i támaszpontjára és elsüllyeszti a *Royal Oak* brit csatahajót. 786 ember veszti életét. A támadás után megkezdik a támaszpont védműveinek javítását és felújítását.

NOVEMBER 4.

POLITIKA, EGYESÜLT ÁLLAMOK

A semlegességi törvény megváltoztatása lehetővé teszi, hogy hadviselő országok is vásárolhassanak magáneladóktól fegyvert „fizess és vidd” rendszerben: a fegyverek kifizetése után saját hajóikon kell elszállítaniuk azokat. Miután az Atlanti-óceán hajózási útvonalait a britek ellenőrzik, a rendelet egyértelműen a szövetséges államokat támogatja.

NOVEMBER 26.

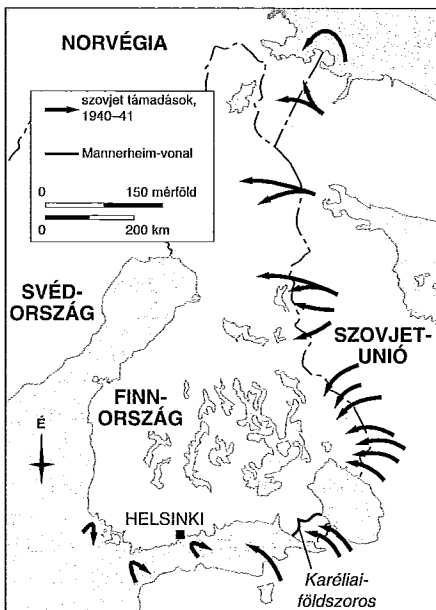
POLITIKA, FINNORSZÁG

A Finnországot bíráló szovjet sajtó és egy határincidens tovább rontja a szovjet–finn viszonyt. Joszif Sztálin szovjet diktátor felmondja a finnekkel kötött megneemtámadási egyezményt, és megszakítja a két ország közötti kapcsolatokat. Finnország egyedül a tárgyalásokban bízhat, mivel szövetségesek és megfelelő fegyverzet híján nem tudja elhárítani a támadást.

NOVEMBER 30.

KELETI FRONT, FINNORSZÁG

Otto Kuusinen szovjet támogatással felállított „finn népi kormányának” kérésé-

▲ **A szovjetek légi- és szárazföldi támadásokat indítottak Finnország ellen, sőt még a partraszállást is megkísérelték.**

re légi és tengeri támogatással 600 000 fős szovjet haderő indít támadást Finnország ellen. Az orosz repülőgépek a finn fővárost, Helsinkit bombázzák. A szovjet támadókkal szemben Karl von Mannerheim tábornagy parancsnoksága alatt egy zömében tartalékosokból álló, létszám- és fegyverzetbeli hátránnyal küzdő hadsereg veszi fel a harcot. A karéliai földszoroson keresztül indított szovjet főtámadást azonban az 1914–18-ban – nehezen járható erdős terepen – kiépített Mannerheim-vonal megállítja.

A szovjetek keleti és északi irányból is megtámadták Finnországot, sőt a déli tengerpartnál egy sikertelen partraszállást is megkíséreltek. A hadjárat előrehaladtával a lelkes, a terepet kiválóan ismerő és jól síelő finn katonák sikeres rajta-

ütéseket hajtottak végre az időjárás által is akadályozott szovjet egységek ellen.

DECEMBER 2.

POLITIKA, FINNORSZÁG

Finnország a Népszövetség beavatkozását kéri a szovjet támadás miatt. A Népszövetség beleegyezik a közvetítésbe, az oroszok azonban elutasítják, ezért december 14-én a Szovjetuniót kizárják a szervezetből.

DECEMBER 7.

KELETI FRONT, FINNORSZÁG

A szovjet 163. hadosztály eléri a kelet-finnországi Suomussali falut. A finn 9. hadosztály elvágja a fagy miatt megállásra kényszerült szovjet hadosztály utánpótlási vonalait, majd támadást indít. A finnek a bekerített szovjet erők felmentésére küldött szovjet 44. hadosz-

▲ **Karl von Mannerheim marsall vezette a hősiiesen védekező finn erőket a szovjet támadók ellen.**

tályt is megtámadják. A szovjetek megpróbálnak kitörni, de nem járnak sikerrel. Az év végére mind a két szovjet hadosztály megadásra kényszerül, miután 27 500 katonája veszítette életét a finn támadások vagy a szélsőséges időjárási viszonyok miatt. A finnek hasonló győzel-

meket aratnak a „téli háború” más összecsapásaiban is.

DECEMBER 16.

KELETI FRONT, FINNORSZÁG

A szovjet 7. hadsereg nagyszabású offenzívát indít a Mannerheim-vonal ellen. A sítálpakon mozgó finn katonák – páncélosok és tüzérség hiányában – új szabotázs technikákkal és rögtönzött robbanóeszközökkel (a szovjet külügyminiszterről elnevezett „Molotov-koktélok”) szállnak szembe az ellenséges harckocsikkal. A harcok 1940. február 11-ig húzódnak.

DECEMBER 17.

TENGERI HÁBORÚ, ATLANTI-ÓCEÁN

A brit *Exeter* nehézcirkáló az *Ajax* és az *Achilles* könnyűcirkálókkal az uruguayi La Plata-öbölben megtámadja a *Graf Spee* német zsebcsatahajót. A brit hajók súlyos sérüléseket szenvednek, amikor megpróbálják megakadályozni, hogy a *Graf Spee* valamelyik hajóra összpontosítsa ágyútüzét.

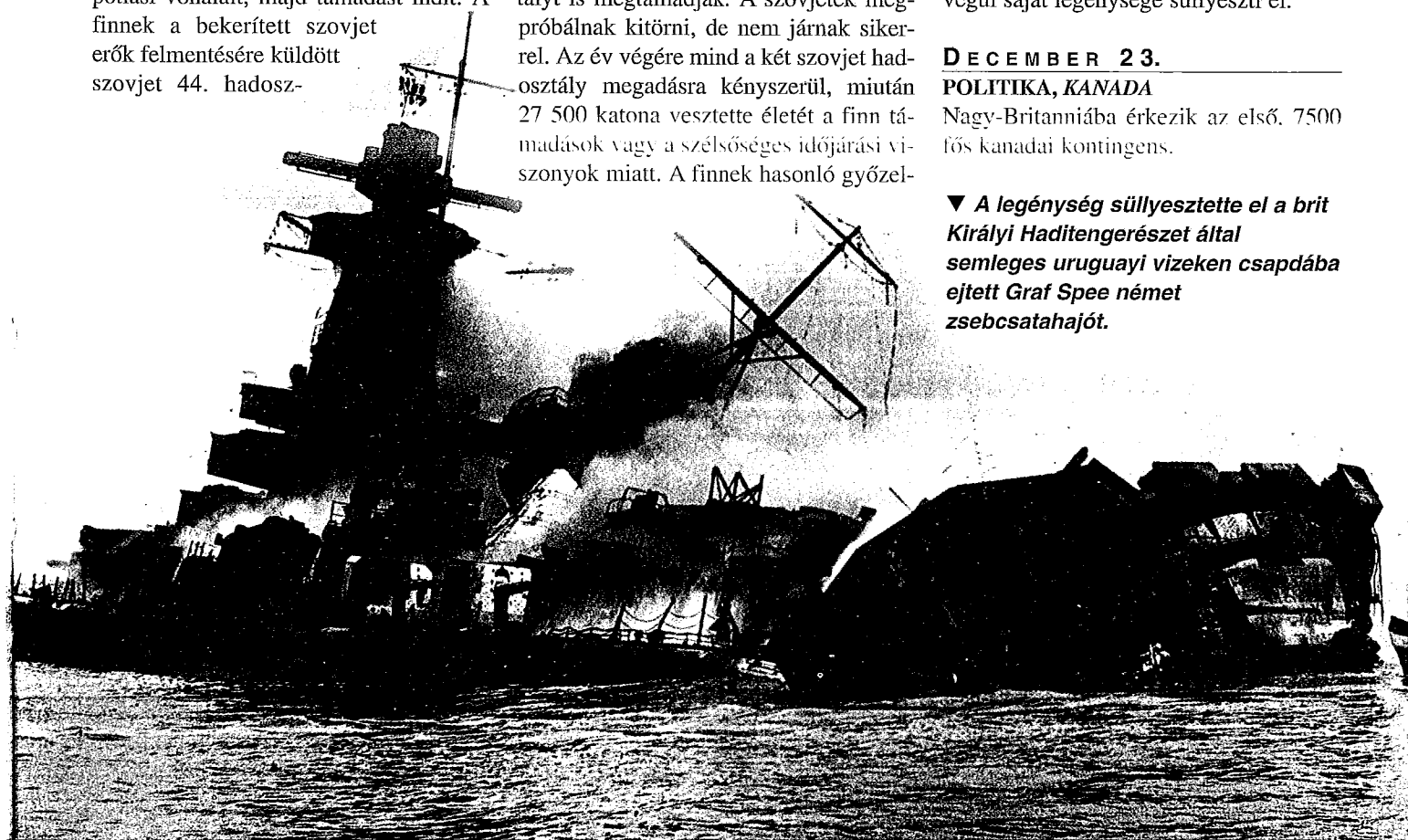
A szintén megrongálódott *Graf Spee* a semleges uruguayi kikötőbe, Montevideóba hajózik a szükséges javítások elvégzésére. A német zsebcsatahajó kifutására leső *Ajax* és *Achilles* cirkálókhöz később csatlakozik a *Cumberland* nehézcirkáló is. A *Graf Spee* azonban 17-én végül saját legénysége süllyeszti el.

DECEMBER 23.

POLITIKA, KANADA

Nagy-Britanniába érkeznek az első, 7500 fős kanadai kontingens.

▼ **A legénység süllyesztette el a brit Királyi Haditengerészet által semleges uruguayi vizeken csapdába ejtett Graf Spee német zsebcsatahajót.**

1940

A német hadsereg 1940-ben villámháborús győzelmek sorozatával meghódította Nyugat-Európa jelentős részét. A német páncélosok és repülőgépek vereséget mértek a szövetségesek hadseregeire Skandináviában, Franciaországban, Hollandiában és Belgiumban. Nagy-Britannia azonban az angliai légi csatában legyőzte Németországot, és ezzel megmenekült az inváziótól. A britek túlélése ezt követően már az észak-amerikai segítségtől függött. Az olaszok afrikai és balkáni hadjáratai eközben tovább szélesítették a konfliktust.

JANUÁR 7. – FEBRUÁR 17.

KELETI FRONT, FINNORSZÁG

Szemjon Tyimosenko tábornok veszi át a karéliei földszorosban harcoló szovjet haderő parancsnokságát. A tábornok kiképzési programot indít az egyes fegyvernemek összehangolt működésének javítására. Az átszervezés és újrafelfegyverzés után a szovjet erők 12-én nagy erejű támadást indítanak a Mannerheim-vonal ellen. A finnek február 17-re visszavonulnak egy második védelmi zónába. Január végén megkezdődnek a titkos békétárgyalások.

JANUÁR 10.

NYUGATI FRONT, BELGIUM

Egy repülőgép a hadsereg két tisztjével kényszerleszállást hajt végre Mechelen mellett. A zsákmányolt dokumentumokból a szövetségesek tudomást szereznek a 17-i támadási tervről. Adolf Hitler részben ezért, részben pedig a kedvezőtlen időjárás miatt tavaszra halasztja a támadás megindítását.

JANUÁR 14.

POLITIKA, JAPÁN

Nobujuki Abe miniszterelnök kormányának lemondása után Micumasza Jonai tengernagy alakíthat kormányt. Az új kabinet szembekerül a katonai vezetéssel.

FEBRUÁR 5.

POLITIKA, SZÖVETSÉGESEK

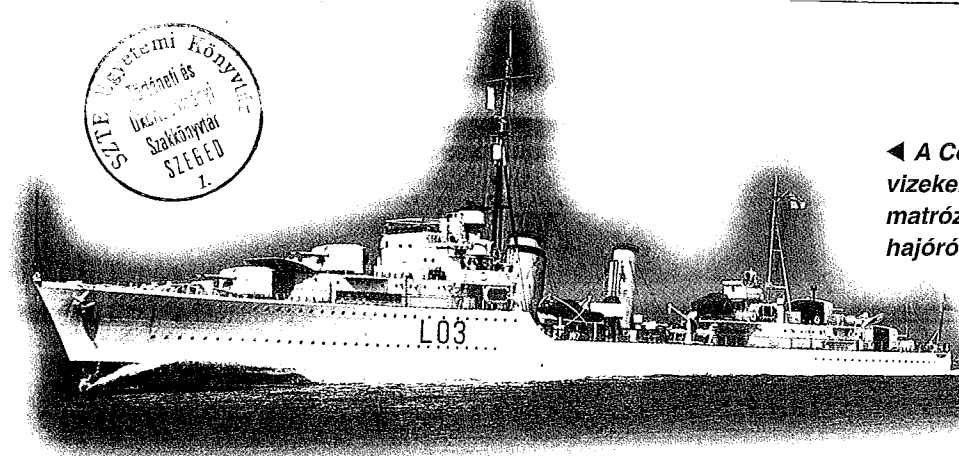
A szövetséges legfelsőbb haditanács a beavatkozás mellett dönt Norvégiában és Finnországban. Ez a határozatlan döntés a semleges Norvégia és Svédország együttműködésére támaszkodik. A szövetségesek elsősorban azt akarják megakadályozni, hogy a svéd vasérc a norvégiai Narvik jégmentes kikötőjén keresztül Németországba jusson.

FEBRUÁR 16.

TENGERI HÁBORÚ, ÉSZAKI-TENGER

A *Cossack* brit romboló – a norvég semlegességet megsértve – 299 foglyul ejtett brit kereskedelmi tengerészt szabadít ki az *Altmark* német szállítóhajóról. A németek meggyorsítják a támadás előkészületeit, mivel azt hiszik, hogy Nagy-Britannia nagyszabású katonai műveleteket tervez Norvégiában.

◀ **Finn tisztek megbeszélnek a szovjet támadók ellen vívott ütközetet.**

◀ **A Cossack brit romboló a norvég vizeken 299 fogságba esett brit matrózt szabadított ki egy német hajóról.**

▼ **A Glowworm brit romboló elsüllyed, miután ütközött az Admiral Hipper német nehézcirkálóval.**

FEBRUÁR 24.

POLITIKA, NÉMETORSZÁG

Új haditervet dolgoznak ki Nyugat-Európa lerohanására. Erich von Manstein tábornok javaslata alapján a támadás súlypontját az Ardennek térségébe helyezik át. A terv szerint a német páncéloserők zöme részt vesz a támadásban.

MÁRCIUS 11.

KELETI FRONT, FINNORSZÁG

A súlyos áldozatok árán kivívott orosz győzelmek után Finnország és a Szovjetunió megkötö a moszkvai egyezményt. A szövetségesek csak jelentéktelen segítséget nyújtottak a finneknek, a finn hadsereg azonban nem kapitulál. Finnország megőrzi függetlenségét, de kénytelen lemondani a karéliei földszorosról és Hangő kikötőjéről, vagyis területének egytizedéről. A háborúban a szovjetek 200 000, a finnek 25 000 katonát vesztek.

MÁRCIUS 20.

POLITIKA, FRANCIAORSZÁG

Lemond a bírálatok keresztüzébe került Edouard Daladier miniszterelnök, mivel nem nyújtott megfelelő támogatást Finnországnak, és így nem tudta távol tartani a háborút Franciaországtól. Utóda a március 21-én kinevezett Paul Reynard.

MÁRCIUS 28.

POLITIKA, SZÖVETSÉGESEK

Nagy-Britannia és Franciaország megállapodnak arról, hogy nem kötnek különbékeket. Úgy döntenek, április 5-től elaknásítják a norvég vizeket, hogy ezzel a nyílt tengerre kényszerítsék a svéd vasércet szállító német hajókat. Az aknásítást április 8-ra halasztják, így már nem tudják megakadályozni a 9-re tervezett német támadást.

ÁPRILIS 8.

TENGERI HÁBORÚ, ÉSZAKI-TENGER

A *Glowworm* brit romboló összecsap a

◀ **Edouard Daladier, Franciaország miniszterelnöke 1940 márciusáig.**

Norvégiába hajózó német flotta egy részével. A romboló orral az *Admiral Hipper* német nehézcirkálónak ütközik, majd elsüllyed. Egy brit tengeralattjáró elsüllyeszti a *Rio de Janeiro* német szállítóhajót. A Királyi Haditengerészet északi-tengeri hajói azonban nem rendelkeznek elegendő információval a német inváziós erőkről, így elfogni sem tudják.

ÁPRILIS 9.

NYUGATI FRONT, NORVÉGIA/DÁNIA

A felszíni hajókból, tengeralattjárókból és 1000 repülőgépből álló német inváziós erő támadást indít Dánia és Norvégia ellen. Dániát azonnal lerohanják. Oslo és Stavanger repülőterei ellen végrehajtják a történelem első légideszant-hadműveleteit, hat másik helyszínen pedig hajókon szállított csapatok szállnak partra. A hat norvég hadosztály nem rendelkezik sem harckocsikkal, sem pedig hatékony tüzérséggel, ráadásul tengerparti védművei és haditengerészete is gyengébb a németekénél.

Az oslói fjordban a norvég parti ütegek ennek ellenére elsüllyeszti a *Blü-*

► **A Norvégia és Dánia elfoglalására indított német Blitzkrieg légi- és tengerideszant-hadműveletekből állt.**

cher német cirkálót: 1600 német tengerész és katona veszté életét. Haakon király és kormánya ezalatt északra menekülhet. A *Rodney* brit csatacirkáló harcba bocsátkozik a *Scharnhorst* és a *Gneisenau* német csatacirkálókkal, az utóbbit meg is rongálja. Egy brit tengeralattjáró később Kristiansandnál elsüllyesztí a *Karlsruhe* cirkálót.

ÁPRILIS 10–13.

TENGERI HÁBORÚ, NORVÉGIA

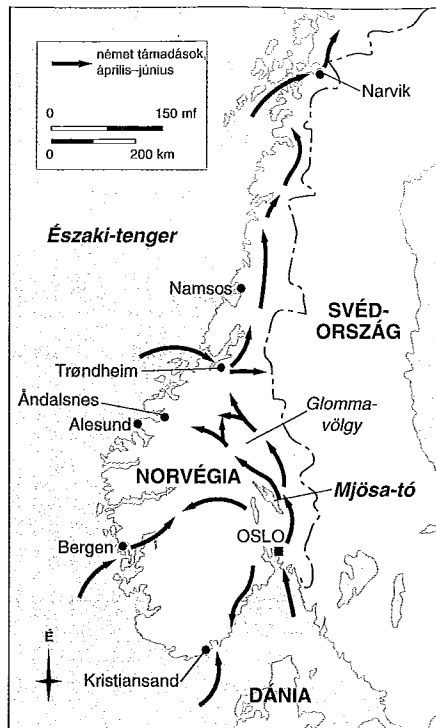
Öt brit romboló Narviktól nyugatra meglepetésszerű támadást indít 10 német romboló és a parti ütegek ellen. A rövid, kaotikus összecsapás során mind a két fél két rombolót veszít, de elsüllyed nyolc német kereskedelmi hajó és egy lőszer szállító hajó is. A *Königsberg* az első cirkáló, amit egy brit légitámadás során Bergennél zuhanóbombázók süllyesztenek el.

Brit repülőgépek 12-én újabb támadásokat hajtanak végre a *Gneisenau*, a *Scharnhorst* és az *Admiral Hipper* ellen. Április 13-án, a második narviki csatában egy brit csatahajó, kilenc romboló és repülőgépek nyolc német rombolót és egy tengeralattjárót süllyesztenek el.

ÁPRILIS 10–30.

NYUGATI FRONT, NORVÉGIA

A németek az első célpontok elfoglalása után folytatják a norvégiai hadjáratot. Carl Otto Ruge vezérőrnagy, az újonnan kinevezett norvég főparancsnok vezeti a védelmet a Mjösától és a Glomma-völgyben.

ÁPRILIS 14–19.

NYUGATI FRONT, NORVÉGIA

10 000 brit, francia és lengyel katonából álló szövetséges expedíciós erő száll partra Namsos, Alesund és Narvik kikötőiben. (A vegyes egységet eredetileg Finnország tá-

▼ Német gyalogság érkezik Norvégia fővárosába, Oslóba.

▲ A Königsberg német cirkáló egy brit légitámadás után elsüllyed.

mogatására állították fel.) Az expedíciós erő célja Trondheim visszafoglalása, a támaszpont megszerzése, de a katonákat nem készítették fel megfelelően a hadjáratra, ráadásul elégtelen a norvégokkal kialakított kapcsolatuk is. A szövetséges egységek között hiányzik az összetartás, alkalmatlanok a sarkvidéki hadviselésre, nincs légi támogatásuk, sőt légvédelmi fegyverekkel sem rendelkeznek.

ÁPRILIS 20–30.

NYUGATI FRONT, NORVÉGIA

A német csapatok megvédik Trondheimet, és megvárják az újabb erők megérkezését. A német repülőgépek erősen támadják a szövetséges egységeket. A brit és francia csapatokat május 1–2-án végül evakuálják Namsosból és Åndalsnesből.

ÁPRILIS 24.

NYUGATI FRONT, NORVÉGIA

A brit hadihajók ágyúi nyitják meg a szövetséges erők narviki offenzíváját. A szövetséges és a norvég erők összehangolása elégtelennek bizonyul, a németek ennek ellenére április végén visszavonulnak a térségből.

▲ A norvég segítségük különösen hatékonyak bizonyultak a német hadtáp- és híradóvonalak szétzilálásában.

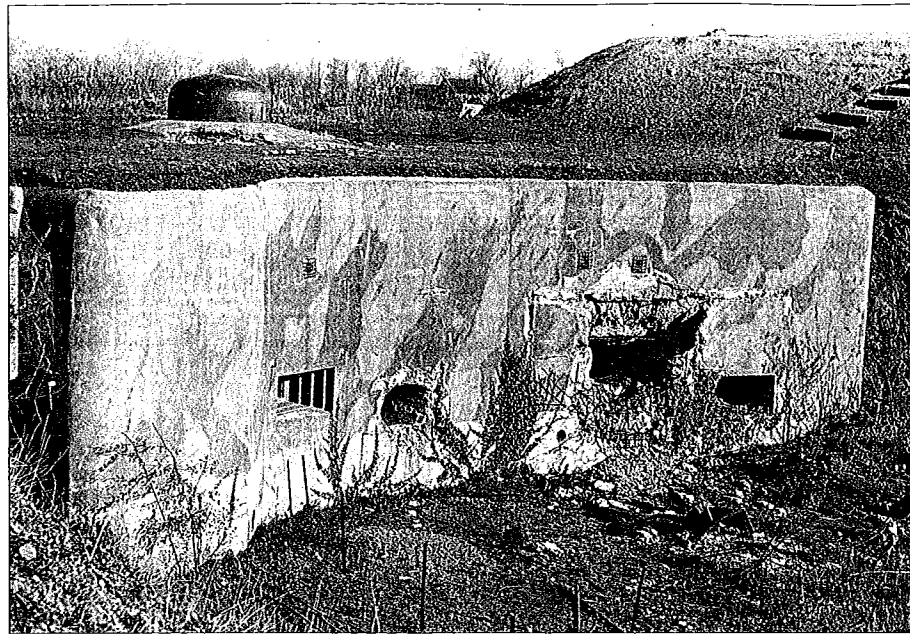
▼ Francia hegyivadászok érkeznek Norvégiába a náci támadás visszaverésére. A szövetségesek brit, lengyel és francia egységekből álló erőt küldtek a norvégok támogatására.

MÁJUS 7–10.

POLITIKA, NAGY-BRITANNIA

A norvégiai hadjárat miatt egy alsóházi vitában élesen bírálják Neville Chamber-

lain miniszterelnököt. Chamberlain lemondásra kényszerül, miután a bizalmatlansági indítványt követő szavazás során kiderül, jelentősen csökkent a kormány támogatása, az ellenzéki Munkáspárt pedig visszautasítja a koalíciós kormányzást. Utódja Winston Churchill, aki koalíciós kormányt alakít.

MÁJUS 8.

POLITIKA, SZOVJETUNIO

Szemjon Tyimosenko tábornok veszi át Klementij Vorosilov marsall helyét a honvédelmi népbiztosság élén.

MÁJUS 10.

NYUGATI FRONT, LUXEBURG/HOLLANDIA/BELGIUM

Előkészítő légitámadások után a Gerd

◀ *Neville Chamberlain brit miniszterelnök, a megbékéltetési politika szószólója, aki a finnországi és norvégiai kudarcok után lemondott.*

▼ *Német csapatok kelnek át a Meuse folyón a hollandiai támadás idején.*

◀ *Német ejtőernyősök foglalták el a kulcsfontosságú belga erődöt, Eben Emaelt.*

von Rundstedt tábornok vezette „A” és a Fedor von Bock tábornok vezette „B” német hadseregszervezetek támadásba lendülnek. A német ejtőernyősök sikeres támadást hajtanak végre a kulcsfontosságú belga Eben Emael-erőd, valamint a holland védelmi pontok ellen. A francia–német határon kiépített, föld alatti erődökből és más védművekből álló francia Maginot-vonalat a Ritter von Leeb tábornok vezette német „C” hadseregszervezet támadja.

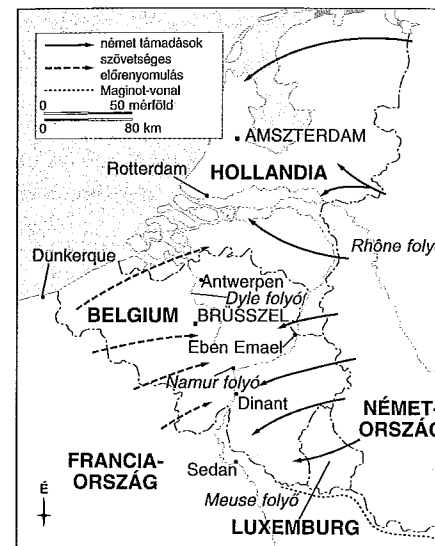
A brit–francia haderő balszárnya – a szövetséges terveknek megfelelően – bevonul Belgiumba. Ezt követően Von Rundstedt meglepetésszerűen előretör az Ardennekből, és ezzel gyakorlatilag elvágja a belgiumi és a franciaországi szövetséges erőket. A szövetséges erők Namurtól északra, a Dyle és a Meuse folyók mentén nyomulnak előre, hogy a tervek szerint elérjék a Dyle mentén kiépített állásokat, de előrejutásukat jelentősen hátráltatja az elégtelen együttműködés a holland és a belga erőkkel.

MÁJUS 11–15.

NYUGATI FRONT, HOLLANDIA/BELGIUM

A német támadás ereje – a tengeri zsílik megnyitása és a Rajna elaknásítása ellenére – elsöpri a holland ellenállást. A németek egyre közelebb jutnak a Dyle-vonalhoz, miközben a belga védőket az Albert-csatornához szorítják vissza.

Wilhelmina holland királynő május

13-án a kormánnyal együtt Nagy-Britanniába menekül. A 14-i tűzszünetet megelőzően a németek bombázzák Rotterdam városát. A holland hadsereg másnap kapitulál.

MÁJUS 12–14.

NYUGATI FRONT, FRANCIAORSZÁG

A német erők elérik a franciaországi előrenyomulás szempontjából döntő fontosságú Meuse folyót. A zuhanóbombázók megsemmisítik a francia állásokat, és a felfújható csónakokon átkelő csapatok 13-án Sedannál és Dinant-nál hídfőállásokat hoznak létre. A páncélosok a szövetséges légitámadások ellenére gyorsan törnek előre nyugati irányba és 75 km szélességben áttörik a szövetséges védelem vonalát.

▲ *A francia 2. hadsereg 15 cm-es tarackja a Franciaországért vívott 1940-es háború elveszített harcaiban.*

◀ *A május 10-én indított német offenzíva Németalföldre vonta a szövetséges erőket, mielőtt a németek az Ardennekből támadást indítottak Franciaország ellen.*

Ezzel elvágják a gyenge ellentámadásokkal próbálkozó francia 9. és 2. hadseregeket.

MÁJUS 15–20.

NYUGATI FRONT, BELGIUM

A német 6. és 18. hadsereg a Dyle-vonal feladására kényszeríti a szövetségeseket, akik ezután a Brüsszeltől nyugatra fekvő Scheldt-vonalhoz és a Dendre folyóhoz

MEGHATÁROZÓ SZEMÉLYEK

SIR WINSTON CHURCHILL MINISZTERELNÖK

Winston Spencer Churchill (1874–1965) volt katoná, újságíró és államférfi, betöltött különféle minisztériumi posztokat, de a 30-as években a megbékéltetési politika ellenzőjeként a brit politikai élet periferiájára szorult. 1940-ben azonban, amikor a németek közel kerültek a teljes győzelemhez, a hatalom csúcsára került.

Churchillnek nagy szerepe volt abban, hogy nemzete elkerülte a vereséget. A bátor, de gyakran türel-

metlen miniszterelnök folyamatosan támadásra buzdította a parancsnokokat. Ő kovácsolta egybe a szövetséges államokat, de Nagy-Britannia túlélését elsősorban az Egyesült Államok szilárd támogatásának biztosítása jelentette.

Churchill és a szövetségesek vezetői több tanácskozáson határozták meg a háborús stratégiát. Kommunistaellenes nézetei ellenére működőképes szövetséget hozott létre a Szovjetunióval, bár előre látta a háború utáni Európa politikai megosztottságát.

A belpolitikában a koalíciós kormányzás időszaka alatt sikerült biztosítani a képviselőház hűségét és együttműködését. Winston Churchill mesteri propagandája, különleges és szónoklatai „tartották a lelket” a britekben és biztosította támogatásukat a háború éveiben. Népszerűsége ellenére azonban az 1945-ös választásokat elvesztette, mivel sokan úgy érezték, hogy a háború utáni Nagy-Britanniának új miniszterelnökre van szüksége. Churchillt azonban ettől függetlenül a XX. század egyik meghatározó alakjaként tartja számon a történelem.

vonulnak vissza. A francia erők kénytelenek kivonulni Hollandiából. A belga erők Antwerpen és Brüsszel között folytatják a harcot, de a németek előbb az Escaut-csatornához, majd 20-ra a Lys folyóhoz szorítják vissza őket.

MÁJUS 15.

LÉGI HÁBORÚ, NÉMETORSZÁG

Az első brit hadászati bombázás Németország ellen: 99 repülőgép támadja a Ruhr-vidék olajfinomítóit és rendező pályaudvarait.

MÁJUS 16–20.

NYUGATI FRONT, FRANCIAORSZÁG

A francia tartalékokból és a németektől délre álló egységekből a sebezhető szövetséges vonalak megerősítésére felállítják a francia 6. hadsereget, de a német előrenyomulást ez sem képes megállítani. A Charles de Gaulle dandártábornok vezette 4. harckocsihadosztály Laon–Montcornet körzetében ellentámadást indít, de vereséget szenved.

A német páncélosok május 18-án elérik Cambrai-t, két nappal később pedig Abbeville-nél a tengert. A szövetségesek helyzete válságosra fordul: át kell vágniuk a német „páncélosfolyosót”, különben északi erőiket teljesen elvágják a déliektől. Maurice Gamelin tábornok, szövetséges főparancsnok menesztése és utódja, Maxime Weygand 19-i kinevezése tovább késlelteti a sürgős katonai döntések meghozatalát, és rontja a szövetségesek esélyeit.

MÁJUS 21–28.

NYUGATI FRONT, FRANCIAORSZÁG

A brit harckocsik május 23-án Arras-nál összecsapnak a német 7. páncélos-hadosztállyal. Heinz Guderian tábornok folytatja az előretörést Boulogne és Calais irányába, és a páncélos-támadóék szétzúzásával próbálkozó szövetséges „Weygand-terv” sem tudja megállítani. A szövetséges csapatok tengeri evakuálása után Boulogne és Calais kapitulál.

A páncélosokat Párizs elfoglalására tartogató Hitler Gravelines-nél megállítja Gerd von Rundstedt

▲ **Brit katonák megadják magukat Calais-ben, miután sikertelenül próbálták megvédeni a várost a német légiő és páncélosok ellen.**

▼ **Maurice Gamelin tábornok, a franciaországi szövetséges erők parancsnoka nem tudta megállítani a német Blitzkrieget.**

páncéloserőit, és a légiőrt vezényli a Dunkerque-nél bekerített szövetséges egységek ellen. A brit repülőgépek azonban szembeszállnak a támadókkal, és lehetővé teszik a szárazföldi csapatok evakuálásának előkészítését.

MÁJUS 25–28.

NYUGATI FRONT, BELGIUM

A szövetséges erők dunkerque-i vissza-

vonulása után a németek bekerítik a Lipót király vezette belga erőket. A további ellenállás értelmetlen, a király 28-án megadja magát. A harcokban 7550 belga katona esett el. A fegyverletétel sebezhetővé teszi a szövetséges erők balszárnyát, és kilátástalanná válik a további belgiumi küzdelem is. A Párizsba menekült belga kormány azonban elutasítja Lipót király kapitulálását, és átveszi a hatalmat.

MÁJUS 26.

NYUGATI FRONT,

FRANCIAORSZÁG/BELGIUM

Megkezdődik a *Dynamo* hadművelet, a dunkerque-i szövetséges erők evakuálása. Az Aa-, Scarpe- és Yser-csatornák mentén védelmi övezetet alakítanak ki a visszavonulás fedezésére, mialatt a kirándulójákból, kereskedelmi és hadihajókból álló mentőflotta átkel a La Manche csatornán.

MÁJUS 31.

POLITIKA, EGYESÜLT ÁLLAMOK

Franklin D. Roosevelt elnök „egymilliárd dolláros védelmi programot” indít a fegyveres erők megerősítésére.

JÚNIUS 1–9.

NYUGATI FRONT, NORVÉGIA

Miután a norvégokat értesítik a brit és francia csapatok evakuálásáról, június 4-én megkezdik a visszavonulást. Haakon király és a kormány 7-én Angliába menekül. 24 500 katonát evakuálnak. A király végül június 9-én, 1335 katona eleste

▼ **Nagy-Britanniába visszahajózó katonák figyelik a dunkerque-i kikötő fölött gomolygó füstöt.**

MEGHATÁROZÓ PILLANATOK

A FRANCIAORSZÁGI CSATA

A Belgium, Hollandia, Luxemburg és Franciaország felett aratott német győzelem a Blitzkrieg csúcspontját jelentette, és biztosította Adolf Hitler nyugat-európai uralmát. A május 10-én megindított hadjáratban először a semlegességben bízó, a németeknél katonailag lényegesen gyengébb Hollandiát és Belgiumot rohanták le.

Amikor a brit és a francia erők egy német elterelő támadást követően Belgiumba siettek, az ellenség az Ardennek erdősegeiből megindította a fő támadást. A szövetségesek korábban harckocsik számára járhatatlannak ítélték ezt a térséget, így a német előretörés csekély ellenállásba ütközött. Az ezen az útvonalon Franciaországba özőnlő, gyorsan haladó páncélososzlopok benyomultak a szövetségesek hátsóterületére. A nyugati tengerpart irányába előretörő páncélosok gyakorlatilag elvágják az északi szövetséges erőket a déli utánpótlástól. A szövetségesek nem tudták megállítani a hatékonyan harcoló német páncélosokat és a repülőgépeket, sőt még egy elfogadható ellentámadási terv kidolgozására is képtelenek voltak.

Miután Dunkerque-ből kimenekítették a brit, francia és belga erőket, a németek megindították a hadjárat utolsó támadását. A Maginot-vonalat, amit korábban a francia védelem kulcsának hittek, a német erők megkerülték, végül bekerítették és elfoglalták.

A politikusok bakilövései után a francia főparancsnokság megkísérelte összefogni a hadseregeket, de a németek kiválóan összehangolt támadása minden ellenállást elsöpört. Június 14-én elesett Párizs. A német és a francia küldöttek június 22-én aláírták a fegyverszüneti egyezményt.

Francia katona megadja magát a német támadóknak.

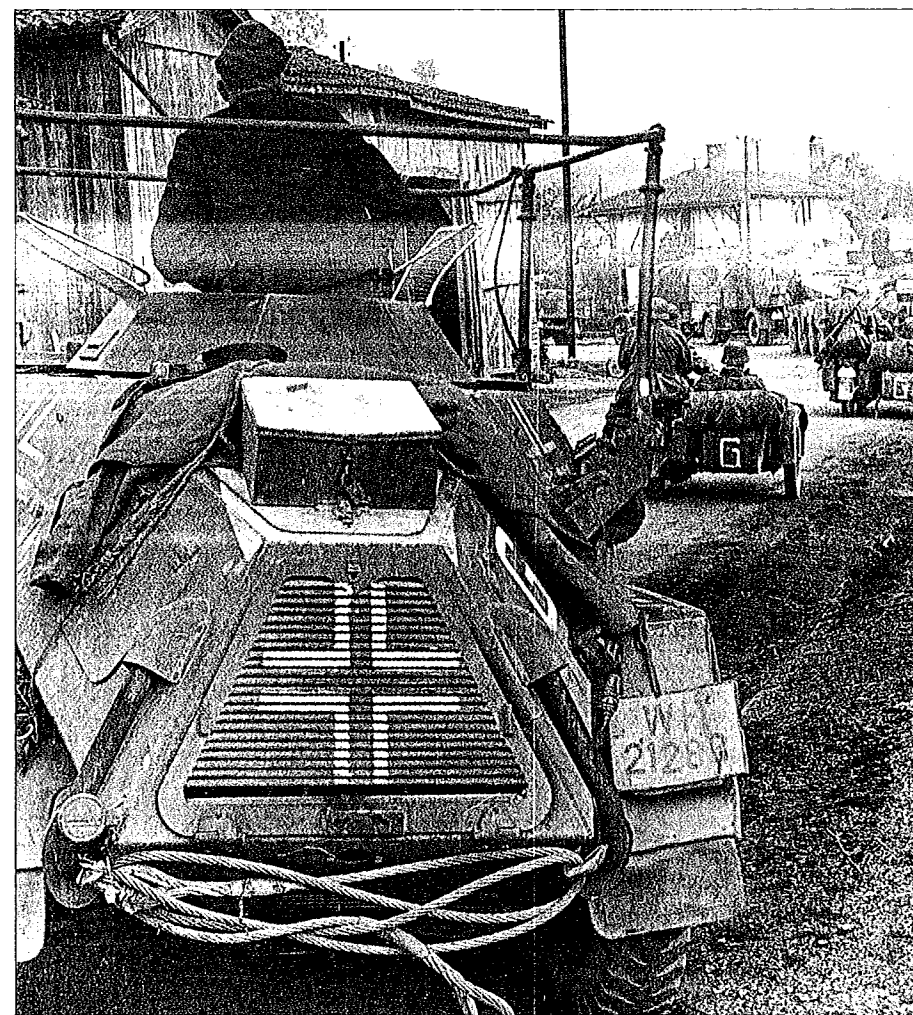
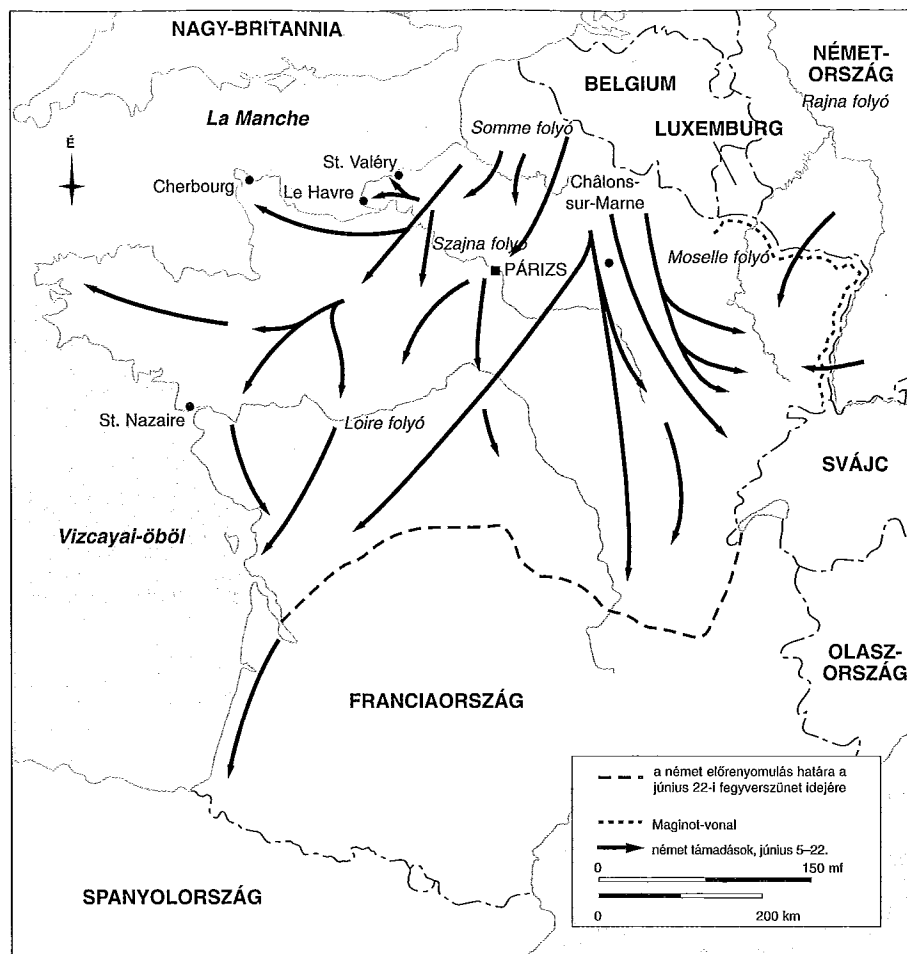
▲ A Dunkerque-ből evakuált sebesült katonák visszatérnek Angliába.

után rendeli el a harcok befejezését. A szövetségesek összesen 5600 embert, valamint egy repülőgép-hordozót, két cirkálót, kilenc rombolót, kisebb hajókat és 100 repülőgépet vesztek. A németek vesztesége 3692 ember, 19 hadihajó és 242 repülőgép.

JÚNIUS 3-4.

NYUGATI FRONT, FRANCIAORSZÁG

Véget ér a *Dynamo* hadművelet. 338 226 katonát mentenek ki Dunkerque partjai-

▲ A németek villámháborúval foglalták el Franciaországot. A páncélosok megkerülték a Maginot-vonalat és más védelmi állásokat. A szövetséges erőket ezután gyorsan elszigetelték és légi-, valamint szárazföldi támadásokkal vereséget mértek rájuk.

ról (ezek kétharmada brit), de 243 hajó és 106 repülőgép megsemmisül. A brit expedíciós haderő május 31-én evakuált parancsnoka, Lord Gort tábornok helyét Sir Harold Alexander altábornagy veszi át. A németek június 4-én foglalják el Dunkerque-et. 40 000 francia katona esik fogságba.

JÚNIUS 5-12.

NYUGATI FRONT, FRANCIAORSZÁG

A 119 hadosztályból álló német haderő megindítja a Franciaország meghódítását célzó Vörös hadműveletet. A Fedor von Bock tábornok vezette „B” hadseregcső-

◀ A német gépkocsizó egységek gyorsan haladtak előre a franciaországi csatában.

► A diadalmas német csapatok párizsi díszszemléje Franciaország elfoglalása után.

port a Somme folyó mentén előrenyomulva június 9-én Párizstól nyugatra eléri a Szajnát. A Gerd von Rundstedt tábornok vezette „A” hadseregcsőport a Maginot-vonal előtt a Moselle folyó irányába előrenyomulva Párizstól keletre indít támadást. Von Rundstedt harcokcsíjait a „B” hadseregcsőport páncélosaival megerősítve legyőzik a francia 4. hadsereg ellenállását és 12-én Châlons-sur-Marne mellett áttörik a francia vonalakat.

A franciák a Somme és az Aisne folyók mentén felállított Weygand-vonalnál próbálják megvédeni Párizst és a belső területeket. A 65 francia hadosztály egy része elszántan harcol, de sok egység létszámhátrányban, hiányos felszereléssel küzd. A légitámadások és a logisztikai nehézségek tovább rontják Maxime Weygand tábornok egyébként is sebezhető hadseregének helyzetét.

JÚNIUS 8.

TENGERI HÁBORÚ, ÉSZAKI-TENGER

A norvégiai konvojokra vadászó *Scharnhorst* és *Gneisenau* német csatahajók elsüllyesztenek három üres hajót, majd ezt követően a *Glorious* brit repülőgép-hordozót és két rombolót. A britek ezekkel a veszteségekkel indokolják a norvégiai konvojok nem megfelelő védelmét.

JÚNIUS 10.

NYUGATI FRONT, FRANCIAORSZÁG

St. Valéry és Le Havre kikötőiből megkezdik 11 000 brit és francia katona evakuálását és Nagy-Britanniába szállítását.

JÚNIUS 10-11.

POLITIKA, OLASZORSZÁG

Olaszország hadat üzen Franciaországnak és Nagy-Britanniának. Benito Mussolini gyorsan ki akarja használni Franciaország összeomlását, nem törődve a korábbi elemzésekkel, melyek szerint Olaszország csak 1942-ben rendelkezik majd olyan haderővel, ami lehetővé teszi a németek oldalán vívott háborút. Kanada 10-én. Ausztrália, Új-Zéland és Dél-Afrika pedig a következő napon hadat üzen Olaszországnak.

JÚNIUS 12-14.

TENGERI HÁBORÚ, FÖLDKÖZI-TENGER

Brit hadihajók 12-én tűz alá veszik a tobruki (Líbia) olasz támaszpontot. A francia haditengerészet 14-én Genova és Vado kikötőit ágyúzza.

A brit légierő támadásokat indít Torino és Genova, valamint a líbiai és kelet-afrikai olasz repülőterek ellen.

JÚNIUS 13.

POLITIKA, EGYESÜLT ÁLLAMOK

Franklin D. Roosevelt elnök aláírja a haditengerészet 1,3 milliárd dolláros fejlesztési tervét. Winston Churchill Roosevelthez intézett kérése után megindulnak a briteknek küldött fegyverszállítmányok.

JÚNIUS 13-25.

NYUGATI FRONT, FRANCIAORSZÁG

A franciák „nyílt várossá” nyilvánítják Párizst, hogy megkíméljék a pusztulástól. Minden francia erő a fővárostól délre vonul. A Maginot-vonalat sorsára hagyják. A német csapatok 14-én bevonulnak Párizsba, miközben franciák ezrei menekülnek el a városból. A Maginot-vonal és a svájci határ térségében felvonuló német „C” hadseregcsőport áttöri a francia védelmet. A minden irányban előrenyomuló német erők átkelnek a Rajnán és a

▼ A *Scharnhorst* (előtérben) és a *Gneisenau* német csatacirkálók megtámadták a Norvégiából evakuált katonákat szállító szövetséges hajókat.

◀ A francia küldöttek ugyanabban a vasúti kocsiban írják alá a megadási okmányokat, amelyben Németország az 1918-as hasonló dokumentumokat írta alá.

Miután a franciák 24-én az olaszokkal is megkötik a fegyverszüneti egyezményt, minden frontszakaszon bekövetkezik a fegyvernugvás. A franciák május 10. óta több mint 85 000 katonát vesztek, a britek 3475-öt, a németek pedig 20 074-et.

Miközben a Pétain-rezsim együttműködik a németekkel, Charles de Gaulle francia dandártábornok 18-án a londoni rádió adásában meghirdeti a harcot Franciaország felszabadítására.

Loire-on. Cherbourg és St. Nazaire között hamarosan minden kikötő a németek kezére jut.

JÚNIUS 15–25.

NYUGATI FRONT, FRANCIAORSZÁG

Megkezdik az Északnyugat-Franciaországban maradt szövetséges csapatok evakuálását. Az *Ariel* hadművelet 16-tól a Vizcayai-öböl kikötőit is érinti. 214 000 katonát sikerül kimenteni, de 3000 ember életét veszti, amikor 17-én elsüllyeszti a *Lancastria* óceánjárót.

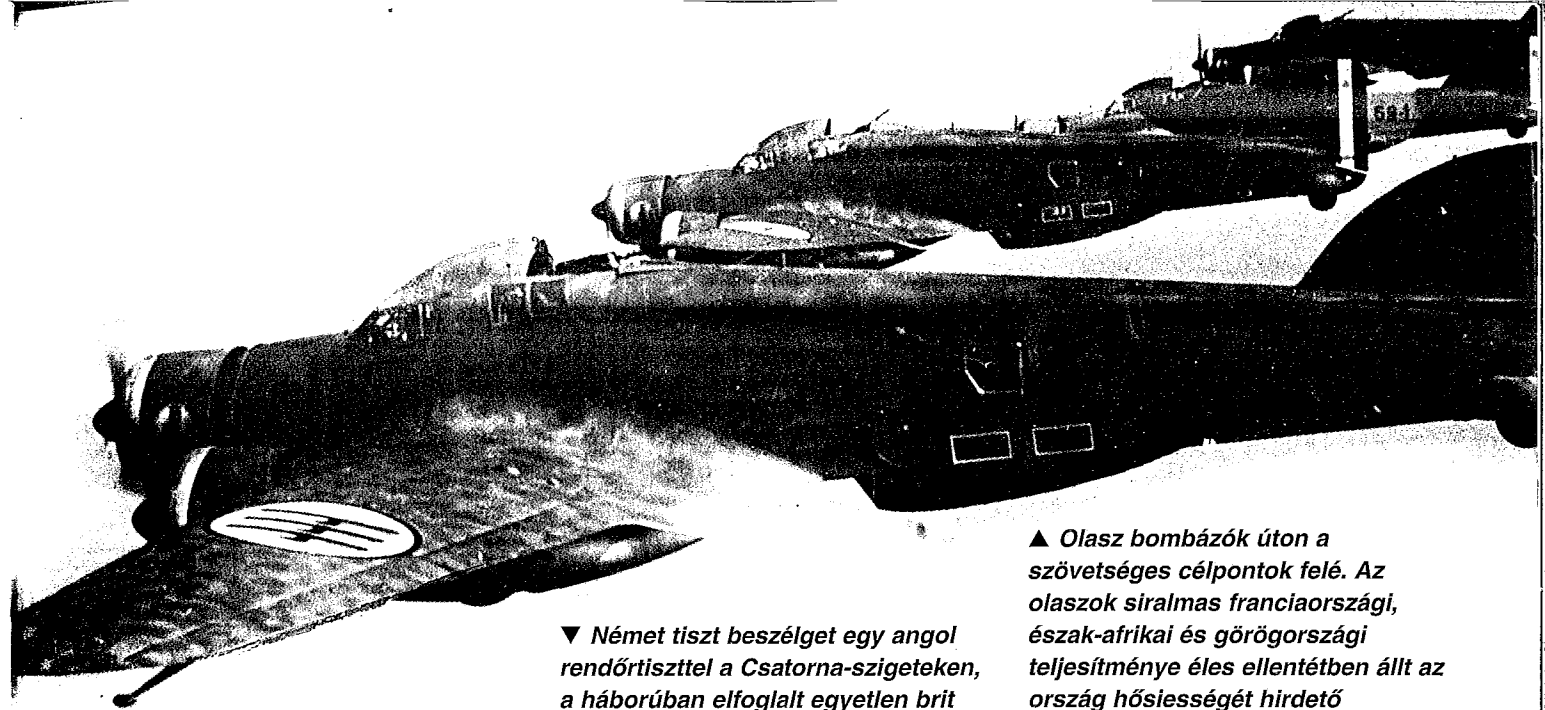
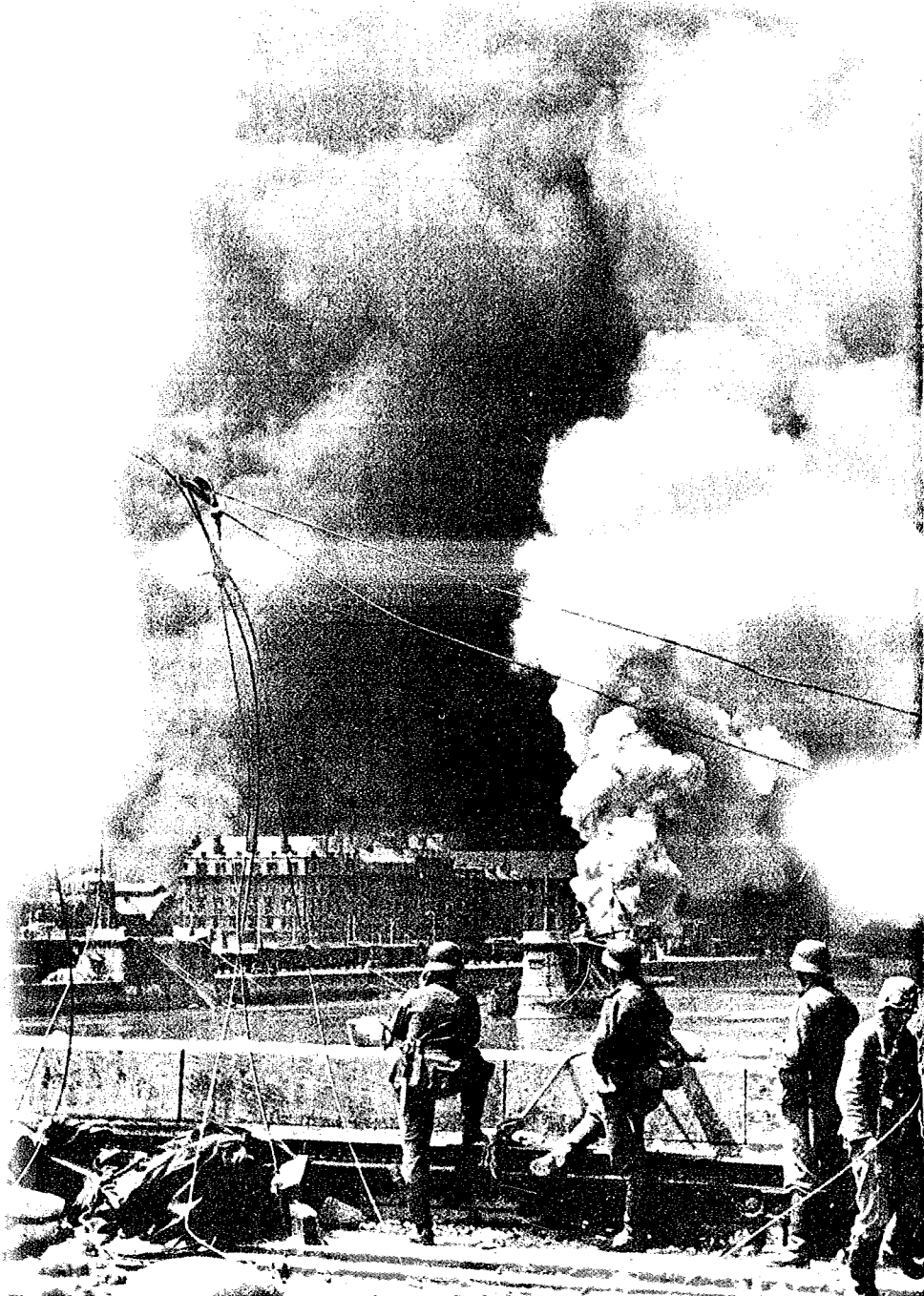
JÚNIUS 16–24.

POLITIKA, FRANCIAORSZÁG

Paul Reynaud miniszterelnök nem tudja meggyőzni kormányát a harcok folytatásáról és felmondja a különbékék kötését tiltó angol-francia megállapodást. Franciaország azt is elutasítja, hogy a két ország lépjen unióra.

Reynaud lemond, a helyét Henri-Philippe Pétain marsall veszi át. Pétain 17-én a fegyverszüneti feltételek ismertetését kéri Németországtól. A fegyverszüneti egyezményt 22-én Compiègneben, az I. világháborút lezáró fegyverszünet megkötésének helyszínén írják alá. Az egyezmény alapján német megszállás alá kerül Franciaország kétharmada, beleértve az északi és nyugati tengerpart kikötőit is. A déli terület – Vichy-Franciaország – névleges francia igazgatás alá kerül és megtarthatja a gyarmatokat is.

► Német katonák Rouen városában a franciaországi csata idején.

▼ Német tiszt beszélget egy angol rendőrtiszttel a Csatorna-szigeteken, a háborúban elfoglalt egyetlen brit területen.

▲ Olasz bombázók úton a szövetséges célpontok felé. Az olaszok siralmas franciaországi, észak-afrikai és görögországi teljesítménye éles ellentétben állt az ország hősiességét hirdető propagandaszólamokkal.

JÚNIUS 20.

POLITIKA, EGYESÜLT ÁLLAMOK

Franklin D. Rooseveltnak demokrata elnök két antiizolacionista republikánust nevez ki a kormányába: a hadügyminiszeri tárcát Henry Stimson, a haditengerészetet pedig Frank Knox kapja meg.

JÚNIUS 20–21.

NYUGATI FRONT, FRANCIAORSZÁG

Benito Mussolini támadást indít a dél-franciaországi tengerparton, valamint a francia–olasz határnál. Olasz repülőgépek bombázzák a stratégiai fontosságú Málta szigetét.

JÚNIUS 26.

POLITIKA, ROMÁNIA

A kormány jóváhagyja Besszarabia és Észak-Bukovina szovjet megszállását, de a román csapatok megpróbálják megállítani a Vörös Hadsereg Romániába nyomuló egységeit.

JÚNIUS 30.

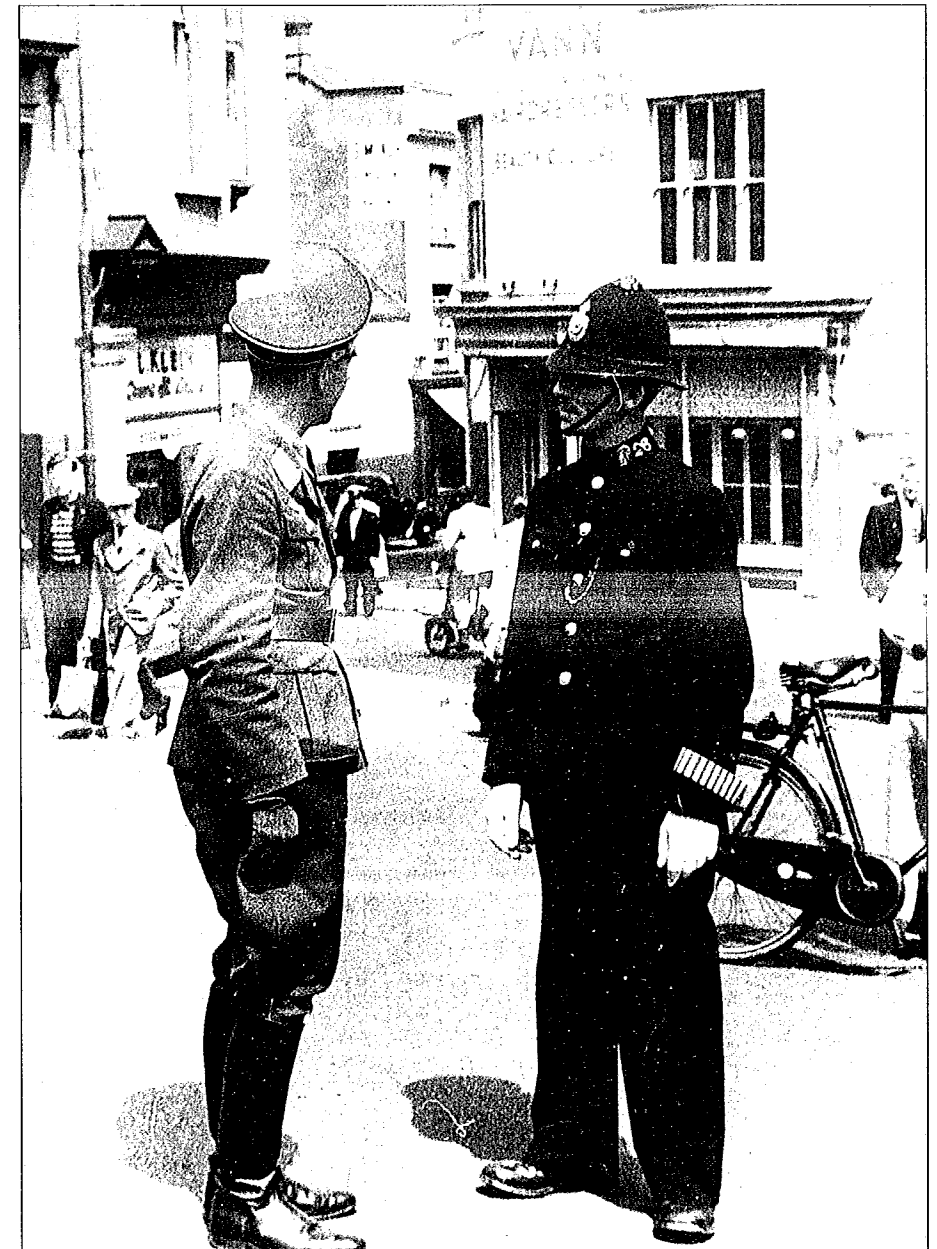
NYUGATI FRONT, CSATORNA-SZIGETEK

Németország elfoglalja a Csatorna-szigeteket. A háború alatt ez az egyetlen német megszállás alatt lévő brit terület.

JÚLIUS 1.

TENGERI HÁBORÚ, ATLANTI-ÓCEÁN

A francia támaszpontok elfoglalása, a műveleti hatósugár jelentős növekedése után beköszönt a német tengeralattjárók „aranykora”, ami egészen októberig tart. A tengeralattjárók súlyos veszteségeket okoznak a szövetséges konvojoknak.

JÚLIUS 3-7.

TENGERI HÁBORÚ,
FÖLDKÖZI-TENGER

A britek – attól tartva, hogy a francia flotta a németek birtokába kerül – két csatahajót, egy csatacirkálót és egy repülőgép-hordozót („H” erő) vezényelnek az algériai Orán és Mersz el-Kebir kikötőjében tartózkodó francia hajók semlegesítésére. A tárgyalások kudarca után a britek egy csatahajót elsüllyesztenek, további kettőt pedig megrongálnak. Nagy-Britanniában kisebb erőfeszítésekkel megszereznek két francia csatahajót, kilenc rombolót és más hajókat. Az egyiptomi francia haditengerészeti erőket 7-én fegyverzik le Alexandriában.

JÚLIUS 9-19.

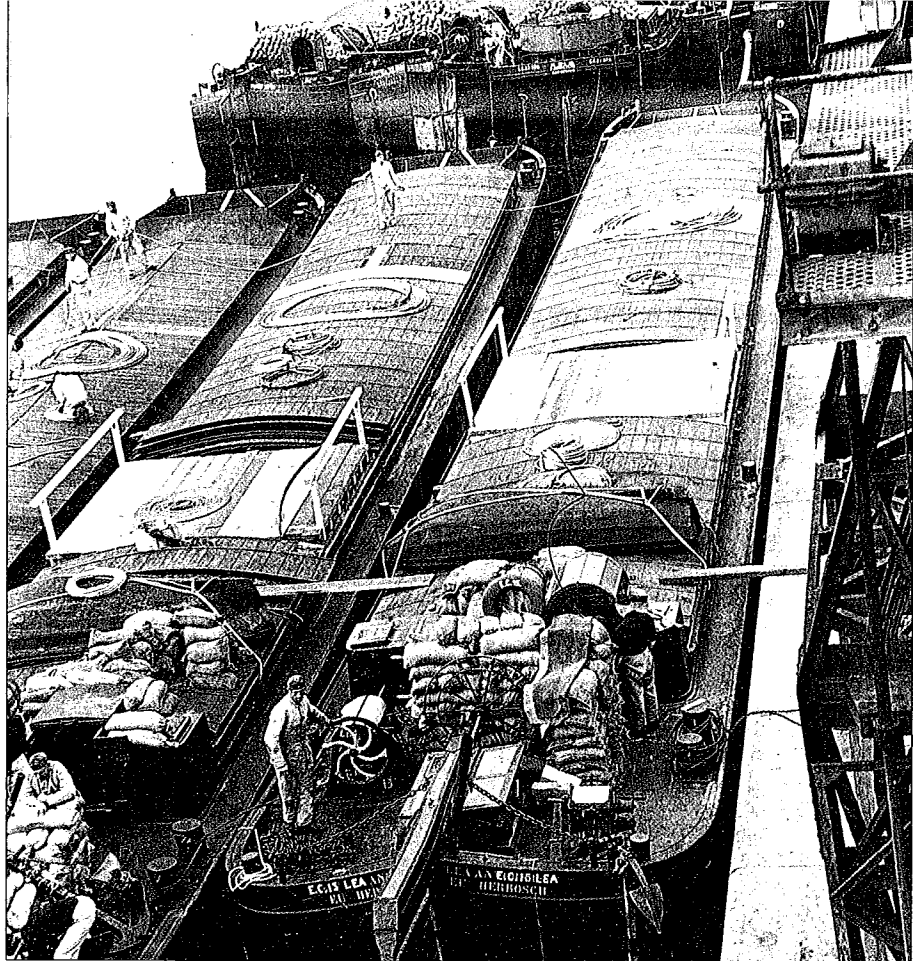
TENGERI HÁBORÚ,
FÖLDKÖZI-TENGER

A Punta Stilo melletti csatában a brit földközi-tengeri flotta megkísérli elvágni az olasz flottát a tarantói olasz támaszponttól. Egy olasz csatahajó és egy olasz cirkáló megrongálódik, miközben egy olasz repülőgép eltalál egy brit cirkálót. 19-én a Sydney ausztrál könnyűcirkáló és négy romboló megtámad két olasz könnyűcirkálót. Az olaszok egy könnyűcirkálót vesztenek, de a Sydney is megsérül.

JÚLIUS 10.

LÉGI HÁBORÚ, NAGY-BRITANNIA

Megkezdődik az angliai csata. Hermann Göring, a náci légierő főparancsnoka elrendeli a La Manche csatornán a hajók és

▲ **A Nagy-Britannia elleni német támadásra, az 1940 őszi tervezett Seelöwe hadműveletre előkészített uszályok.**

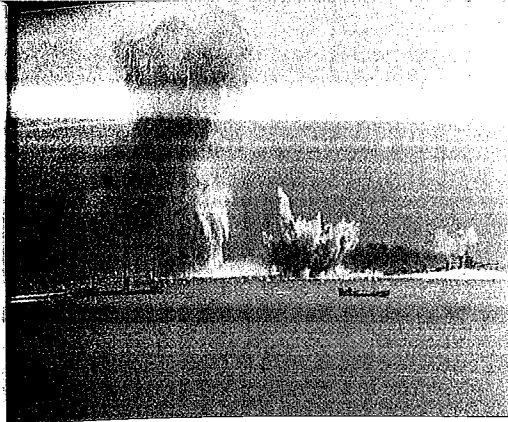
▼ **Brit pilóták rohannak Hurricane vadászgépeikhez az angliai csata idején. A nácik nem tudták megsemmisíteni a brit vadászlégierőt a Dél-Anglia felett vívott harcokban.**

a kikötők bombázását. A brit hajó- és repülőgép-veszteségek miatt hamarosan jelentősen csökken a szövetséges hajók mozgása a Csatornán.

JÚLIUS 16-22.

POLITIKA, NÉMETORSZÁG

Adolf Hitler kiadja a 16. számú direktívát a Nagy-Britannia elfoglalását célzó Seelöwe hadműveletről. A terv végrehaj-

▲ **Német légitámadás a La Manche csatornán haladó szövetséges hajók ellen.**

► **Hermann Göring (jobbra), a német légierő főparancsnoka Adolf Hitlerrel (balra).**

tásához, a szállítóhajók biztonságos átkeléséhez a németeknek meg kell szerezniük a La Manche csatorna feletti uralmat és el kell pusztítaniuk a brit légierő vadászgépeit. A Királyi Légierő és a Királyi Haditengerészet megsemmisítésének feladata a német légierőre hárul.

JÚLIUS 18.

POLITIKA, NAGY-BRITANNIA

Winston Churchill brit miniszterelnök jóváhagyja a Kína támogatására küldött szállítmányok útvonala, a burmai út lezárását, hogy elkerülje az összeütközést a japánokkal. A monszun beállta után az útvonal egyébként is járhatatlanná vált volna. A britek októberben indítják meg az újabb szállításokat.

JÚLIUS 21.

POLITIKA, SZOVJETUNIO

A Szovjetunió hivatalosan annektálja Litvániát, Lettországot és Észtországot.

JÚLIUS 22.

HÍRSZERZÉS, NAGY-BRITANNIA

A német megszállás alatti területeken harcoló ellenállócsoportok támogatására létrejön a *Special Operations Executive* (Különleges Hadműveletek Parancsnoksága, SOE).

JÚLIUS 25.

POLITIKA, EGYESÜLT ÁLLAMOK

Az Egyesült Államok megszigorítja az

▼ **Parasztok mennek a Kína ellátását biztosító burmai úton. Az utat a britek átmenetileg lezárták, hogy elkerüljék az összecsapást a japánokkal.**

olaj- és fémipari termékek Amerikán és Nagy-Britannián kívüli exportját. A lépés elsősorban Japán ellen irányul, amely jelentős behozatalra szorul az említett termékekből, így az amerikai döntés után figyelme a Holland Kelet-Indiából és Malajziából beszerezhető nyersanyagok felé fordul.

AUGUSZTUS 1.

POLITIKA, NÉMETORSZÁG

Hitler kiadja a 17. számú direktívát: az angliai invázió előkészületeit szeptember 15-re be kell fejezni, a fegyveres erők álljanak készen a 19-26. között megindítandó támadásra.

▲ Sir Hugh Dowding repülő vezérezredes vezette győzelemre a Királyi Légierő vadászgépeit az angliai csatában.

▼ Német Heinkel bombázó a londoni East End felett az Anglia ellen indított Luftwaffe-támadás idején.

AUGUSZTUS 2. TENGERI HÁBORÚ, FÖLDKÖZI-TENGER

A brit haditengerészet erői támadást indítanak a Szardínia szigetén kiépített olasz haditengerészeti támaszpont ellen.

▲ Német pilóták mesélik merész légi harc-taktikáikat az angliai csata idején.

AUGUSZTUS 3-19.

AFRIKA, BRIT SZOMÁLIFÖLD

A számbeli és tüzéségi fölényt élvező etiópiai olasz erők támadást indítanak a brit gyarmat 1475 fős helyőrsége ellen.

AUGUSZTUS 5.

POLITIKA, NÉMETORSZÁG

Franz Halder tábornok, a német erők vezérkari főnöke áttekinti a Szovjetunió elleni támadás első terveit. Kétirányú támadást javasol, elsősorban Moszkva, másodsorban pedig Kijev ellen.

AUGUSZTUS 13-17.

LÉGI HÁBORÚ, NAGY-BRITANNIA

A „Sas napja” után a német légierő négy napig tartó támadást indít a brit repülőterek és ipari létesítmények ellen, hogy megsemmisítse a vadászrepülő-parancsnokság erőit. Hermann Göring, a német légierő főparancsnoka elhalasztja az újabb támadásokat, de a későbbi támadások sem hoznak döntő fordulatot.

AUGUSZTUS 15.

LÉGI HÁBORÚ, NAGY-BRITANNIA

Három német légiflotta összesen 900 vadász- és 1300 bombázó repülőgéppel tömeges nappali és éjszakai támadásokat indít a brit re-

MEGHATÁROZÓ PILLANATOK

AZ ANGLIAI CSATA

Az angliai csata során a német légierő kísérletet tett a Dél-Anglia feletti légi fölény kivívására. Amennyiben ezt elérik, ellenőrzésük alá vonhatják a La Manche csatornát a kontinensről indítandó német támadás előtt.

A német légierő főparancsnoka, Hermann Göring, 2800 repülőgépet vetett be a 700 brit vadászgép ellen. A németek a kikötők, hajók és repülőterek ellen intézett támadásokkal harcba vonták a brit vadászgépeket, és súlyos veszteségeket okoztak.

Anglia sorsa a vadászpilóták bátorságától, elszántságától és ügyességétől függött. A pilóták a brit birodalomból, Észak-Amerikából, Csehszlovákiából, Lengyelországból és más szövetséges nemzetek sorából érkeztek. A harcokban a repülőtudáson túl meghatározónak bizonyult a Hurricane és Spitfire vadászgépek teljesítménye is.

A központosított irányítási rendszer és a lokátorhálózat lehetővé tette, hogy a vadászgépeket gyorsan összevonhassák az ellenséges támadások leküzdésére. A németek legsúlyosabb hadászati tévedése, hogy szeptember 7-től a brit városok bombázására összpontosítottak, pedig a szakadatlan, nagy erejű dél-angliai támadások már jelen-

tősen csökkentették a vadászrepülő-parancsnokság rendelkezésre álló erőket. A német stratégia változása így lehetővé tette, hogy a brit Királyi Légierő vadászegységeinek összpontosításával súlyosabb veszteségeket okozzon a Luftwaffenak. A Királyi Légierő számára a németek hosszabb repülési ideje is előnyös helyzetet teremtett, miközben ők saját területeik felett harcolhattak. A brit repülőgépek személyzete kiugrás után is visszatérhetett a harcba, míg a németek fogságba estek.

Október 31-én, 114 nap légi harc, 1733 repülőgép és 3893 ember elvesztése után Németország elismerte a vereséget. A Királyi Légierő 828 repülőgépet és 1007 embert veszített, de megmentette Nagy-Britanniát az inváziótól.

◀ Többek között Hurricane vadászgépek is védtek Angliát az 1940-es német légitámadás során.

AUGUSZTUS 17.

POLITIKA, NÉMETORSZÁG

Kihirdetik a Brit-szigetek totális blokádját. A brit vizeken minden szövetséges és semleges hajót azonnali támadás veszélye fenyeget.

AUGUSZTUS 17-18.

TENGERI HÁBORÚ, FÖLDKÖZI-TENGER

A brit hadihajók tűz alá veszik a líbiai Bardiat és Fort Capuzzót, és 12-t lelőnek az ellenük küldött olasz bombázók közül.

AUGUSZTUS 24-25.

LÉGI HÁBORÚ, NAGY-BRITANNIA

A Luftwaffe a délkelet-angliai repülőterek ellen intézett támadásokkal súlyos veszteségeket okoz a Királyi Légierő erőinek, a vadászrepülő-parancsnokság tartalékai napok alatt kritikus szintre csökkennek. A bombázások Londont sem kímélik.

AUGUSZTUS 26-29.

LÉGI HÁBORÚ, NÉMETORSZÁG

Egy London elleni éjszakai támadás után a Királyi Légierő 81 bombázógépe éjszakai támadást hajt végre Berlin ellen, ezenkívül Düsseldorf, Essen és más német városok ellen is hasonló támadásokat intéznek. A támadások döntő változást idéznek elő a német stratégiában: a német repülőgépek ezt követően elsősorban London elleni megtorló támadásokat hajtának végre, a vadászrepülő-parancsnokság repülőgépei felszabadulnak a korábbi nyomás alól.

◀ Rendőrök és munkások takarítják a törmeléket egy London ellen végrehajtott német légitámadás után. A német bombázók hamarosan Nagy-Britannia más városait sem kímélték.

SZEPTEMBER 2.

POLITIKA, NAGY-BRITANNIA

A Nagy-Britannia és az Egyesült Államok között létrejött megállapodás értelmében az amerikaiak – a konvojok védelmére – 50 régebbi rombolót adnak a briteknek karib-tengeri és bermudai támaszpontokért cserébe. Az ilyen és hasonló csereüzletek során az amerikai közvélemény lassan elfogadja a szövetségesek háborús erőfeszítéseinek támogatását.

▼ **Charles de Gaulle, az Angliában állomásozó szabad francia csapatok parancsnoka nem ismerte el a Vichy-francia bábkormányt.**

SZEPTEMBER 3.

POLITIKA, NÉMETORSZÁG

A *Seelöwe* hadművelet megindítását szeptember 15-ről 21-re halasztják. Két ejtőernyős-hadosztály bevetésével három hídfő kialakítását tervezik Anglia déli partján a kilenc hadosztályból és 250 harckocsiból álló inváziós erő számára.

SZEPTEMBER 7-30.

LÉGI HÁBORÚ, NAGY-BRITANNIA

Kezdetét veszi a *Blitz*: 500 bombázó és 600 vadászgép indít nagyszabású támadást London ellen. Az új német harcászati

◀ **Londoniak készülnek arra, hogy a bombázásoktól biztonságban töltsék az éjszakát egy metróállomáson.**

kezdetben meglepi a Királyi Légierő vezetését, de hamarosan sikeresen összpontosítják a meggyengült brit erőket a támadók ellen. A bombázás 15-én éri el a tetőpontját, de a Luftwaffe ekkor már súlyos veszteségeket szenved, elsősorban a 30-ra kiürített brit városok ellen nappal végrehajtott támadások során. A brit bombázóparancsnokság 14-15-én franciaországi és hollandiai támadásaival megsemmisíti a német inváziós hajók tizedét.

▼ **A Szent Pál-székesegyház egy bombatámadás után. A náci bombázások lerombolták a londoni Cityt, de nem tudták megtörni a britek harci szellemét.**

► **A líbiai olasz erők támadást indítanak Egyiptom ellen. Az offenzívát később brit ellentámadás hiúsította meg.**

SZEPTEMBER 13-18.

AFRIKA, EGYIPTOM

Rodolfo Graziani tábornagy vezényletével 250 000 fős olasz haderő nyomul be Líbiából a szomszédos Egyiptomba, és támadást indít a Sir Richard O'Connor tábornok parancsnoksága alatt álló brit nyugati-sivatagi haderő két hadosztálya ellen. Graziani 75 km-es frontszakaszon megerősített táborokat épít ki, a britek ettől 120 km-re keletre maradnak. A britek kénytelenek elhalasztani a Graziani elleni támadást, mivel – olasz támadásoktól tartva – számos egységet Krétára és Görögországba irányítanak.

SZEPTEMBER 15.

POLITIKA, KANADA

Elrendelik a 21 és 24 év közötti férfiak sorozását.

POLITIKA, SZOVJETUNIÓN

Elrendelik a 19-20 éves férfiak sorozását.

SZEPTEMBER 16-17.

TENGERI HÁBORÚ,

FÖLDKÖZI-TENGER

A brit *Illustrious* repülőgép-hordozó és a *Valiant* csatahajó elsüllyeszt két olasz rombolót és két teherszállító hajót a líbiai Bengázinál.

HÁTORSZÁG, NAGY-BRITANNIA

Az általános hadkötelezettségi törvény lehetővé teszi a 21 és 35 év közötti férfiak sorozását.

◀ **Rodolfo Graziani tábornagy, az egyiptomi brit, indiai és ausztráliai erőket támadó líbiai olasz erők főparancsnoka.**

SZEPTEMBER 17.

POLITIKA,

NÉMETORSZÁG

A dél-angliai légi fölény kivívására indított támadások kudarca után Adolf Hitler elhalasztja a *Seelöwe* hadműveletet. A vezérkar tanulmányozza a Szovjetunió lerohanására kidolgozott újabb terveket. Friedrich von Paulus tábornok, a hadsereg vezérkari főnökének helyettese Leningrád, Kijev és Moszkva irányába támadásokat javasol, ezek közül az utolsó jelentené a főcsapást.

SZEPTEMBER 20-22.

TENGERI HÁBORÚ, ATLANTI-ÓCEÁN

A német tengeralattjárók az első sikeres „farkasfalka”-támadás során elsüllyesztenek 12 hajót. Az új taktika alapján 15-20 tengeralattjárót vetnek be a

Nagy-Britannia felé vezető tengeri utaknál. Amikor egy tengeralattjáró konvojt észlel, követi a hajókat és bevárja a „farkasfalka” többi hajójának megérkezését, majd együtt indítanak támadást.

SZEPTEMBER 21.

POLITIKA, AUSZTRÁLIA

Robert Menzies miniszterelnök Ausztrália Egyesült Pártja élén újra megnyeri a választásokat, bár a legnagyobb párt a Munkáspárt marad.

SZEPTEMBER 22.

TÁVOL-KELET, INDOKÍNA

Az erőtlén Vichy-francia hatóságok beleegyezése után a japán erők megkezdik a gyarmati terület megszállását. Egyes franciák megpróbálnak ellenállni a japánoknak, akik ezzel a hódítással Kína utánpótlását akarják megakadályozni.

SZEPTEMBER 23-25.

TENGERI HÁBORÚ, AFRIKA

A *Menace* fedőnevű brit és szabad francia expedíciós erő brit haditengerészeti erők – köztük az *Ark Royal* brit repülőgép-hordozó – és 7900 katona támogatásával megkísérli elfoglalni Francia Nyugat-Afrika fővárosát, Dakart. Charles de Gaulle szabad francia parancsnok nem jut egyezsége a vichyi hatóságokkal, így a védők hadihajói tüzet nyitnak. A vichyi francia erők elvesztenek egy rombolót és két tengeralattjárót. A szabad franciák

SORSDONTÓ FEGYVEREK

A LOKÁTOR

A lokátor szinkronizált rádióadó- és vevőköszülékek felhasználásával rádióhullamokat bocsát ki, és jelzi azok visszaverődéseit. A módszer különösen repülőgépek felderítésénél bizonyult hasznosnak. Az Egyesült Államok és Németország ugyan már a század eleje óta dolgoztak a technika kifejlesztésén, de először – 1938-ban – a britek állítottak fel lokátorállomásokat a német bombázók jelentette fenyegetés miatt. Az állomások figyelmeztették a vadászgépeket az ellenséges bombázók közeledésére, ami különfontosságúnak bizonyult az angliai csatában, mivel így a Királyi Légierő az ellenséges támadások visszaverésére koncentrállhatta vadászlégierejét. A délkelet-angliai lokátorállomások már 112 km-es távolságból észlelték a német repülőgépeket. A légifigyelési körzetek központi állomásai (mint a képen látható is) összesítették az ellenőrzésük alatt álló lokátorállomásoktól érkező információkat, és szükség esetén riasztották a vadászgépeket.

Az egyre pontosabb földi telepítésű lokátorok a célpont távolságának és irányának megadásával segítették a légvédelmi ágyúk tűzvezetését, majd később az ágyúk már folyamatosan kapták a pontos adatokat a célpontot „befogó” és automatikusan követő lokátoroktól.

A repülőgépek 1941-ben bevezetett rádiólokációs rendszere kezdetben az éjszakai vadászokat segítette a célpont helyének meghatározásában, később pedig a bombázók navigációs eszközévé vált. A repülőgépek felderíthették a sötétség leple alatt felszínre emelkedő német tengeralattjárókat, majd megvilágították és megtámadták. A földi telepítésű lokátorok segítettek a bombázószemélyzeteket a célpont eltalálásában. A tengeri háborúban a lokátor az ellenséges repülőgépek felderítésére és tűzvezetésre használták, így teljes sötétségben is pontosan célózhattak.

partraszállási kísérletének kudarca és a brit hadihajók megrongálódása után Winston Churchill brit miniszterelnök leállítja a *Menace* hadműveletet.

SZEPTEMBER 24-25.

LÉGI HÁBORÚ, FÖLDKÖZI-TENGER

Vichy-Franciaország légereje a dakari brit támadás megtorlására eredménytelen támadásokat hajtott végre Gibraltár ellen.

SZEPTEMBER 25.

POLITIKA, NORVÉGIA

A náci-szimpatizáns Vidkun Quisling került a kormány élére, aki már a német támadás után Norvégia vezetőjének hirdette magát. Quisling valójában a németek bábja, szűk mozgástérrel.

SZEPTEMBER 27.

POLITIKA, TENGELYHATALMAK

Németország, Olaszország és Japán katonai, politikai és gazdasági szövetséget köt, amely a szövetség összes tagállamát hadba lépésre kötelezi bármelyik tengelyhatalmi állam megtámadása esetén. A háromhatalmi egyezmény elsősorban az Egyesült Államok európai vagy ázsiai beavatkozásának megelőzését szolgálja.

▼ *Görög katonák levelet küldenek haza az olasz támadás idején. Az 1940 októberében megindított olasz offenzíva szilárd görög ellenállásba ütközött.*

OKTÓBER 7.

BALKÁN, ROMÁNIA

A fasiszta Vaszgárda vezette kormány csapatai kiképzésének ürügyével német erők vonulnak be Romániába. Németország valódi célja azonban a ploesti olajmezők megszállása.

OKTÓBER 9.

POLITIKA, NAGY-BRITANNIA

Winston Churchill követi Neville Chamberlain korábbi miniszterelnököt a konzervatív párt élén. Churchill kezdetben népszerűtlen a pártban, de háborús vezetőként megváltozik a megítélése.

OKTÓBER 12.

POLITIKA, NÉMETORSZÁG

Hitler 1941 tavaszára halasztja a *Seelöwe* hadműveletet.

OKTÓBER 15.

POLITIKA, OLASZORSZÁG

Az olasz haditanács döntést hoz Görögország elfoglalásáról. Az olaszok szeretnék titokban tartani az október végén megindítandó hadművelet terveit tengelyhatalmi partnerük, Németország előtt.

OKTÓBER 16-19.

POLITIKA, JAPÁN

Holland Kelet-India beleegyezik, hogy kitermelt olaja 40%-át hat hónapig Japánra fordítja.

pánnak adja. A britek nem tudják megakadályozni ezt a lépést.

OKTÓBER 18.

POLITIKA, VICHY-FRANCIAORSZÁG

A vichyi bábkormány bevezeti a zsidótörvényeket.

OKTÓBER 28.

BALKÁN, GÖRÖGORSZÁG

Olaszország ultimátumot küld Görögországnak: követeli az ország megszállásának engedélyezését a háború időtartama alatt. Az ultimátum határidejének lejártá előtt Sabasiano Visconti-Prasca tábornok vezetésével nyolc hadosztály indít támadást Albániából. A német sikerekre feltéleny Olaszország gyors előrenyomulásban reménykedik, de a hegyvidéki terep és az, hogy az olasz parancsnokok nem rendelkeznek térképekkel, jelentősen akadályozza az előrejutást. A téli időjárás a légi támogatás lehetőségét is csökkenti, miközben ezek halnak meg a hideg miatt. Az Alexander Papagosz tábor-

▲ *Görög katonák konyakot visznek a frontra. A rosszul felkészített olasz támadók nem rendelkeztek megfelelő ruházattal és ellátmánnyal a hegyek között töltött hideg tél átvészeléséhez.*

nok vezette görög erők keményen ellenállnak.

OKTÓBER 30-31.

FÖLDKÖZI-TENGER, KRÉTA

A brit erők megszállják a görög szigetet.

NOVEMBER 5.

POLITIKA, EGYESÜLT ÁLLAMOK

A választások után – az amerikai elnökök történetében első alkalommal harmadszor is megválasztott – Franklin D. Roosevelttel marad az elnök.

TENGERI HÁBORÚ, ATLANTI-ÓCEÁN

Az *Admiral Scheer* német zsebcsatahajó megtámad egy 37 hajóból álló konvojt. A konvojt kísérő *Jervis Bay* felfegyverzett segédcirkáló a hajók segítségére siet.

A csatahajó elsüllyeszti a *Jervis Bayt*, de ezenkívül csak öt másik hajót tud elsüllyeszteni. 17-ig szüneteltetik újabb konvojok indítását keleti irányba, mielőtt a szövetségesek az *Admiral Scheert* keresik.

▼ *Az 1940-ben harmadszor is az Egyesült Államok elnökévé választott Franklin D. Roosevelttel. Felkészítette az országot a háborúra, miközben a gazdasági termelés növelésével segítette a szövetségeseket.*

MEGHATÁROZÓ SZEMÉLYEK

BENITO MUSSOLINI, A DUCE

Benito Mussolini újságíró, katonai és politikus, a háború utáni Olaszország bizonytalan politikai helyzetét kihasználva építette ki fasiszta diktatúráját. 1922-es hatalomra jutását követően leszámolt az ellenzékkel, miközben egy új Római Birodalom létrehozását ígérte az olaszoknak. Mussolini a korábbi liberális államférfiak markáns ellentéte, a kommunizmus kérelhetetlen ellensége. A fasiszta propaganda igyekezett elrejtetni a rezsim gazdasági gyengeségét, miközben Etiópia (1935-36) és Albánia (1939) meghódításával megpróbálták elterelni a közvélemény figyelmét a belső gondokról.

Mussolini szoros kapcsolatban állt Adolf Hitlerrel, de 1942-ig háborúra alkalmatlannak tartotta Olaszországot. Franciaország 1940. júniusi veresége után azonban ki akarta aknázni a német győzelmeket, és hadat üzent a szövetségeseknek. A franciaországi, észak-afrikai és görögországi katonai kudarcok után Olaszország német katonai támogatásra szorult. A szellemileg és testileg is meggyengült Mussolini az ország hanyatlása során a nép közönyével és politikai fenyegetésekkel került szembe.

1943. júliusban a fasiszta nagytanács megdöntötte Mussolini hatalmát. Az új rezsim szeptemberben jóváhagyta a szövetségesekkel kötendő fegyverszünetet. Az ekkor már bebörtönzött Mussolinót a németek kiszabadították. Olaszország tengelyhatalmak által ellenőrzött része Berlin irányítása alatt állt, de Európa első fasiszta vezetője mindvégig élvezte Hitler bizalmát és jóindulatát. Mussolinót végül olasz partizánok végezték ki 1945. áprilisában.

▲ **Pietro Badoglio marsall, olasz főparancsnok, aki a görögországi olasz kudarc miatt lemondott.**

NOVEMBER 10.

POLITIKA, OLASZORSZÁG

Sebasiano Visconti-Prasca tábornokot Ubaldo Soddu tábornok váltja fel az albániai olasz főparancsnokság élén.

NOVEMBER 11–12.

TENGERI HÁBORÚ,
FÖLDKÖZI-TENGER

A tarantói csatában az *Illustrious* brit repülőgép-hordozóról az olasz támaszpont ellen indított torpedóvető repülőgépek megsemmisítenek három olasz csatahajót, további kettőt pedig megrongálnak. Az *Illustrious* csak két repülőgépet veszít. Amikor az olasz flotta továbbindul Nápolyba és Genovába, három brit cirkáló négy hajót süllyeszt el az otrantói szorosban. A kikötőben horgonyzó flotta elleni légitámadás tanulságait más nemzetek – elsősorban a japánok – is alapos elemzésnek vetik alá.

NOVEMBER 14–22.

BALKÁN, GÖRÖGORSZÁG

Görögország nagyszabású ellentámadást indít. Légi támogatást kapnak az angoloktól és az egyiptomi Alexandriából 3400 brit katona érkezik megsegítésükre. A görög erők benyomulnak Kónitszába, 2000 olasz hadifoglyot ejtenek, és decemberre csaknem Albániáig szorítják vissza a támadókat.

NOVEMBER 14.

LÉGI HÁBORÚ, NAGY-BRITANNIA

449 német bombázó indít támadást Coventry ellen. A támadásban 500 civil veszti életét, és több ezer ember marad

fedél nélkül. A brit közvéleményt mélysegesen megdöbbeníti az esemény.

NOVEMBER 18.

HADITECHNIKA, NAGY-BRITANNIA

A hajók érzékelésére kifejlesztett brit fedélzeti lokátor egy Sunderland hidroplánról beméri az első – őráraton lévő – német tengeralattjárót az Atlanti-óceánon.

NOVEMBER 20.

POLITIKA, MAGYARORSZÁG

Magyarország csatlakozik a tengelyhatalmakhoz. A görögországi olasz támadás után a németek a balkáni élelmiszer- és olajbehozatal biztosítása érdekében nyomást gyakorolnak a térség országaira, hogy csatlakozzanak a háromhatalmi egyezményhez.

NOVEMBER 23.

POLITIKA, ROMÁNIA

Az ország Ion Antonescu tábornok-miniszterelnök vezetésével csatlakozik a tengelyhatalmakhoz.

NOVEMBER 26.

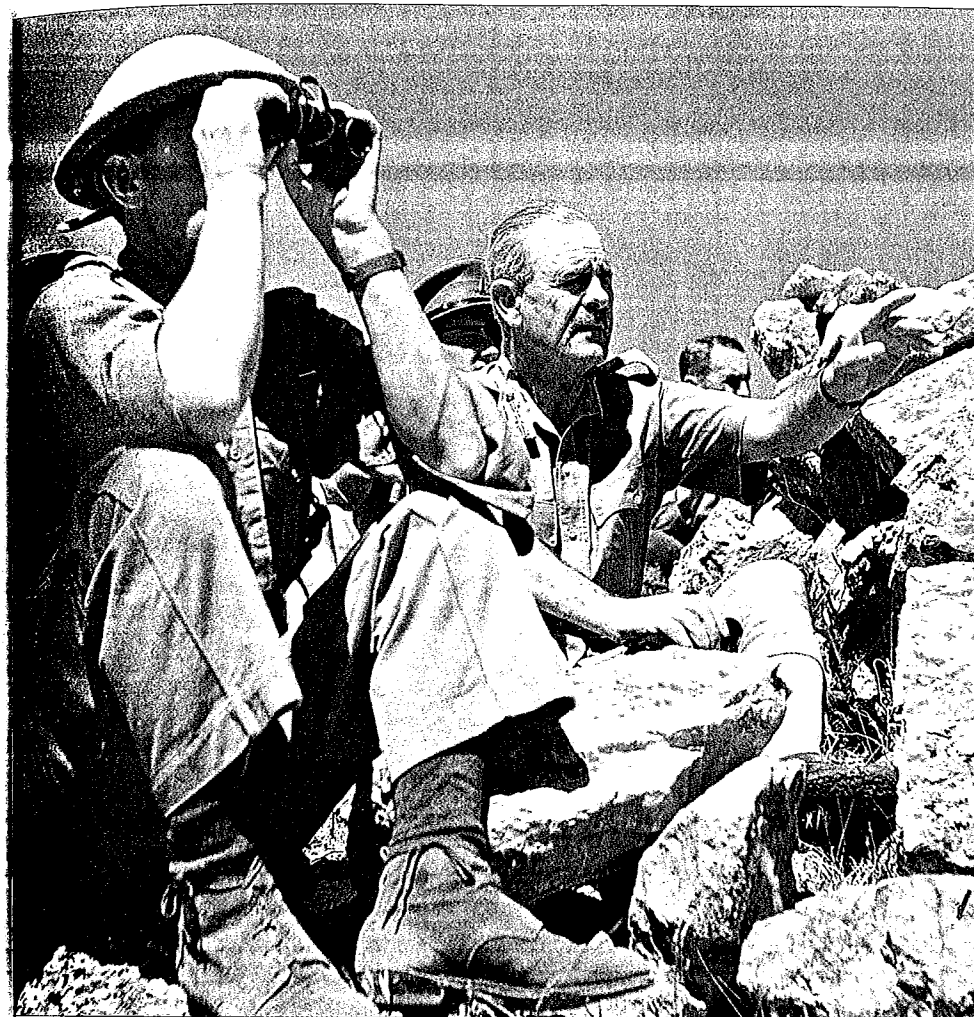
VÉGSŐ MEGOLDÁS,
LENGYELORSZÁG

A nácik felállítják a varsói gettót, ahol embertelen körülmények közé kényszerítik a zsidókat.

▲ **A német felderítés fényképe az 1940. novemberben lebombázott Coventry városáról.**

▼ **Lengyel zsidó az 1940.**

novemberben létrehozott varsói gettóban.

DECEMBER 18.

POLITIKA, NÉMETORSZÁG

Adolf Hitler jóváhagyja a Szovjetunió le-rohanására vonatkozó *Barbarossa* fedőnevű tervet. A háromirányú támadás súlypontja Leningrád és a Baltikum térsége, ahol az Észak és a Közép hadseregcsoportok megsemmisítik az ellenséget, majd Moszkva ellen indulnak.

DECEMBER 29.

POLITIKA, EGYESÜLT ÁLLAMOK

Franklin D. Rooseveltt a „kandalló melletti beszélgetésként” elhíresült rádióműsorban kifejti, miért kell az Egyesült Államoknak a „demokrácia arzenáljaként” maximális támogatást nyújtani a tengelyhatalmak ellen küzdő briteknek.

◀ **Sir Archibald Wavell tábornok (jobbra), az észak-afrikai brit erők főparancsnoka visszaverte az 1940. decemberben Egyiptom ellen indított olasz támadást.**

▼ **Az egyiptomi brit, indiai és ausztrál katonák megállították a számbeli fölényben harcoló olasz támadókat. A britek hadiszerencséjét csak a német erők érkezése fordította meg.**

NOVEMBER 30.

POLITIKA, JAPÁN

Japán hivatalosan is elismeri a Vang Csing-vej vezette kínai bábkormányt.

DECEMBER 6.

POLITIKA, OLASZORSZÁG

Lemond Pietro Badoglio marsall, az olasz hadsereg főparancsnoka.

DECEMBER 9–11.

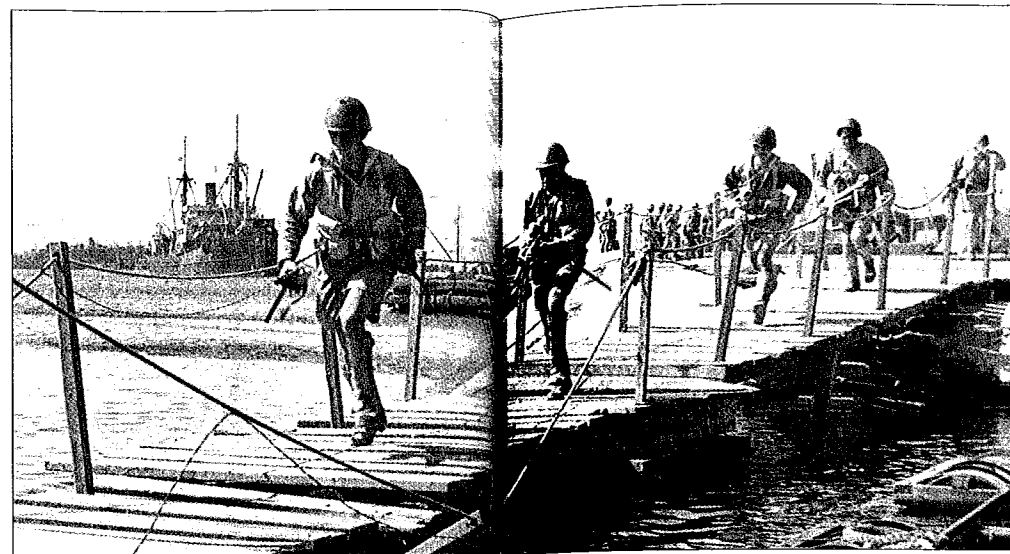
AFRIKA, EGYIPTOM

Sir Archibald Wavell tábornok, a középkeleti és észak-afrikai térség főparancsnoka megindítja az első brit támadást a Nyugati-sivatagban. A Sir Richard O'Connor vezérőrnagy vezette 31 000 brit és nemzetközösségi katona repülőgépek és a hadihajók nagy lőtávolságú ágyúinak támogatásával támadást indít az Egyiptomban kiépített olasz állások ellen. 10-én elfoglalják Szídi-Barránit, a sietve visszavonuló olasz katonák közül 34 000 esik fogságba. A létszámhátrányban támadó brit erők nagy győzelmet aratnak.

1941

A szövetségesek folytatták a harcot Észak-Afrikában, de ekkor már az Erwin Rommel tábornok vezette Afrika Korps ellen. A balkáni háború kiszélesedéséhez vezetett, hogy Németország elfoglalta Jugoszláviát és Görögországot. A Földközi-tengeren és az Atlanti-óceánon a szövetségesek élethalálharcot vívtak a fontos tengeri utak védelméért. A tengelyhatalmak hadüzenete a Szovjetunióknak és az Egyesült Államoknak a háború fordulópontját jelentette. Németország kegyetlen hadjáratot indított a keleti fronton, Japán pedig meg akarta védeni csendes-óceáni hódításait. A tengelyhatalmak a Szovjetunió és az Egyesült Államok erőivel kerültek szembe.

JANUÁR 2.

POLITIKA, EGYESÜLT ÁLLAMOK

Franklin D. Roosevelt elnök a szövetséges atlanti-óceáni konvojok támogatására 200 teherhajó – a Liberty- („szabadság”) -hajók – építését rendeli el.

JANUÁR 3–15.

AFRIKA, LÍBIA

Sir Archibald Wavell tábornok XIII. hadtestnek átnevezett közép-keleti hadereje légi és haditengerészeti támogatással folytatja a kirenaikai offenzívát. A II. világháború első szárazföldi ausztrál bevétele során az ausztrál 6. hadosztály 15-én elfoglalja az egyiptomi határ mellett fekvő líbiai Bardiát. 70 000 olasz katona fogságba esik, hatalmas mennyiségű felszerelés kerül a szövetségesek kezére.

JANUÁR 7–22.

AFRIKA, LÍBIA

Miután a brit 7. harcokoszidandár bekerítette Tobrukot, az ausztrál 6. hadosztály támadást indít

a kikötő ellen, és 22-re el is foglalja. 30 000 olasz katona fogságba esik, a kikötői létesítmények a szövetségesek kezére kerülnek, akik ezenkívül kulcsfontosságú üzemanyag-, élelmiszer- és vízkészleteket zsákmányolnak. Sir Richard O'Connor vezérőrnagy haladéktalanul a nyugatra fekvő Bengázi ellen küldi erőinek egy részét.

JANUÁR 19.

AFRIKA, ERITREA

A szudáni brit erők William Platt tábornok vezényletével támadást indítanak az olasz erők ellen. Megkezdődik Sir Archibald Wavell tábornok hadjárata Olasz Kelet-Afrika ellen.

JANUÁR 24.

AFRIKA, LÍBIA

A brit 4. harcokoszidandár Mecsili mellett támadást indít az olasz harcokosik ellen.

▼ *Brit harcokoszidandár vonul a tengelyhatalmak líbiai erői ellen.*

◀ *Olasz katonák Tobrukban. A szövetségesek és a tengelyhatalmak elkeseredett harcot vívtak a stratégiai fontosságú kikötő birtoklásáért.*

► *Ernest King tengernagy, az amerikai atlanti flotta parancsnoka 1941-ben. A háború meghatározó haditengerészeti parancsnokává emelkedett.*

A megosztott olasz erőket Mecsilinél és a dernai partoknál egyaránt bekerítés fenyegeti.

JANUÁR 29.

AFRIKA, OLASZ SZOMÁLIFÖLD

Az Olasz Kelet-Afrika elleni hadjárat következő lépéseként a kenyai brit erők Sir Alan Cunningham tábornok vezényletével támadást indítanak az olasz gyarmat helyőrsége ellen.

POLITIKA, EGYESÜLT ÁLLAMOK

A washingtoni vezérkari megbeszélések jelentős haladást érnek el az angol-amerikai együttműködésben. Végül döntést hoznak (fedőneve ABC1), hogy az USA hadba lépése esetén a szövetségesek végső célja Németország legyőzése. A megbeszélések után márciusban amerikai küldöttség látogat Nagy-Britanniába a lehetséges katonai támaszpontok megtekintésére.

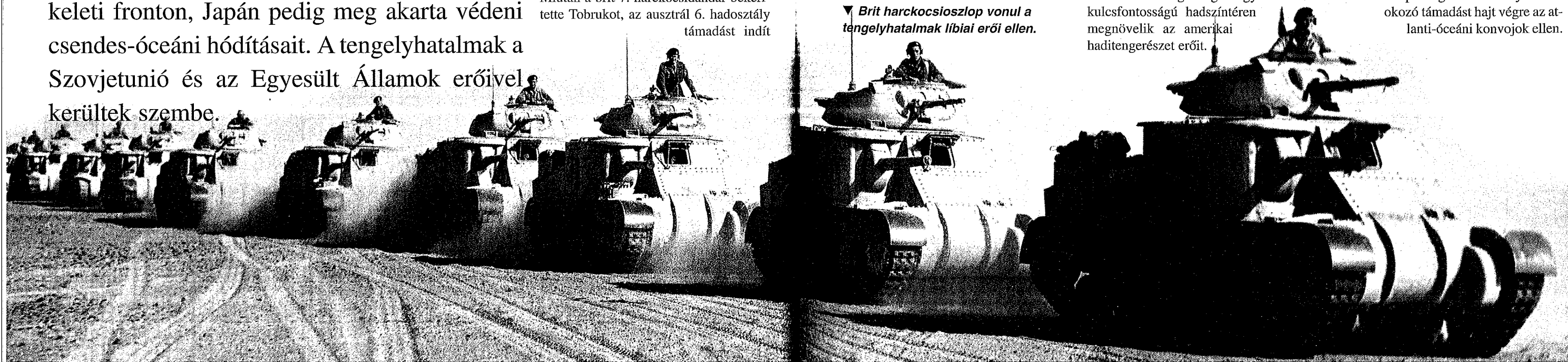
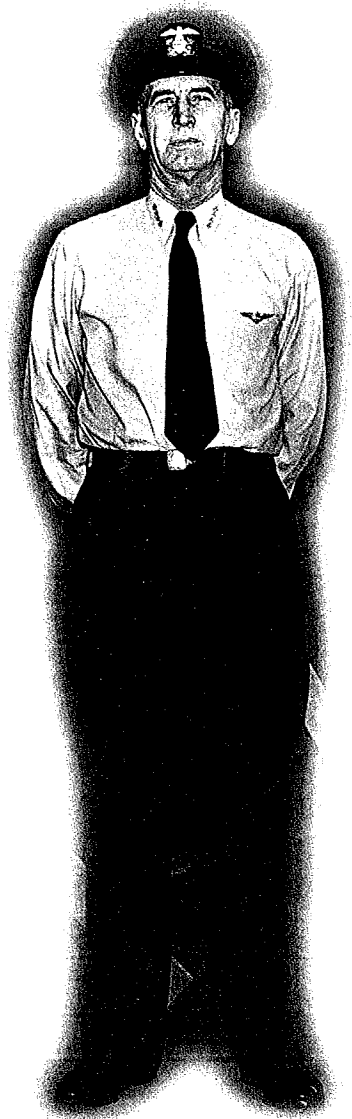
FEBRUÁR 1.

POLITIKA, EGYESÜLT ÁLLAMOK

Az amerikai haditengerészetet egy nagy-szabású átszervezés során három – atlanti, ázsiai és csendes-óceáni – flottára osztják. Az atlanti flotta új főparancsnoka Ernest King tengernagy. A kulcsfontosságú hadszíntéren megnövelik az amerikai haditengerészet erőit.

TENGERI HÁBORÚ, ATLANTI-ÓCEÁN

Az Admiral Hipper német nehézcirkáló a franciaországi Brest kikötőjéből kiindulva áprilisig számos súlyos kárt okozó támadást hajt végre az atlanti-óceáni konvojok ellen.

FEBRUÁR 3. – MÁRCIUS 22.

TENGERI HÁBORÚ, ATLANTI-ÓCEÁN

A Scharnhorst és a Gneisenau német csatacirkálók kereskedelmi hajókat támadnak az Atlanti-óceánon. Számos konvojt szétszórtnak és 22 hajót elsüllyesztenek, majd március 22-én biztonságban visszatérnek a francia vizekre.

FEBRUÁR 5–7.

AFRIKA, LÍBIA

A Bengázitól délre Beida Fummnál bekerített olasz erők utolsó felmentési kísérlete is kudarcba fullad, az olaszok leteszik a fegyvert a brit 7. harckocsihadosztály előtt. Ezalatt a tengerparti úton előrenyomuló ausztrál 6. hadosztály 7-én elfoglalja Bengázit.

A két hónapos hadjárat során a britek egy gondosan megtervezett támadással, kiválóan képzett, légi és haditengerészeti támogatást élvező katonáikkal teljes vereséget mértek az erőfölényben lévő ellenségre.

FEBRUÁR 14.

POLITIKA, BULGÁRIA

Bulgária engedélyezi a németek átvonulását az ország területén a bolgár–görög határhoz. A lépés lehetővé teszi a balkáni német erők növelését és a Görögország elleni támadásra kijelölt német egységek felvonulását.

POLITIKA, SZOVJETUNIO

Georgij Zsukov tábornokot nevezik ki a vezérkar élére, egyúttal ő lesz a helyettes védelmi népbiztos is. Zsukov 1939 nyarán a Vörös Hadsereg parancsnoka volt a Mongóliát megtámadó japánok elleni harcokban.

AFRIKA, LÍBIA

Adolf Hitler ígéretének megfelelően – korábban ugyanis kilátásba helyezte egy páncéloshadosztály küldését a líbiai olasz visszavonulás elkerülésére – megérkeznek Tripoliba az Erwin Rommel tábornok vezette Afrika Korps első egységei.

FEBRUÁR 19–23.

POLITIKA, SZÖVETSÉGESEK

A politikai és katonai vezetők kairói megbeszélésén úgy döntenek, hogy az

▲ Olasz katonák harcolnak Bengázi mellett, a líbiai Kirenaikában indított brit támadás idején.

erők egy részét Görögországba vezénylik. A görög és a brit illetékesek ezt követően az ország védelmének megerősítésére 100 000 brit katona átvezénylésében egyeznek meg.

FEBRUÁR 25.

AFRIKA, OLASZ SZOMÁLIFÖLD

A brit vezetés alatt álló kelet- és nyugat-afrikai katonák bevonulnak a fővárosba, Mogadishuba. A legyőzött olaszok megkezdik a gyarmat kiürítését.

MÁRCIUS 1.

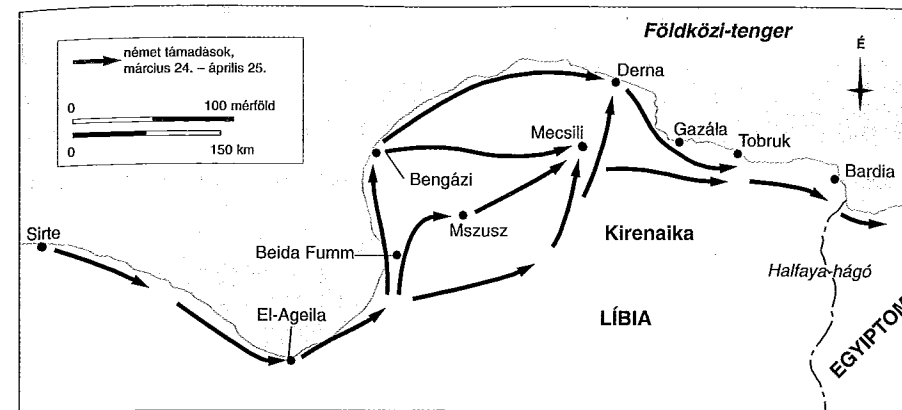
POLITIKA, BULGÁRIA

Bulgária csatlakozik a tengelyhatalmakhoz.

AFRIKA, LÍBIA

A csádi szabad francia erők 22 napi ostrom után elfoglalják az ország délkeleti részén, a Kufra oázisban kiépített olasz repülőteret és laktanyát.

► Erwin Rommel tábornok, a német Afrika Korps merész parancsnoka vázolja elképzeléseit egy britek ellen vívott győztes észak-afrikai csata előtt.

MÁRCIUS 4.

NYUGATI FRONT, NORVÉGIA

A Lofoten-szigeteken egy brit–norvég kommandós és haditengerészeti támadás során megsemmisítik a robbanóanyagok gyártására használt halolajüzemeket, foglyul ejtenek 215 németet, kiszabadítanak 300 norvégot és elsüllyesztenek 10 hajót.

MÁRCIUS 5.

BALKÁN, GÖRÖGORSZÁG

Kihajózik Egyiptomból az első brit katonai kontingens. Április 2-ra mintegy 58 000 katonát küldenek az ország védelmére.

MÁRCIUS 9–25.

BALKÁN, GÖRÖGORSZÁG

Olaszország megindítja tavaszi támadását Északnyugat-Görögországban a Devoli és Vjosë folyók között, hogy visszavágjon a korábbi kudarcokért. Mussolini

Albániába utazik, hogy személyesen ellenőrizze a támadásra készülő 12 hadosztály felvonulását. A görögök hírszerzése és védelmi előkészületei azonban kudarcra ítélik a rosszul megtervezett olasz támadásokat.

MÁRCIUS 11.

POLITIKA, EGYESÜLT ÁLLAMOK

Franklin D. Roosevelt elnök aláírja a kölcsönbérleti törvényt, ami lehetővé teszi, hogy készleteket küldjenek Angliába, amit csak később kell majd kifizetni. Nagy-Britannia 1941 végéig még tud fizetni. A törvény nagyobb hatalmat biztosít az elnöknek, hogy az Egyesült Államok biztonsága szempontjából fontosnak ítélt országoknak hadianyagokat küldhessen.

MÁRCIUS 24.

AFRIKA, LÍBIA

Erwin Rommel tábornok megindítja első afrikai támadását, és azonnal ki is űzi a briteket El-Ageilából. Előzetes támadása az előző brit támadáshoz hasonló: a 21. páncéloshadosztály a sivatagban tör előre Tobruk

MEGHATÁROZÓ PILLANATOK

A KÖLCSÖNBÉRLET

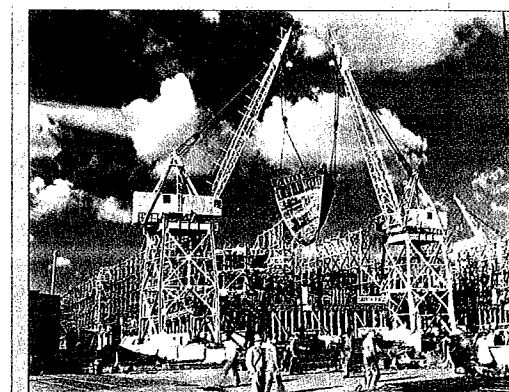
Franciaország 1940. júniusi veresége után Franklin D. Roosevelt amerikai elnök igyekezett ellátni Nagy-Britanniát a Németország elleni harc folytatásához hadianyagokkal. Miután egyre nagyobb szükség volt ezekre, Winston Churchill brit miniszterelnök azt javasolta, hogy a szövetséges államok kapják meg a szükséges amerikai árukat és felszereléseket, de csak a háború után fizessenek érte.

1941. márciusban a kongresszus jóváhagyta a kölcsönbérleti törvényt, és széles körű hatalmat biztosított Rooseveltnek, hogy árukat és hadianyagokat juttasson bármely országnak, ha annak védelme létfontosságú az Egyesült Államok védelme szempontjából. 1941 novemberére közel 13 milliárd dollárt különítettek el a kölcsönbérletre.

Nagy-Britannia ezt követően már növelhette az amerikai áruk behozatalát, de a saját haditermelése is növekedett ebben az időszakban. Az Egyesült Államokból származó élelmiszer és olaj létfontosságú volt.

A kölcsönbérletet Harry S. Truman szüntette meg 1945. augusztus 24-én, bár Nagy-Britannia a szerződés alapján még nagy mennyiségű amerikai árut kapott, amiért dollárral kellett fizetnie.

Nem Nagy-Britannia volt a törvény egyetlen hasznélvezője. A Brit Nemzetközösség, a Szovjetunió és más szövetséges államok is kaptak ilyen segítséget háborús erőfeszítéseik támogatására.

Az amerikaiak gyors ütemben növelték a hajóépítést, hogy biztosítsák a hajókat a Nagy-Britanniába induló atlanti konvojok számára.

irányába, miközben az olaszok a hosszabb part menti úton nyomulnak előre.

MÁRCIUS 25.

POLITIKA, JUGOSZLÁVIA

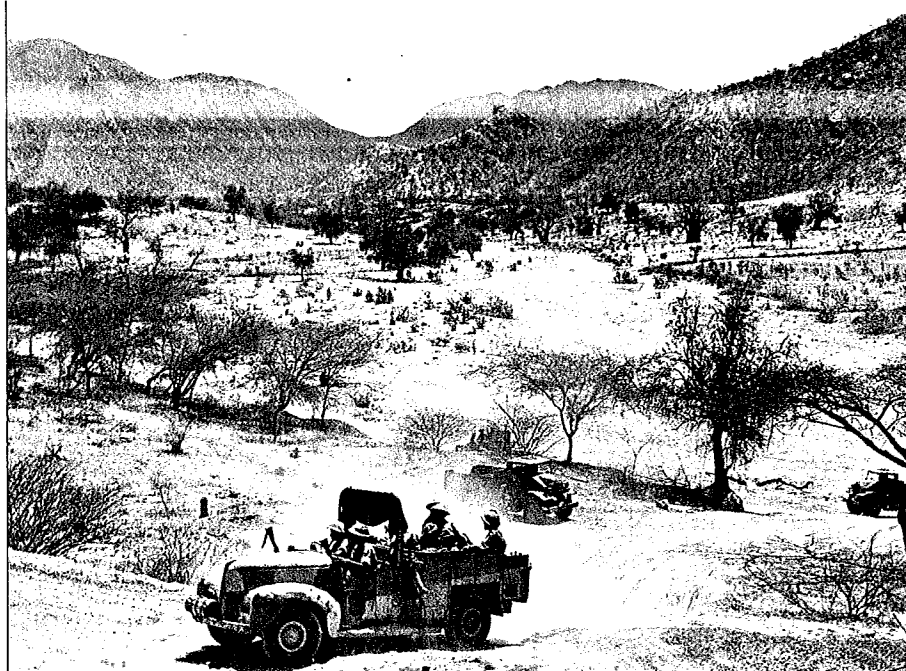
Jugoszlávia a háromhatalmi egyezmény aláírásával csatlakozik a tengelyhatalmakhoz.

MÁRCIUS 27–30.

POLITIKA, JUGOSZLÁVIA

A repülőtsztek megdöntik a Pál régensherceg és a tengelybarát kormány vezetői rendszert. Az ország névleges vezetését II. Péter király veszi át, az új kormányfő Dusan Szimovics tábornok. Az események aggasztják a tengelyhatalmakat, elsősorban Németországot.

Adolf Hitler – válaszul Pál régens leváltására – kiadja a Jugoszlávia elfoglalására vonatkozó 25. direktívát, amit a *Marita* hadművelet keretében, Görögország elfoglalásával együtt kell végrehajtani. Hitler jóváhagyja a hadsereg inváziós terveit. A támadás kitűzött időpontja április 6.

MÁRCIUS 27.

AFRIKA, ERITREA

Az északkelet-eritreai Keren mellett vívott csatában az olasz erők kénytelenek visszavonulni a főváros, Asmara irányába. Az olaszok 3000, a britek 536 embert vesztenek. Asmara öt nappal később esik.

MÁRCIUS 28–29.

TENGERI HÁBORÚ, ÉGEI-TENGER

Az olasz flotta az Égei-tengerre hajózik, hogy támadást indítson a Görögországba tartó brit konvojok ellen. Egy brit hajóegység Henry Pridham-Wippell tengernagy vezényletével nagy távolságról tűz alá veszi az olaszokat, akik még több ellenséges hajó közeledtétől tartva visszavonulnak. Félelmek be

▲ *Brit csapatszállító teherautók az eritreai olasz erők ellen indított hadjárat idején, a kereni csatában.*

▼ *Az olasz Vittorio Veneto csatahajó sortüzet ad le a britekre az Égei-tengeren vívott matapani csatában. Az ütközetben a brit torpedóvetők megrongálták a hajót.*

MEGHATÁROZÓ SZEMÉLYEK

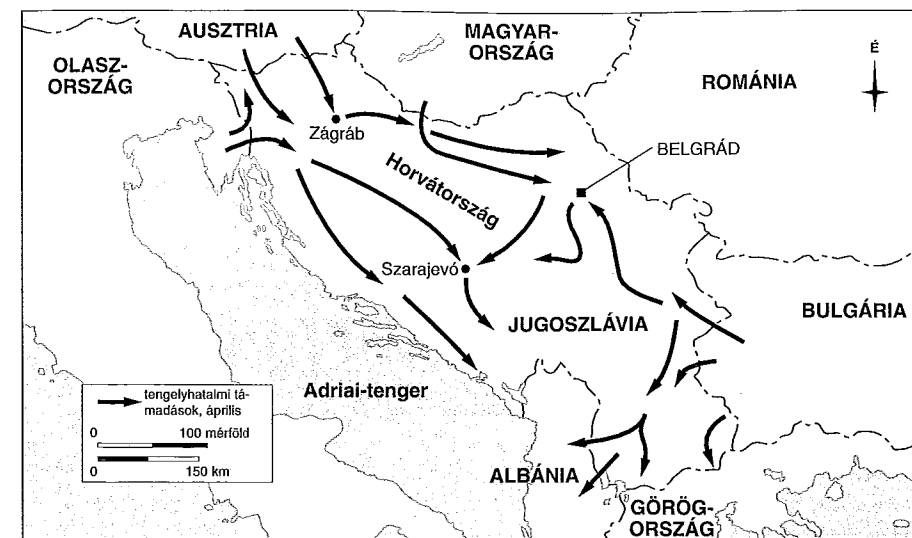
ERWIN ROMMEL TÁBORNAGY

Erwin Rommel (1891–1944) már az I. világháborúban több kitüntetést szerzett, később Hitler testőrparancsnoka, majd a lengyelországi hadjárat alatt ő felel a Führer személyes biztonságaért. Az 1940-es franciaországi hadjáratban a 7. páncélososztály parancsnoka. A Meuse folyón történő gyors átkelésével, majd az előretöréssel a La Manche csatornához merész páncélosparancsnokként szerzett elismerést.

A balsikerű észak-afrikai olasz hadjárat után, 1941-ben kinevezték az Afrika Korps parancsnokává. Rommel mestere volt a sivatagi hadviselésnek: maximálisan kiaknáztatta a lehetőségeket, új harcelfordításokat alkalmazott és hatékonyan vetette be páncélosereit. 1942-ben visszafoglalta Tobrukot, majd az egyiptomi El-Alameinig szorította vissza a szövetségesek erőit. Az Afrika Korpsot győzelemről győzelemre vezető „Sivatagi Rókat” előléptették tábornaggá.

A britek 1942. novemberben aratott alameini győzelme és a szövetséges partraszállás (*Torch* hadművelet) után azonban kénytelen volt visszavonulni Tüneziaiba. 1943-ban hagyta el Észak-Afrikát. Következő kinevezése Franciaországba szólította: őt bízták meg a Hitlernek javasolt, a szövetségesek partraszállását megakadályozó program kidolgozásával. Az 1944 júniusában végrehajtott szövetséges partraszállás után a „B” hadseregcsoport parancsnoka lett. Egy légitámadás során súlyosan meg-

sebesült, ezért Németországba szállították. Miután belekeveredett az Adolf Hitler elleni sikertelen júliusi merényletkísérletbe, Rommel megmérgezte magát, hogy elkerülje a tárgyalást és megkímélje családját a megtorlástól.

is igazolódna, amikor a Sir Andrew Cunningham tengernagy vezette brit főerő a *Formidable* repülőgép-hordozóról két torpedóvető repülőgépet indít az olasz hadihajók ellen. A repülőgépek megrongálják a *Vittorio Veneto* csatahajót, továbbá mozgásképtelenné teszik a *Pola* cirkálót. Ezt követően három brit csatahajó támadja meg a *Pola* védelmére küldött két olasz cirkálót. A Matapan-foki csatában végül öt olasz hajó süllyed el és 3000 ember veszti életét. A britek mindössze egy repülőgépet veszítenek az összecsapásban.

MÁRCIUS 30.

POLITIKA, EGYESÜLT ÁLLAMOK

A hatóságok lefoglalnak és azonnal „védőőrizet” alá helyeznek 65 tengelyhatalmi hajót.

ÁPRILIS 1–18.

POLITIKA, IRAK

A britellenes Rasid Ali nacionalista politikus és a hadsereg tisztjei elűzik Fejszál régenszt, és tengelybarát iraki kormányt alakítanak. A brit csapatok a kulcsfontos-

▲ *Az olaszok kudarcba fulladt 1940-es görögországi hadjárata után a németek 1941-ben meghódították a Balkánt.*

ságú olajmezők védelme érdekében 18-án bevonulnak Irakba.

ÁPRILIS 4.

AFRIKA, LÍBIA

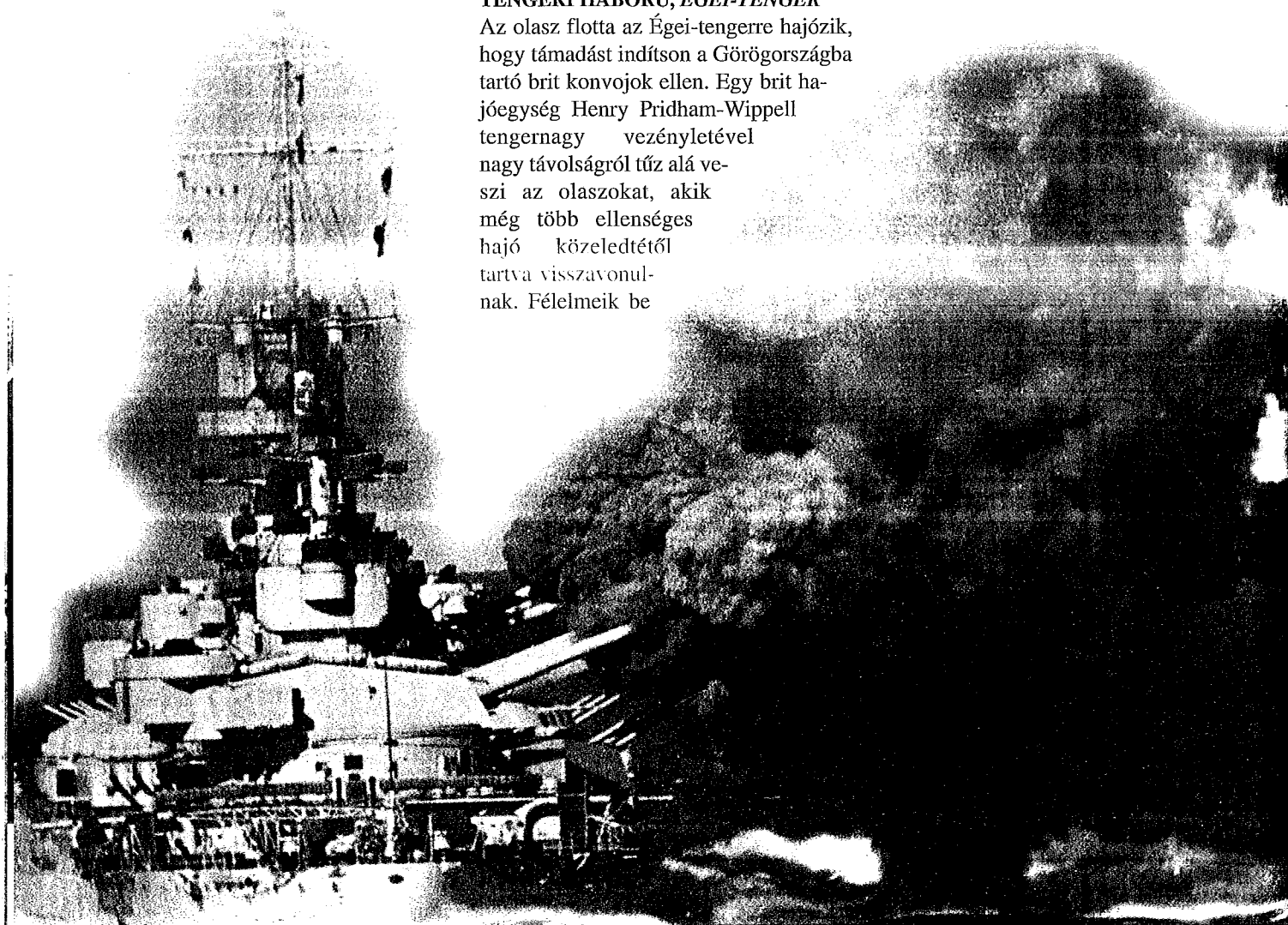
Az Erwin Rommel tábornok vezette tengelyhatalmi erők három harccsoportban nyomulnak előre Líbiában: egy döntően olaszokból álló erő a part mentén előretörve elfoglalja Bengázit, míg délen két harccsoport vonul Mészusz irányába.

ÁPRILIS 6–15.

BALKÁN, JUGOSZLÁVIA/GÖRÖGORSZÁG

33 német hadosztály olasz és magyar támogatással északi, keleti és délkeleti

▼ *A Görögország elleni támadás során ejtett hadifoglyok haladnak el a különféle német páncélozott gépjárművek mellett.*

▲ Német harckocsik haladnak át a sivatagon Erwin Rommel tábornok első sivatagi támadása idején.

irányból támadást indít Jugoszlávia ellen. A Belgrád elleni német légitámadás szétzúzza a parancsnoki és kommunikációs rendszert, ezzel még jobban megnehezíti a 640 000 fős hadsereg egyébként is nehézkes mozgósítását. A nagyobb városokat – többek között Zágrábot, Belgrádot és Szarajevót – a németek 10–15. között gyorsan elfoglalják.

Görögországban a németek az északi – görög–bolgár – határnál indítanak támadást a megerősített Metaxasz-vonalat védő görög 2. hadsereg ellen. A pireuszi ki-

kötőre mért német légicsapás során felrobban egy brit lőszerszállító hajó, amit további 13 hajó elsüllyedését eredményezi. A 9-re már Szalonikiig előretörő német erők által elvágott 2. hadsereg megadja magát. Az Olümposz és Szaloniki közötti állásokat védő britek balszárnyán a görög erők összeomlanak, emiatt kénytelenek gyorsan visszavonulni a közvetlenül a hegytől északra kiépített újabb védelmi vonalba.

ÁPRILIS 6–9.

AFRIKA, ETIÓPIA/ERITREA

Sir Alan Cunningham brit tábornok Kenyából indult erői 1600 km-es előrenyomulás után elfoglalják Etiópia fővárosát,

▲ Az olasz katonák többségét nem készítették fel a fagyos, hegyvidéki görögországi terep leküzdésére.

◀ Jugoszlávia tengelyhatalmi meghódítása után olasz csapatok vonulnak be Szlovéniába.

Addisz-Abebat, majd tovább támadják a visszavonuló olasz csapatokat. A szövetségesek eritreai erői 9-én elfoglalják Masszava kikötőjét, ahol 17 tengelyhatalmi és egyéb hajót zsákmányolnak.

ÁPRILIS 7.

AFRIKA, LÍBIA

A Tobruk irányába előrenyomuló Erwin Rommel tábornok elfoglalja Dernát, és foglyul ejti Philip Neame és Sir Richard O'Connor brit tábornokokat.

ÁPRILIS 10.

POLITIKA, JUGOSZLÁVIA

A horvát usztrasák kikiáltják a – Jugoszláviától is – független horvát köztársaságot.

TENGERI HÁBORÚ, GRÖNLAND

Az Egyesült Államok megkezdi Grönland elfoglalását, hogy megelőzze a dán gyarmat német meghódítását, Grönlandon ugyanis a britek szempontjából nagy fontosságú meteorológiai állomások működnek.

ÁPRILIS 10–13.

AFRIKA, LÍBIA

Erwin Rommel tábornok megindítja Tobruk ostromát. Az első támadásokat visszaverő szövetségesek mindenáron meg akarják tartani a várost, mivel ez az egyetlen nagyobb kikötő a tunéziai Szfax és az egyiptomi Alexandria közötti 1600 km-es partszakaszon, így kiemelt hadászati jelentőséggel bír az Észak-Afrikában harcoló erők számára. Az állandó légi és szárazföldi támadások alá vett Tobrukban a sziklabarlangok jelentik az egyetlen valóban védett fedezéket. A város számára az egyiptomi hajóút marad az egyetlen utánpótlási vonal.

ÁPRILIS 13.

POLITIKA, SZOVJETUNIÓ/JAPÁN

A Szovjetunió és Japán között létrejött, öt évre szóló megnevezési egyezmény lehetővé teszi, hogy az esetleges német támadásra készülő Vörös Hadse-

reg erőinek megerősítésére átvezényelje a szibériai egységek jelentős részét.

ÁPRILIS 17.

POLITIKA, JUGOSZLÁVIA

Jugoszlávia fegyverszünetet köt Németországgal, az ország – a horvát bábiállam kivételével – katonai irányítás alá kerül. A partizánok azonnal megindítják a harcot a náci megszállók ellen.

ÁPRILIS 18–21.

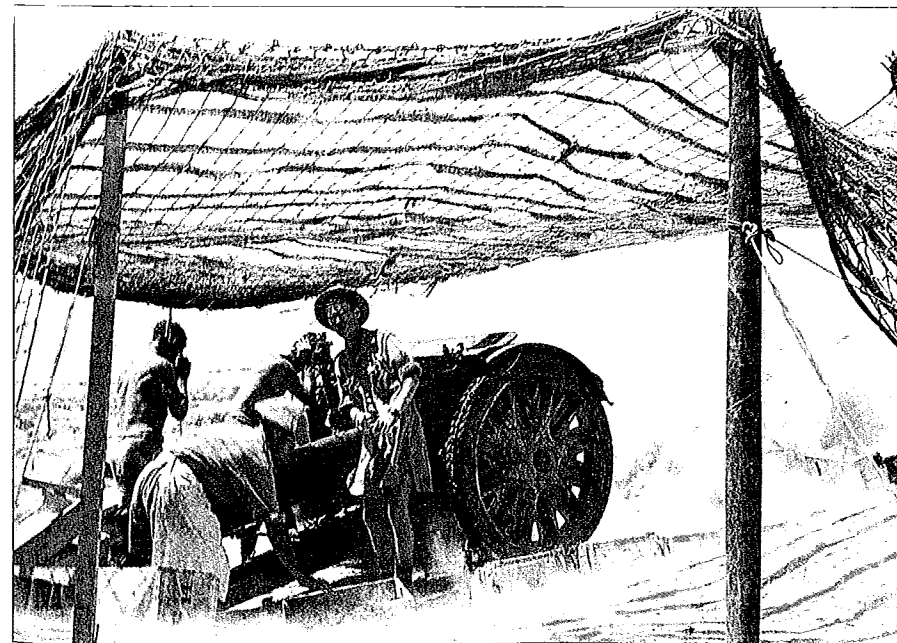
BALKÁN, GÖRÖGORSZÁG

A német előrenyomulás során rövid idő alatt összeomlik a görög védelem. A britek az Olümposztól Thermopülaiba vonulnak vissza. Elkerülhetetlennek látszik a brit erők evakuálása, mivel az egyiptomi erősítések küldését 18-án elhalasztják. György király Alexander Korüzsiz miniszterelnök öngyilkossága után ideiglenesen átveszi az ország irányítását. A brit erők evakuálásáról akkor születik döntés, amikor 21-én az ország reménytelen helyzetét felismerő Alexander Papagosz tábornok, görög főparancsnok is visszavonulást javasol. Az Albániában harcoló görög erők 20-án teszik le a fegyvert.

▼ Tobrukot védő ágyú és ausztrál személyzete. A tengelyhatalmak folyamatosan támadták az ostrom alá vett helyőrséget és az utánpótlást szállító hajókat.

► Jugoszláv katonák megadják magukat a tengelyhatalmak erőinek. Az országot megszállták, de a partizánok tovább harcoltak, hogy felszabadítsák az országot.

ÁPRILIS 21–30.

LÉGI HÁBORÚ, NAGY-BRITANNIA

A Plymouth ellen 21/22-én, illetve 29/30-án éjjel 640 bombázóval végrehajtott légitámadásokban 750 ember veszti életét és 30 000 marad fedél nélkül.

ÁPRILIS 21–27.

BALKÁN, GÖRÖGORSZÁG

A trákiai görög erők kapitulációja után a britek 24-én elhagyják Thermopüli környéki állásait. Megkezdődik az evakuálás: a brit haditengerészet – folyamatosan német légitámadások közepette – 43 000 katonát ment ki a kelet-görögországi kikötőkből és tengerpartokról. A művelet során a britek két rombolót és négy szállítóhajót vesztenek.

A német ejtőernyősök Korinthus elleni támadása, valamint a pataszói német előrenyomulás jelentősen veszélyezteti a brit kiürítést. A németek 27-én elfoglalják Athént, a görög kormány azonban már korábban Krétára menekült. A hadjárat során 15 700 görög, 13 755 olasz, 1518 német és 900 brit veszti életét.

ÁPRILIS 25.

POLITIKA, NÉMETORSZÁG

Adolf Hitler kiadja a 28. számú direktívát, amelyben elrendeli a Kréta elleni ejtőernyős-támadás – a *Merkur* hadművelet – végrehajtását.

ÁPRILIS 30.

AFRIKA, LÍBIA

A tengelyhatalmak erői megindítják eddigi lehevesebb támadásukat Tobruk ellen, de a védők kitartanak. Négy nappal később a tengelyhatalmi erők elfoglalnak

▲ *Német ejtőernyősök utcai harcot vívnak a szövetségesek erőivel Korinthusban, a görögországi hadjárat során.*

egy kiszögellést a védelmi övezet délnyugati sávjában. Ezt követően elhúzódo harcokra készülve mind a két fél beássa magát. A helyőrség egyetlen utánpótlási lehetőségét a Királyi Haditengerészet szállítmányai jelentik. A német tenger-alattjárók, torpedónaszádok, valamint közepes és zuhanóbombázók folyamatosan támadják a – különösen a kirakodás során sebezhető – utánpótlást szállító hajókat.

▼ *Etióp harcosok támadják az olasz katonákat a Mussolini kelet-afrikai birodalmának szétzúzására indított brit hadjáratban.*

MÁJUS 1–17.

KÖZÉP-KELET, IRAK

Az összesen négy hadosztályból álló iraki erők egyre hevesebb támadásokat indítanak a brit csapatok ellen. A britek hamarosan erősítéseket kapnak. A németek légitámadásokkal segítik az irakiakat.

MÁJUS 3–19.

AFRIKA, ETIÓPIA

A kelet-afrikai gyarmataikat védő olaszok az észak-etiópiai hegyekben fekvő Amba Alagi mellett vívják az utolsó csatát a szövetségesek erőivel. Az aostai herceg és 7000 katonájának fegyverletétele a szövetségesek kelet-afrikai győzelmét jelenti. A harcokban 230 000 olasz meghalt vagy fogságba esett. A szövetségesek győzelme szavatolja a Szezei-csatorna biztonságát egy esetleges Kelet-Afrikából indított támadással szemben, ugyanakkor biztosítja a szövetségesek vörös-tengeri hajózását is.

MÁJUS 5.

POLITIKA, ETIÓPIA

Ötévi száműzetés után visszatér az olaszok által elűzött Hailé Szelasszié etióp császár.

MÁJUS 6–12.

TENGERI HÁBORÚ,

FÖLDKÖZI-TENGER

A *Tiger* hadművelet során – hónapok óta először – Gibraltárból a britek sivatagi háborújához szükséges utánpótlást szállító konvoj indul Egyiptomba. Ezzel egyidejűleg két konvoj indul Egyiptomból Gibraltárba. Az öt szállítóhajóból álló konvoj útját a teljes földközi-tengeri

► *Brit katonanő egy asztal alatt pihen, tartva egy esetleges légitámadástól. A munka a veszélyektől függetlenül a Blitz alatt is folytatódott.*

flotta biztosítja. A konvojt 8-án olasz légitámadás éri. Az egyik szállítóhajó – fedélzetén 57 harcokcsival – aknára fut és elsüllyed, a konvoj azonban így is célba juttat 238 harcokcsit és 43 Hurricane vadászgépet.

MÁJUS 10.

POLITIKA, NAGY-BRITANNIA

Rudolf Hess, a német vezetés második embere egy különös misszió során Skóciába repül. Azt kéri, hogy Nagy-Britannia „adjon szabad kezet” Németországnak Európában, cserébe a náci nem támadják a brit birodalmat. Hess Skóciában az angliai háborúellenes tömörülés vezéralakjának tartott Hamilton herceget akarja felkeresni. Németország elhatároldik az akciótól, a britek ezt követően bebörtönzik. Hess helyét Adolf Hitler mellett Martin Bormann foglalja el, aki hamarosan egyik legfontosabb bizalmasa lesz.

MÁJUS 10–11.

LÉGI HÁBORÚ, NAGY-BRITANNIA

A *Blitz* tetőpontján 507 bombázó indít támadást London ellen. A németek a következő három évben nem hajtanak végre hasonlóan nagyszabású légitámadást. A bombázásokat kiterjesztik Liverpoolra, Bristolra, Belfastra és más brit városokra is. 1940 szeptembere óta 39 678 ember vesztette életét és 46 119 sebesült meg a Luftwaffe támadásai során. A lakosságot a polgári védelem, a tűzoltóság, a rendőrség és az egészségügyi szervezetek segítik. A megrongált létesítményeket megjavítják, az emberek számára óvóhelyeket létesítenek. A bombázások okozta káosz és nehézségek nem törnek meg a britek morálját.

MÁJUS 15–16.

AFRIKA, EGYIPTOM

A britek megindítják az első támadást az Afrika Korps ellen: a *Brevity* hadművelet célja a tengelyhatalmi erők visszaszorítása az egyiptomi határról. A hadművelet során visszafoglalják a Halfaja-hágót és Szollumot.

◀ *Rudolf Hess náci vezető, aki békét akart kötni az angolokkal.*

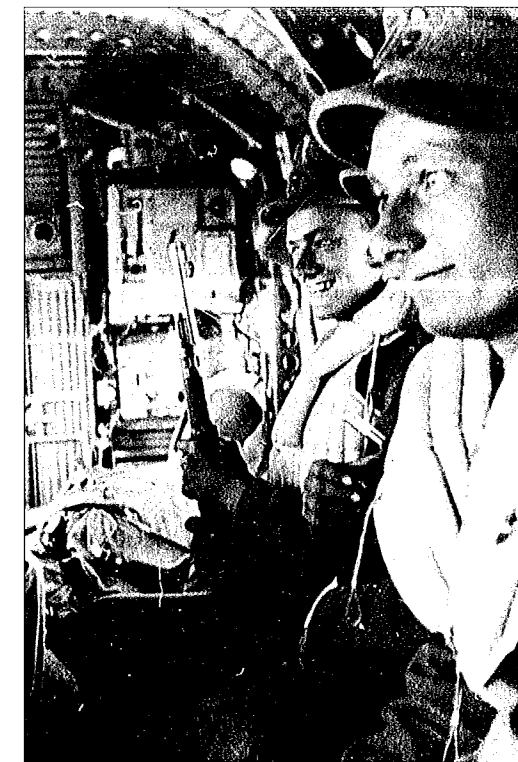
MÁJUS 20–22.

FÖLDKÖZI-TENGER, KRÉTA

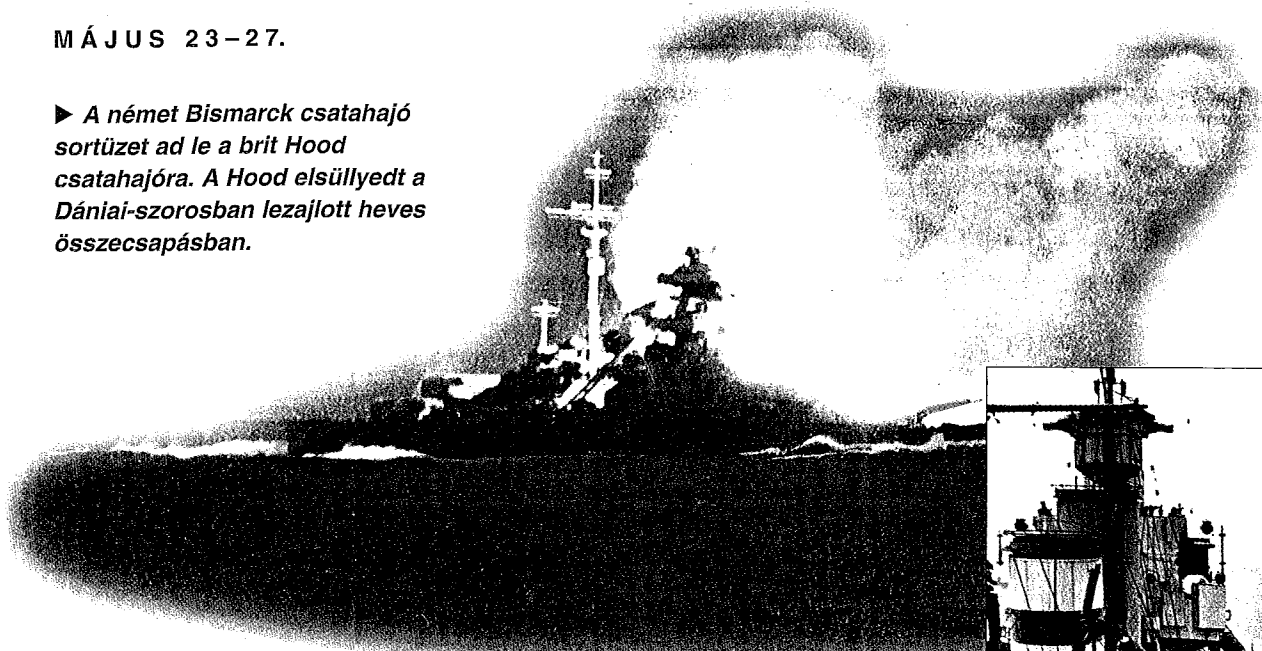
600 repülőgép támogatásával 23 000 fős német erő indít támadást Kréta ellen. A német terv egy légideszant-támadáson alapul, amit tengeri deszantegységek bevetésével is támogatnak. Az előkészítő légitámadások után a németek megindítják a történelem első nagy légideszant-hadműveletét.

Az ejtőernyősöket már földet éréskor támadás éri. A szigeten állomásozó 42 000 brit, új-zélandi, ausztrál és görög katona elkeseredetten védekezik. A málemei repülőteret védő szövetséges zászlóalj parancsnokának téves visszavonulási parancsát követően a németek megvetik a lábukat, és biztosítani tudják

▼ *Kréta felé repülő német hegyivadászok. A szigeten vívott heves harcokban sokan elesnek.*

► A német *Bismarck* csatahajó sortűzet ad le a brit *Hood* csatahajóra. A *Hood* elsüllyedt a Dániai-szorosban lezajlott heves összecsapásban.

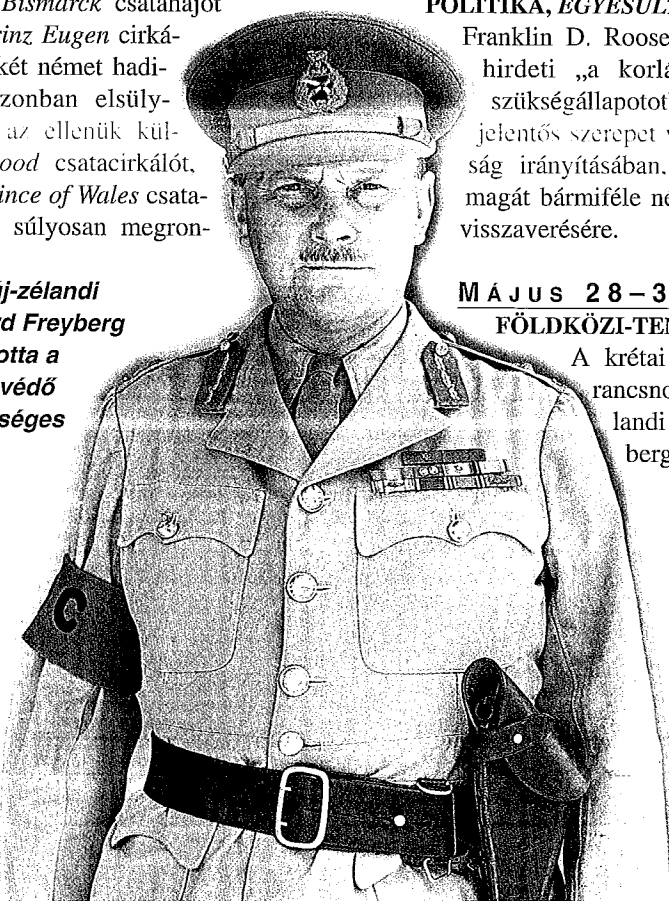
az erősítések szállítását. A németek vitorlázó repülőgépeken és ejtőernyővel újabb erősítéseket juttatnak a szigetre, a Görögországból indított hajókat azonban a britek megtámadják: 5000 ember veszti életét. A brit földközi-tengeri flottát krétai vizeken 22-én nagy erejű német légitámadás éri, így kénytelen elhagyni Kréta északi partjai elől.

MÁJUS 23-27.

TENGERI HÁBORÚ, ATLANTI-ÓCEÁN

A brit *Norfolk* és *Suffolk* cirkálók az Izlandot Grönlandtól elválasztó Dánia-szorosban lokátor segítségével felfedezik a német *Bismarck* csatahajót és a *Prinz Eugen* cirkálót. A két német hadihajó azonban elsüllyeszti az ellenük küldött *Hood* csatacirkálót, és a *Prince of Wales* csatahajó is súlyosan megrong-

► Az új-zélandi **Bernard Freyberg** irányította a Krétát védő szövetséges erőket.

gálódik. Megsérül a *Bismarck* olajtartálya is. Egy torpedóvető repülőgép még aznap éjszaka megtámadja a német csatahajót, de nem sok kárt tesz benne.

A német hajók továbbhaladnak Brest irányába, miközben az angolok órákra „szem elől” veszítik őket. Az *Ark Royal* repülőgép-hordozó gépei 26-án egy torpedóval végzetesen megrongálják a *Bismarck* kormánylapátját, ezalatt a többi brit hajó bekeríti a német csatahajót. A *Rodney* és a *King George V* csatahajók végül égő roncsá lövik a *Bismarck*-ot.

MÁJUS 27.

POLITIKA, EGYESÜLT ÁLLAMOK

Franklin D. Rooseveltnak ki- hirdeti „a korlátlan nemzeti szükségállapotot”. A kormány jelentős szerepet vállal a gazdaság irányításában, és elkötelezi magát bármiféle német agresszió visszaverésére.

MÁJUS 28-31.

FÖLDKÖZI-TENGER, KRÉTA

A krétai védelem parancsnoka, az új-zélandi Bernard Freyberg vezérőrnagy

▲ Brit és nemzetközösségi katonák Kréta partjai előtt, a sziget evakuálása idején.

úgy ítéli meg, hogy a szigetet nem tudják megvédeni az egyre hevesebb német támadásokkal szemben. A szövetséges erők ekkor már visszavonulnak a déli parton fekvő Szfakia irányába. A szigeten 1742, a tengeren pedig további 2011 brit katona életét veszti vagy megsebesül, miközben a németek oldalán 3985 az elesettek és eltűntek száma. A Királyi Haditengerészet a merész tengeri evakuáció során 15 000 katonát ment ki, de közben elveszít kilenc hajót. Hitler felfüggeszti a jövőbeni légideszant-hadműveleteket, amikor értesül a német ejtőernyősök kiugróan magas krétai veszteségeiről.

MÁJUS 30.

POLITIKA, IRAK

Irak fegyverszünetet köt Nagy-Britanniával, lemond a tengelyhatalmak további támogatásáról, és nem ellenzi a brit erők iraki jelenlétét. A szövetségesek pártján álló kormány alakul.

MÁJUS 31.

LÉGI HÁBORÚ, ÍRORSZÁG

A Luftwaffe tévedésből az ír fővárost, Dublint bombázza. 28 ember veszti életét.

JÚNIUS 8-21.

KÖZÉP-KELET, SZÍRIA

Sir Henry M. Wilson tábornok parancsnoksága alatt 20 000 szabad francia, brit és nemzetközösségi katona indít támadást Palesztinából és Irakból a német befolyás alá kerülő Szíria ellen. Vichy-Franciaország 45 000 katonája Henri Dentz tábornok vezetésével harcba száll velük, sőt 9-én a vichyi francia haditengerészet is megtámadja a szövetségeseket.

A következő napokban a szövetséges erők bekerítik az ellenséges egységeket,

és nehéztüzérséget is bevetnek az ellenállás felszámolására. A vichyi erők 21-én kivonulnak a fővárosból, Damaszkusz-ból.

JÚNIUS 13.

„VÉGSŐ MEGOLDÁS”, VICHY-FRANCIAORSZÁG

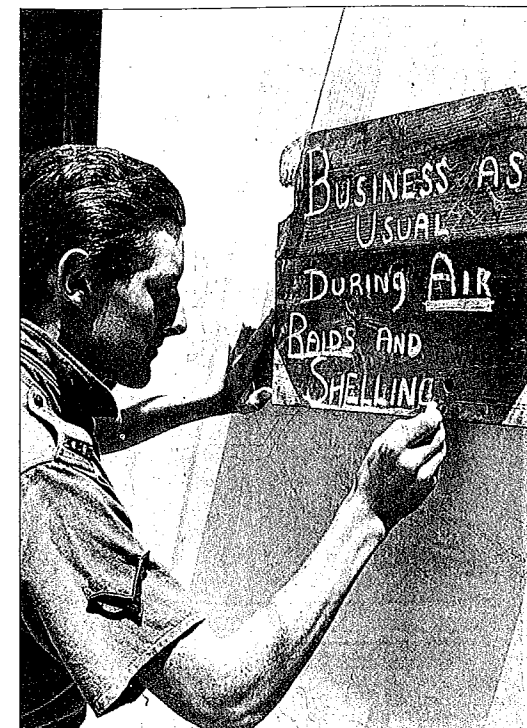
12 000 zsidót deportálnak koncentrációs táborokba, azzal a váddal, hogy tönkre akarták tenni Vichy-Franciaország és Németország viszonyát. A vichyi hatóságok egyre kíméletlenebbül lépnek fel a zsidókkal szemben, és törvényt hoznak, amivel megfosztják a zsidókat tulajdonjoguktól.

JÚNIUS 15-17.

AFRIKA, LÍBIA

Sir Archibald Wavell tábornok Tobruk felmentésére és a kirenaikai német erők legyőzésére megindítja a *Battleaxe* hadműveletet. Egy páncélos- és egy gyaloghadosztály lépi át az egyiptomi-líbiai határt.

▼ Brit teherautó légvédelmi ágyút vontat egy poros szíriai úton az ország szövetséges támadása idején.

▲ Egy katona üzenetet ír ki egy tobruki tábori postafiók előtt. („Légítámadás és ágyúzás alatt ügyintézés a szokottak szerint.”)

tárt a Halfaja-hágónál, Fort Cappuzónál és a Hafid-hegygerincnél. A 7. páncélos-hadosztály megerősítésére érkezett új brit harckocsiknak számos műszaki hibája van, ráadásul személyzetük sem kapott megfelelő kiképzést. A német páncélosok és páncéltörő ágyúk súlyos veszteségeket okoznak a gyengébb szövetséges hadosztályoknak. Wavell leállítja a *Battleaxe* hadműveletet, miután 190 harckocsijából 90-et elvesztett.

JÚNIUS 17.

POLITIKA, NÉMETORSZÁG

Adolf Hitler döntést hoz a Szovjetunió meghódítására irányuló *Barbarossa*-hadművelet június 22-i megindításáról. Hitler mélységesen gyűlöli a szlávokat és a kommunizmust. Célja az „alsóbbrendű” szláv népek rabszolgasorba hajtása és kizsákmányolása, valamint földjeik megszerzése, hogy életteret (*Lebensraum*) biztosítson az árja fajnak.

► *Olasz aknavető személyzete harcol a brit és nemzetközösségi erők ellen indított líbiai és egyiptomi hadjáratban.*

JÚNIUS 22.

KELETI FRONT, SZOVJETUNIÓ

Németország 3200 km hosszú arcvonalon, 3 000 000 katonával bevetésével megindítja a Szovjetunió elleni támadást, a *Barbarossa*-hadműveletet. Hitler célja a Vörös Hadsereg megsemmisítése nyár végére, mielőtt a szovjetek mozgósíthatnák hatalmas tartalékait. Az Észak hadseregcsoport Wilhelm Ritter von Leeb tábornagy parancsnoksága alatt a Baltikum és Leningrád irányába tör előre. Fedor von Bock tábornagy Közép hadseregcsoportja célja Szmolenszk, majd Moszkva elfoglalása és a kommunikációs vonalak szétzúzása. Gerd von Rundstedt tábornok Dél hadseregcsoportja Ukrajna és a Kaukázus irányába nyomul előre.

A meglepett szovjet erők a határ mentén mindenütt vereséget szenvednek. A gyors német légitámadások még a földön megse-

▲ *Szovjet katonák megadják magukat a német támadóknak. A német páncélosalakulatok eleinte gyorsan bekerítették és megsemmisítették a Vörös Hadsereg egységeit.*

misítenek 1800 szovjet repülőgépet. A német erők gyorsan haladnak előre északon és középen, délen azonban egyre erősebb ellenállásba ütköznek.

JÚNIUS 26–29.

POLITIKA, FINNORSZÁG

Finnország hadat üzen a Szovjetuniónak. A finn erők 29-én támadást indítanak, céljuk a finn–orosz háborúban elvesztett területek visszaszerzése. Miután ezt a célt megvalósították, Adolf Hitler a Leningrádot ostromló német erők támogatását kéri Karl von Mannerheim marsalltól, a finnek vezetőjétől, ő azonban elutasítja a kérést.

JÚNIUS 26–30.

KELETI FRONT, SZOVJETUNIÓ

A németek elfoglalják az elkészen álló breszt-litovszki erődöt, miközben a Közép hadseregcsoport 26-án megkezdte az átkelést a Bug folyón. A hadseregcsoport első célpontja Minszk. A gyorsan haladó páncélosok Białystoknál, Novogrudoknál és Volkoviszknál bekerítették a Vörös Hadsereg egységeit, amiket ezt követően a lassabban haladó német gyalogsági egységek

semmisítettek meg. A képzelőerő hiányáról tanúskodó szovjet állóvédelmi harcászat és a gyenge hadosztályok különösen sebezhetőnek bizonyultak a gyorsan előretörő német páncélosokkal szemben, főleg a szárnyakon. A németek kivívták a teljes légi fölényt, ami a Vörös Hadsereg további súlyos veszteségeihez vezetett.

JÚNIUS 27.

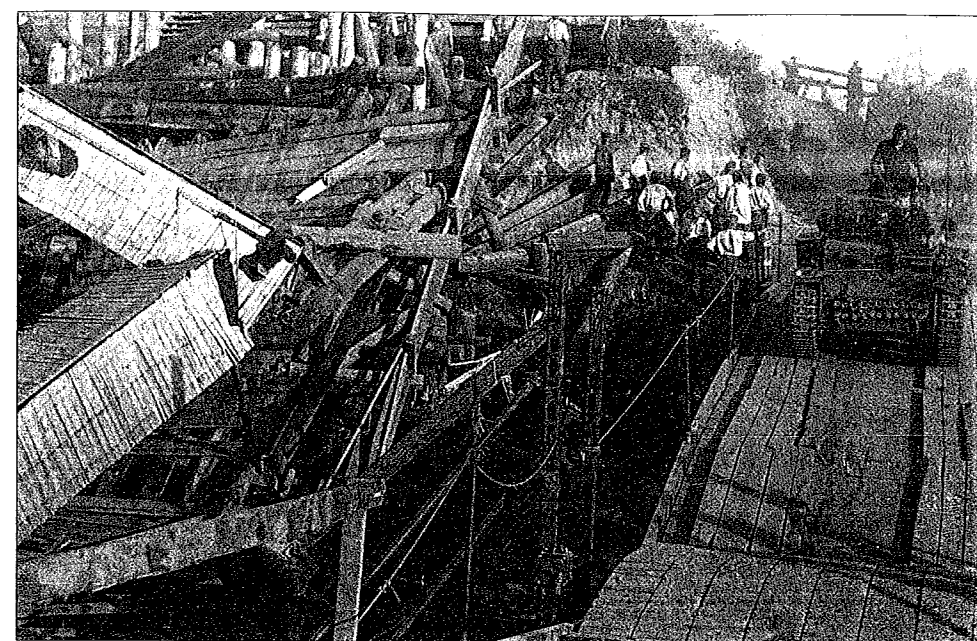
POLITIKA, MAGYARORSZÁG

A kormány hadat üzen a Szovjetuniónak.

JÚNIUS 29.

POLITIKA, SZOVJETUNIÓ

Joszif Sztálin átveszi a Szovjetunió honvédelmi minisztériumának irányítását, és felállít egy ötfős honvédelmi bizottságot.

▲ *Német harckocsi hajt át a romok között 1941 nyarán, a Szovjetunió lerohanásakor.*

◀ *Diadalittas német katonák egy szovjet mozdonyon. A keleti front harciban a logisztika mindkét oldalon döntő szerepet játszott.*

JÚLIUS 1.

POLITIKA, NAGY-BRITANNIA

Sir Claude Auchinleck tábornok veszi át Sir Archibald Wavell tábornok helyét a közép-keleti brit haderő élén. Wavell közép-keleti parancsnoksága – az utánpótlási nehézségek ellenére – komoly sikereket ért el a túlerőben harcoló olasz erők ellen, de ezt követően a görögországi, iraki és szíriai harcokban ereje szétforgácsolódott. Ráadásul Winston Churchill

miniszterelnök döntő győzelmet akart elérni a Nyugati-sivatagban. Miután Wavell ezt nem tudta kivívni, menesztették.

JÚLIUS 1–11.

KELETI FRONT, BELORUSSZIA/UKRAJNA

Folytatódik a német előretörés. Az Észak hadseregcsoport átkel a Dvina folyón. A Közép hadseregcsoport a Berezina folyón kel át, következő célja a Dnyeper elérése, hogy megakadályozhassa a moszkvai előrenyomulást útjában a szovjet védelem megszervezését. A Dél hadseregcsoport leküzdi a Sztálin-vonal erődítményeit, és július 10-én folytatja az előrenyomulást. A páncélosadosztályok 11-én már csak 16 km-re állnak a Szovjetunió harmadik legnagyobb városától, Kijevtől.

A páncélosalakulatok azonban alkalmatlanok a városi harcokra, fennáll a veszély, hogy az erősen védett Kijevben súlyos veszteségeket szenvednek. Gerd von Rundstedt tábornok ezért azt tervezi, hogy a várost bekerítéssel fenyegetve, a nyílt sztyeppékre csalja a szovjet egységeket, ahol a német erők könnyen megsemmisíthetik őket.

JÚLIUS 3.

AFRIKA, ETIÓPIA

Véget ér az olasz ellenállás: délen az utolsó 7000 katonája is megadja magát.

◀ *Olasz katonák megadják magukat az Etiópiát felszabadító szövetséges csapatoknak.*

MEGHATÁROZÓ SZEMELYEK

JOSZIF SZTÁLIN

Joszif Sztálin (1879–1953), a Szovjetunió vezetője részt vett az 1917-es bolsevik forradalomban, majd egyre magasabbra került a kommunista pártban. Lenin 1924-ben bekövetkezett halála után diktatúrát vezetett be, és minden politikai ellenzékét megsemmisített. Az ipar és a mezőgazdaság fejlesztése hatalmas áldozatokat követelt, de végül féltelmetes hatalommá tette a sztálini Szovjetuniót.

Az 1930-as években Európa egyre közelebb került a háborúhoz, Sztálin pedig egyre jobban tartott egy Szovjetunió elleni német támadástól, amit az 1939-ben Hitlerrel kötött megneemtámadási egyezményrel sikerült elodáznia. A Szovjetunió megszállta Lengyelországot keleti felét és a balti államokat, elfoglalta Finnország egy részét, a

JÚLIUS 4.

POLITIKA, JUGOSZLÁVIA

A Tito néven ismertté vált Joszip Broz kerül a jugoszláviai ellenállás élére, bár az emigráns kormány nem támogatja. A nagy népszerűségnek örvendő, kommunista Tito egy – az etnikai és nacionalista gondokon túllépő – szövetségi Jugoszlávia létrehozását tervezi.

JÚLIUS 7.

TENGERI HÁBORÚ, IZLAND

Amerikai katonák érkeznek a szigetre, hogy megvédjék a hajóforgalmat a német tengeralattjáróktól.

JÚLIUS 10.

POLITIKA, SZOVJETUNIÓ

Joszf Sztálin a német előretörés megállítására vezénylő főparancsnokokat nevez ki parancsnoki posztokra: Szemjon Bugyonnij marsallt a Déli és Dél-

A szövetségesekkel folytatott nagy tanácskozásokon Sztálin határozott tárgyalópartnernek bizonyult, aki a Szovjetunió határainak megkönnyítése érdekében folyamatosan követelte az európai „második front” megnyitását és a háborúhoz szükséges utánpótlásnak küldését. A háború előrehaladtával Sztálin gyakran figyelmen kívül hagyta azokat a határozatokat, amelyeket a tanácskozásokon hoztak. Európa háború utáni sorsára vonatkozóan, és a szövetségesek aggodalommal figyelték, milyen mesterkedésekkel hoz létre egy sor kommunista útközállamot a Szovjetunió körül.

◀ **Klementyij Vorosilov, a Vörös Hadsereg Északnyugati frontjának parancsnoka.**

▲ Vichy-francia katonák menetelnek a fogságba, miután Szíria megadta magát.

JÚLIUS 12.

POLITIKA, SZÖVETSÉGESEK

Nagy-Britannia és a Szovjetunió együttműködési megállapodást köt, amiben azt is kinyilvánítják, hogy egyik fél sem köt különbékét a tengelyhatalmakkal.

LÉGI HÁBORÚ, SZOVJETUNIÓ

Az első légitámadás Moszkva ellen. A németek a hónap során három légcsapást, az év végéig pedig összesen 73 kisebb légitámadást hajtanak végre.

JÚLIUS 14.

KÖZÉP-KELET, SZÍRIA

nri Denz tábornok – a vichyi francia hatóságokkal szembe-
szegülve – átadja Szíriát a
szövetségeseknek. A brit
erők megkezdik az or-
szág megszállását,
Szíriában és a szom-
szédos Libanonban
a szövetségeseket
támogató vezetést
állítanak fel. A

hadjárat során a szövetséges erők 2500, a gyarmataikat védő vichyi francia erők pedig 3500 embert vesztek.

JÚLIUS 16.

KELETI FRONT, SZOVJETUNIO

A német Közép hadseregcsoport átkel a Dnyeper és Dvina folyókon, majd bekeríti Szmolenszket. A város elesik, a város mellett a Vörös Hadsereg 300 000 katonája és 3200 harckocsija esik csapdába, a bekerített szovjet erők azonban augusztusig kitartanak.

JÚLIUS 18.

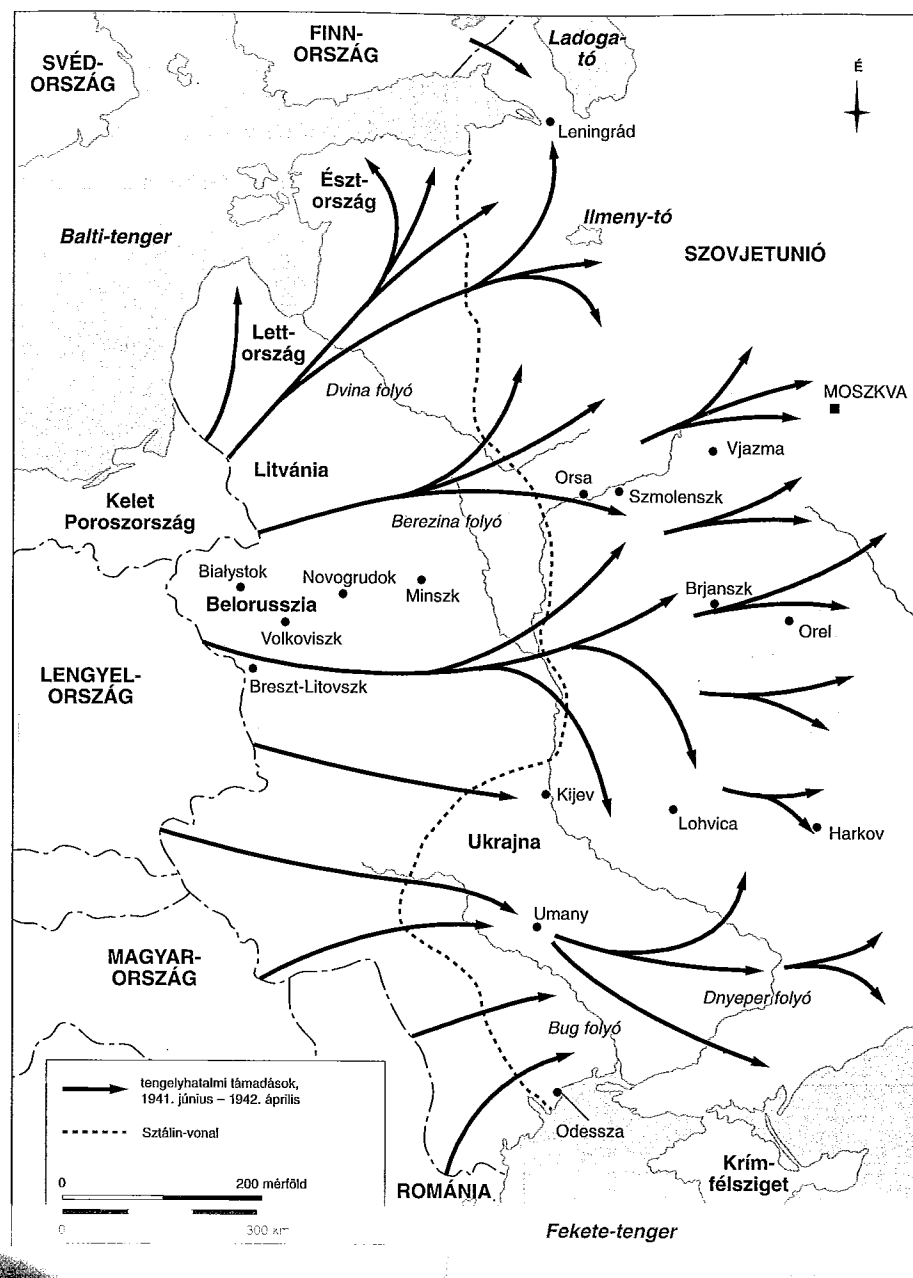
POLITIKA, CSEHSZLOVÁKIA

Nagy-Britannia hivatalosan elismeri az Eduard Beneš vezette emigráns cseh kormányt. A csehek szintén együttműködési megállapodást kötnek a Szovjetunióval, és ígéretet tesznek egy hadsereg felállítására is.

► **Eduard Beneš, az emigráns cseh kormány vezetője a háború alatt.**

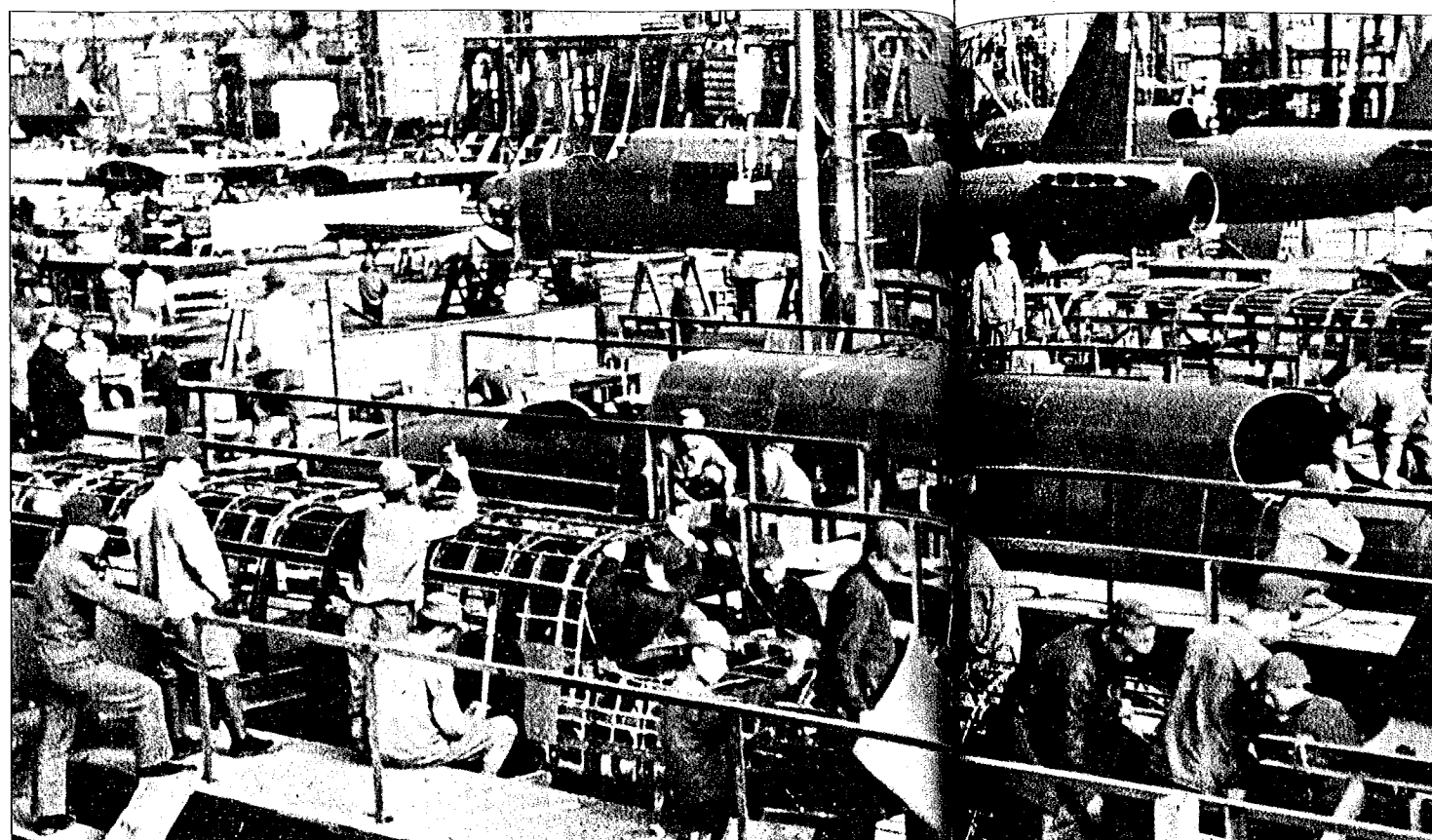
**▲ A Szovjetunió elleni
német támadás
hatalmas, a Balti-
tengertől a Fekete-
tengerig húzódó
térségre kiterjedő
hadműveletet
jelentett.**

JÚLIUS 19-29.

KELETI FRONT, SZOVJETUNIÓN

A Moszkva ellen vonuló erők támadó-
ékét alkotó, Heinz Guderian tábornok
vezette 2. páncéloscsoport és támogató
gyalogsága parancsot kap, hogy fordul-
jon déli irányba és segítsen a Pripjaty-
mocsaraknál harcoló szovjet 5. hadsereg
legyőzésében. A szovjetek jelentős túl-
erőben vannak a németekkel szemben, és
komoly fenyegetést jelentenek Walther
von Reichenau tábornagy déli hadműve-
leteire. A Közép hadseregcsoport másik
páncélos egységét, a 3. páncéloscsoportot
a Leningrád ellen vonuló Észak hadse-
regcsoportozhoz vezénylik. Guderian és
más parancsnokok bírálják a parancsot,
és megpróbálják Hitlerrel lebeszélni a

▲ A japán ipar az üzemanyag- és nyersanyag-behozattól függött. Az ország háborús lépéseit jelentősen felgyorsította az amerikai olajexport korlátozása.

◀ A Vörös Hadsereg Ukrajnában bekerített katonái megadják magukat a németeknek.

moszkvai előrenyomulás leállításáról, de nem járnak sikerrel.

JÚLIUS 21. TENGERI HÁBORÚ, FÖLDKÖZI-TENGER

A britek megindítják a *Substance* hadműveletet: célja utánpótlások eljuttatása Gibraltárról Máltára. A tengelyhatalmak által támadott sziget – és az ott kiépített brit haditengerészeti támaszpont – kulcspozíciót foglal el az Észak-Afrika és Olaszország közötti rövid tengeri és légi útvonalak mentén.

► Reinhard Heydrich, az SS titkosszolgálatának hírhedt vezetője, az európai zsidóság teljes megsemmisítésére irányuló „végső megoldás” kitervelője.

JÚLIUS 22. KELETI FRONT, BALTIKUM

A német Észak hadseregcsoport megáll a Leningrádtól délre fekvő Ilmeny-tó nyugati partjánál. A katonákat a front teljes hosszában megviselték az előrenyomulás nehézségei és az egyre keményebb szovjet ellenállás. Az ilyen pihenők alatt a szovjetek

megerősítik vonalaikat, különösen Moszkva és Leningrád előtt. A két város elfoglalásához óriási erőforrásokra lenne szükség.

JÚLIUS 24. KELETI FRONT, UKRAJNA

Hitler elrendeli, hogy az Ukrajnában előrenyomuló Dél hadseregcsoport zárja katlanba az Umanynál összevont szovjet erőket. A németek 15 nap alatt három szovjet hadsereget vágnak el a Vörös Hadsereg kivezeti erőitől, ami súlyosan meggyengíti a szovjet Déli és Délnyugati frontokat. Odessza már csak tengeri útvonalon megközelíthető. A németek 100 000 embert és 317 harckocsit kerítnek be a katlanban.

JÚLIUS 26–29. POLITIKA, NAGY-BRITANNIA/ EGYESÜLT ÁLLAMOK

Nagy-Britannia és az Egyesült Államok befagyasztják a japán követeléseket, Japán válaszul hasonlóan cselekszik. Hollandia 29-én befagyasztja a holland kelet-indiai japán követeléseket. A lépések

► Heinz Guderian tábornok, a páncélos-hadviselés mestere megszegléli katonáit a keleti fronton.

következtében a japán külkereskedelem nagy része elvész.

JÚLIUS 31.

POLITIKA, NÉMETORSZÁG

Reinhard Heydrich, a német biztonsági rendőrség és az SS titkosszolgálatának vezetője parancsot kap, hogy dolgozza ki a zsidóság teljes megsemmisítésére – az úgynevezett „végső megoldásra” – vonatkozó terveket. A hírhedt Heydrich vezeti majd a milliók üldözéséért és meggyilkolásáért felelős állami apparátust.

AFRIKA, LÍBIA

Ludwig Crüwell tábornok veszi át az Afrika Korps parancsnokságát, miután Erwin Rommel tábornokot kinevezik az – egy gyalog- és két páncélosadosztályból álló – Afrika páncéloscsoport élére.

AUGUSZTUS 1.

POLITIKA, EGYESÜLT ÁLLAMOK

Az Egyesült Államok – a brit birodalom és a nyugati államok kivételével – megtiltja az olajexportot. A teljes mértékben olajbehozatalra szoruló és így súlyos helyzetbe kerülő Japán döntésre kényszerül: vagy változtat külpolitikáján, vagy erőszakkal szerez olajat.

AUGUSZTUS 5.

POLITIKA, VICHY-FRANCIAORSZÁG

Jean François Darlan tengernagy veszi át a vichyi Francia Észak-Afrika irányítását.

KELETI FRONT, UKRAJNA

A román és német erők megindítják Odessza 73 napos ostromát. A szovjet fő-

parancsnokság erősítést küld a Dnyeper keleti partján kialakítandó védelmi vonal kiépítéséhez. A katonák azonban már a nyugati parton feltartóztatják a németeket, míg áttelepítik az Urálon túlra az ipari létesítményeket.

AUGUSZTUS 6.

POLITIKA, LENGYELORSZÁG

Wladyslaw Anders altábornagyot bízzák meg a Szovjetunióban egy lengyel hadsereg felállításával. Anders végül felállít egy hadsereget, de nem rendelkezik a harchoz szükséges ellátmányokkal, ráadásul a szovjetek nem engedélyezik, hogy lengyel katonák harcoljanak a keleti fronton.

AUGUSZTUS 12.

POLITIKA, NÉMETORSZÁG

Adolf Hitler 34. számú direktívája revideálja a *Barbarossa*-tervet: elrendeli a Moszkva elleni előrenyomulás megállítását és a leningrádi előretörés folytatását. A déli gabonamezők és ipari létesítmények szintén elsőbbséget kapnak a szovjet fővárossal szemben.

AFRIKA, LÍBIA

Az ausztrál katonák – kormányuk kérésére – elhagyják Tobrukot. Helyükre 6000 lengyel katona érkezik.

AUGUSZTUS 14.

POLITIKA, NAGY-BRITANNIA/ EGYESÜLT ÁLLAMOK

Winston Churchill és Franklin D. Roosevelt kanadai találkozóján megszületik az Atlanti Charta. A liberális elveken nyug-

vó dokumentumban kifejtik, hogy céljuk nem a területszerzés vagy a határok megváltoztatása. A népek számára biztosítják az önrendelkezés jogát, és egyenlő jogokat kapnak a gazdasági erőforrások kiaknázásában is. Az Egyesült Államok titokban szavatolja a brit gyarmatok védelmét, valamint az atlanti-óceáni konvojok forgalmát biztosító őráratot.

AUGUSZTUS 18.

KELETI FRONT, UKRAJNA

Az ukrainai szovjet erők megkezdik a visszavonulást a stratégiai fontosságú Dnyeper folyótól, hogy újabb védelmi vonalat – a brjanszki frontot – alakítsanak ki északabbra. A kijevi 35. hadsereg magára marad.

Hitler azt tervezi, hogy még a dnyepéri átkelés előtt bekeríti és megsemmisíti a Vörös Hadsereg főerőit. A szovjet erők csapdába ejtése érdekében a németek széles átkaroló hadmozdulatokra kényszerülnek. Az így nyíló nagy réseken azonban a szovjet katonák jelentős része keletre menekül.

AUGUSZTUS 21.

TENGERI HÁBORÚ,
ÉSZAKI-JEGES-TENGER

Útnak indul az első brit próbakonvoj, ami létfontosságú utánpótlásokat szállít az oroszországi Arhangelszk kikötőjébe.

► **A brit erők az olajlelőhelyek biztosítása érdekében benyomulnak Iránba.**

A jeges-tengeri konvoj 31-én érkezik meg a Szovjetunióba.

AUGUSZTUS 23.

KELETI FRONT, UKRAJNA

A német 2. páncéloscsoporthoz és 2. hadseregcsoporthoz déli irányba nyomul, hogy Kijevtől keletre csatlakozzon a Dél hadseregcsoporthoz.

AUGUSZTUS 25.

KÖZÉP-KELET, IRÁN

A szovjet és a brit erők – német hadműveletektől tartva – megkezdik az ország megszállását. A csekély ellenállásba ütköző szövetséges erők elfoglalják az ország fontos olajipari létesítményeit.

AUGUSZTUS 30.

KELETI FRONT, UKRAJNA

A szovjet 21. hadsereg Kijevtől északra ellentámadást indít, de a hadműveletet a német 2. páncéloscsoporthoz meghiúsítja.

SEPTEMBER 1.

KELETI FRONT, BALTIKUM

A németek megközelítik Leningrádot, a város már tűzértségük lőtávolságán belül van. Hamarosan elvágják a vasúti és közúti összeköttetést, majd megkezdődik az

1944 elejéig tartó ostrom. Leningrád kulcsfontosságú ipari központ, ráadásul a – Svédországból Németországba tartó vasércszállítmányokat fenyegető – szovjet balti flotta támaszpontja.

SEPTEMBER 3.

„VÉGSŐ MEGOLDÁS”,
LENGYELORSZÁG

A zsidók és más, a náci által „nemkívánatosnak” minősített emberek meggyilkolására a Lengyelország területén fekvő auschwitz koncentrációs táborban Cyklon B gáz alkalmazásával gázkamrákísérleteket hajtanak végre. A kísérletek sikere után megkezdik a gáz széles körű alkalmazását.

SEPTEMBER 4.

TENGERI HÁBORÚ, ATLANTI-ÓCEÁN

Egy német tengeralattjáró tévedésből brit hajónak nézi és megtámadja az amerikai Greer rombolót. Az amerikaiak támadó cselekményként értékelik a történetet, az amerikai hadihajók parancsot kapnak, hogy nemzetvédelmi szempontból fontos vizeken azonnal nyissanak tüzet német felségjelű hajókra.

SEPTEMBER 6.

„VÉGSŐ MEGOLDÁS”,
NÉMETORSZÁG

A németek újabb zsidóellenes intézkedéseket vezetnek be: elrendelik a ruházaton a Dávid-csillag viselését. Tovább korlátozzák a zsidók szabad mozgását is.

◄ **A brit Sheffield cirkáló egy kereskedőhajókból álló jeges-tengeri konvojt kísér, ami létfontosságú utánpótlásokat szállít a Szovjetunióba.**

SEPTEMBER 15.

KELETI FRONT, UKRAJNA

Guderian 2. páncéloscsoporthoz a Kijevtől 160 km-re keletre fekvő Lohvicanál egyesül a Dél hadseregcsoporthoz, ezzel körülfár egy szovjet hadsereget. A német siker megpecsételi a szovjet Délnyugati front (és 500 000 katonát) sorsát.

SEPTEMBER 17–19.

KELETI FRONT, UKRAJNA

A kijevi szovjet erők megkezdik a visszavonulást. A város elhagyását jelentősen késleltette Sztálin, aki ragaszkodott annak megtartásához. A késedelem lehetővé teszi a németek számára, hogy elvágják a menekülési útvonalakat. A németek 19-én elfoglalják Kijevet. A 40 napig tartó véres harcokban megölték vagy fogságba ejtették 665 000 szovjet katonát. Nyugat-Ukrajna német megszállás alá kerül.

SEPTEMBER 24.

TENGERI HÁBORÚ,
FÖLDKÖZI-TENGER

A Földközi-tengerre hajózik az első német tengeralattjáró (az év végére a német tengeralattjáró-flotta fele itt harcol majd a szövetségesek ellen). A Halberd hadművelet során Gibraltárról brit konvoj indul Máltára. A hatnapos úton olasz hadihajók megkísérik elfogni a konvojt, de a britek elsüllyesztenek egy olasz tengeralattjárót. A britek tűz alá veszik az Olaszországhoz tartozó, Szicília és Tunézia között elhelyezkedő Pantellaria szigetét.

SEPTEMBER 29.

„VÉGSŐ MEGOLDÁS”, UKRAJNA

A náci Kijevben 33 771 zsidót gyilkolnak meg.

SEPTEMBER 30.

KELETI FRONT, UKRAJNA

Az 1. páncéloscsoporthoz a Dnyeper és Szamara folyók vonalától támadást indít Dél-Ukrajna ellen, elvág egy kulcsfontosságú szovjet vasútvonalat, majd Rosztov irányába nyomul előre és ezzel három szovjet hadsereg hátába kerül. Ezt követően Erich von Manstein tábornok 11. hadserege klasszikus bekerítő hadművelettel október 6-ra 106 000 szovjet katonát és 212 harcokost ejt csapdába. Az egyik szovjet erő, a meggyengült 12. hadsereg északkeleti irányba vonul vissza.

KELETI FRONT, SZOVJETUNIÓ

Hivatalosan is megindítják a Moszkva elleni támadást (Taifun hadművelet). A német Közép hadseregcsoporthoz 73 hadosztály 85 aktív és 10-15 tartalék hadosztállyal kerül szembe. Heinz Guderian tábornok 2. páncéloscsoporthoz Brjanszk és Orel irányába indít támadást. Két nappal később a 3. és 4. páncéloscsoporthoz is előrenyomul, hogy bekerítsék a vjazmai szovjet erőket.

► **Hideki Tojo tábornok, japán háborús vezető.**

OKTÓBER 6–15.

KELETI FRONT, UKRAJNA

A német 2. hadsereg és 2. páncéloshadsereg 6-án három szovjet hadsereget kerít be Brjanszktól északra és délre. A szovjetek 15-én megkezdik 35 000 katonáinak evakuálását az ostromlott Odesszából.

OKTÓBER 7–20.

KELETI FRONT, SZOVJETUNIÓ

A németek heves harcok után 14-re hat szovjet hadsereget kerítnek be Vjazmánál. A német erők a többi térségben nagy távolságokat tesznek meg, a 8-i heves esőzések azonban sártengerré változtatják a Moszkvába vezető utakat. 20-ra a 2. páncéloshadsereg is szűkíti a brjanszki katlant. A vjazmai és brjanszki katlanokban 673 000 katonát és 1242 harcokost rekedt, de a bekerítés a támadók továbbvonulását is akadályozza, így a Vörös Hadsereg újabb védelmi állásokat építhet ki.

OKTÓBER 16.

POLITIKA, JAPÁN

Hideki Tojo hadügyminiszter, a militarista irányzat vezetője váltja a miniszterelnöki posztot a mérsékelt irányvonalat képviselő Fumi-

maro Konoje herceget. Konoje megpróbált engedményeket tenni a háborúpárti katonai vezetésnek és ezzel egy időben megállapodásra jutni az Egyesült Államokkal, de kudarcot vallott. Utóda irányítása alá vonja a hadügy- és belügyminisztériumot is. A változások a japán háborúpárti erők térnyerését jelzik, az or-

▲ *Hadba vonuló nők menetelnek keresztül Moszkván. Szovjet nők ezrei harcoltak a város védelmében.*

▼ *Téli ruházatba öltözött szovjet gyalogság. A német katonák nem rendelkeztek az orosz tél elviseléséhez megfelelő ruházattal.*

moszkvai polgárok pedig védelmi vonalakat építenek ki, amelyekben később ők is harcolnak. Moszkva védelmét a Nyugati front parancsnoka, Georgij Zsukov tábornok irányítja.

A szovjetek a keleti front teljes hosszában megerősítik a védelmet, és a lakosságot mozgósítják a háborús erőfeszítések támogatására. A szovjetek keményen ellenállnak, az atrocitások mind a két félnél gyakoriak. A szovjetek a felperzselt föld taktikáját alkalmazzák: a mezőgazdasági és ipari létesítményeket lerombolják, nehogy a németek kezére jussanak.

OKTÓBER 20-25.

KELETI FRONT, SZOVJETUNIÓ

A németek az egyre rosszabb időjárás körülmények és az egyre erősebb szovjet ellenállás miatt leállítják a *Taifun* hadműveletet, és kisebb célokat tűznek ki. Az ukrajnai támadás jelentősen késleltette a moszkvai előrenyomulást. A néme-

relt katonái fokozatosan visszavonulnak a városból.

OKTÓBER 31.

TENGERI HÁBORÚ, ATLANTI-ÓCEÁN

Egy német tengeralattjáró elsüllyeszti az amerikai *Reuben James* rombolót, ami egy brit konvojt kísért. A támadásban 100 ember veszti életét.

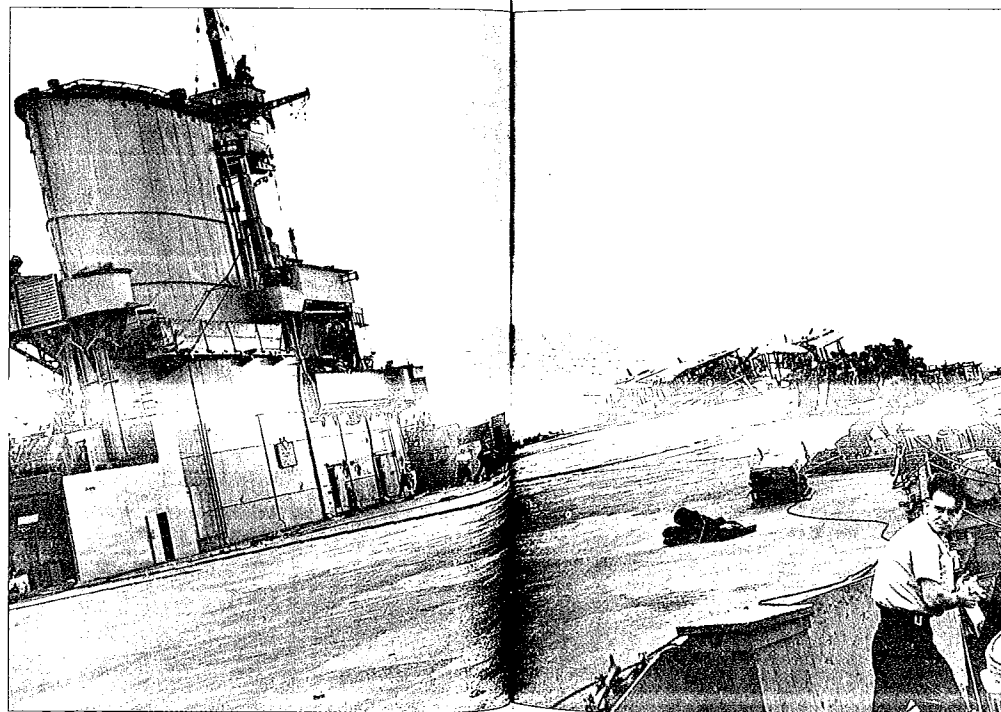
NOVEMBER 1.

KELETI FRONT, UKRAJNA

Németország támadást indít a Don torkolatában fekvő Rosztov ellen. A szovjet 9. hadsereg mélységben kiépített, rugalmas védelme – a téli időjárás segítségével – megakadályozza a bekerítést. A németek 17-i, a part mentén megindított frontális támadását a szovjet 37. hadsereg – a várostól északra indított – támadása ellen-súlyozza. A németek 21-én elfoglalják Rosztovot, de a szovjetek nyolc nap múlva visszafoglalják a várost. Gerd von Rundstedt tábornok lemondásra kény-

► *Sáros német motorkerékpáros a keleti fronton 1941 őszén.*

◄ *A brit Ark Royal repülőgép-hordozót torpedótalálat érte, majd tűz tört ki a hajón. A hordozó elsüllyedt.*

szág egyre közelebb kerül az Egyesült Államok és a szövetségesek elleni háború kirobbantásához.

OKTÓBER 19.

KELETI FRONT, SZOVJETUNIÓ

Joszif Sztálin Moszkvában kihirdeti az ostromállapotot. A Szovjetunió óriási védelmi hadműveletet indít. Erősítések érkeznek az északi és déli térségekből, a

tek most már versenyt futnak a téllal és a szovjet mozgósítással.

OKTÓBER 2

KELETI FRONT, UKRAJNA

A német 16. hadsereg bevonul a Szovjetunió negyedik legnagyobb városába, Harkovba. Sztálin itt nem rendelte el a város mindenáron való megvédését. A szovjet Délnyugati front gyengén felsze-

szertül, mert Hitler parancsa ellenére elrendelte a harcászati visszavonulást a városból.

NOVEMBER 6.

POLITIKA, EGYESÜLT ÁLLAMOK

Az Egyesült Államok a kölcsönbérlet keretében egymilliárd dolláros kölcsönt nyújt a Szovjetuniónak.

NOVEMBER 13.

TENGERI HÁBORÚ, FÖLDKÖZI-TENGER

Két német tengeralattjáró támadja meg a Gibraltárba tartó *Argus* és *Ark Royal* brit repülőgép-hordozókat, miután az utóbbiak vadászgépeket szállítottak Máltára. Az *Ark Royal* súlyos találatot kap. A repülőgép-hordozó 40 km-re megközelíti Gibraltárt, de

ekkor tűz üt ki a fedélzetén és a hajó 70 repülőgéppel együtt elsüllyed.

NOVEMBER 15.

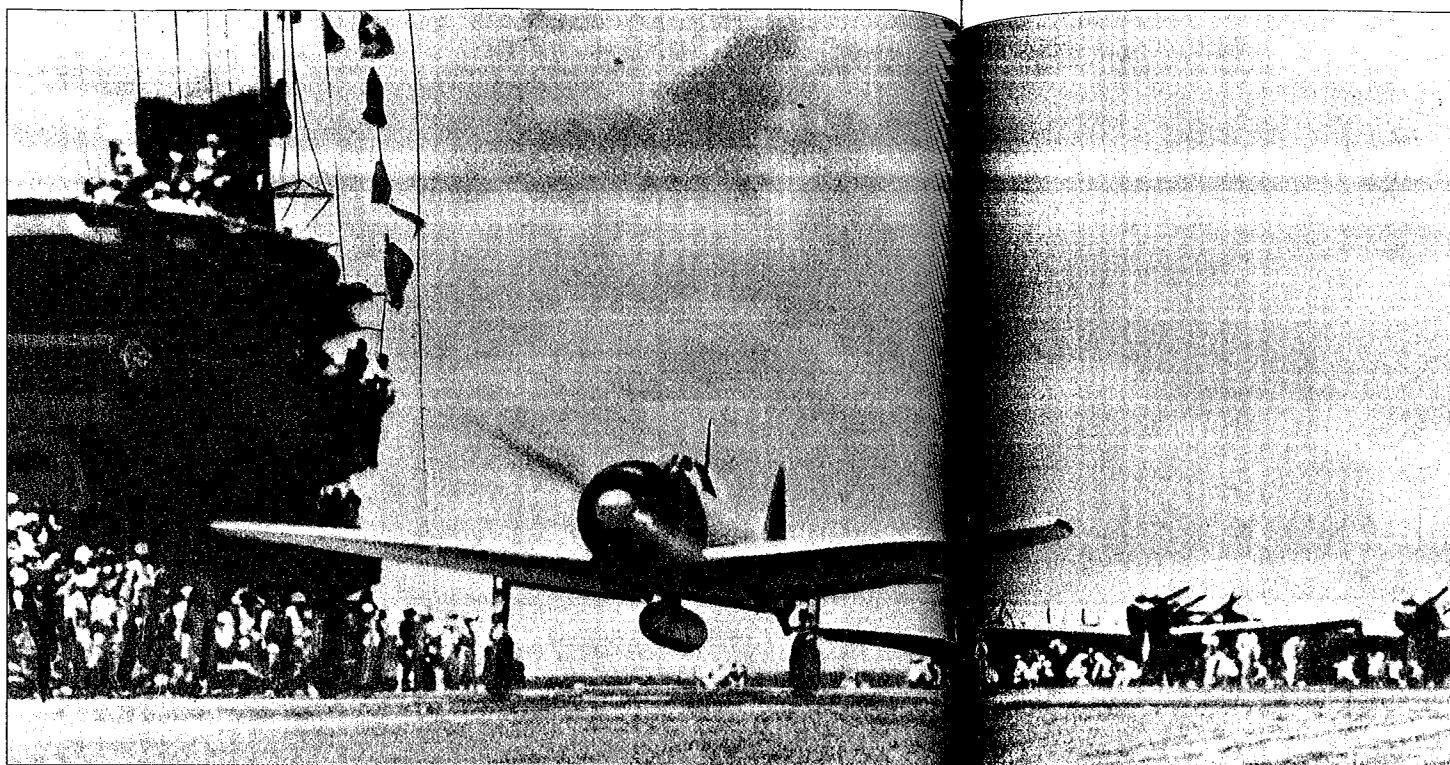
KELETI FRONT, SZOVJETUNIO

A zord téli időjárás jelentősen csökkenti a keleti fronton harcoló német erők erejét, mozgékonyágát, morálját és logisztikai támogatását. 27-én a páncélos-támadóékek 32 km-re megközelítik Moszkvát, de az előrenyomulás második szakaszát hamarosan megállítják a szovjet ellentámadások és a fagypon alatti hőmérséklet. A Vörös Hadsereg katonáinak öltözeke tökéletesen megfelel a téli körülményeknek, ráadásul számos egységet új fegyverekkel láttak el: kiváló T-34-es harckocsikkal és Katyusa sorozatvetőkkel. Az ellenállást a partizánok is erősítik, akik a szovjet civilek ellen elkövetett náci atrocitások miatt gyűlölik a németeket.

NOVEMBER 18-26.

AFRIKA, LÍBIA

A Sir Alan Cunningham tábornok vezette egyiptomi brit 8. hadsereg megindítja a *Crusader* hadműveletet: benyomulnak Kirenaikába, céljuk Tobruk felmentése. A németek súlyos veszteségeket okoznak a brit könnyű harckocsiknak a Tobruktól délkeletre fekvő Szídi-Rezeg körül november 19-23. között vívott harcokban (a britek veszteségeit tovább növelik a műszaki és harcászati hiányosságok is). 22-én a tobruki helyőrség támadást indít

▲ *Japán Zero vadászgép száll fel az Akagi repülőgép-hordozóról, hogy a Pearl Harbor-i amerikai haditengerészeti támaszpont ellen induló bombázókat kísérje.*

▼ *Dél-afrikai katonák gránáttal akarnak megtisztítani egy épületet a németektől az észak-afrikai Tobruk felmentésére indított Crusader hadművelet harcaiban.*

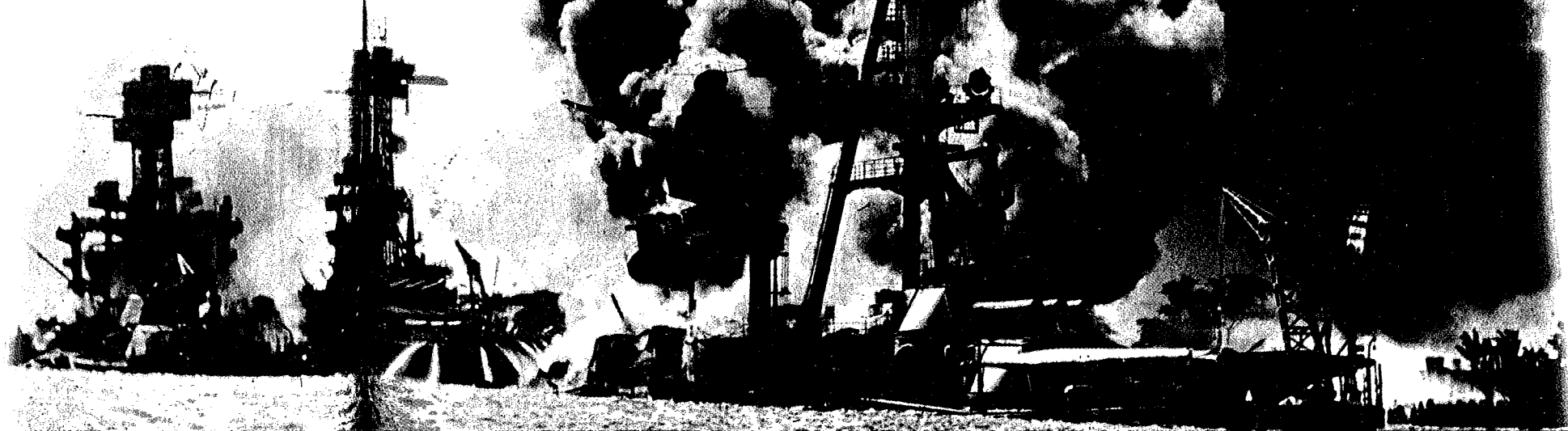

az olasz ostromlók ellen, hogy csatlakozzanak a 8. hadsereg felmentésükre indult erőihez. Erwin Rommel tábornok ezt követően megtámadja a szövetségesek szárnyát, de súlyos veszteségeket szenved. Elrendeli a visszavonulást, ezzel enyhül a Tobrukra nehezedő nyomás, de a harcok folytatódnak. 26-án Neil Ritchie tábornok váltja fel Cunninghamet.

NOVEMBER 26.

TENGERI HÁBORÚ. CSENDES-ÓCEÁN

A Kuril-szigetektől hat repülőgép-hordozóval, két csatahajóval, három cirkálóval, kilenc rombolóval, három tengeralattjáróval és nyolc tartályhajóval útnak indul a japán 1. légiflotta: céljuk az amerikai csendes-óceáni flotta megsemmisítése a Hawaii-szigeteken fekvő Pearl

▼ *Lángban álló amerikai hadihajók 1941. december 7-én, a Pearl Harbor elleni japán légitámadás után.*

NOVEMBER 27-28.

AFRIKA, ETIÓPIA

A szövetségesek támadást indítanak az északnyugat-etiópiai Gondar ellen. Nasi tábornok, a város olasz parancsnoka elrendeli a 20 000 fős védőereg fegyverletételét, ezzel teljessé válik Etiópia felszabadítása.

NOVEMBER 30.

TENGERI HÁBORÚ, ATLANTI-ÓCEÁN

A hajók érzékelésére kifejlesztett fedélzeti lokátor első sikeres alkalmazása repülőgépen: egy brit bombázó a Vizcayai-öbölben elsüllyeszti az U-206-os német tengeralattjárót.

DECEMBER 6.

POLITIKA, NAGY-BRITANNIA

Nagy-Britannia hadat üzen Finnországnak, Magyarországnak és Romániának.

DECEMBER 7.

LÉGI HÁBORÚ, CSENDES-ÓCEÁN

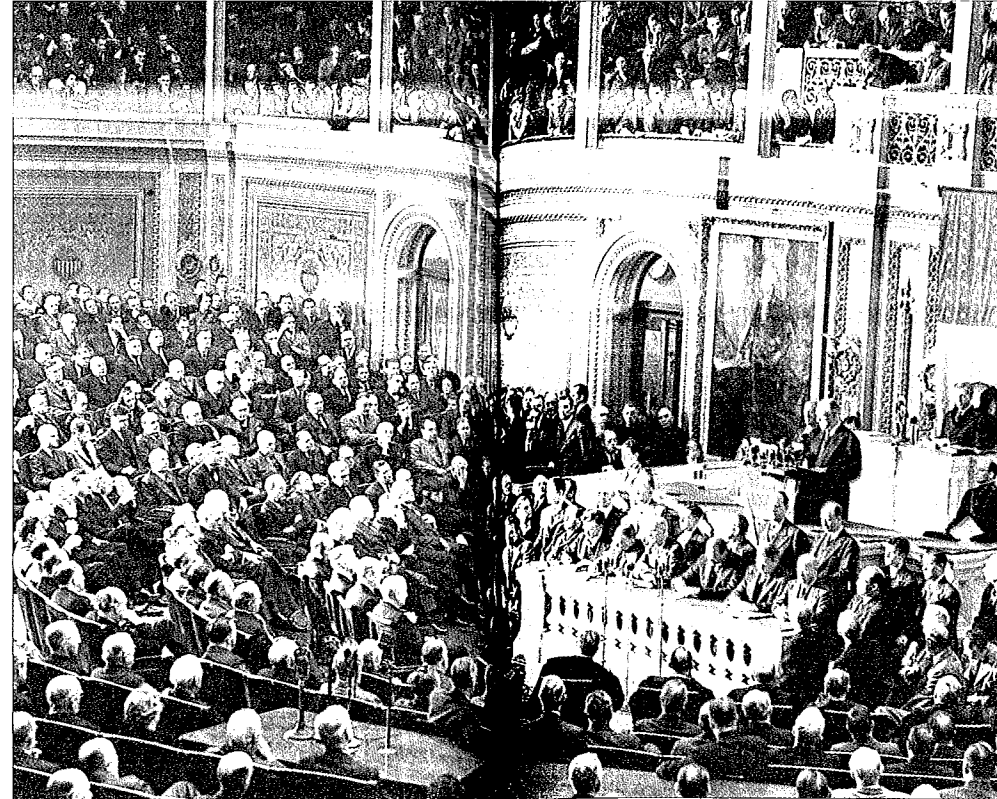
A hat repülőgép-hordozóból álló japán csapásmérő erő két hullámban támadást indít a hawaii Oahu-szigeti

▲ Német katonák ezrei vesztették életüket 1941 végén a keleti fronton a tél és az egyre erősebb szovjet ellenállás miatt. Sokan halnak még meg a Szovjetunió elleni német hadjárat alatt.

▼ Szovjetek által szétvert német utánpótlási oszlop. A tél beállta után válságosra fordult az ellátási helyzet.

Pearl Harborban állomásozó amerikai csendes-óceáni flotta ellen. A 183 japán repülőgép megsemmisít hat csatahajót és 188 repülőgépet, megrongál vagy elsüllyeszt további tíz hajót és megöl 2000 katonát. A japánok a támadásban 29 repülőgépet, egy sikertelen víz alatti támadás során pedig öt zseb-tengeralattjárót vesztenek. A támadás harmadik hullámát, melynek célja a kikötő és az olajtartalékok megsemmisítése lett volna, végül

▲ Franklin D. Rooseveltnél a Japán elleni hadüzenet megszavazását kéri az amerikai kongresszustól 1941-ben.

► Az ostrom alá vett tobruki helyőrség ausztrál katonái barlangban keresnek menedéket egy légitámadás alatt.

előkészületek elmulasztását és a fegyvernemek közötti hiányos együttműködést élesen bírálják. A támadás sikerrel jár, de az amerikai csendes-óceáni flotta repülőgép-hordozói a nyílt tengeren tartózkodtak és így átvészelték a támadást, a flotta többi részét pedig gyorsan újjáépítik. Az Egyesült Államokban a támadás miatt felháborodott közvélemény támogatja az ország hadba lépését.

DECEMBER 8.

KELETI FRONT, SZOVJETUNIÓ

Adolf Hitler kiadja a 39. számú direktívát, ezzel a tél végéig elhalasztja a moszkvai előrenyomulás folytatását. A Közép hadseregcsoport jobban védhető állásokba vonul vissza.

POLITIKA, SZÖVETSÉGESEK

A Pearl Harbor-i támadás miatt az Egyesült Államok, Nagy-Britannia, Ausztrália, Új-Zéland, Hollandia, a szabad fran-

ciák, számos dél-amerikai ország és Jugoszlávia hadat üzennek Japánnak. Kína hadat üzen a tengelyhatalmaknak.

AFRIKA, LÍBIA

Erwin Rommel tábornok úgy dönt, hogy visszavonja jelentősen meggyengült egységeit Tobruk alól. 11-re Gazáláig, majd 16-án El-Ageilába vonul vissza. A Tobruk támogatására indított haditengerészeti művelet 10-én befejeződik, ennek során összesen 34 000 katonát, 7000 se-

► **Brit és nemzetközösségi katonák** védelmi állásokat foglalnak el a kulcsfontosságú tobruki kikötő körül. Az ostromlott helyőrséget 1941 decemberében sikerült felmenteni, miután a Rommel vezette tengelyhatalmi erők visszavonultak.

besültet és 7000 hadifoglyot evakuáltak, miközben 34 544 t utánpótlást juttattak a városba. A művelet során a tengelyhatalmak 27 szövetségesek hajót elsüllyesztettek.

CSENDES-ÓCEÁN, FÜLÖP-SZIGETEK

A japán légierő 100 amerikai repülőgépet semmisít meg Clark Fieldnél, miközben egy kisebb erő partra száll Luzon szigetén, hogy repülőteret építsen. Douglas MacArthur tábornok, a Fülöp-szigeteki,

▼ **Az Afrika Korps motorkerékpáros katonái a sivatagban.** A német erők megkísérelték kiűzni a brit és a nemzetközösségi erőket Líbiából, hogy ezt követően Egyiptom ellen indítsanak támadást.

▲ **Fülöp-szigeteken állomásozó amerikai katonák** harcba indulnak az 1941. decemberben partra szállt japán támadók ellen.

◀ **Filippínó család menekül** otthonából a japán ágyúzás után. A szigeten folyó harcoknak civilek ezrei estek áldozatul.

130 000 fős amerikai–filippínó haderő parancsnoka, a repülőgépek bevetésével akart csapást mérni a japán támadókra, mivel saját csapatait nem tartotta elegendőnek egy partraszállás visszaverésére. Luzont 10-én lerohanják, Guam szigete is elesik. A japánok két inváziós kísérlet után megtámadják és 24-re elfoglalják Wake szigetét is.

TÁVOL-KELET, HONGKONG

A japán 38. hadosztály támadást indít a 12 000 fős hongkongi helyőrség ellen. Miután a helyőrség 13-án elutasítja a ja-

A német hadtűzenet igazolja az Egyesült Államok részvételét az európai háborúban.

DECEMBER 13.

TENGERI HÁBORÚ, FÖLDKÖZI-TENGER

Három brit és egy holland romboló Szi-cília partjainál elsüllyeszti az olasz *Alberico da Barbiano* és *Alberto di Giusano* cirkálókat. Az olasz hadihajók éppen üzemanyagot szállítottak Észak-Afrikába. A támadás 900 áldozatot követel. Messina partjainál a brit *Urge* tengeralattjáró elsüllyeszti két olasz szállítóhajót és megrongálja a *Vittorio Veneto* csatahajót, ami éppen utánpótlást szállít Észak-Afrikába.

DECEMBER 14.

TENGERI HÁBORÚ, ATLANTI-ÓCEÁN

32 hajóból álló konvoj indul Gibraltárból Nagy-Britanniába. A konvojtal tart az *Audacity* is. Ez az első brit repülőgéphordozó, amit bevetnek a szövetséges konvojok védelmére, hogy a szárazföldi támaszpontú repülőgépek hatósugarán kívül is hatékony védelmet biztosítsanak az ellenséges bombázók és a tengeralattjárók „farkasfalkái” ellen. Az úton a konvojt

▲ Japánok brit katonát kísérnek fogságba az 1941. decemberi malájföldi támadás idején.

▽ Brit katonák védelmi létesítményeket építenek ki Hongkongban. A gyarmatot mindezek ellenére hamar elfoglalták.

▲ Japán katonák szállnak partra a Maláj-félsziget meghódítása során.

Japánok heves támadást indítanak, majd partaszállást hajtanak végre. Hongkong 25-én megadja magát.

TÁVOL-KELET, MALAJZIA/THAIFÖLD

Előkészítő légitámadások után, Tomojuki Jamasita tábornok parancsnoksága alatt a japán 5. és 18. hadosztály 100 000 katonája száll partra Malajzia északkeleti partvidékén és Thaiföldön. A japán csapatok gyorsan nyomulnak előre déli irányba a Maláj-félsziget mindkét oldalán. A brit erők zöme a félsziget déli részén állomásozik, mivel a japán támadást Szingapúr közelében várták. A japán repülőgépek hamarosan megsemmisítik a brit repülőgépek zömét. A britek nem tudják eldönteni, hogy benyomuljanak-e a semleges Thaiföldre; hezitálásukat kihasználva Jamasita befejezi a partaszállásokat. A brit erők 10-én végül benyo-

mulnak Thaiföldre, de nem tudják megállítani a japán inváziós erőket. A jól felszerelt, tapasztalt japán katonák – jelen-

renyomulást déli irányba.

DECEMBER 10.

TENGERI HÁBORÚ, TÁVOL-KELET

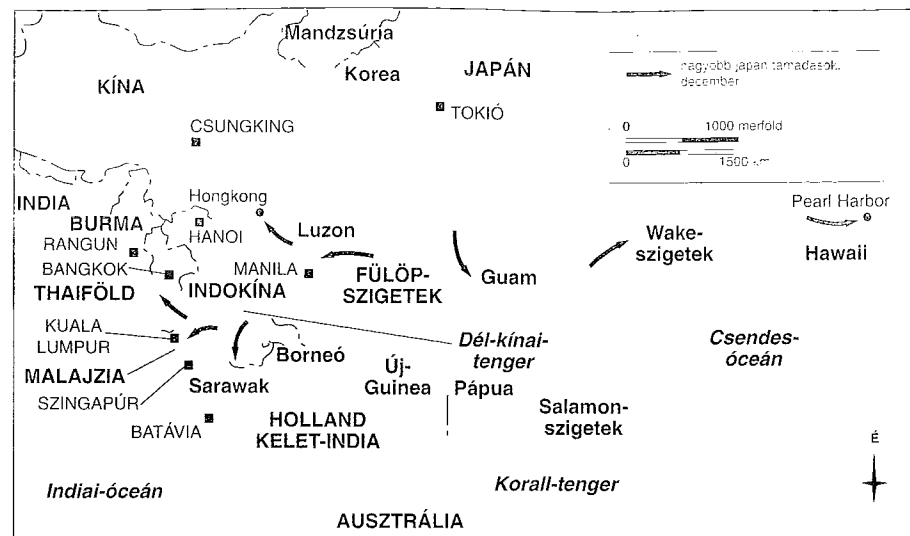
Körülbelül 90 japán repülőgép elsüllyeszti a maláj vizeken japán hajók elfogására vezényelt brit *Prince of Wales* csatahajót és a *Repulse* csatacirkálót. A támadásban 730 tengerész veszt életét. Az esemény után a szövetségeseknek egyetlen csatahajójuk sem maradt a hadszíntéren.

DECEMBER 11.

POLITIKA, TENGELYHATALMAK

Németország és Olaszország hadat üzen az Egyesült Államoknak. Ezt követően az Egyesült Államok is hadat üzen a két tengelyhatalmi országnak. 12-én Románia hadat üzen az Egyesült Államoknak.

▲ 1941-ben Japán támadások sorát indította Délkelet-Ázsiában, hogy megszerezze a hadászati fontosságú támaszpontokat és a gazdasági erőforrásokat.

12 német tengeralattjáró támadja meg, de ezek közül ötöt megsemmisítenek. A konvoj 23-án éri el a brit partokat, de közben elveszti az *Audacity* repülőgéphordozót, egy rombolót és két kereskedelmi hajót.

DECEMBER 16.

TÁVOL-KELET, BORNEÓ

A japán 19. hadosztály három partraszállást hajt végre Borneón. A szigetet védő brit és holland erők visszavonulnak, de előtte felgyújtják az olajkutakat.

DECEMBER 17.

POLITIKA, EGYESÜLT ÁLLAMOK

A Pearl Harbor ellen december 7-én végrehajtott támadás után Chester Nimitz tengernagy veszi át a csendes-óceáni

flotta parancsnokságát Husband Kimmel tengernagytól.

DECEMBER 18-19.

TENGERI HÁBORÚ, FÖLDKÖZI-TENGER

A brit Királyi Haditengerészet máltai „K” hajóegysége Tripoli partjai előtt aknamezőre fut. A *Neptune* cirkáló és a *Kandahar* romboló elsüllyed, a másik két cirkáló megrongálódik. Egy olasz „emberi torpedó” az egyiptomi Alexand-

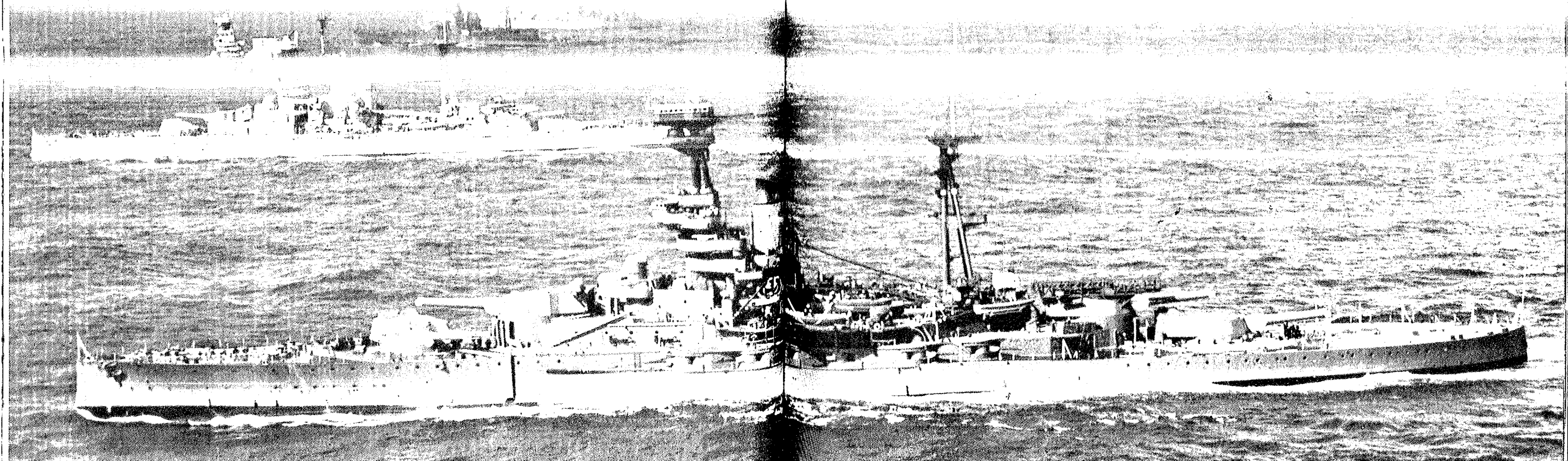
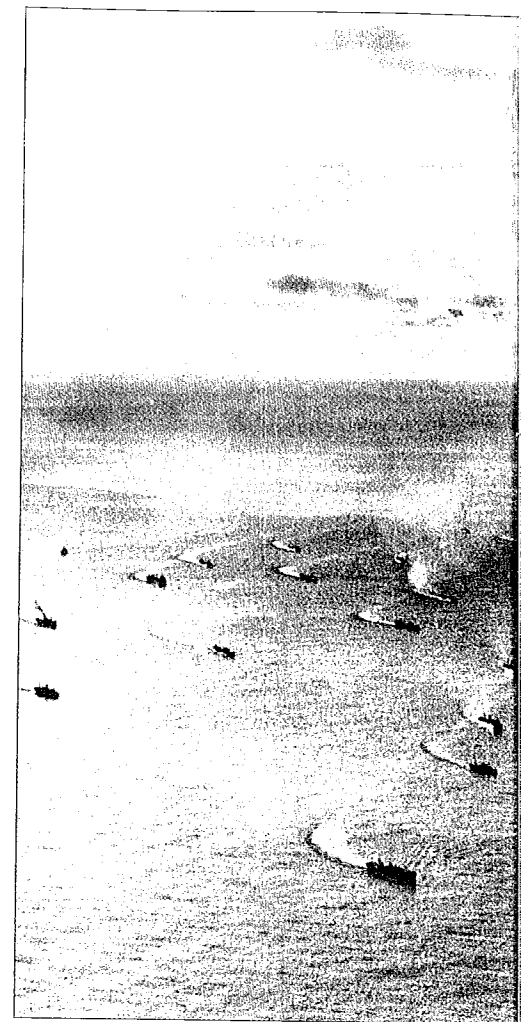
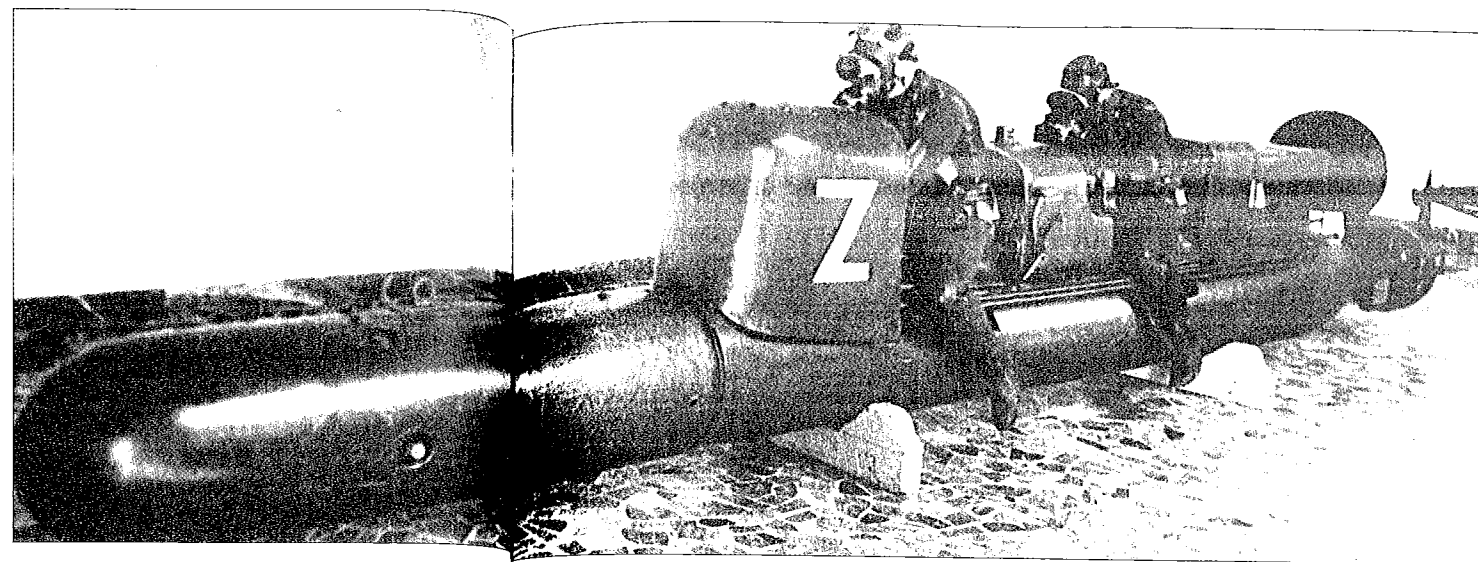
ria kikötőjében támadást indít a brit földközi-tengeri flotta ellen, és elsüllyeszti a *Queen Elizabeth* és a *Valiant* csatahajókat. Mivel mind a két hajó sekély vízben süllyed el, a britek meg tudják őket javítani.

Az „emberi torpedó” egy kétszemélyes zseb-tengeralattjáró, ami képes behatolni a védett kikötőkbe, majd robbanótöltetét a hajótestre erősíti. A britek hamarosan kifejlesztik saját, *Chariot* nevű változatukat.

▲ Az olasz „emberi torpedókat” nagy hatékonysággal alkalmazták a földközi-tengeri brit hajók ellen.

► A szövetséges konvojok egyre sebezhetőbbé váltak a haditengerészeti erők túlterheltsége és növekvő veszteségei miatt.

▼ A brit *Queen Elizabeth* csatahajót (előtérben) olasz „emberi torpedó” süllyesztette el Egyiptomban.

▲ **Adolf Hitler (középen) megvitatta a hadászati kérdéseket Walther von Brauchitsch tábornaggal (balra) és Franz Halder tábornokkal (jobbra).**

DECEMBER 19.

POLITIKA, NÉMETORSZÁG

Walter von Brauchitsch tábornagy 74 lemondása után Adolf Hitler veszi át a hadsereg főparancsnoki posztját. Von Brauchitsch hivatalosan azért adja be a lemondását, mert a szovjet ellentámadások okozta feszült légkörben szívrohamot kapott, de Hitler már régóta a lemondását követelte. Hatáskörét nagymértékben szűkítette Hitler fokozódó mértékű beavatkozása a stratégiai tervezésekbe.

Hitler a tél folyamán sikeresen megvédi a keleti front védelmi állásait a német hadseregekkel, miközben egyre jobban kételkedik a hadsereg parancsnokainak alkalmasságában. Ezzel párhuzamosan fokozatosan bővíti a politikailag megbízhatónak tartott Waffen-SS erőit.

POLITIKA, EGYESÜLT ÁLLAMOK

A kötelező katonai szolgálati törvény módosítása elrendeli a 18 és 64 év közötti férfiak összeírását és kimondja a 20–44 év közötti férfiak sorkötelezettségét.

DECEMBER 20–26.

POLITIKA, EGYESÜLT ÁLLAMOK

Ernest King tengernagy veszi át a haditengerészeti hadműveletek irányítását.

CSENDES-ÓCEÁN, FÜLÖP-SZIGETEK

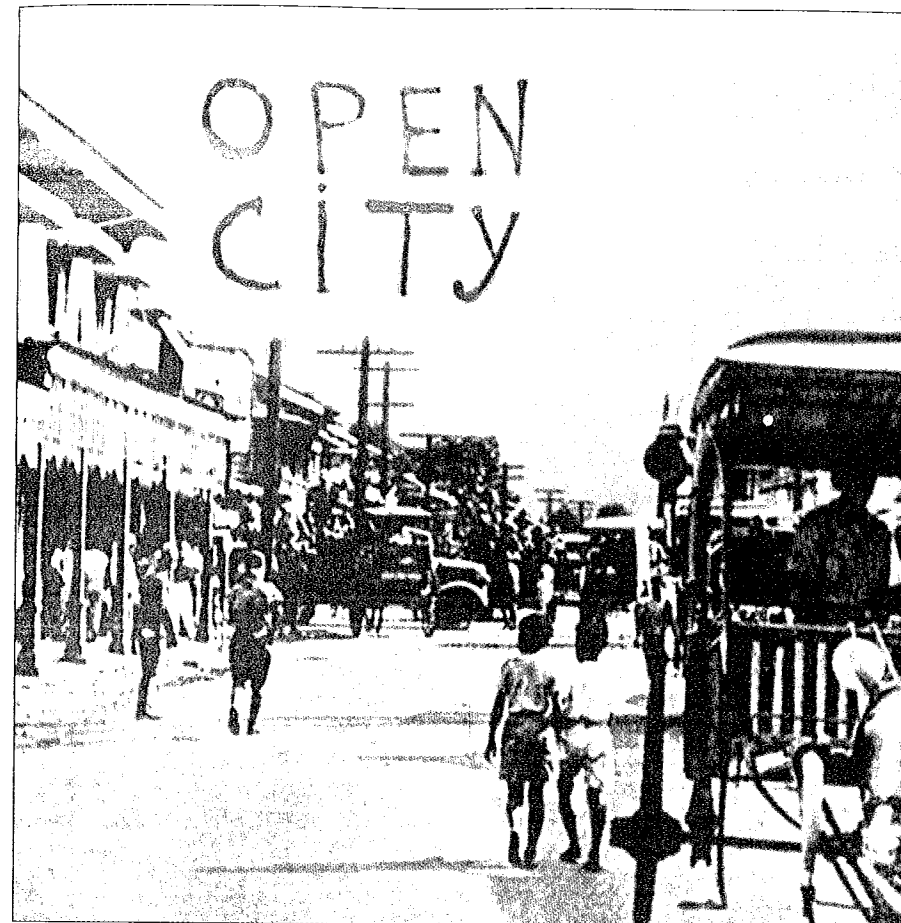
A japán erők lerohanják a délen fekvő Mindanao, valamint Jolo szigetét. A műveletek során légi és tengeri támaszpontokat szereznek. 22-én megindulnak a támadások is Luzon ellen. Douglas MacArthur úgy dönt, nem védi meg a fővárost, Manilát, hanem nyílt várossá nyilvánítja, miközben erőivel a Bataan-félszigetre vonul vissza.

DECEMBER 22.

POLITIKA, SZÖVETSÉGESEK

Franklin D. Roosevelttel amerikai elnök és Winston Churchill brit miniszterelnök megbeszélést folytat a washingtoni Arcadia konferencián. A jelentős politikai és katonai küldöttségek megerősítik az „először: Németország”-stratégia prioritását és a szövetségesek katonai műveleteinek vezénylesére felállítják a

► **Az Egyesült Államok hadseregének afro-amerikai sorkatonái.**

▲ **Manila, a Fülöp-szigetek fővárosa az amerikai és filippínó erők kivonulása után.**

Vezérkari Főnökök Egyesített Bizottságát. Egyetértenek abban is, hogy amerikai erőket vezényeljenek Nagy-Britanniához és a Fülöp-szigetek elleni hadműveletek támogatására a hadi meg szállás alá került európai területek bombázása céljából.

DECEMBER 26–28.

TENGERI HÁBORÚ, ÉSZAKI-TENGER

Nagy-Britannia megindítja az Archery hadműveletet: brit kommandók támadásokat hajtanak végre a norvég partok előtt fekvő Lofoten-szigeten. Az első – 260 fős – erő lerombol egy halolajüzemet.

December 27-én a második – 600 katonából álló – erő sikeres támadást hajt végre halolajüzemek és rádiólétesítmények ellen. A támadások felerősítik a norvégiai brit inváziótól tartó Hitler féltelmeit.

MEGHATÁROZÓ SZEMÉLYEK

FRANKLIN D. ROOSEVELT ELNÖK

Franklin D. Roosevelttel 1933-tól 1945-ig volt az Egyesült Államok elnöke; ő az egyetlen, akit egymás után háromszor választottak meg. Jogi tanulmányai után a Demokrata Pártban kezdte politikai pályafutását, amelyben betegsége (járványos gyermekbénulás) sem tudta megakadályozni. A béke időszakában Roosevelt 1932-ben megkezdett hivatali működése nagy támogatottságot élvezett, miután a világgazdasági válság idején meghirdette a szociális és gazdasági újjáépítésre irányuló „New Deal” programját.

A háború 1939-es kitörése után minden energiáját és befolyását az amerikai elszigetelődési politika ellen és a szövetségesek ügyének támogatására fordította. Roosevelt a nemzet gazdasági teljesítményének növelésével a „demokrácia fegyvertárává” tette az Egyesült Államokat, ezáltal folyamatosan támogatta a szövetségeseket és megerősítette az amerikai hadsereget. Egy sor gazdasági egyezményt kötött a szövetséges államokkal, ugyanakkor számos gazdasági korlátozást vezetett be a tengelyhatalmakkal szemben. A katonai szolgálat törvénybe iktatásával megteremtette a nagyobb fegyveres erő kiépítéséhez szükséges katonai állományt.

Amikor az Egyesült Államok 1941-ben belépett a háborúba, Roosevelt – a bírálatok ellenére – úgy döntött, hogy az „először: Németország”-stratégiának ad elsőbbséget a Japán legyőzéséhez szükséges háborús erőfeszítésekkel szemben. Ő hozta a kulcsfontosságú döntést Japán és Németország feltétel nélküli megadásáról is. Visszautasította az amerikai parancsnokok terveit az 1942-es európai invázióról, és elfogadta a brit tervet, hogy először Észak-Afrikában, majd Szicíliában, ezt követően pedig Olaszországban indítsanak támadást.

Roosevelt játszotta a közvetítő szerepét a szövetségesek között, sürgette a brit-szovjet nézeteltérések diplomáciai megoldását. A népszerű háborús politikus 1945. április 12-én, három héttel az európai háború lezárása előtt hunyt el.

1942

A japán területi hódítások a Felkelő Nap országának diadalát jelentették a Távol-Keleten az európai gyarmattartó hatalmak felett. Az Egyesült Államok azonban harcba szállt ellenük, és döntő hadászati győzelmeket aratott a Csendes-óceánon, ami jelentősen megnehezítette a japánok anyaországi és tengerentúli hatalmának fenntartását. Észak-Afrikában és a keleti fronton a tengelyhatalmak támadásai sikerekkel kezdődtek, de a szövetségesek később megállították a csapataikat, majd legyőzték őket. A tengeri útvonalak ellenőrzése változatlanul a háború egyik legfontosabb tényezője.

JANUÁR 1.

POLITIKA, SZÖVETSÉGESEK

A washingtoni *Arcadia* konferencián 26 szövetséges ország írja alá az Egyesült Nemzetek Nyilatkozatát, amelyben elkötelezik magukat az Atlanti Charta elvei mellett. Kijelentik, hogy „minden erejükkel” mozgósítják a három tengelyhatalmi állam ellen, és nem kötnek különbékét. Ez az esemény alapozza meg az Egyesült Nemzetek Szervezetének (ENSZ) felállítását.

JANUÁR 2-9.

CSENDES-ÓCEÁN, FÜLÖP-SZIGETEK

Manila eleste után a Douglas MacArthur tábornok vezette amerikai és filippínó erők védelmi állásokat építenek ki a Bataan-félszigeten és a Corregidor-szigeten. MacArthur tisztában van a japánok légi és tengeri fölényével, és tudja, hogy nem számíthat erősítésekre. Katonái elszántan harcolnak a félsziget hegyvidéki terepén a japánok ellen. A 80 000 katona – a trópusi betegségek és a szűkös készletek ellenére – hosszú hónapokig visszaveri a 9-én megindított japán támadásokat.

JANUÁR 3.

POLITIKA, SZÖVETSÉGESEK

Az *Arcadia* konferencia után Sir Archibald Wavell tábornokot nevezik ki az új amerikai, brit, holland és ausztrál (ABDA) parancsnokság élére, feladata a Csendes-óceán délkeleti térségének védelme. A kínai szövetséges erők főparancsnokává Csang Kai-sek kínai nacionalista vezetője neveztetett ki.

JANUÁR 5.

KELETI FRONT, SZOVJETUNIÓ

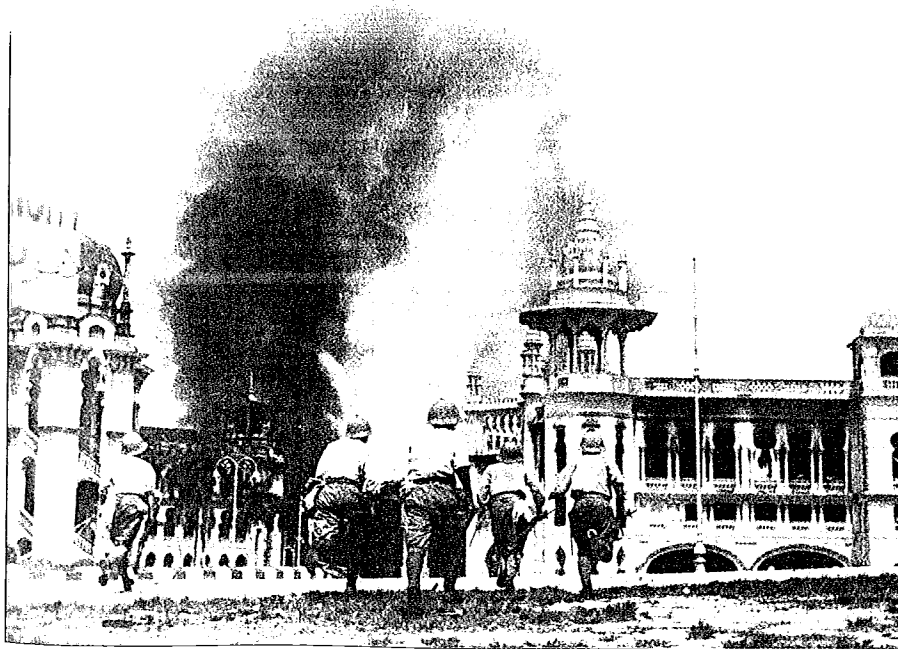
Joszif Sztálin általános támadást rendel el a németek ellen, pedig a Nyugati frontot vezénylő Georgij Zsukov tábornok figyelmeztette, hogy a Szovjetunió nem rendelkezik az egyszerre négy frontszakaszon (Leningrád, Moszkva, Ukrajna és Krím) megindítandó támadáshoz szükséges erőkkel. Zsukov koncentrált tá-

▶ Japán harckocsi átgázol egy Fülöp-szigeteki ültetvényen. A japánok könyörtelen támadást indítottak az amerikai szigetek elfoglalására.

▲ 1942. januárban Csong Kaj-sek került a kínai szövetséges erők élére.

madást javasol a Moszkvát fenyegető német Közép hadseregcsoporthoz. Az általános offenzíva ennek ellenére jelentős sikerekkel indul, a szovjetek hadianyagot, élelmiszer- és lőszerkészleteket zsákmányolnak. Az állásaik megtartására utasított német erők azonban ellenállnak, és védelmi övezeteket („sündisznó-állásokat”) alakítanak ki a szovjet támadások hátrítására.

JANUÁR 5-12.

TÁVOL-KELET, MALÁJFÖLD

Japán erők szállnak partra az ország északkeleti partjainál. A délre – Szingapúr irányába – visszavonuló brit, indiai és ausztrál erők képtelenek hatékonyan védekezni a japánok ellen. A britek alábecsülik a jól felszerelt, kiválóan kiképzett japán erőket, akik 12-én elfoglalják a fővárost, Kuala Lumpurt is.

JANUÁR 9-21.

KELETI FRONT, SZOVJETUNIÓ

Moszkva térségében kezdetét veszi a Valdaj-hátsági csata. A 12. napon a szovjet erők 120 km mélységben benyomulnak a német vonalak mögé, és kilenc várost foglalnak vissza Szmolenszk és az Ilmeny-tó között.

JANUÁR 10-11.

TÁVOL-KELET, HOLLAND KELET-INDIA

Tomojuki Jamasita tábornok és Takahasi tengeri vezényletével japán csapásmérő erő indít támadást Holland Kelet-India ellen, hogy megszerezzék a sziget-csoport olajlelőhelyeit. A japán keleti hadsereg partra száll Celebeszen és Amboinán, majd elfoglalja Balit, Timort

▶ A burmai támadás idején japán harckocsi rögtönzött hídon kel át.

▼ Japán csapatok a britek visszavonulása után elfoglalják Malájföld fővárosát, Kuala Lumpurt.

és Jáva keleti részét. A középső hadsereg Tarakánnál száll partra, célja Borneó elfoglalása. A nyugati hadsereg Indokínából indít támadást Szumátra és Jáva ellen. A térség megmaradt szövetséges erői az ABDA vezényletével – és a helyiek támogatásával – megpróbálnak szembe szállni a japán támadókkal.

JANUÁR 12.

POLITIKA, JUGOSZLÁVIA

Lemond Dusan Szimovics tábornok, az emigráns jugoszláv kormány miniszterelnöke. Utóda Jovanovics professzor.

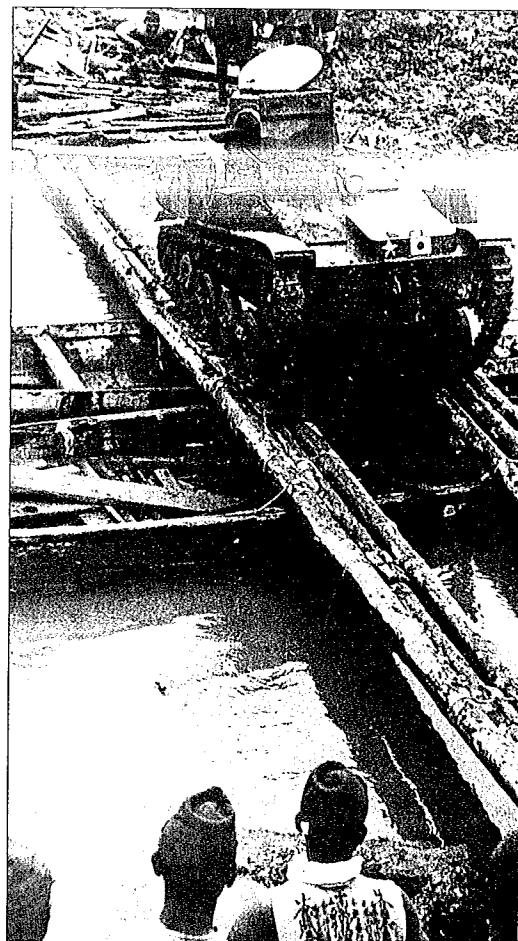
AFRIKA, LÍBIA

Erwin Rommel tábornok jóváhagyja parancsnokai tervét a szövetségesek elleni támadásról. A brit haditengerészet jelentősen meggyengült a Földközi-tengeren, ami lehetővé teszi újabb német utánpótlások Afrikába szállítását. A szövetséges erők tovább gyengíti, hogy a 7. harckocsihadosztályt és két ausztrál hadosztályt átvezényelnek a Távol-Keletre.

JANUÁR 12-31.

TÁVOL-KELET, BURMA

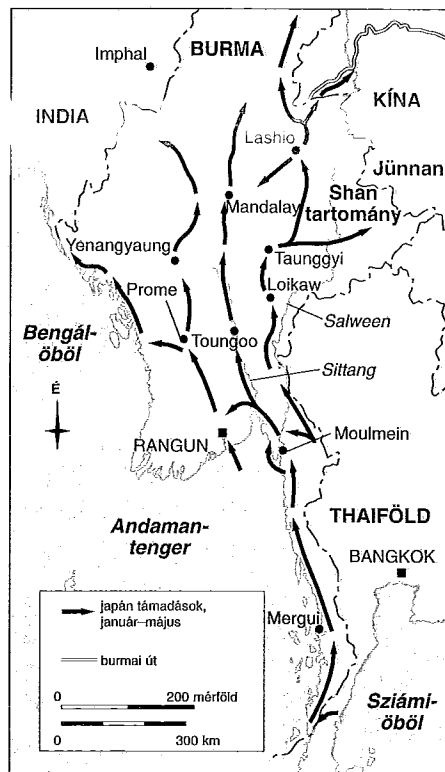
A japán 15. hadsereg két megerősített hadosztálya légi támogatással, Thaiföldről északnyugatra nyomulva támadást indít a szomszédos Burma ellen. A burmai nacionalisták kis csoportja Aung Sang

vezetésével a japánokat támogatja, és felkeléseket robbant ki. A brit, burmai és indiai katonák Moulmein városa mellett összecsapnak a japánokkal, de vereséget szenvednek és visszavonulnak. A japánok már előző hónapban elfoglalták a Mergui melletti kulcsfontosságú déli repülőteret, ezzel lezárták az India és Ma-

▼ **A Burma meghódítására indított japán támadások 1942 májusára az indiai és kínai határokhoz szorították vissza a szövetséges erőket.**

lájföld közötti légi útvonalat. A repülőte-
reket ezt követően a bombázók támaszpontjaként használják. Burmán keresztül vezet az egyetlen utánpótlási útvonal Kínába. Burma szövetséges megszállása India északkeleti részét is védi egy esetleges támadással szemben.

JANUÁR 13.

POLITIKA, SZÖVETSÉGESEK

Egy londoni tanácskozáson a szövetségesek megegyeznek, hogy az elkövetett háborús bűncselekmények miatt a háború után felelősségre vonják a tengelyhatalmi vezetőket.

TENGERI HÁBORÚ, ATLANTI-ÓCEÁN

A német tengeralattjárók a *Dobnagés* hadművelet során az egyiptomi Szejdi keleti partjainál is támadásokat indítanak a hajók ellen. A művelet első hónapjában körülbelül 20 hajót süllyesztenek el, mivel az amerikai haditengerészet – a brit figyelmeztetések ellenére – nem tett megfelelő tengeralattjáró-ellenes óvintézkedéseket. A következő hónapban a tengeralattjárók a Karib-tengeren is támadásokat indítanak.

JANUÁR 16-19.

POLITIKA, NÉMETORSZÁG

Walther von Reichenau tábornagy, a német Dél hadseregcsoporthoz parancsnoka egy repülőgép-szerencsétlenségben éle-

► **Wilhelm von Leeb tábornagy, azon parancsnokok egyike, akiket Hitler felelőssé tett a keleti front kudarcaiért.**

▲ **Szovjet mesterlövész a Kaukázusban. A nők fontos szerepet játszottak a szovjet hadigépezetben.**

tét veszti. A hadseregcsoporthoz új parancsnoka 19-től Fedor von Bock tábornagy. Adolf Hitler leváltja Wilhelm Ritter von Leeb tábornagyot, és helyette George von Küchler tábornokot nevezi ki az Észak hadseregcsoporthoz élére. December óta a Führer több mint 30 főtisztet váltott le, köztük két hadseregcsoporthoz és két páncéloscsoporthoz parancsnokot, mivel a szovjet támadás során engedélyt kértek a visszavonulásra.

POLITIKA, EGYESÜLT ÁLLAMOK

Donald Nelson kerül az új, központosított Haditermelési Bizottság élére.

JANUÁR 17.

AFRIKA, LÍBIA

Elesik a brit *Crusader* hadművelet megindítása óta ostrom alatt álló Halfajja-erőd. 5500 német és olasz katona esik fogságba.

TENGERI HÁBORÚ, ÉSZAKI-JEGES-TENGER

A német tengeralattjárók első támadása egy szövetséges sarkvidéki konvoj ellen. Az U-54-es elsüllyeszti a *Matabele* rombolót és a PQ-8 jelű konvoj egyik kereskedelmi hajóját.

JANUÁR 18-27.

KELETI FRONT, UKRAJNA

A szovjet Déli és Délnyugati front Szemjon Tyimoszenko marsall vezénylete alatt támadást indít a Donyec folyó irányába, hogy az átkelés után az Azovi-tengerhez előrenyomulva csapdába ejtsék a német 6. és 17. hadseregeket. A szovjet erők 24-én átkelnek a Donyecen, de 27-én megállítják őket a németek.

JANUÁR 20.

„VÉGSŐ MEGOLDÁS”, NÉMETORSZÁG

A Berlin melletti Wannseeben tartott megbeszélésen Reinhard Heydrich, az SS helyettes vezetője ismerteti az úgynevezett „zsidókérdés” „végső megoldására” vonatkozó terveit. Heydrich felhatalmazást kapott, hogy minden német megszállás alatt álló területről Kelet-Európába deportáltassa a zsidókat, ahol kény-

▲ **A gondosan beállított propagandafotón egy SS-tiszt fejadagokat oszt a koncentrációs tábor foglyainak.**

szermunka és kivégzés vár rájuk. A németek már eddig is sok zsidót gyilkoltak meg Kelet-Európában, de a golyó általi kivégzések szerintük nem elég „hatékonyak”, és túlságosan leterhelik a katonákat. Hamarosan széles körben elterjed a lényegesen „hatékonyabb”, mérges gázzal történő kivégzés.

TENGERI HÁBORÚ, CSENDES-ÓCEÁN

Folytatódik a japán támadás a szövetségesek távol-keleti területei ellen: négy repülőgép-hordozó légitámadásokat indít az új-britanniai Rabaul ellen (ahol hamarosan nagy japán haditengerészeti támaszpontot építenek ki), két tengeralattjáró pedig a Midway-szigeteket lövi. Az amerikai és ausztrál hadihajók elsüllyesztenek egy japán tengeralattjárót Darwin partjainál. 23-án japán erők szállnak partra Borneón, Új-Írországon és a Salamon-szigeteken.

JANUÁR 21-29.

AFRIKA, LÍBIA

Erwin Rommel tábornok megindítja második támadását az észak-afrikai sivatagban: 22-én El-Ageilából előrenyomul Agedabiába. A brit 8. hadsereget a támadás váratlanul éri, a németek ezt kihasználva visszavonulásra kényszerítik őket, és 29-én elfoglalják Bengázit.

MEGHATÁROZÓ PILLANATOK

A WANSEEI MEGBESZÉLÉS

A Berlin melletti Wannseeben tartott titkos megbeszélésen indították el hivatalosan az „árja” német faj ellenségének kiküldött zsidók megsemmisítésének programját. A náci megszállás alatt lévő európai területeken a zsidók üldözésének és legyilkolásának korábbi módszereit egy hatékony, jól szervezett művelet váltotta fel. Az európai zsidókat kelet-európai koncentrációs táborokba szállították, ahol rabszolgamunkát végeztek velük. Emberek milliói haltak meg a rossz bánásmód, a kimerültség, a betegségek és az éhezés miatt. A megsemmisítő táborok gázkamráiban emberek tízezreit ölték meg. Ez a sors várt sok más, a nácik szemében „nemkívánatos” emberre is: cigányokra, ellenzékiekre, valamint szellemi és testi fogyatékosokra.

Sokan tettek erőfeszítéseket a zsidók megmentésére. Sokukat elbújtatták, vagy semleges országokba csempészték. A szövetséges államokat azonban túlságosan lefoglalta a németek elleni harc, és nem nyújtottak segítséget a mentőakciókhoz, pedig jól tudták, mi folyik a megszállt területeken.

Azok közül a zsidók közül, akiket nem tudtak elfogni, sokan csatlakoztak az ellenálló csoportokhoz. A lengyelországi zsidó gettók lakói fellázadtak, amikor megsemmisítő táborokba akarták deportálni őket. 1943-ban a varsói gettóban a gyengén felfegyverzett zsidók négy hónapig ellenálltak a náciknak. A népi társaság részleteire akkor derült fény, amikor 1944 júliusában felszabadították az első megsemmisítő táborot.

A nácik 6 000 000 zsidót gyilkoltak meg. A tömeggyilkosság elkövetői közül néhányan a nürnbergi törvényszék előtt felelték tetteikért. A „végső megoldás” végrehajtóinak többsége azonban elkerülte a felelősségre vonást.

A buchenwaldi koncentrációs táborban talált holttestek megdöbbentő látványa. A táborban sok ezren vesztették életüket.

JANUÁR 22.

KELETI FRONT, SZOVJETUNIO

Az ostromlott Leningrádból 50 nap alatt 440 000 lakost evakuálnak. Ezek hálnak meg az éhezés, a tifusz és más betegségek, az elégtelen élelmiszer-utánpótlás, valamint a német ágyúzás és bombázás miatt.

JANUÁR 23-24.

CSENDES-ÓCEÁN, FÜLÖP-SZIGETEK

Az amerikai és filippínó erők megkezdik a visszavonulást a Bagactól kelet-nyugati irányban Orionig húzódó vonalhoz.

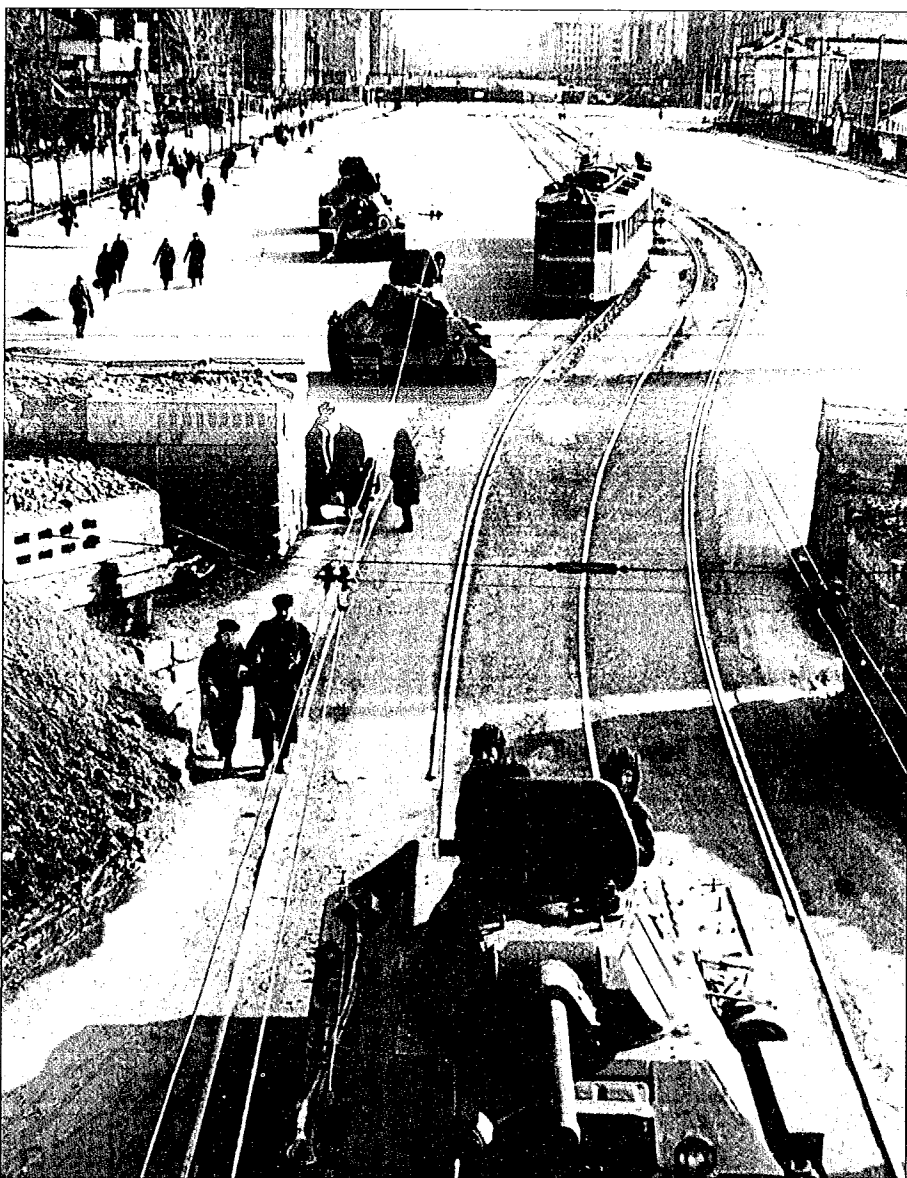
TENGERI HÁBORÚ, TÁVOL-KELET

A Makasari-szorosban négy amerikai romboló, holland bombázók és egy tengeralattjáró megtámadnak egy Borneóról indult japán konvojt és elsüllyesztenek négy szállítóhajót.

JANUÁR 25.

POLITIKA, THAIFÖLD

A kormány hadat üzen Nagy-Britanniának és az Egyesült Államoknak.

▲ A német Afrika Korps katonái zsákmányolt teherautón nyomulnak előre Rommel a brit 8. hadsereg ellen indított második támadása idején.

▼ T-34-es harckocsik Leningrádban. Az ostromlott városból több százezer embert sikerült evakuálni.

JANUÁR 26.

NYUGATI FRONT, NAGY-BRITANNIA

Nagy-Britanniába megérkezik az amerikai katonákat szállító első konvoj.

TENGERI HÁBORÚ, TÁVOL-KELET

A malájföldi partoknál 68 brit repülőgép csapást mér több csapatszallító hajóra, 13-at el is süllyesztenek. Éjszaka a britek nagy erővel folytatják a támadást. A japán konvojt támadó hajók közül elsüllyed a *Thanet* romboló és a *Vampire* ausztrál romboló.

JANUÁR 29.

POLITIKA, EGYESÜLT ÁLLAMOK

Millard Harmon vezérőrnagy követi Carl Spaatz tábornokot az amerikai hadsereg légierejének vezérkari főnöki posztján. Spaatz a légierő hadműveleti parancsnokságának élére kerül.

JANUÁR 30.

TÁVOL-KELET, SZINGAPÚR

A visszavonuló brit és nemzetközösségi katonák átkelnek a szárazföldre Szingapúrtól elválasztó Johori-szoroson, miközben megrongálják az összekötő töltést. Elhagyják a Maláj-félszigetet, ahol a gyorsan mozgó japán egységek túljártak az eszükön. Szingapúrt egy tengeri támadás visszaverésére készítették fel. Nagy lövegei nem rendelkeznek szárazföldi erők támadásához szükséges lövedékekkel, mivel a britek megvalósíthatatlannak tartottak egy szárazföldi támadást a sűrű dzsungelen keresztül. A Királyi Légierő azonban egy esetleges északról indított szárazföldi támadás veszélye miatt több repülőgépet kért.

FEBRUÁR 1.

POLITIKA, NORVÉGIA

A Berlinből irányított, náci kollaboráns Vidkun Quisling az ország új miniszterelnöke.

TENGERI HÁBORÚ, ATLANTI-ÓCEÁN

Németország új rádiókódot vezet be az atlanti-óceáni német tengeralattjáróknál. A britek ugyan csak az év végére tudják

▼ A filippínó katonák felkészültek arra, hogy harcba szálljanak az amerikai erők oldalán Bataannál.

feltörni az új kódot, de a tengeralattjárók felderítését a fényképezéssel történő felderítés és rádiós helymeghatározás így is jelentősen megkönnyíti.

TENGERI HÁBORÚ, CSENDES-ÓCEÁN

Az amerikai *Enterprise* és *Yorktown* repülőgép-hordozók, valamint a *Northampton* és *Salt Lake City* cirkálók támadást indítanak a Marshall- és a Gilbert-szigetek ellen.

FEBRUÁR 4.

AFRIKA, LÍBIA

A német támadás során a tengelyhatalmak hadtápvonalai túlságosan megnyúltak, így patthelyzet alakul ki a sivatagban. A szövetségesek megerősített állások sorát építik ki a part menti Gazálától

▲ A japán katonák óvatosan másznak felfelé egy hegyre a szingapúri támadás idején. A briteket megdöbbentette, hogy a japánok átjutottak a sűrű dzsungelen.

a szárazföld belsejében fekvő Bír-Ha-keimig. Mind a két fél támadásra készül.

TÁVOL-KELET, SZINGAPÚR

A britek visszautasítják a Szingapúr megadására vonatkozó japán követeléseket, és újabb erősítéseket küldenek a bevehetetlennek tartott támaszpontra.

FEBRUÁR 5.

POLITIKA, EGYESÜLT ÁLLAMOK

Az amerikai kormány hadat üzen Thaiföldnek.

► **A győztes japán katonák Szingapúr elfoglalását ünneplik. A britek alábecsülték a japán hadsereg képességeit.**

FEBRUÁR 8.

POLITIKA, FÜLÖP-SZIGETEK

Manuel Quezon elnök azt javasolja az Egyesült Államoknak, hogy nyilvánítsák az országot függetlenné, az amerikai és a japán erők vonuljanak vissza és a filippínó egységeket szereljék le. Az Egyesült Államok elutasítja a javaslatot.

FEBRUÁR 8–14.

TÁVOL-KELET, SZINGAPÚR

Két japán hadosztály tüzérségi és légi támogatással partra száll a sziget északnyugati részén, majd hamarosan követi őket a harmadik hadosztály is. A Johor-tól tévesen harcok és 30 000 katona nyomul előre, miközben a japán repülőgépek kivívják a teljes légi fölényt. A védelem zavaros parancsai és az értelmetlen visszavonulások miatt a britek sok felszerelésüket elvesztik. Sir Arthur Percival altábornagy, Szingapúr parancsnoka február 14-én kénytelen letenni a fegyvert, miután a japánok lehetetlenné tették a szingapúri lakosság és a 85 000 fős helyőrség vízellátását. A japánok kevesebb mint 10 000 embert vesztek Malájföldön, a brit és nemzetközösségi erők viszont 138 000 főt, és a fogságban további ezrek vesztik életüket. A hadjárat Nagy-Britannia egyik legnagyobb veresége.

FEBRUÁR 10.

TENGERI HÁBORÚ, ATLANTI-ÓCEÁN

Nagy-Britannia 34 tengeralattjáró-elleni hajót ajánl fel személyzettel együtt az Egyesült Államoknak a tengeralattjárók elleni harchoz.

FEBRUÁR 11–12.

TENGERI HÁBORÚ, ÉSZAKI-TENGER

A német *Scharnhorst* és *Gneisenau* csatacirkálók, valamint a *Prinz Eugen* nehézcirkáló rombolók és repülőgépek kíséretében kihajóznak Brest kikötőjéből és áthaladnak a La Manche csatornán. A Királyi Légierő és a Királyi Haditen-

gerészet által a német hadihajók ellen intézett támadások kudarcot vallanak, a németek 42 repülőgépet lelőnek. A Csatornán keresztül az Északi-tengerre történő áttörés során mindkét csatacirkáló aknára fut, megrongálódik és javításra szorul.

▼ **Sir Arthur Percival altábornagy szingapúri fegyverletétele a brit haderő katasztrófáját jelentette.**

Ezzel azonban megkönnyítik a britek dolgát, mivel a kikötőben álló hajókat egyszerűbb megtámadni. A *Gneisenau* egy Kiel elleni, február 26-i légitámadás után teljes újjáépítésre szorul, ami a háború végére sem fejeződik be.

FEBRUÁR 13.

POLITIKA, NÉMETORSZÁG

Adolf Hitler végleg lemond a Nagy-Britannia elleni támadásról, a *Seelöwe* tervről.

FEBRUÁR 14.

LÉGI HÁBORÚ, NÉMETORSZÁG

A britek kiadják a területbombázás direktíváját, és kijelölik a célpontokat a Királyi Légierő bombázóparancsnoksága számára. A bombázások célja a német nép moráljának megtörése és a hadiipar megsemmisítése. A légitámadások ezt követően – a polgári lakosság elleni lélektani hadviselés részeként – a lakott területeket sem kímélik.

FEBRUÁR 18–23.

TÁVOL-KELET, BURMA

A japán erők üldözik a visszavonuló briteket. A Szittang folyó menti csatában a britek egy hídon átkelnek, a japán erők pedig a folyó másik szakaszán. A britek

felrobbantják a hidat, ezzel elvesztik felszerelésük jelentős részét, ráadásul a katonák egy része is a túlsó parton reked, és kénytelenek csónakkal átkelni. A Szittang folyó jelenti az egyetlen nagyobb akadályt a főváros, Rangun ellen vonuló japán erők útjában.

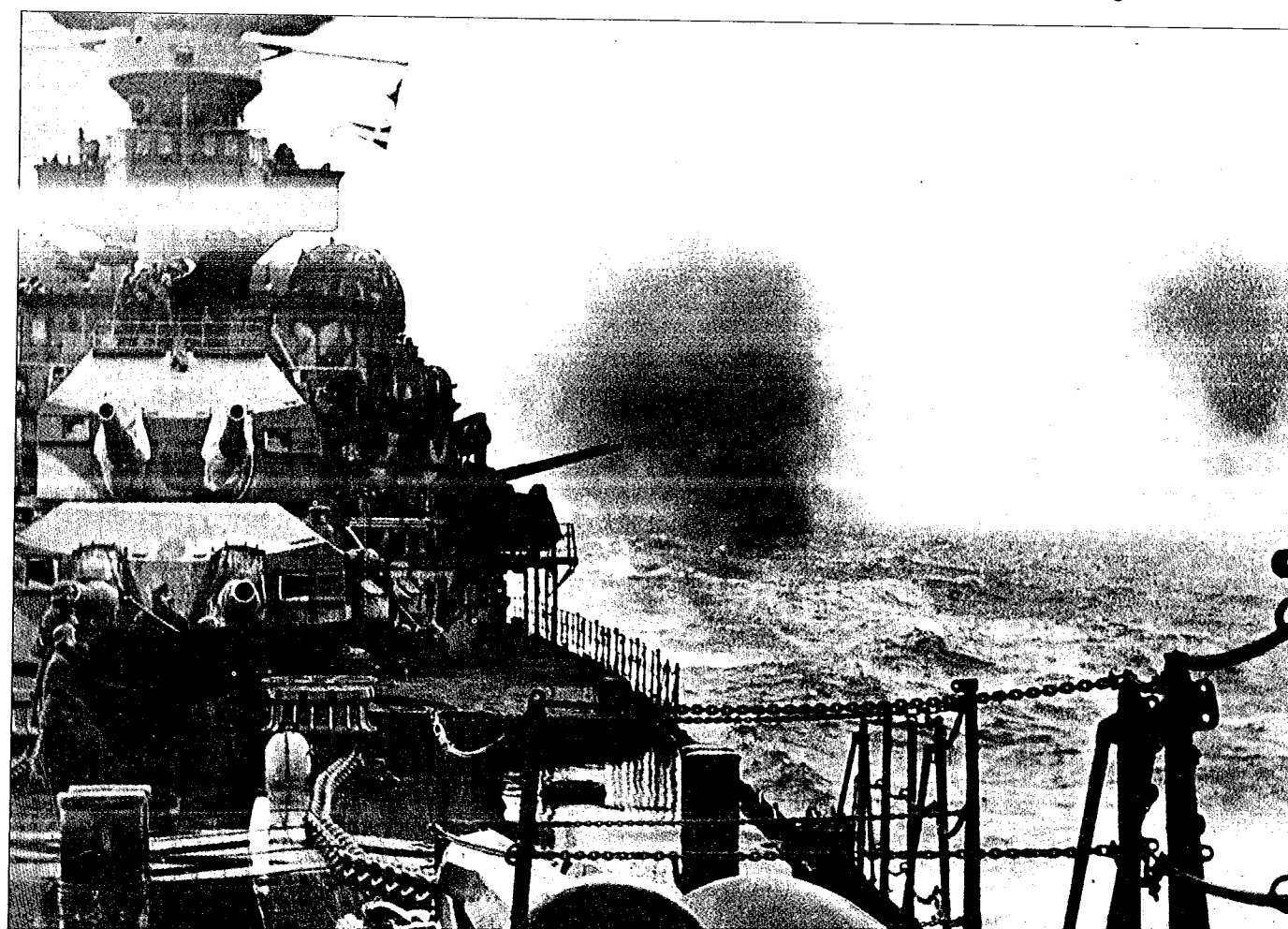
FEBRUÁR 19.

POLITIKA, EGYESÜLT ÁLLAMOK

A gyakorlatilag ismeretlen Dwight D. Eisenhower tábornokot nevezik ki az amerikai hadsereg vezérkarának tervezési csoportfőnökévé. Eisenhower az amerikai erők nagy-britanniai jelenlétének növelésére irányuló *Bolero* hadművelet felgyorsítását, valamint a Nagy-Britanniából a Csatornán keresztül végrehajtott európai támadás (a *Sledgehammer* hadművelet) mielőbbi kidolgozását sürgeti.

◀ **Dwight D. Eisenhower tábornok az amerikai hadászati tervezés kulcsfigurája lett. 1942-ben ő vezényelte az észak-afrikai partraszállásokat.**

▼ **A német Prinz Eugen nehézcirkálónak – a brit támadások ellenére – sikerült Franciaországból kijutni az Északi-tengerre.**

MEGHATÁROZÓ SZEMÉLYEK

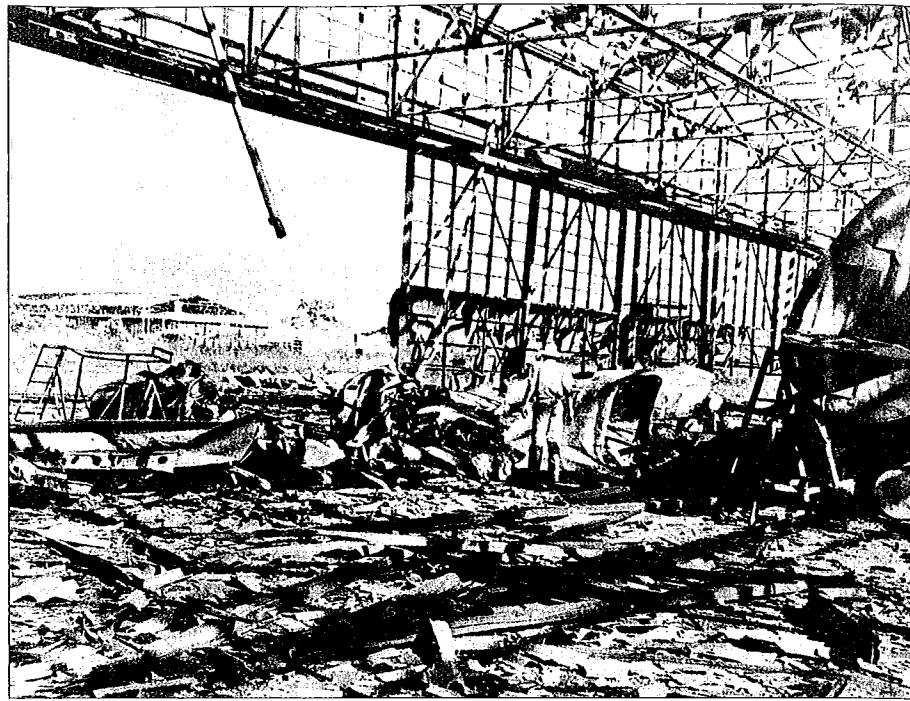
SIR ARTHUR HARRIS
REPÜLŐ VEZÉREZREDES

Arthur Harris (1892–1984) 1940–41 között a légierő vezérkari főnökének helyetteseként szolgált, majd 1942-ben átvette a bombázóparancsnokság vezetését. A Németország elleni háborúban nem tartotta hatékonynak a pontbombázást, helyette inkább a területbombázás híve volt, és Winston Churchill miniszterelnök támogatását is megszerezte a bombázóparancsnokság bővítéséhez. A nagy bombázóflották ennek megfelelően repesz-romboló és gyújtóbombákkal hajtottak végre területbombázásokat az ipar megsemmisítésére és „a harci szellem aláásására”.

Harris ösztönzésére a bombázók személyzete kockázatos bombatámadásokba bocsátkozott. Növelték a támadások intenzitását, több éjszakai támadást hajtottak végre a veszélyesebb nappali támadások helyett, a bombázások pontosságát pedig fényképező felderítés segítségével növelték. A stratégia sikeressége azonban Harris kezdeményezései ellenére is kérdéses maradt.

A német lakosságot és gazdaságot ért csapások láttán sokan megkérdőjelezték „Bombázó” Harris stratégiájának helyességét. Harris véleménye azonban mindvégig az volt, hogy sok brit életét mentette meg a háború lerövidítésével.

Brit Halifax bombázó bevetésén, valahol Németország felett.

TENGERI HÁBORÚ, TÁVOL-KELET

A Bali keleti partjainál levő Lombok-szorosban holland és amerikai hajók csapnak össze a japánokkal. A harcokban egy holland cirkálót és egy rombolót elsüllyesztenek, egy japán romboló is megsérül.

LÉGI HÁBORÚ, AUSZTRÁLIA

Hordozókról és repülőterekről indított japán bombázók támadást intéznek az észak-ausztráliai Darwin ellen. Elsüllyesztenek vagy megrongálnak 16 hajót és megölnék 172 embert. A japán légicsapás után kitör a pánik.

HÁTORSZÁG, EGYESÜLT ÁLLAMOK

Franklin D. Roosevelt elnök aláírja a 9066. számú végrehajtási utasítást, amiben felhatalmazza a hadügyminisztert, hogy bizonyos személyeket kitiltson a katonai körzetekből. Az intézkedés elsősorban a Pearl Harbor-i támadás óta egyre ellenségesebben kezelt amerikai japán lakosság ellen irányul. Az amerikai hadsereg ezt követően a csendes-óceáni partvidékről 11 000 japán-amerikait internál arkansasi és texasi táborokba

▲ **A japán légitámadás okozta pusztítás a darwini kikötőben. Az ausztrál lakosságot sokkolta a kontinens elleni támadás.**

a háború teljes időtartamára (attól tartanak, hogy támogatnának egy valószínűnek tartott japán támadást a nyugati parton). A háború alatt azonban egyetlen japán sem kerül bíróság elé Tokiónak végzett kémkedés vádjával. Több japán szolgál az amerikai hadseregben, és hősiességükért számos kitüntetést kap.

FEBRUÁR 20.

POLITIKA, VICHY-FRANCIAORSZÁG
Vichy-Franciaország Legfelső Bírósága vizsgálatot indít, hogy kiderítse, kit terhel a felelősség az 1940-es francia vereségért. A korábbi miniszterelnökök – Léon Blum, Paul Reynaud és Edouard Daladier – ügyesen védekeznek. A hamarosan közneveltség tárgyává váló tárgyalást soha nem fejezik be.

FEBRUÁR 22.

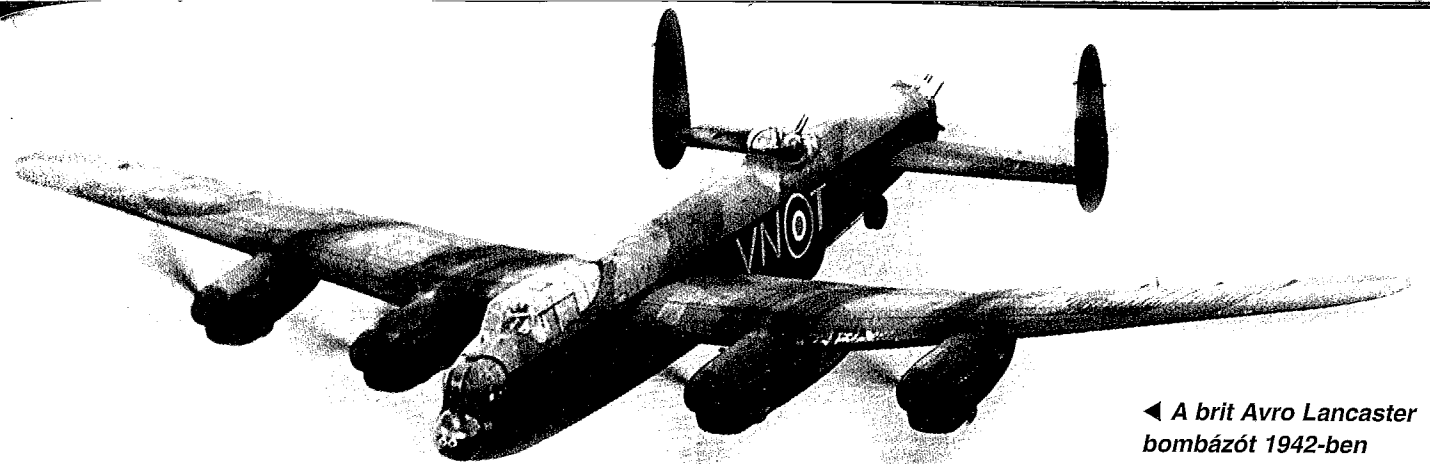
POLITIKA, NAGY-BRITANNIA

Sir Arthur Harris repülő vezérezredest nevezik ki a bombázóparancsnokság élére.

FEBRUÁR 23.

POLITIKA, SZÖVETSÉGESEK

Nagy-Britannia, Ausztrália, az Egyesült Államok és Új-Zéland ratifikálják a kölcsönös segítségnyújtási egyezményt.

◀ **A brit Avro Lancaster bombázót 1942-ben állították szolgálatba.**

FEBRUÁR 24.

TENGERI HÁBORÚ, CSENDES-ÓCEÁN

Az amerikai *Enterprise* repülőgép-hordozó vezetésével csapásmérő kötelék indul a Wake szigetét megszálló japán erők ellen.

FEBRUÁR 25.

POLITIKA, SZÖVETSÉGESEK

Felosztatják az ABDA-t. Sir Archibald Wavell brit tábornokot az indiai brit erők főparancsnokává nevezik ki.

HÁTORSZÁG, EGYESÜLT ÁLLAMOK

Egy téves Los Angeles-i légiriadó miatt pánik tör ki, és a légvédelmi tüzérség is tüzet nyit.

FEBRUÁR 27–29.

TENGERI HÁBORÚ, TÁVOL-KELET

Karel Doorman holland ellentengernagy

parancsnoksága alatt négy szövetséges nemzet összesen öt cirkálója és kilenc rombolója indít támadást egy – négy cirkálóból és 13 rombolóból álló – japán erő ellen a Jáva-tengeren. A döntetlen első összecsapás után a japánok súlyos veszteségeket okoznak új torpedóik bevetésével: öt szövetséges cirkáló és öt romboló elsüllyed, maga Doorman is életét veszti. A japán oldalon két szállítóhajó és egy cirkáló elsüllyed, és hat romboló megrongálódik.

FEBRUÁR 28.

NYUGATI FRONT, FRANCIAORSZÁG

Brit ejtőernyősök megsemmisítenek egy német lokátorállomást a Le Havre melletti Brunevalban, majd a zsákmányolt felszereléssel a tengeren elmenekülnek.

MÁRCIUS 1–7.

TENGERI HÁBORÚ, TÁVOL-KELET

A holland kelet-indiai vizeken két japán csapásmérő erő – benne négy repülőgép-hordozó – súlyos veszteségeket okoz a Jávára tartó szövetséges hajóknak. A japánok körbeveszik a szövetségeseket, és kis távolságról leadott lövésekkel elsüllyesztenek kilenc hadi- és tíz kereskedelmi hajót.

MÁRCIUS 2.

POLITIKA, AUSZTRÁLIA

Minden felnőtt ausztrál állampolgár behívható katonai szolgálatra.

MÁRCIUS 3.

LÉGI HÁBORÚ, NÉMETORSZÁG

A brit Lancaster bombázók első bevetése: tengeri aknákat dobnak le az északi-tengeri Helgolandi-öbölben.

MÁRCIUS 5.

POLITIKA, NAGY-BRITANNIA

Sir Alan Brooke tábornok váltja fel Sir Dudley Pound tengernagyot – a háború vezényletéért és a haditervek kidolgozásáért felelős – vezérkari főnökök bizottságának élén. Nagy-Britannia a 41–45 év közötti férfiakra is kiterjeszti a sorkötelezettséget.

MÁRCIUS 5–7.

TÁVOL-KELET, BURMA

Sir Harold Alexander altábornagy veszi át Sir Thomas Hutton altábornagy helyét a burmai brit erők élén. Burmában két brit hadosztály próbálja meg feltartóztatni a Rangun ellen előrenyomuló japánokat. A kikötő a brit utánpótlás és erősítések legfontosabb kirakodóhelye. Alexander azonban kiüríti a várost, mert belátja,

◀ **Kínai katonák kelnek át a Szittang folyón, az utánpótlás szempontjából kulcsfontosságú burmai útért vívott harcok idején.**

hogy szétszórt erőivel nem tudja megvédeni. Ő is éppen csak el tud menekülni, mielőtt a japánok 7-én elfoglalják Rangunt.

MÁRCIUS 9.

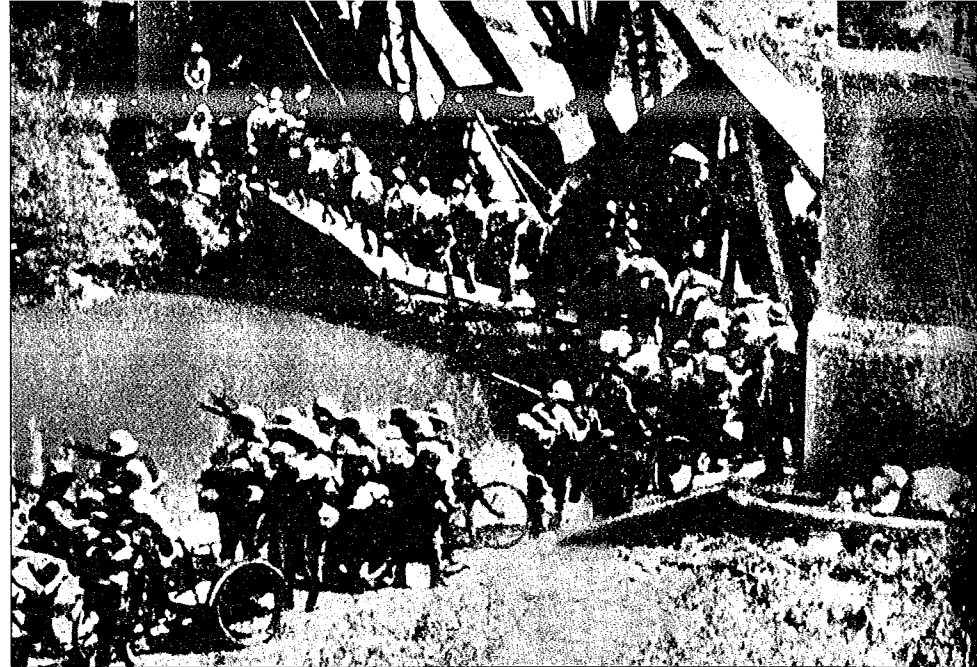
POLITIKA,
EGYESÜLT ÁLLAMOK

Robert Ghormley altengernagy után Harold Stark tengernagyot nevezik ki az európai vizeken harcoló amerikai haditengerészeti erők élére. Stark után 26-án Ernest King tengernagy veszi át a haditengerészeti hadműveletek irányítását.

TÁVOL-KELET,

HOLLAND KELET-INDIA

A holland kelet-indiai szövetséges erők megadása után Japán megszerzi a „déli erőforrások térségét”. A nyersanyagokban gazdag terület és Malájföld meghódítása után Japán már az India és Ausztrália elleni támadásra készül.

MÁRCIUS 11.

CSENDES-ÓCEÁN, FÜLÖP-SZIGETEK

Douglas MacArthur tábornok távozik a távol-keleti parancsnokság éléről, hogy átvegye az Ausztráliában állomásozó amerikai erők parancsnokságát. Távozásakor elhangzik a híres kijelentés: „Viszsa fogok térni!”

TÁVOL-KELET, BURMA

Joseph Stilwell amerikai tábornok veszi át a Shan tartományban és Mandalay városa körül harcoló kínai 5. és 6. hadseregek parancsnokságát, célja a kínai utánpótlást biztosító burmai út védelme. A szövetségesek szárazföldi erőit egy RAF-repülőszázad és a körülbelül 30 amerikai önkéntesből álló „repülő tigrisek” támogatják a japánok 200 repülőgéppel szemben.

MÁRCIUS 12.

CSENDES-ÓCEÁN, ÚJ-KALEDÓNIA

Az amerikai erők – soraikban az első bevetésüket végrehajtó *Seabee* [CB, vagyis *Construction Battalion*] műszaki alakulattal – megkezdik egy új támaszpont kiépítését Noumeában, a Csendes-óceán délkeleti részén fekvő Új-Kaledónia szigetén.

MÁRCIUS 13–30.

TÁVOL-KELET, BURMA

Sir Harold Alexander altábornagy egy szövetséges védelmi vonalat alakít ki Prome, Toungoo és Loikaw városok alatt a Salween folyónál, illetve attól keletre.

◀ **Douglas MacArthur tábornok, a Fülöp-szigeteki amerikai erők főparancsnoka irányította a szigetek védelmét.**

Március 19-én William Slim vezérőrnagy veszi át a legfontosabb burmai brit erőt, a *Burma* hadtest parancsnokságát. A japánok 21-én támadást indítanak a Toungoo melletti kínai és a Prome melletti brit erők ellen.

MÁRCIUS 14.

POLITIKA, AUSZTRÁLIA

Nagyszámú amerikai katona érkezik Ausztráliába.

MÁRCIUS 22–23.

TENGERI HÁBORÚ,

FÖLDKÖZI-TENGER

Egy túlérőben levő olasz haditengerészeti kötelék támadást indít egy Alexandriából Máltára tartó brit konvoj ellen. A viszonylag kicsi, öt könnyűcirkálóból és 17 rombolóból álló kísérőerő kezdetben szembeszáll a *Littorio* csatahajó vezette támadással. Egy vihar miatt azonban az olaszok két rombolót vesztenek. A konvojt ezt követően repülőgépek támadják, és az eredeti 25 400 t utánpótlásból mindössze 5000 t érkezik meg Máltára. A brit haditengerészet veszteségei és földközi-tengeri kötelezettségei miatt egyre kevesebb hajót tud biztosítani a konvojok védelmére.

MÁRCIUS 27.

POLITIKA, NAGY-BRITANNIA

Sir James Somerville tengernagy veszi át a távol-keleti flotta parancsnokságát Ceylonon (ma Srí Lanka).

POLITIKA, AUSZTRÁLIA

Sir Thomas Blamey ausztrál tábornokot nevezik ki az ausztrál erők vezérkari főnökévé és az ausztráliai szövetséges szárazföldi erők parancsnokává (a főpa-

rancsnok az amerikai Douglas MacArthur tábornok).

MÁRCIUS 28–29.

LÉGI HÁBORÚ, NÉMETORSZÁG

A Királyi Légierő bombázói – köztük az új Lancasterek – támadást hajtanak végre a Balti-tenger partján fekvő Lübeck ellen. A város történelmi, fából épült lakónegyedeinek bombázása ekkor már a civil lakosság elleni támadásokra összpontosító bombázóparancsnokság stratégiájának változását jelzi.

TENGERI HÁBORÚ, VIZCAYAI-ÖBÖL

Egy brit vegyes műveleti egység 611 katonával támadást hajt végre a franciaországi St. Nazaire kikötőjének szárazdokkjá ellen. Céljuk az, hogy megakadályozzák a Norvégiában horgonyzó *Tirpitz* bevetését az Atlanti-óceánon a kereskedelmi hajók elleni portyázásokban, mivel ez az egyetlen dokk, amely képes a hatalmas hajót befogadni. Egy öreg, robbanóanyagokkal teletöltött romboló, a *Campbelltown* a zsilipkapuknak rohan és megsemmisíti. Ezt követően egy kommandó támadást indít a St. Nazaire-i dokklétesítmények ellen, a védők azonban 144 embert megölnek, és a támadók több mint felét foglyul ejtik.

MÁRCIUS 29.

POLITIKA, NAGY-BRITANNIA/INDIA

Nagy-Britannia javaslatot terjeszt elő India félig független státusának megadására a háború után.

ÁPRILIS 2–8.

TENGERI HÁBORÚ, TÁVOL-KELET

A Japán 1. légiflotta támadást indít a Ceylon szigetén kiépített trincomalee-i

◀ **Japán csapatok vonulnak egy lerombolt vasúti híd mellett, miután a szomszédos Thaiföldről is benyomultak Burmába.**

és colombói brit légi és tengeri támaszpontok ellen. A főflotta azonban a nyílt tengeren tartózkodik, így a japánok nem tudják megsemmisíteni, a britek pedig sikertelen légitámadást indítanak a japán erők ellen. Néhány nap múlva a japán repülőgépek megsemmisítik a *Hermes* repülőgép-hordozót, két nehézcirkálót, egy ausztrál rombolót és sok kereskedelmi hajót.

ÁPRILIS 3–9.

CSENDES-ÓCEÁN, FÜLÖP-SZIGETEK

Légi és tüzérségi előkészítés után a japánok megindítják az utolsó támadást a Bataan-félsziget védői ellen. 4-én áttörik az amerikai vonalat. Jonathan Wainright vezérőrnagy, az amerikai és filippínó erők parancsnoka nem tud ellentámadást indítani erősen megfogyatkozott erőivel. A 9-i fegyverletétel után a japánok 78 000 amerikai és filippínó katonát folyamatos ütlegetéssel, étlen-szomjan 104 km-es erőltetett menetrel kényszerítenek, az út során sokan meghalnak. Wainright 2000 emberével Corregidor szigetére menekül.

ÁPRILIS 10–23.

TÁVOL-KELET, BURMA

Az erősítések megérkezése után a japá-

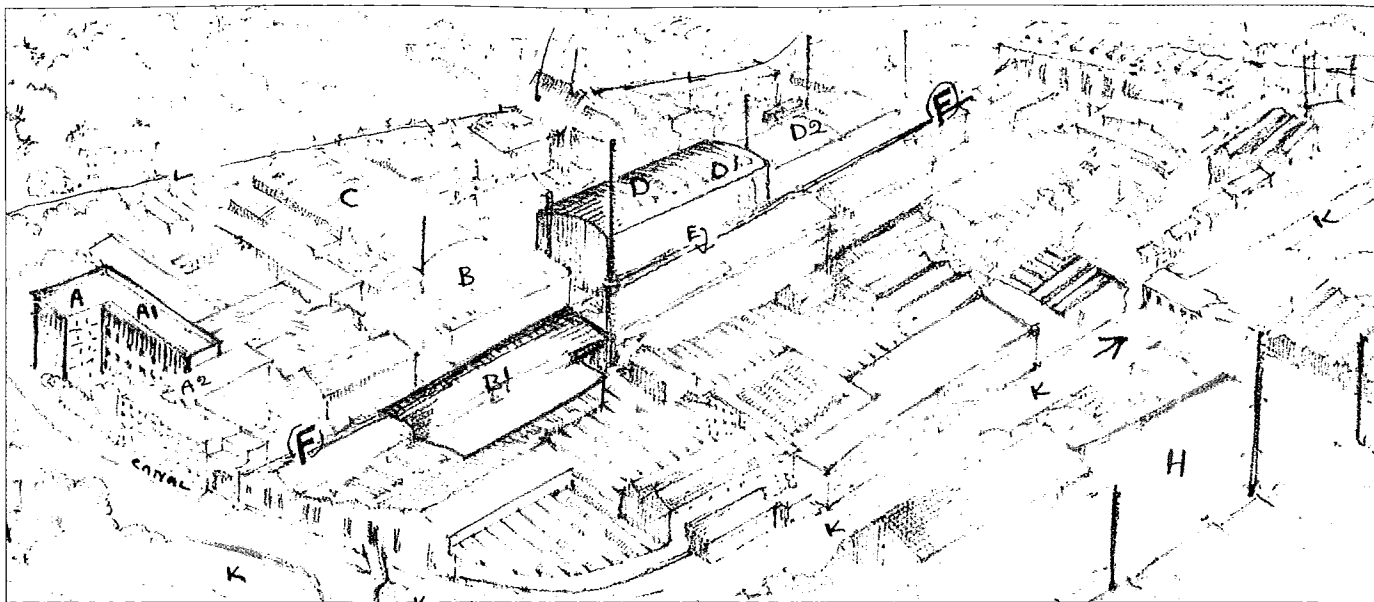

▲ **A japánok a természeti kincsekben gazdag Holland Kelet-Indiát is elfoglalták.**

nok támadást indítanak. William Slim altábornagy nem tudja megakadályozni a japánok előrenyomulását a délen fekvő yenangyaungi olajmezőkre, ezért nagy mennyiségű nyersolajat felgyújtat. A gyengülő védelem megerősítésére a kí-

▼ **A Fülöp-szigeteki Bataanon harcoló amerikai és filippínó erők kapitulálása után Japán fogságba esett amerikai katonák.**

▲ Az augsburgi dízelmozdony
kézzel rajzolt vázlata, amit az ellene
bevetett repülőgépek személyzetének
eligazításánál használtak.

► James Doolittle, aki az első
amerikai légitámadást vezette Tokió
ellen, kitüntetésekkel ad át az USAAF
(amerikai hadsereg légierje)
pilótáinak.

na 65. hadsereg is bevonul Burmába. A
japán 56. hadosztály Loikaw és
Taunggyi városoknál 23-ra legyőzi a kí-
nai 6. hadsereget.

ÁPRILIS 17. LÉGI HÁBORÚ, NÉMETORSZÁG

A Kései Légierő egy augsburgi dízel-
mozdony ellen végrehajtja a háború
egyik legkockázatosabb bombázótáma-
dását. A nappali támadás során a 12 Lan-
caster bombázóból hét megsemmisül, de
a megmaradt öt is megsemmisül.

ÁPRILIS 18.
POLITIKA, VICHY-FRANCIAORSZÁG
Pierre Laval visszatér a kormány élére,
Henri-Philippe Pétain pedig államfőként
tevékenykedik tovább. Laval minden
erejével bővíteni akarja a francia-német
kapcsolatokat, ezért megtorpedózza a
Pétain-féle óvatosabb javaslatokat.
LÉGI HÁBORÚ, JAPÁN

James Doolittle alezredes vezetésével 16
B-25-ös bombázó a Hornet repülőgép-
hordozóról felszállva Japánban, többek
között Tokióban hajt végre támadást né-
hány célpont ellen. A nappali támadás

során okozott kár másodlagos a japán ve-
zetőkre gyakorolt hatáshoz képest, akik
akkor döbbennek rá, hogy az amerikai
repülőgépek most már az országuk szívé-
ben is képesek csapást mérni. Ez meg-
erősíti azt a japán elhatározást, hogy egy
döntő összecsapásban megsemmisítik a
csendes-óceáni amerikai haditengerésze-
ti erőt.

ÁPRILIS 23.
TENGERI HÁBORÚ, ATLANTI-ÓCEÁN
Az első „fejőstehén” tengeralattjáró
(U-459-es) üzemanyagot és utánpótlást
szállít a német bűvárhajóknak. Az új tí-

pusú ellátóhajó megkettőzi a német ten-
geralattjárók műveleti hatósugarát, ame-
lyeknek ezt követően nem kell visszatér-
ni a támaszpontokra üzemanyagot véte-
lezni.

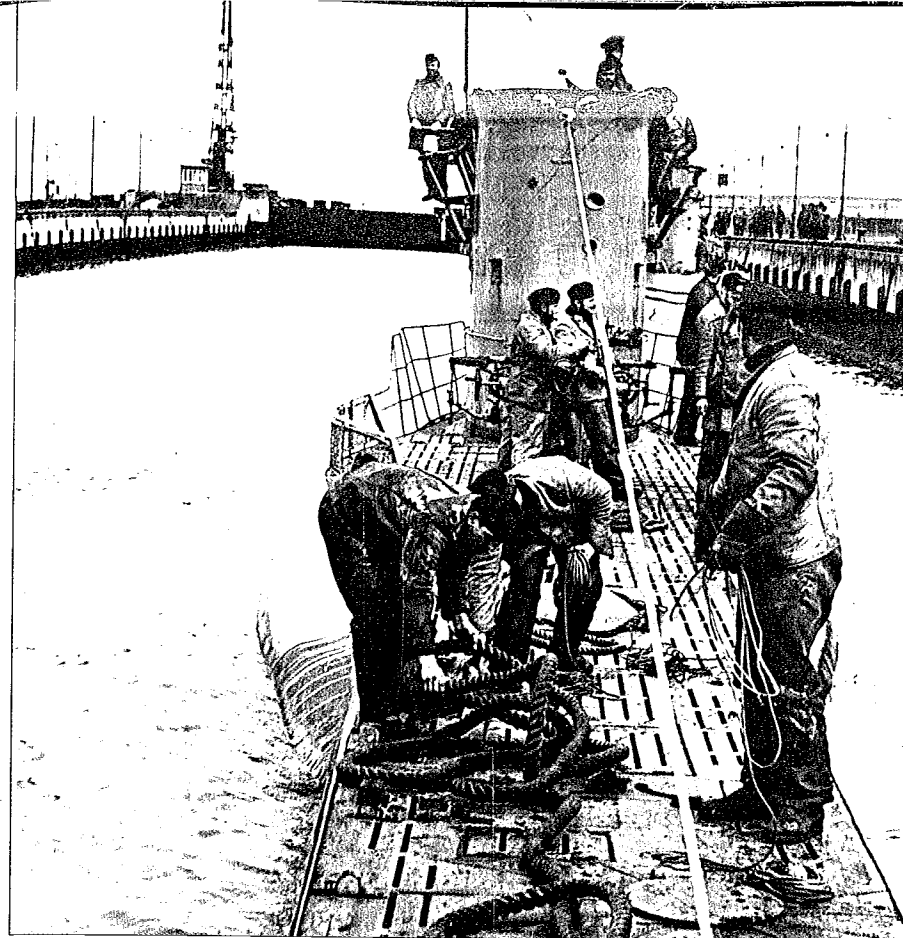
ÁPRILIS 24.
LÉGI HÁBORÚ, NAGY-BRITANNIA
Lübeck brit bombázása után az Exeter el-
leni német bombázással kezdetét veszi a
történelmi városok elleni német légitá-
madás-sorozat. Hitler minden olyan an-
gol város ellen támadást rendel el, amely
szerepel a híres Baedeker-útikönyvek-
ben.

ÁPRILIS 29. TÁVOL-KELET, BURMA

A japánok a burmai út végénél álló
Lashio városának elfoglalásával elvágják
az utat. A kínai nacionalista erők ettől
fogva szinte csak a légi úton szállított
utánpótlásra támaszkodhatnak. A japá-
nok Rangun kikötőjén keresztül újabb
erősítéseket kapnak, majd előrenyomul-
nak a folyó völgyekben, céljuk a szövetsé-
ges erők bekerítése Mandalay térségé-
ben. A szövetségesek ezt követően kény-
telenek az Irrawaddy folyó előtt harcba
bocsátkozni. Az elsősorban India védel-
mére bevetett Burma hadtest nem tud
visszavonulni. A gyors japán előrenyo-
mulás miatt a britek szervezett visszavo-
nulása fejvesztett meneküléssé változik.

ÁPRILIS 30. POLITIKA, SZOVJETUNIO

Joszif Sztálin szovjet vezető kijelenti,
hogy a Szovjetunióknak nincsenek terüle-
ti követelései, csak a náci megszállás alá
került területeit akarja visszaszerezni.

▲ Német tengeralattjáró a kikötőben.
Az utánpótlást szállító „fejőstehén”
tengeralattjárók lehetővé tették, hogy
a többi tengeralattjáró a nyílt
tengeren pótolja készleteit, és így
jóval ritkábban térjenek vissza a
támaszpontjukra.

▼ Bath német bombázása számos
szép épületben okozott károkat. Ez a
város volt a történelmi angol városok
ellen végrehajtott „Baedeker-
bombázások” egyik célpontja.

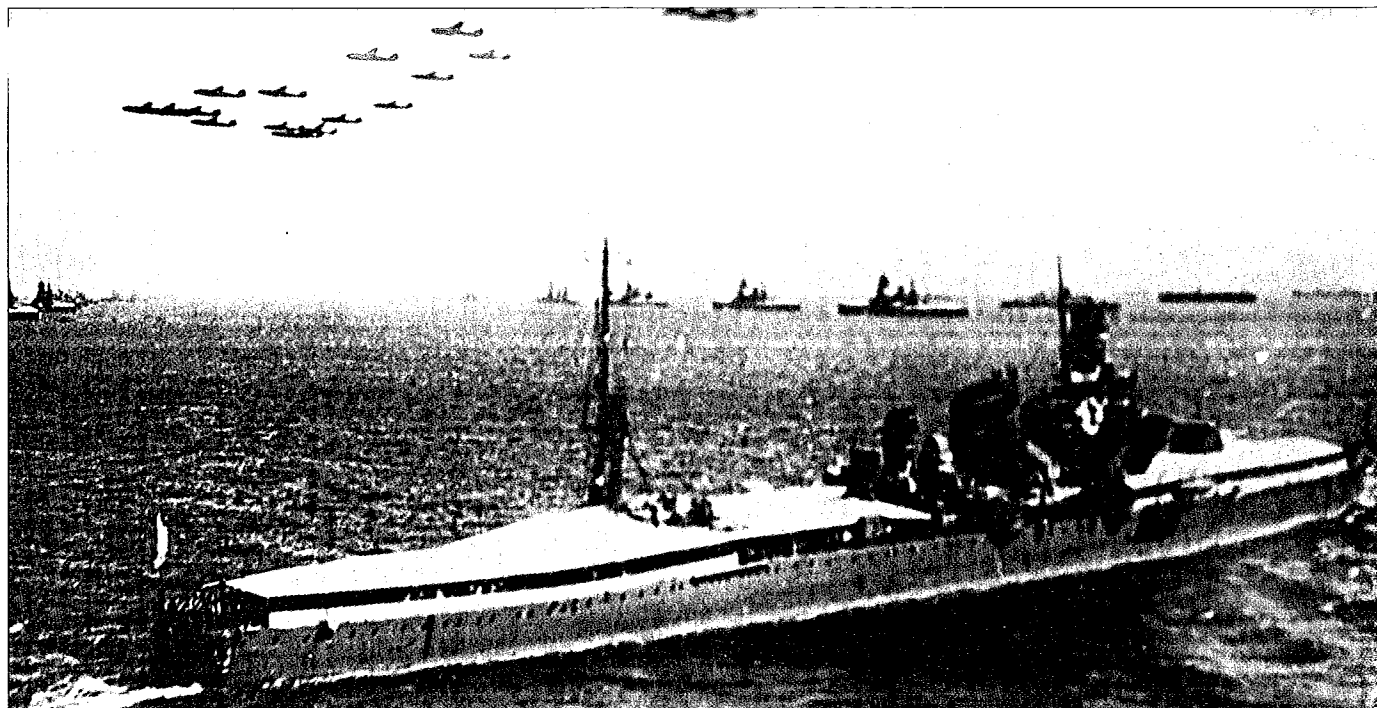
MÁJUS 1. TÁVOL-KELET, BURMA

A japánok beveszik Mandalay városát. A szövetséges erők visszavonulnak, a kínai 6. hadsereg pedig a kínai Jünnan tartomány felé indul. Az 5. és a 66. hadseregek egységei visszavonulnak Jünnanba és Észak-Burmába. Joseph Stilwell tábornok egy 100 fős csoport élén, 600 km-t megtéve az indiai Imphalba vonul. A szövetségesek visszavonulását a heves esőzések is hátráltatják.

▲ **Joseph Stilwell tábornok (jobbra), a kínai erők amerikai parancsnoka az előrenyomuló japán csapatok elől menekülve hősies menetelés során Burmából Indiába vezette embereit.**

HÁTORSZÁG, SZOVJETUNIO

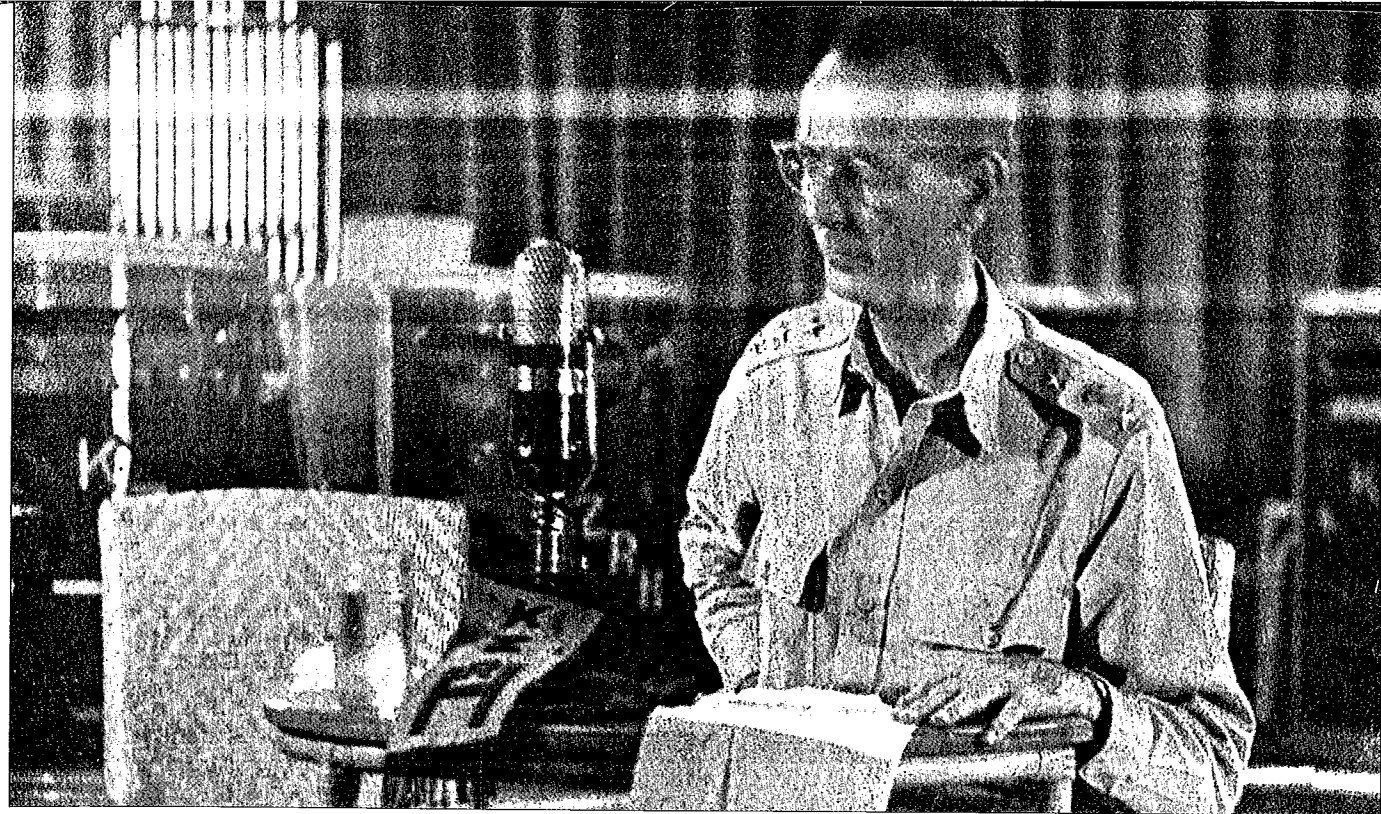
Megkezdődik az ostromlott Leningrád lakóinak evakuálása a Ladoga-tavon keresztül. A művelet hat hónapig tart, ez alatt mintegy 448 700 embert menekítettek ki a városból.

MÁJUS 2.

TENGERI HÁBORÚ, CSENDES-ÓCEÁN
Japán a Salamon-szigetek feletti uralmának biztosítása érdekében a Korall-tengeren egy nagy csapásmérő erővel – köztük repülőgép-hordozókkal is – meglepetésszerű támadást akar indítani az

▼ **A Japán Császári Flotta erői a Korall-tengeren gyülekeznek az amerikai csendes-óceáni flotta elleni csatára.**

▲ **Jonathan Wainright vezérőrnagy a rádióban bejelenti a Fülöp-szigeteki Corregidort védő amerikai és filippínó erők fegyverletételét.**

Egyesült Államok csendes-óceáni flottája ellen. A támadás fő célja a pápua új-guineai Port Moresby elfoglalása, mivel a japán bombázók innen könnyebben támadhatnák Ausztráliát, valamint az Ausztrália és Amerika közötti tengeri útvonalakat. A Takeo Takagi altengernagy parancsnoksága alatt álló csapásmérő erőben ott hajóznak többek között a *Shokaku* és a *Zuikaku* repülőgép-hordozók is, ezenkívül Aritomo Goto ellentengernagy parancsnoksága alatt egy biztosító hajóegység is kíséri őket a *Shoho* repülőgép-hordozóval és négy nehézcirkálóval. Port Moresby felé tör előre egy inváziós erő és egy támogató egység is. Az amerikai rejtjelfejtőknek köszönhetően Chester Nimitz tengernagy, a csendes-óceáni flotta parancsnoka fel tud készülni a támadásra. A japán támadás előtt megfontoltan visszavonul a Salamon-szigeteki Tulagiból, ezzel megerősíti a japánok – téves – meggyőződését, hogy a térségben csak egy amerikai repülőgép-hordozó teljesít szolgálatot.

► **A brit Királyi Tengerészgyalogság katonái partra szállnak az indiai-óceáni Madagaszkáron.**

MÁJUS 3.

TENGERI HÁBORÚ, CSENDES-ÓCEÁN
Frank Fletcher amerikai tengernagy 17. csapásmérő köteléke – benne a *Yorktown* repülőgép-hordozó – Tulaginál, a korall-tengeri csatában megrongál egy japán rombolót, három aknaszedőt és öt repülőgépet.

MÁJUS 5-7.

AFRIKA, MADAGASZKÁR

A britek a Vichy-francia Madagaszkár elfoglalására egy csatahajóval, két repülőgép-hordozóval és partra szálló erőkkel megindítják az *Ironclad* hadműveletet. A sziget megszállásával el akarják kerülni, hogy az a tengelyhatalmak birtokába jusson. A művelet során

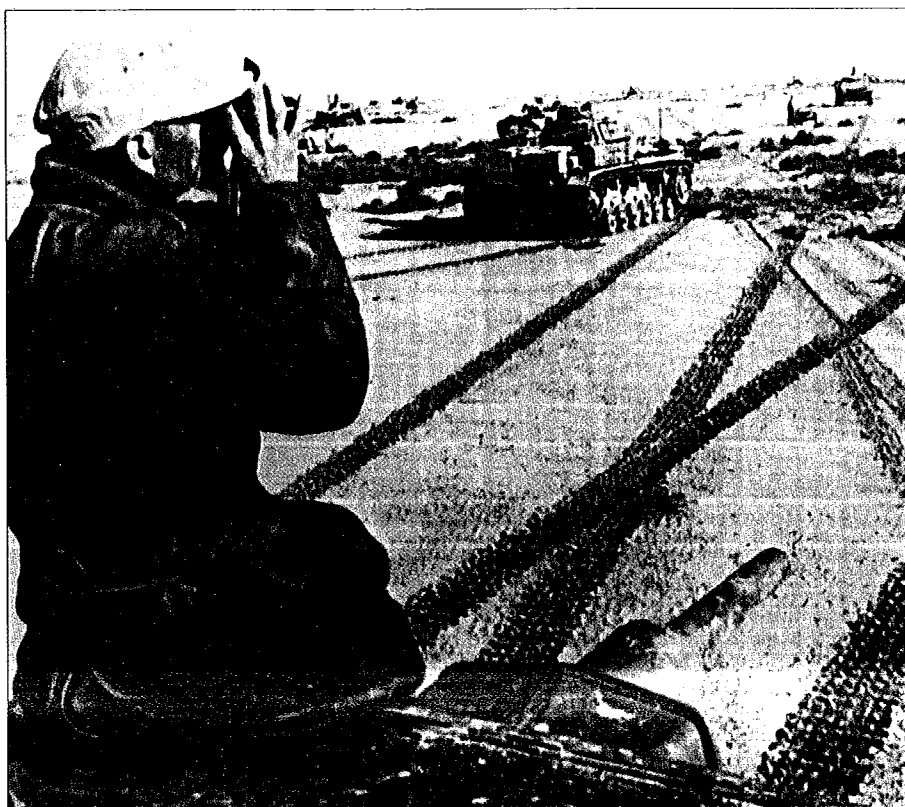

a francia erők egy segédcirkálót és egy tengeralattjárót vesztenek, egy brit hajó pedig aknára fut. A Diego Suarez haditengerészeti támaszpont 7-én teszi le a fegyvert.

MÁJUS 5-10.

CSENDES-ÓCEÁN, FÜLÖP-SZIGETEK

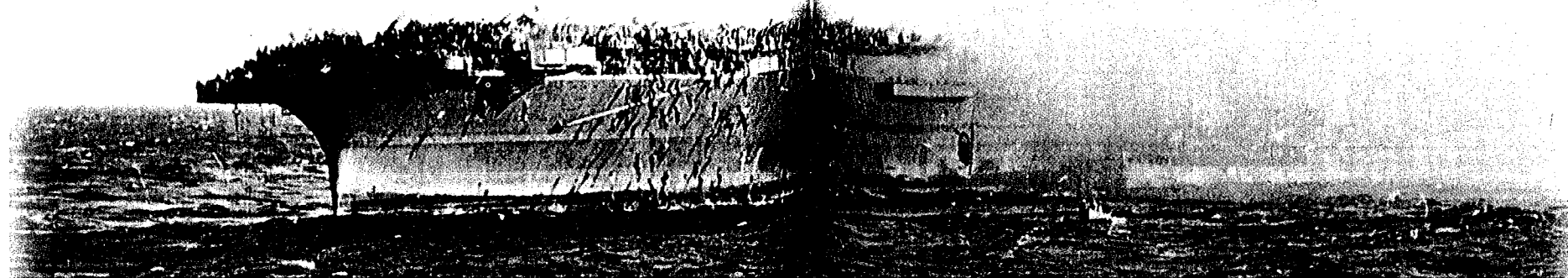
A japán partraszállást követően a Corregidor-sziget amerikai és filippínó védői is leteszik a fegyvert. 12 496 amerikai és filippínó katona esik fogságba, köztük Jonathan Wainright és Edward King vezérőrnagyok. A Fülöp-szigeteki hadjáratban 140 000 amerikai és filippínó, valamint 4000 japán vesztette életét.

MÁJUS 6-7.
TENGERI HÁBORÚ, CSENDES-ÓCEÁN
Bár a japán és amerikai hordozócsoporthok mindössze 70 km-re vannak egymástól, egyik fél felderítőgépei sem találják meg az ellenséges hajókat. A Sir John Grace ellentengernagy vezette, amerikai és ausztrál erőkből álló 44. csapásmérő kötelék a Port Moresby ellen vonuló japán inváziós csoport ellen indul. Bár a támadást a rossz időjárás is akadályozza, a kibontakozó csata során a japánok végül 7-én kénytelenek visszavonulni Rabaulba. A japán repülőgépek elsüllyeszti az amerikai *Sims* rombolót és a *Neosho* tartályhajót (az utóbbit tévedés-

▲ **Német páncélos egység lendül támadásba a brit 8. hadsereg ellen Rommel 1942-es líbiai offenzívájában.**

▼ **Amerikai tengerészek menekülnek a Lexingtonról a korall-tengeri csatában.**

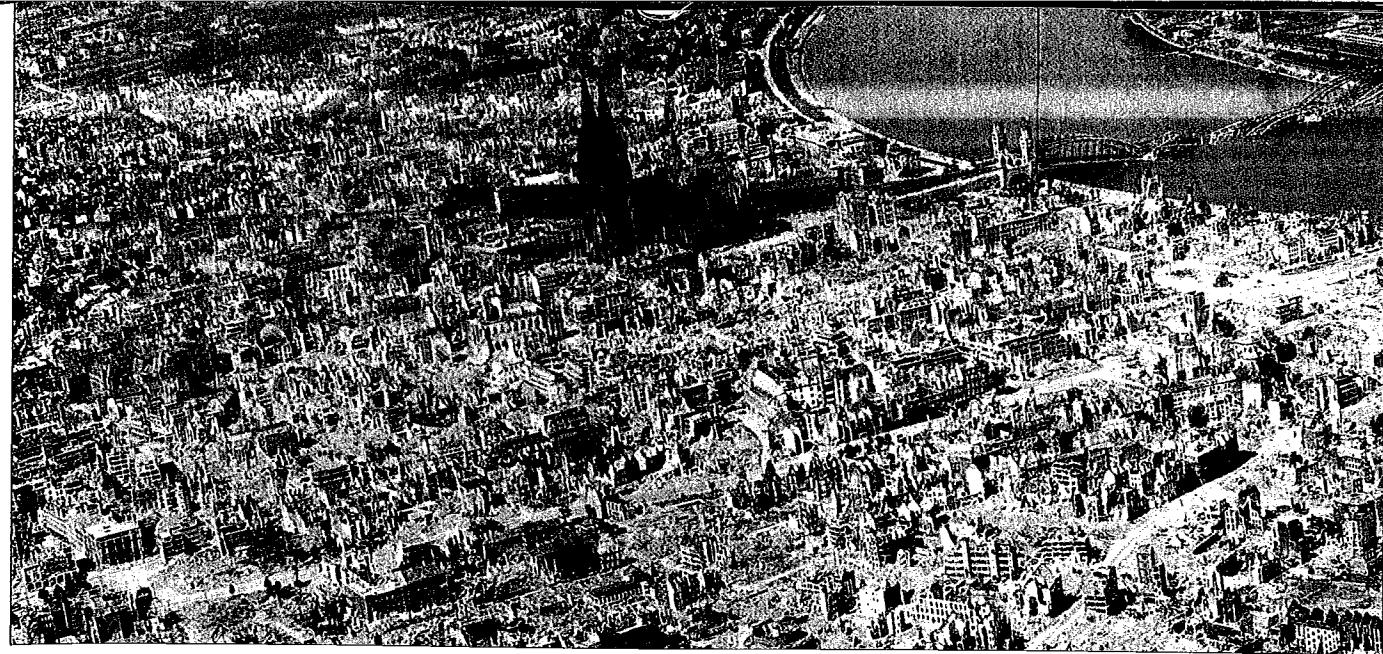
◀ **Kanadai katonák Ontarióban. Az általános hadkötelezettség bevezetése után sok ezer embert hívtak be katonai szolgálatra.**

ből repülőgép-hordozónak nézték). Az amerikai erők megsemmisítik a *Shoho* repülőgép-hordozót és lelőnek 21 japán repülőgépet.

MÁJUS 8.
TENGERI HÁBORÚ, CSENDES-ÓCEÁN
A korall-tengeri csatában az amerikai repülőgépek megrongálják a *Shokaku* repülőgép-hordozót, a *Zuikaku* pedig jelentős számú repülőgépet veszít. A japán repülőgépek eltalálják a *Lexington* repülőgép-hordozót (később elsüllyed), és megrongálják a *Yorktown* is. Ez a történelem első csatája, amit kizárólag a repülőgép-hordozók vívtak. Az amerikai haditengerészet elveszít egy hordozót, a *Yorktown* azonban sikerül gyorsan megjavítani. Japán elveszít egy kisebb hordozót, de a másik két korall-tengeri hordozó sem vehet részt a közelgő összecsapásban Midway mellett. A japánok számos repülőgépet és sok tapasztalt pilótát veszítettek. A Port Moresby melletti part-raszállás megghiúsulása az első csapás a japán terjeszkedésre.

MÁJUS 8-15.
KELETI FRONT, KRÍM
A német 11. hadsereg támadást indít a szovjet Krími front ellen. A szovjetek az Azovi-tengerhez akarják szorítani a németeket a Harkov körül vívott csatában. A német 11. hadsereg 15-én elfoglalja a krími Kercs-félszigetet, és folytatja az előrenyomulást a Donyec folyó irányába.

MÁJUS 11.
POLITIKA, KANADA
Egy referendum nyomán bevezetik a teljes hadkötelezettséget. Egyedül Quebec tartományban észlelhető jelentősebb ellenállás.
TÁVOL-KELET, BURMA
A brit és nemzetközösségi csapatok elke-
seregett csatát vívnak a burmai Kale-

wánál a japánokkal, mielőtt átlépnék az indiai határt, hogy Imphalba vonuljanak. Ekkor már Burma területének 80%-a japán ellenőrzés alatt áll.
TENGERI HÁBORÚ, FÖLDKÖZI-TENGER
Egy különleges német bombázóegység az egyiptomi Alexandriától nyugatra felkutatja és megsemmisíti a brit *Kipling*, *Lively* és *Jackal* rombolókat.

MÁJUS 14.
HÍRSZERZÉS, EGYESÜLT ÁLLAMOK
Az amerikai rejtjelfejtők a megfejtett japán rádióüzenetekből először szereznek értesülést a fenyegető japán hadműveletről, melynek célja az amerikai csendes-óceáni flotta ütközetre kényszerítése és megsemmisítése a Midway-szigetekenél.

MÁJUS 15.
TÁVOL-KELET, INDIA
A Burmából visszavonuló brit és nemzetközösségi erők megérkeznek Indiába. A burmai hadjáratban eddig 13 463 brit, indiai és burmai katona veszítette életét. A 95 000 fős kínai erő súlyos veszteségeket szenvedett. A ja-

pánok becslések szerint 5000-8000 embert veszítettek.

MÁJUS 18.
POLITIKA, NAGY-BRITANNIA
Harwood tengernagy veszi át a brit földközi-tengeri flotta parancsnokságát.

MÁJUS 22.
POLITIKA, MEXIKÓ
A kormány hadat üzen Németországnak, Olaszországnak és Japánnak.

MÁJUS 25.
POLITIKA, AUSZTRÁLIA
Három embert őrizetbe vesznek, miután összeesküvést szőttek egy fasiszta kormány felállítására, amely békét kötött volna Japánnal.

MÁJUS 26-31.
AFRIKA, LÍBIA
Erwin Rommel tábornok megtámadja a líbiai Gazála-vonalat. Az olasz páncélos-erő Bír-Hakeimnél, a tengerparttól 60 km-re indít támadást, a szabad francia csapatok azonban visszaverik őket. A tengelyhatalmak páncélosai megpróbálják átkarolni a Bír-Hakeimen túli szövetséges vonala-

▲ **Köln látképe a brit „1000 bombázó” támadása után.**

kat. A brit 8. hadsereg ugyan 850 harcoló és 150 tartalék harckocsival rendelkezik, a tengelyhatalmak azonban sokkal hatékonyabban alkalmazzák a rendelkezésükre álló 630 harckocsit, páncéltörő ágyúik pedig komoly fenyegetést jelentenek. A brit légi és páncélos-erő a Gazála-vonal mögött, a knightsbridge-i kereszteződésnél támadást indít a tengelyhatalmi harckocsik ellen. A tengelyhatalmak páncélos egységei súlyos üzemanyag-ellátási nehézségekkel küzdenek, ami csak 31-én oldódik meg, amikor az olaszok áttörnek a Gazála-vonalon, és utánpótlást hoznak.

MÁJUS 27.
HÁTORSZÁG, CSEH-MORVA PROTEKTORÁTUS
Nagy-Britanniában kiképzett cseh kommandósok merényletet hajtanak végre Reinhard Heydrich, az SS helyettes vezetője, a megszállt Csehország helytartója ellen. Heydrich kíséret nélkül utazott egy nyitott személygépkocsiban, amikor a két ügynök megtámadta.

MÁJUS 30.
LÉGI HÁBORÚ, NÉMETORSZÁG
A britek végrehajtják az első „1000 bombázó”-támadást, a célpont Köln. A támadás után 59 000 ember marad fedél nélkül. A britek 40 repülőgépet vesztenek.

MÁJUS 31.
LÉGI HÁBORÚ, NÉMETORSZÁG
A részben fából épített brit Mosquito bombázók első bevetése Németország ellen.

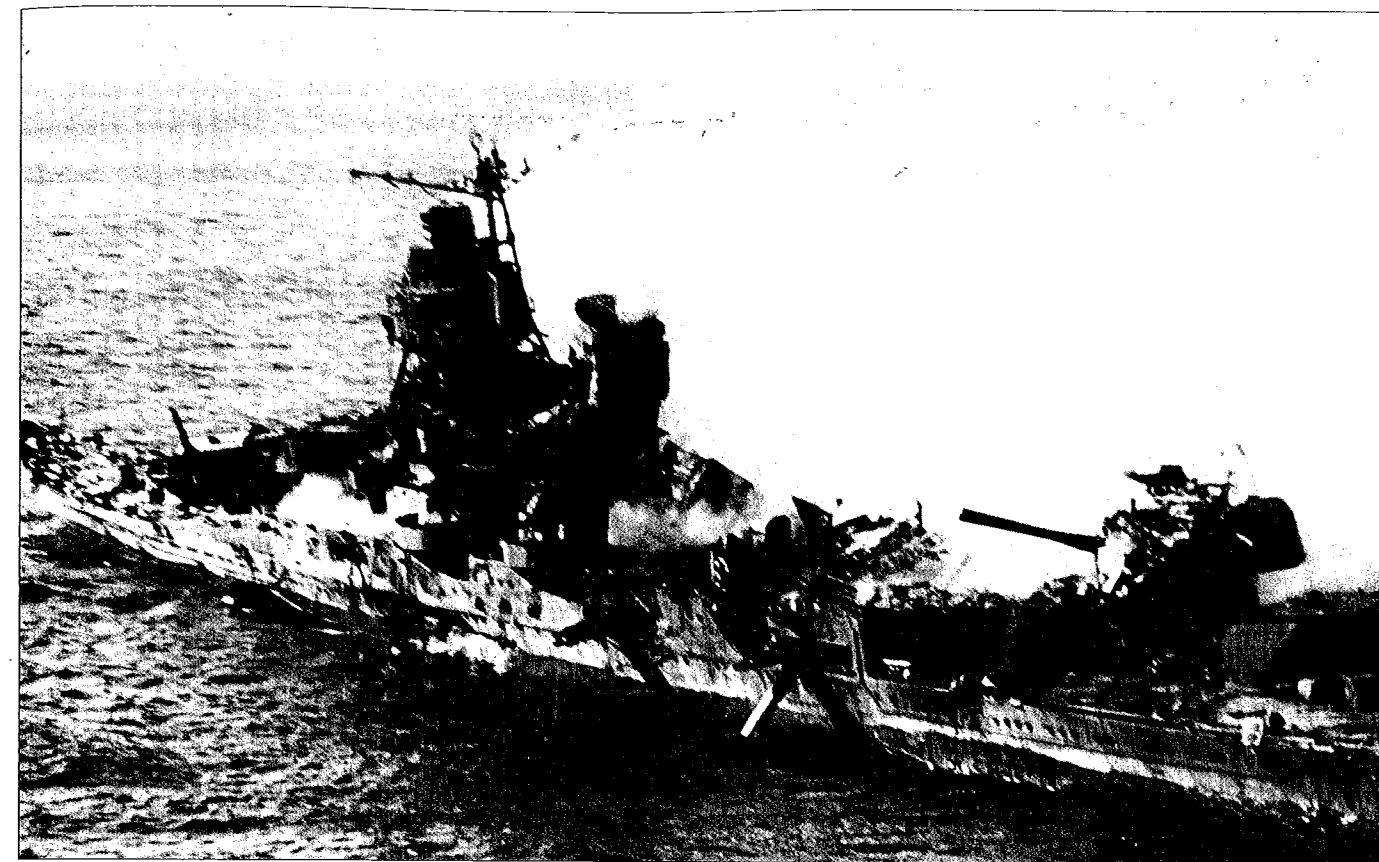
◀ **Amerikai zuhanóbombázók támadják a japánokat a sorsdöntő midwayi csatában.**

amerikai támaszpont elfoglalása és a Chester Nimitz tengernagy parancsnoksága alatt álló amerikai csendes-óceáni flotta megsemmisítése. Japán 165 hajót, köztük nyolc repülőgép-hordozót vet be, de ezek túlságosan szétszórtan helyezkednek el ahhoz, hogy egymást támogat-

hassák. Az amerikai rejtjelfejtők időben figyelmeztetik a csendes-óceáni flottát, amely ezt követően egységesen a Midway-szigetek irányába indul el, és még az Aleut-szigetek ellen intézett japán megtévesztő támadás sem téríti el.

Az amerikai haditengerészet kisebb erőkkkel rendelkezik, de sikerül három repülőgép-hordozót összegyűjteni.

A 29 nagyobb japán tengeralattjáró bevetésével végrehajtott felderítő hadművelet során nem sikerül meghatározni a csendes-óceáni flotta mozgulatait. Nagumo semmit sem tud az amerikai hadrendről, amikor támadást indít Midway ellen. Az amerikai repülőgépek megtizedelik a japán csapásmérő erőt, és három repülőgép-hordozót elstílyesztenek. A negyedik japán hordozó, a *Hiryu* tönkreteszi az amerikai *Yorktown* repülőgép-hordozót, majd maga is végzetes találatokat kap. A japán kísérlet, hogy túlerőben levő flottájukkal felszíni csatában megsemmisítsék

▲ **A japán Mogami cirkáló az amerikai repülőgépek támadása után a midwayi csatában.**

az ellenséget, kudarcba fullad. Japán elveszti hordozóinak felét és 275 repülőgépet, így ezt követően már védekezésre kényszerül a Csendes-óceánon.

JÚNIUS 7.

KELETI FRONT, UKRAJNA

A németek egyre hevesebben ostromolják Szevasztopolt, a német 11. hadsereg tömeges támadásokat indít. A német ostromtűzérőség folyamatosan lövi a várost, bevetik a világ legnagyobb mozsárágyúját, a *Dorát* is. A szovjet védők a heves német ágyúzások ellenére kitartanak.

JÚNIUS 10.

HÁTORSZÁG,

CSEH-MORVA PROTEKTORÁTUS

A kórházi kezelés ellenére belehal sérüléseibe a május 27-én cseh kommandósok által súlyosan megsebesített Rein-

◀ **Légi felvétel a japán Hiryu repülőgép-hordozóról a midwayi csatában. A hajó egy amerikai légitámadás után kigyulladt, majd elsüllyedt.**

JÚNIUS 1. LÉGI HÁBORÚ, NÉMETORSZÁG

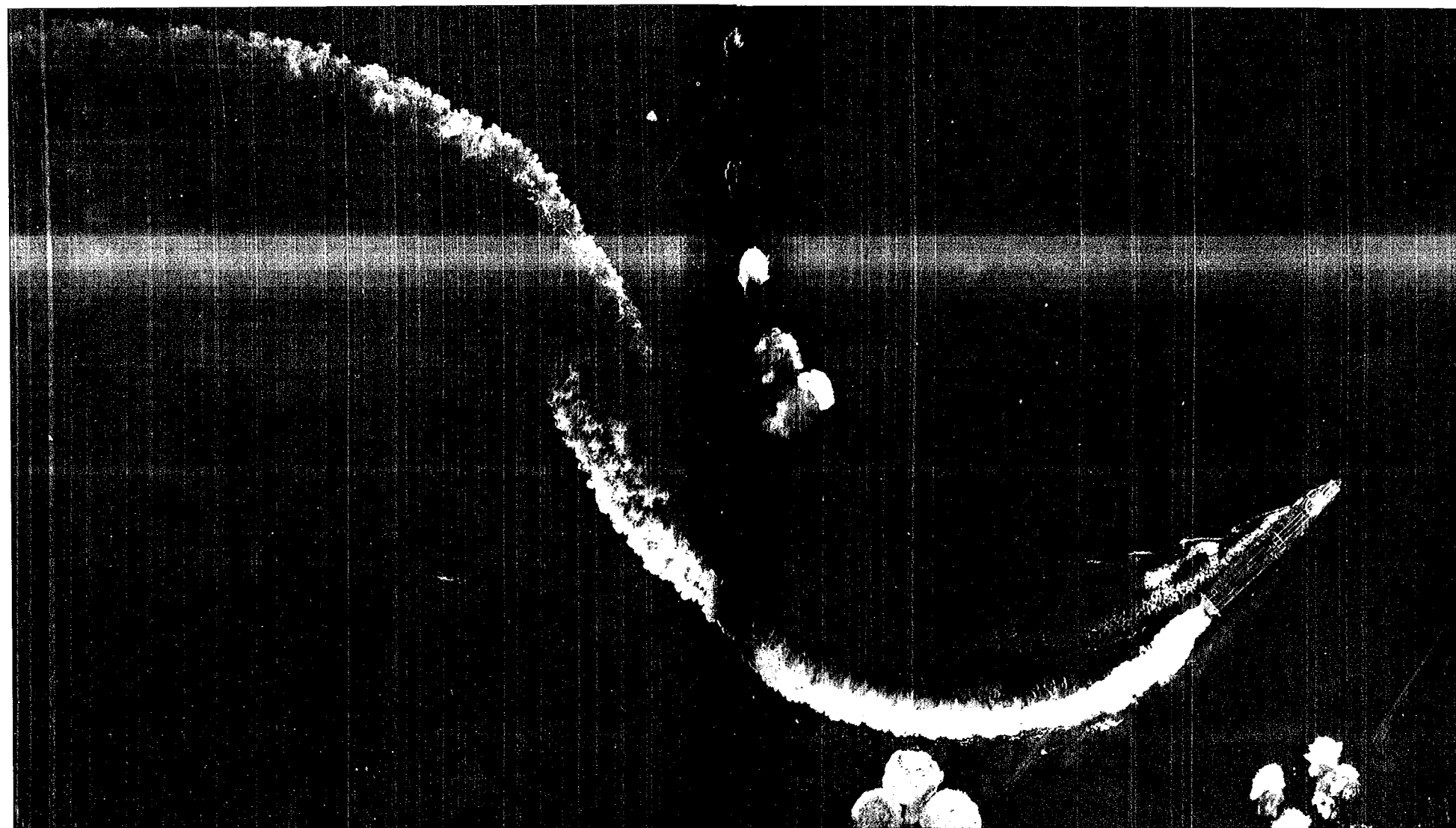
Nagy-Britannia újabb „1000 bombázó”-támadása, ezúttal Essen és a Ruhr-vidék ipara ellen.

JÚNIUS 4.

TENGERI HÁBORÚ, CSENDES-ÓCEÁN

Kezdetét veszi a Midway-szigeteki csata. Nagumo tengernagy célja a midwayi

▼ **Német nő vizet gyűjt egy utcai vezetékből. A bombázások tönkretették a víz-, gáz- és áramszolgáltatást.**

hard Heydrich, a megszállt Csehország helytartója és a náci népiertás egyik kitervelője. A németek megtorlásul meggyilkolnak 1000 náciellenes tevékenységgel vádolt csehet, 3000 cseh zsidót megsemmisítő táborokba hurcolnak, és megölnék 150 berlini zsidót is. A csehországi Lidice falucska porig rombolják, a férfiakat kivégzik, a nőket és a gyerekeket koncentrációs táborokba hurcolják.

JÚNIUS 10-13.

AFRIKA, LÍBIA

A tengelyhatalmak erői megerősített teréséget („katlant”) hoznak létre a szövetségesek vonalain belül. A 10-11-i bír-hakeimi szabad francia visszavonulás után a tengelyhatalmak páncéloserői keleti irányba nyomulnak előre a katlantól, és ezzel már a brit 8. hadsereg egészét veszélyeztetik. Neil Ritchie tábornok, a

britiek főparancsnoka 13-án elrendeli a visszavonulást.

JÚNIUS 18.

POLITIKA, SZÖVETSÉGESEK

A második washingtoni konferencián Winston Churchill brit miniszterelnök és Franklin D. Roosevelttel amerikai elnök egyeztetik az 1942-43. évi európai stratégiát. A körülmények kedvezőtlennek tűnnek a franciaországi „második front” megnyitásához, ezért Churchill inkább észak-afrikai partraszállást javasol. Júliusban Roosevelttel elfogadják az európai támadás elhalasztását és beleegyeznek Churchill észak-afrikai terveinek (a későbbi *Torch* hadművelet) végrehajtásába. Egyetértenek a nukleáris kutatás terén történő együttműködésről is.

LÉGI HÁBORÚ, NÉMETORSZÁG

A britiek „1000 bombázó”-támadást hajtanak végre Brema ellen.

▲ **Tobruk eleste után a brit katonák megadják magukat az Afrika Korpsnak.**

JÚNIUS 21.

AFRIKA, LÍBIA

Miután a szövetséges erők visszavonultak Egyiptomba, a németek légi és szárazföldi támadások után gyorsan legyőzik a tobruki helyőrséget. 30 000 foglyot ejtenek, és üzemanyagot, valamint élelmet zsákmányolnak. Az újonnan előléptetett Erwin Rommel tábornagy folytatja a visszavonuló szövetséges erők üldözését, és 28-án elfoglalja Mersza-Matrúhot. Sir Claude Auchinleck tábornok, a közép-keleti brit erők parancsnoka ekkor személyesen veszi át a 8. hadsereg parancsnokságát, és felállít egy 64 km-es, El-Alameintől a járhatatlan Kattaramélyföldre húzódó megerősített vonalat, amit Rommel sem

tud áttörni. Ezt követően a front megszárdul, mivel a britek – a hírszerzés által támogatott – légi és tengeri támadásai a Földközi-tengeren ismét jelentősen megnehezítik a tengelyhatalmi utánpótlás szállítását.

JÚNIUS 25.

POLITIKA, EGYESÜLT ÁLLAMOK

Dwight D. Eisenhower vezérőrnagyot nevezik ki az Egyesült Államok európai erőinek parancsnokává.

JÚNIUS 28.

KELETI FRONT, UKRAJNA

A németek megindítják a nyári offenzívát. A Dél hadseregcsoport Kurszktól keletre megtámadja, és kilenc nappal később elfoglalja Voronyezst.

JÚLIUS 4-10.

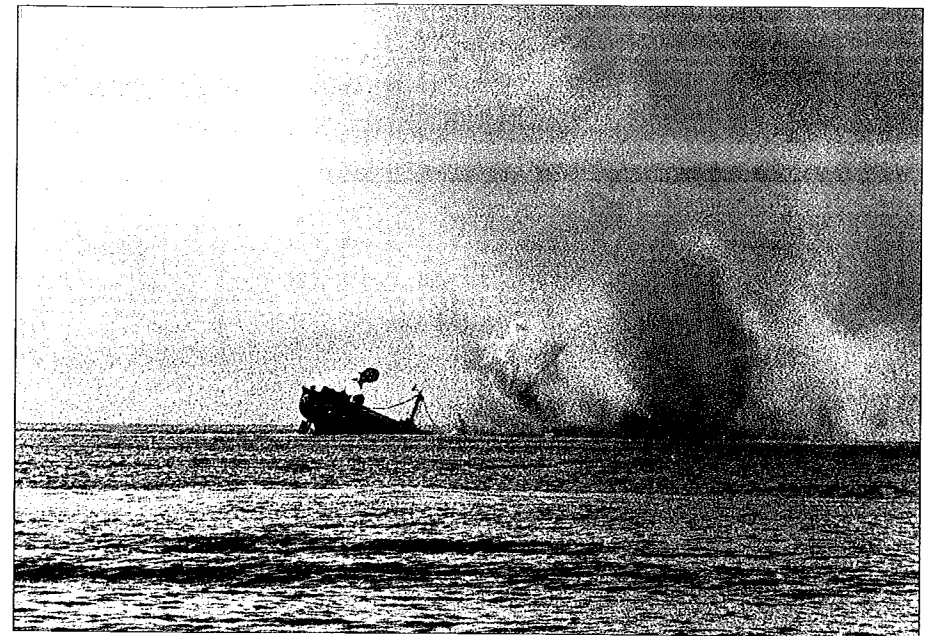
KELETI FRONT, KRÍM

Befejeződik Szevasztopol ostroma. A németek 90 000 foglyot ejtenek.

TENGERI HÁBORÚ,

ÉSZAKI-JEGES-TENGER

Sir Dudley Pound brit tengernagy, a flotta főparancsnoka a német repülőgépek és tengeralattjárók támadása után elrendeli a PQ-17 kódjelű konvoj hajóinak szétszóródását. A parancs katasztrofális következményekkel jár. A kísérőhajók visszavonulnak, így a kereskedelmi hajók rendkívül sebezhetővé válnak. Az újabb német támadások a PQ-17 33 hajójából 23-at elsüllyesztenek (a szállított hatalmas mennyiségű utánpótlással együtt).

JÚLIUS 13.

KELETI FRONT, KAUKÁZUS

Adolf Hitler egyidejű támadást rendel el Sztálingrád és a Kaukázus ellen, mit sem törődve azzal, hogy mekkora terheket ró ezzel a német erőkre. A „B” hadseregcsoport sztálingrádi előrenyomulása lelassul, miután Hitler átvezényli a 4. páncélos hadsereget a Kaukázus irányába nyomuló „A” hadseregcsoporthoz. A parancs háttérben az áll, hogy a Führer szerint az „A” hadseregcsoport támogatás nélkül nem tud átkelni a Donon. A tervet ellenző Fedor von Bock tábornagyot később meneszti. A szovjet erők elmenekülnek az eltérő irányba előrenyomuló hadseregcsoportok között kialakult résen.

▲ **A PQ-17 jelű sarkvidéki konvoj egyik brit hajója egy német tengeralattjáró torpedótámadása után elsüllyed. A konvoj szétszóródását elrendelő parancs súlyos veszteségeket okozott.**

JÚLIUS 21.

POLITIKA, EGYESÜLT ÁLLAMOK

William Leahy tengernagyot nevezik ki az elnök személyi kabinetfőnökévé, aki ezt követően részt vesz számos fontos katonai döntés meghozatalában.

JÚLIUS 23.

KELETI FRONT, UKRAJNA

A német „A” hadseregcsoport elfoglalja Rosztovot, majd átkel a Donon és széles

▼ **Szevasztopolba küldött szovjet erősítések. A németek végül legyőzték az elszántan ellenálló védőket, és elfoglalták a kikötőt.**

fronton előrenyomul a Kaukázus irányába.

AUGUSZTUS 1.

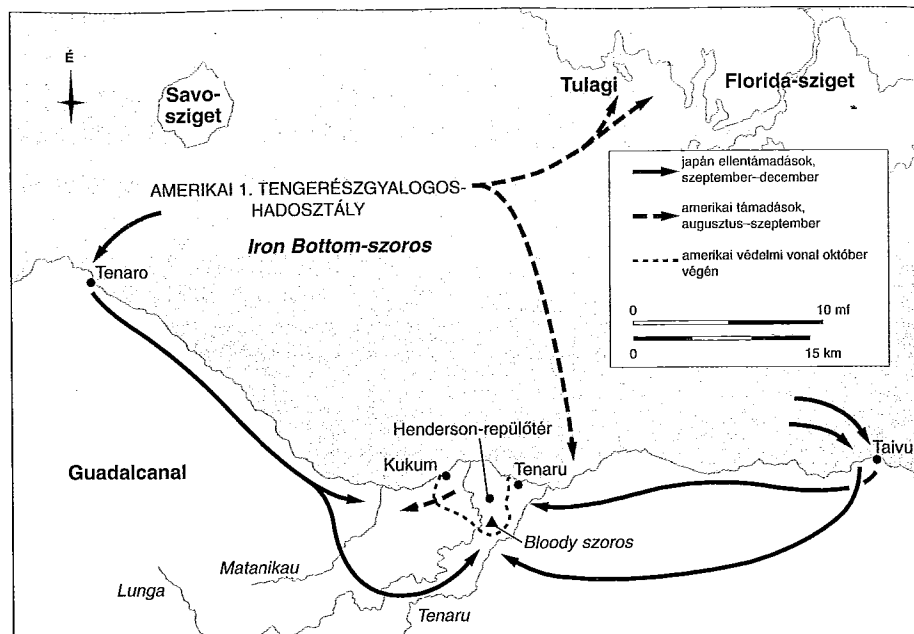
KELETI FRONT, UKRAJNA

Adolf Hitler a német előrenyomulás felgyorsítása érdekében ismét Sztálingrád ellen vezényli a 4. páncélosdandárt és a 11. dandárt, de ezzel jelentősen meggyengíti a Kaukázus ellen vonuló erőket.

AUGUSZTUS 7-21.

CSENDES-ÓCEÁN, SALAMON-SZIGETEK

Az amerikai 1. tengerészgyalogos-hadosztály partra száll Guadalcanal szigetén, legyőzi a 2200 fős japán helyőrséget és elfoglalja a részben megépített repülőtér, amely lehetővé tette volna, hogy a japán repülőgépek a szövetséges hajókonvojokat bombázzák. Elfoglalják Tulagit is. Az amerikai haditengerészet erőit több légitámadás éri, végül visszavonulásra kényszerülnek. A tengerészgyalogosok számára kezdetben gondot okoz készleteik szűkössége, de később légi és tengeri úton is kapnak utánpótlást. Japán 9-én elsüllyeszt négy cirkálót, és támadást indít a tengerészgyalogosok ellen. Az amerikai erők a Tenaru folyónál megsemmisítik az első nagyobb japán támadóerőt. A harcok súlypontja ezt követően áttolódik a Henderson-repülőtérhez.

AUGUSZTUS 9.

TENGERI HÁBORÚ, CSENDES-ÓCEÁN

A Guadalcanal és Tulagi között fekvő Savo sziget mellett vívott tengeri csata az amerikai haditengerészet egyik legsúlyosabb vereségével zárul. Egy japán cirkálóról – ami eredetileg a Guadalcanal partjaira kirakódó szállítóhajók ellen indult – rajtaütött öt amerikai és ausztrál cirkálón. A japánok, akiknek nemcsak a tűzereje jobb, de az éjszakai harcokhoz is jobban értettek, elsüllyesztettek négy cirkálót, de az ötödiket is súlyosan megrongálták. A japánok légitámadástól tartva visszavonulnak, de távoznak a szállítóhajók is, ami újabb súlyos utánpótlási gondokat okoz a Guadalcanal-i katonák számára.

AUGUSZTUS 10-15.

TENGERI HÁBORÚ, FÖLDKÖZI-TENGER

A brit *Pedestal* hadműveletben 14 hajóból álló kon-

▼ Német katona rohamra indul Sztálingrád mellett.

▲ A Guadalcanal-i Henderson-repítőterület körül vívták a csendes-óceáni háború egyik legvéresebb csatáját.

voj indul Gibraltárra. Az ellenséges hajók, tengeralattjárók és repülőgépek súlyos csapást mérnek rájuk, de a végül célba érő négy hajó is biztosítani tudja az ostromlott sziget túlélését.

AUGUSZTUS 12.

POLITIKA, SZÖVETSÉGESEK

Winston Churchill először találkozik Joszif Sztálinnal. Megbeszélésük legfontosabb témája az európai „második front” megnyitásának elhalasztása.

AUGUSZTUS 13.

POLITIKA, NAGY-BRITANNIA

Bernard Montgomery altábornagy átveszi a 8. hadsereg parancsnokságát Neil Ritchie tábornoktól. 18-án Sir Claude Auchinleck tábornok helyett Sir Harold Alexander tábornokot nevezik ki a közép-keleti brit erők parancsnokává.

AUGUSZTUS 17.

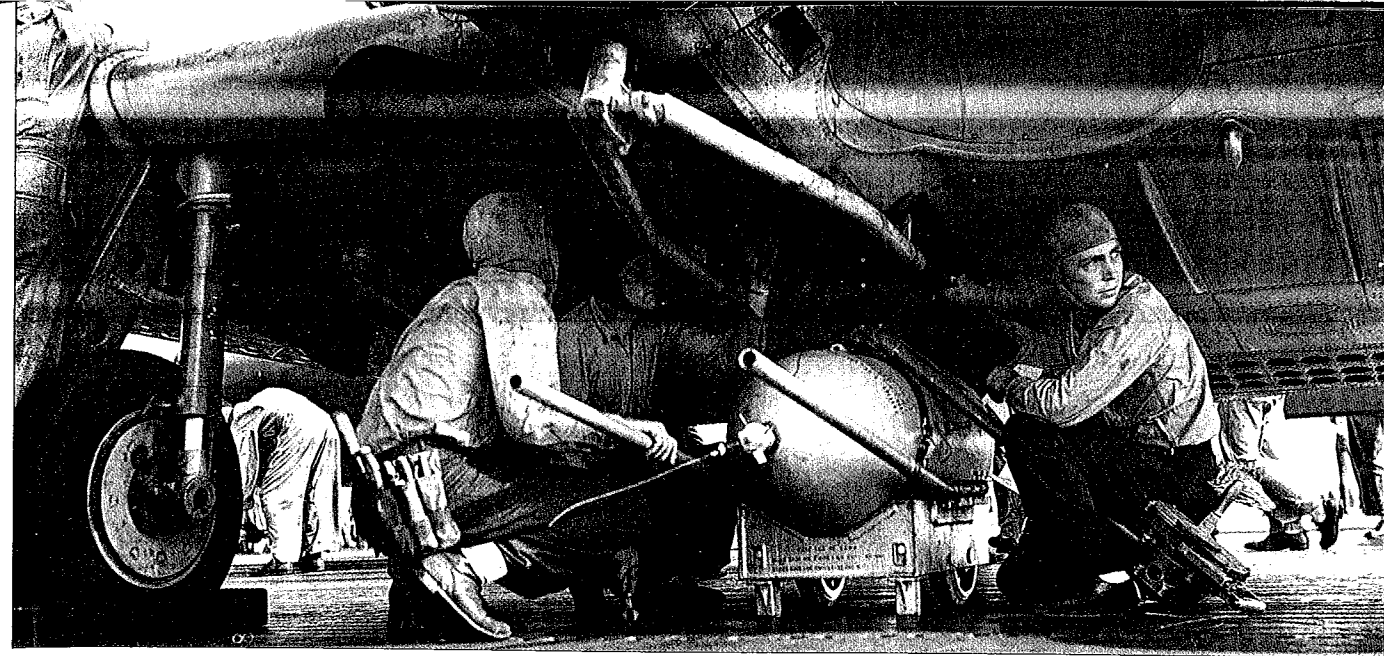
LÉGI HÁBORÚ, FRANCIAORSZÁG

Az első, kizárólag amerikai bombázók által végrehajtott légitámadás Európában franciaországi célpontok ellen.

AUGUSZTUS 19.

NYUGATI FRONT, FRANCIAORSZÁG

5000 kanadai, 1000 brit és 50 amerikai katonából álló erő indít támadást Dieppe kikötője ellen. A „felderítő támadás” célja tapasztalatgyűjtés és felderítés egy ké-

▲ Amerikai szerelők repülőgépet készítenek fel a Guadalcanal-i japán erők elleni támadásra.

sőbbi európai partraszállás számára. A támadás katasztrófába torkollott: a szövetséges erőből közel 4000 katona meghalt vagy fogságba esett.

AUGUSZTUS 19-24.

KELETI FRONT, SZOVJETUNIO

A Sztálingrád ellen vonuló német „B” hadseregcsoport kijut a Volgához. A várostól 45 km-re azonban heves szovjet ellenállásba ütköznek.

AUGUSZTUS 22.

POLITIKA, BRAZÍLIA

A kormány hadat üzen Németországnak és Olaszországnak.

AUGUSZTUS 22-25.

TENGERI HÁBORÚ, CSENDES-ÓCEÁN

A Salamon-szigetek keleti részén vívott csatában a Frank Fletcher tengernagy vezette, többek között három repülőgép-hordozóból álló csapásmérő kötelék támadást indít egy Guadalcanalra tartó japán konvoj ellen. A térségben két másik japán kötelék is tevékenykedik, amelyek összesen három repülőgép-hordozóval rendelkeznek. Az összecsapásban a japánok elvesztik a *Ryujo* könnyű repülőgép-hordozót és 90 repülőgépet. Az amerikai *Enterprise* repülőgép-hordozó is megsérül, 17 amerikai repülőgépet lelőnek.

AUGUSZTUS 23.

LÉGI HÁBORÚ, SZOVJETUNIO

A 600 német bombázó által végrehajtott sztálingrádi légitámadásban több ezer ember veszti életét.

AUGUSZTUS 30.

AFRIKA, EGYIPTOM

A német páncélosok megkísérik átkarolni a szövetségesek el-alameini védelmi vonalát, de sűrűn telepített aknamezőkbe és heves ellenállásba ütköznek. A támadás a szövetségesek légitámadásai és utánpótlási problémák miatt kudarcba fullad.

SZEPTEMBER 2.

„VÉGŐS MEGOLDÁS”, LENGYELORSZÁG

A nácik „megtisztítják” a varsói gettót: 50 000 zsidót ölnek meg mérgezgázzal, vagy koncentrációs táborba küldenek. A zsidók és más, a Harmadik Birodalom ideológiai vagy faji ellenségeinek kikiáltott személyek üldözését elsősorban az SS (*Schutzstaffel* – „véderő”), az elkötelezett nácikból felállított katonai és biztonsági szervezet hajtja végre.

SZEPTEMBER 9.

POLITIKA, NÉMETORSZÁG

Adolf Hitler – mert bírálta keleti front stratégiaját – leváltja Wilhelm List tábornagyot, a Sztálingrádot ostromló „A” hadseregcsoport parancsnokát, és Paul von Kleist tábornokot nevezi ki a helyére.

SZEPTEMBER 12.

TENGERI HÁBORÚ, ATLANTI-ÓCEÁN

A német U-156-os tengeralattjáró elsüllyeszti az 1800 olasz hadifoglyot és szövetséges katonák családjait szállító *Laconia* utasszállító hajót. Az U-156-os megpróbálja kimenteni a túlélőket, de megtámadja egy amerikai bombázó. Karl Dönitz tengernagy, a német haditengerészet főparancsnoka elrendeli a mentés

SORSDÖNTŐ FEGYVEREK

A KONVOJOK

A konvojokban védőkíséret fedezte a kereskedelmi hajókat az ellenség felszíni, víz alatti és légitámadásaival szemben. A gyakran több mint 50 hajóból álló szövetséges konvojok oszlopban, a tengeri útvonalakat megkerülve közlekedtek. Az Atlanti-óceánon és a Jeges-tengeren a mostoha időjárási viszonyok csökkentették a látótávolságot és „megfagyasztotta” a személyzetet; a hatalmas hullámok pedig jelentősen növelték az összeütközés veszélyét.

A szövetséges konvojokra a német tengeralattjárók jelentették a legnagyobb veszélyt, amelyek súlyos veszteségeket okoztak. A tengeri és légi műveletek összehangolásával, új harcjelzésekkel és tudományos találmányokkal azonban fokozatosan fejlesztették a tengeralattjáró-elhárítás módszereit. Növelték a hajóéptést is az elvesztett hajók pótlására. A német rádióüzemek lehallgatása, a mikrohullámú lokátor, a repülőgép-hordozók bevetése konvojok kíséretére, a tengeralattjáró-felderítési technikák, a hanglokátor és a szonár, a továbbfejlesztett mélyvízi bombák és kilövőszervek mind segítettek a konvojok védelmében.

A szövetségesek atlanti-óceáni uralmának szétzúzására indított német hadjárat különösen akkor jelentett hatalmas fenyegetést, amikor Nagy-Britannia az észak-amerikai államok segítségére szorult. A németek csak az Atlanti-óceán északi részén 2232 hajót süllyesztettek el, de a szövetségesek is a tengerfenékre küldtek 785 tengeralattjárót és ezzel „szilárdan” ellenőrzésük alatt tartották a tengeri útvonalakat.

azonnali befejezését. Ezt követően a német tengeralattjárók többé nem próbálkoznak mentéssel egy-egy támadás után.

SZEPTEMBER 13.

CSENDES-ÓCEÁN, SALAMON-SZIGETEK

A „véres hegycsúcs” csatájában 6000 japán katona indít támadást a Henderson-reptér elfoglalására, de visszaverik őket.

SZEPTEMBER 15.

TENGERI HÁBORÚ, CSENDES-ÓCEÁN
Két japán tengeralattjáró támadást indít egy repülőgép-hordozókat is magában foglaló amerikai haditengerészeti kötelék ellen, amely Guadalcanalra tartó csapatszállító hajókat kísér. Az amerikaiak elvesztik a *Wasp* repülőgép-hordozót és egy rombolót, a csapatszállítók azonban épségben megérkeznek.

SZEPTEMBER 24.

POLITIKA, NÉMETORSZÁG

Kurt Zeitzler tábornok veszi át Franz Halder tábornok helyét a német vezérkar élén. Halder is elkövette azt a hibát, hogy bíráltni merészelte Adolf Hitler – semmi féle visszavonulást nem engedélyező – keleti front stratégiaját.

OKTÓBER 18.

POLITIKA, EGYESÜLT ÁLLAMOK

William Halsey altengernagy veszi át a dél-csendes-óceáni hadszíntér parancsnokságát Robert Ghormley altengernagytól.

▲ **Egy német katona levágja egy zsidó szakállát a varsói gettóban. A zsidók terrorizálása az európai náci politika egyik alapelemét jelentette.**

OKTÓBER 22.

LÉGI HÁBORÚ, OLASZORSZÁG

A brit légierő Torinó, Milánó és Genova iparnegyedeit támadja.

OKTÓBER 23.

AFRIKA, EGYIPTOM

Megkezdődik az el-alameini csata. Bernard Montgomery tábornok alapos tervezés, hatalmas tüzérségi előkészítés és megfélemlítő műveletek után 195 000 katonával támadja meg a tengelyhatalmak 104 000 fős haderejét. A tömeges aknamentesítő műveletek után a szövetségesek páncélosalakulatai előretörnek, az áttörések kiszélesítését pedig a gyalogságra hagyják. Erwin Rommel tábornagy a támadás időpontjában Németországban tartózkodik, de az ideiglenes parancsnok, Georg Stumme tábornok váratlan halála után azonnal visszatér. Az első jelentések megerősítik a szövetségesek kezdeti sikereit, de a tengelyhatalmak erői elszántan ellenállnak.

OKTÓBER 26.

TENGERI HÁBORÚ, CSENDES-ÓCEÁN

A Santa Cruz-i csatában a Guadalcanalt megközelítő japán repülőgép-hordozók végzetes csapást mérnek az amerikai *Hornet* repülőgép-hordozóra (a csendes-óceáni flottának így egyetlen ilyen hajó-

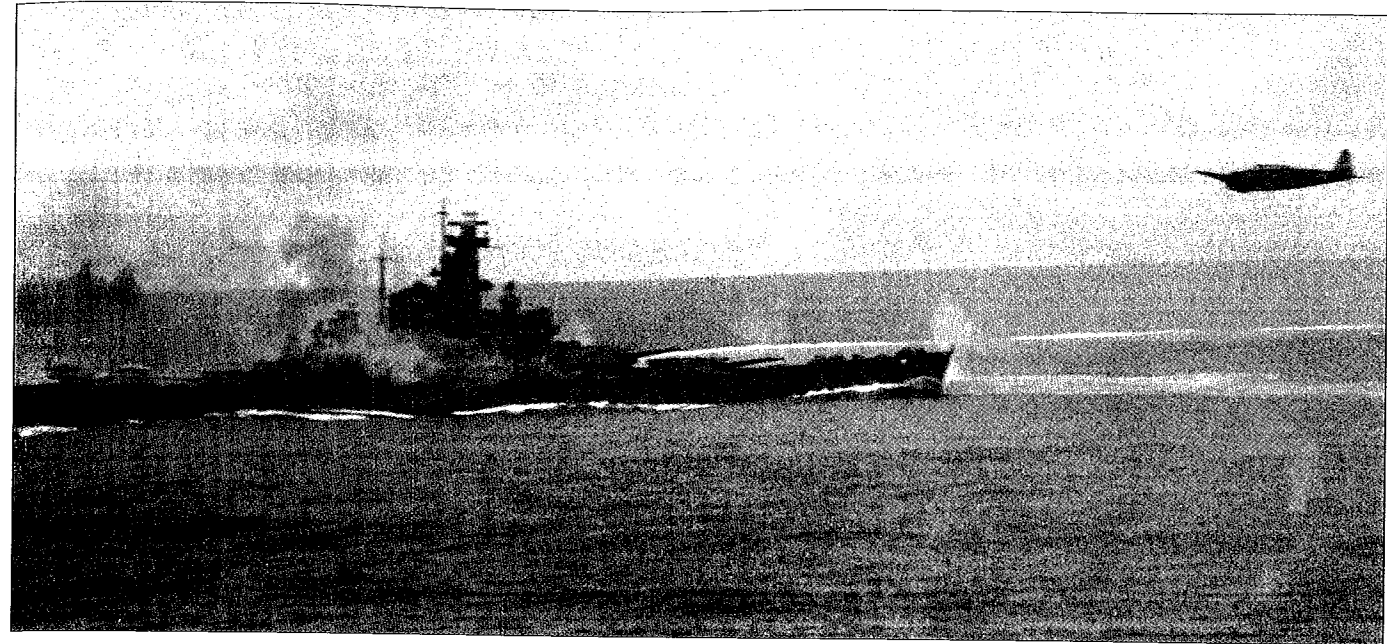
MEGHATÁROZÓ SZEMÉLYEK

BERNARD MONTGOMERY TÁBORNAGY

Bernard Montgomery (1887–1976) a II. világháború elején egy brit hadosztály parancsnokaként vonult 1939-ben Franciaországba. Dunkerque után hadtestparancsnokként teljesített szolgálatot, mielőtt Winston Churchill miniszterelnök kinevezte a Nyugati-sivatagban harcoló 8. hadsereg élére.

Montgomery az újonnan érkezett nagyszámú katonára és nagy mennyiségű utánpótlás segítségével 1942-ben megállította Németország egyiptomi előrenyomulását. A gondosan tervező és a katonák harci szellemének fokozásához kiválóan értő Montgomery aratta a háborúban a brit erők első győzelmét a németek felett El-Alameinnél. Mindez jelentősen emelte a brit morált és öregbítette Montgomery hírnevét. A szövetségesek észak-afrikai partraszállása után is jelentős szerepet játszott a tengelyhatalmak erőinek legyőzésében.

A szicíliai és olaszországi hadjáratokban a brit 8. hadsereget vezényelte, majd 1944. januárban visszarendelték Nagy-Britanniába. Itt új megbízatást kapott: részt vett az északnyugat-európai támadás terveinek kidolgozásában. Az 1944. júniusi partraszállás során ő a szárazföldi erők parancsnoka (az amerikai Dwight D. Eisenhower tábornok főparancsnoksága alatt). Augusztustól a 21. hadseregcsoportot vezényelte. Együttműködése az amerikai parancsnokokkal nem minden esetben nevezhető harmonikusnak. Különösen Eisenhower Németország legyőzésére alkalmazott stratégiájával nem értett egyet, mivel a minden erővel végrehajtott csapást preferálta az elfogadott, óvatosabb „széles front” tervével szemben. 1944. decemberében, az ardenneki csatában Montgomery átmenetileg két amerikai hadsereg parancsnoka volt, de a rajnai átkelelésnél már ismét a 21. hadseregcsoportot vezényelte.

ja marad). Az amerikai légierő elszűkíti a japán *Yura* cirkálót és súlyosan megrongálja a *Shokaku* repülőgép-hordozót.

NOVEMBER 2–24.

AFRIKA, EGYIPTOM/LÍBIA

A súlyos utánpótlási nehézségekkel (is) küzdő Erwin Rommel tábornagy az el-alameini visszavonulás mellett dönt. Ezt követően még 48 óráig vár, mivel Hitler-től parancsot kapott a kitartásra, de végül folytatja a visszavonulást. A szövetségesek Tobrukig, Bengáziig, végül 24-re egészen El-Geiláig szorítják vissza. A harcokban német-olasz oldalon 59 000, a briteknél pedig 13 000 katona elesett, megsebesült vagy fogságba esett. Bernard Montgomery tábornok győzelme megmenti a Szezei-csatornát és jelentősen emeli a brit morált. Alamein a német erők első nagyobb veresége a háborúban.

NOVEMBER 5.

AFRIKA, MADAGASZKÁR

Megadják magukat a szigetet ellenőrző vichyi francia erők.

NOVEMBER 8–11.

AFRIKA, MAROKKÓ/ALGÉRIA

Három szövetséges csapásmérő kötelék – többek között öt repülőgép-hordozó – 34 000

► **A brit 8. hadsereg gurkái rohamra indulnak az el-alameini csatában.**

▲ **Japán bombázó támadja az amerikai hadihajókat a Santa Cruz-i csatában.**

amerikai katonát tesz partra Casablanca, egy ejtőernyős-támadás kíséretében 39 000 amerikai és brit katonát Orán és 33 000 katonát Algír mellett. A főparancsnok, az amerikai Dwight D. Eisenhower tábornok célja a vichyi Francia Észak-Afrika megszállása, hogy ez később ugródeszkául szolgáljon az észak-afrikai tengelyhatalmi erők teljes kiűzéséhez. Jean François Darlan tengernagy, Vichy-Franciaország észak-afrikai meg-

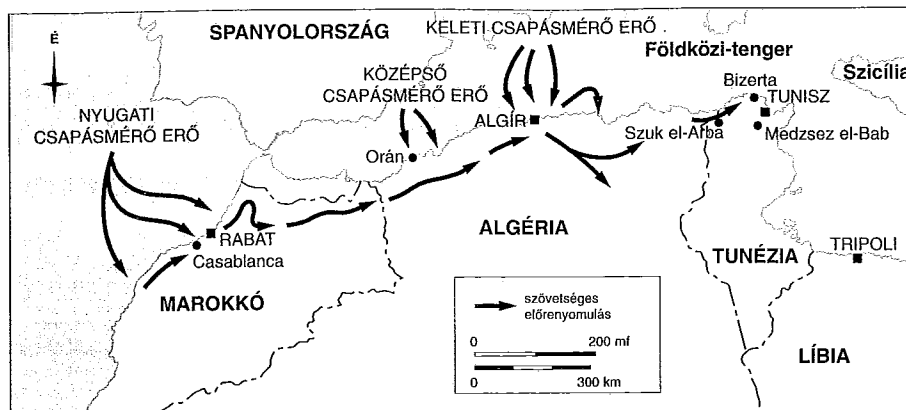
bízottja diplomáciai problémákat okozva beleegyezik a tűzszünetbe és a szövetségesek támogatásába. A meglepetésszerű támadás a fegyvernemek sikeres összehangolásának eredménye. Rommel ezt követően kénytelen két fronton harcolni.

NOVEMBER 11.

NYUGATI FRONT, VICHY-FRANCIAORSZÁG

A német és az olasz erők megszállják Vichy-Franciaországot, hogy megakadályozzanak egy esetleges partraszállást a franciák korábbi észak-afrikai gyarmatairól.

▲ *A szövetségesek észak-afrikai partraszállása után Vichy-Franciaország itt állomásozó erői letették a fegyvert.*

NOVEMBER 12–14.

CSENDÉS-ÓCEÁN, SALAMON-SZIGETEK

Egy amerikai, cirkálókból és rombolókból álló kötelék súlyos veszteségeket okoz egy 18 hadihajóból álló japán erőnek, ami ágyúzni akarta a guadalcanali Henderson-repülőteret. Az amerikaiak ezzel egy időben 11 000 katonát is partra tesznek.

NOVEMBER 17–28.

AFRIKA, TUNÉZIA

A Szuk el-Arba mellett ledobott brit ejtőernyősök csatlakoznak a Bizerta ellen vonuló szövetséges erőkhöz. A németekhez azonban ezrével érkeznek az erősítések, miközben a szövetségesek még nem készültek fel egy offenzívára. 28-án 32 km-re megközelítik Tuniszt, de a tengelyhatalmak ellentámadásai megállítják őket. Az algíri szövetséges erősítések előrejutását az esőzés és a sár hátráltatja. Tunéziában pathhelyzet alakul ki.

► *A Sztálingrád mellett bekerített német katonák a repülőgépen szállított utánpótlás érkezését várják.*

NOVEMBER 19.

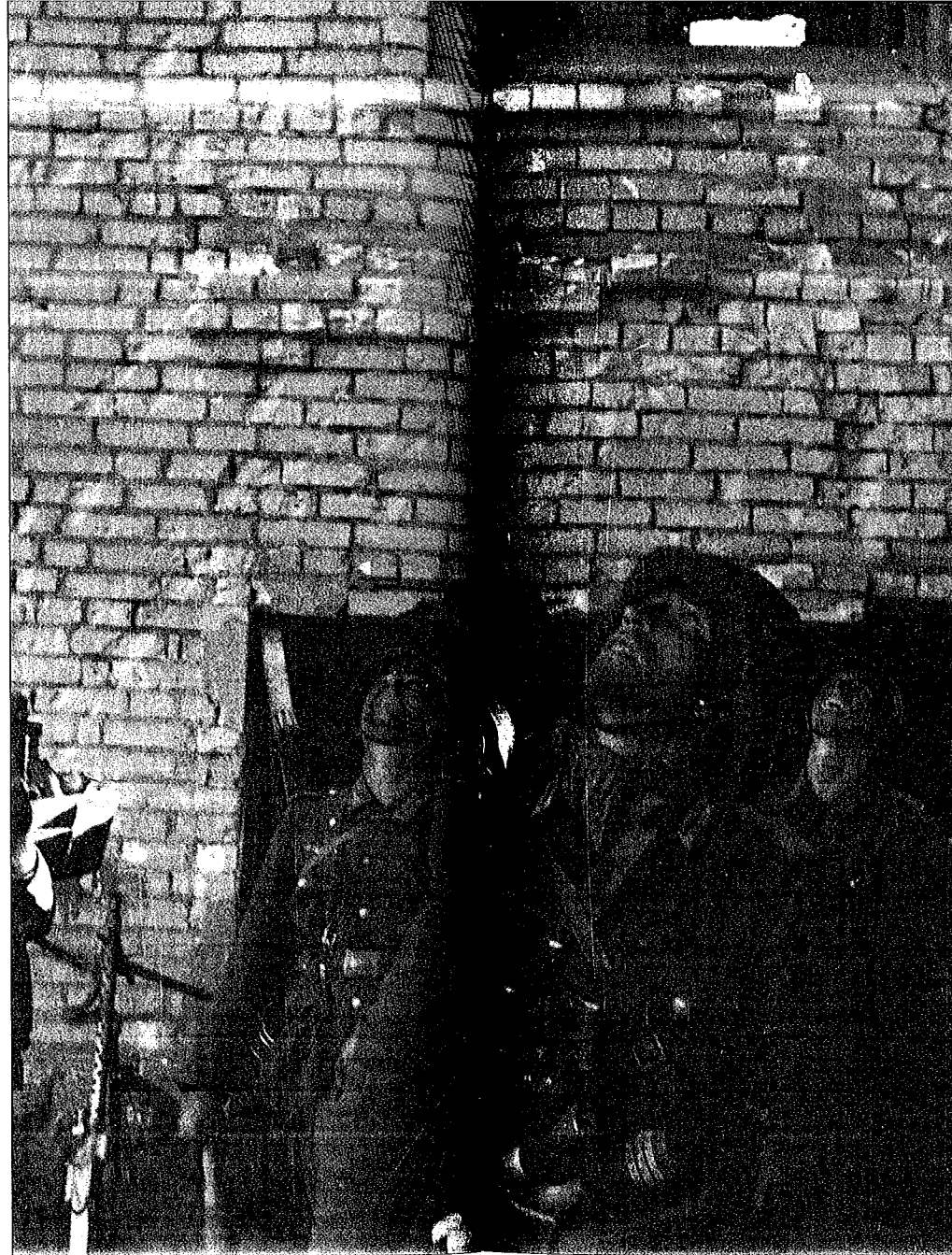
KELETI FRONT, UKRAJNA

Georgij Zsukov tábornok Sztálingrádnál 10 hadsereggel, 900 harckocsival és 1100 repülőgéppel 416 km-es frontszakaszon ellentámadást indít. A szovjet erők Sztálingrádtól északra és délre előrenyomulva be akarják keríteni a németeket. A támadást a harckocsik mozgását segítő fagyban hajtják végre. Az offenzíva egybeesik a szövetségesek észak-afrikai partraszállásaival, ami lekötötte a németek figyelmét. A szövetségesek utánpótlásai biztosítják a szovjet előrenyomulás folytatását. A német front meginog.

NOVEMBER 25.

KELETI FRONT, UKRAJNA

320 repülőgép bevetésével megindítják a Sztálingrádnál körbezárt német 6. hadsereg ellátására létrehozott légihidat. Az 1943. februárig tartó műveletben a németek 500 repülőgépet vesztenek.

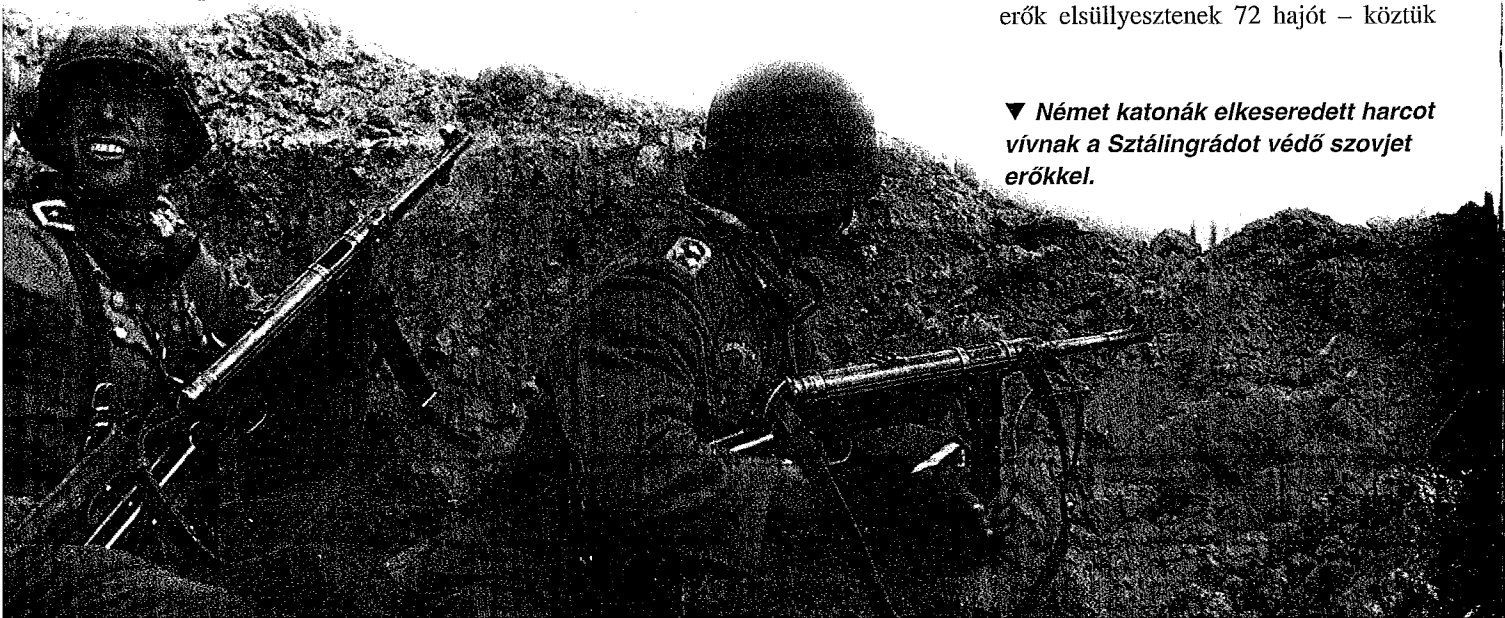

NOVEMBER 27.

TENGERI HÁBORÚ, FÖLDKÖZI-TENGER

A touloni Vichy-francia haditengerészeti erők elsüllyesztenek 72 hajót – köztük

▼ *Német katonák elkeseredett harcot vívnak a Sztálingrádot védő szovjet erőkkel.*

DECEMBER 2.

HADITECHNIKA, EGYESÜLT ÁLLAMOK

Sikeresen végrehajtják az első irányított nukleáris láncreakció-kísérletet, ami a döntő lépést jelenti az atombomba előállításához. A reakció során a hasadó urániumatomokból származó neutronok újabb urániumatomok hasadásához vezetnek, ezzel rövid idő alatt óriási energiát szabadítanak fel, ami hatalmas robbanást eredményez.

DECEMBER 6–9.

AFRIKA, TUNÉZIA

Két német harckocsioszlop megkísérli visszafoglalni a Tunisztól 40 km-re délnyugatra fekvő Medzsez el-Babot. Az egyik oszlopot azonban a szövetséges harckocsik és repülőgépek, a másikat pedig a tüzéség állítja meg.

DECEMBER 9.

POLITIKA, EGYESÜLT ÁLLAMOK

Alexander Vandegrift altábornagy után Alexander Patch tábornokot nevezik ki a guadalcanali műveletek parancsnokává. Az 1. tengerészgyalogos-hadosztályt a XIV. hadtest váltja fel.

DECEMBER 10.

CSENDÉS-ÓCEÁN, SALAMON-SZIGETEK

A japánok jól védett vonalat hoznak létre a guadalcanali Henderson-repülőterétől 9 km-re nyugatra. A 20 000 fős japán erőnek azonban lényegesen rosszabbak az esélyei, mivel a szigeten 58 000 jobban felfegyverzett és jobban ellátott amerikai katona áll velük szemben.

DECEMBER 11.

TENGERI HÁBORÚ, FRANCIAORSZÁG

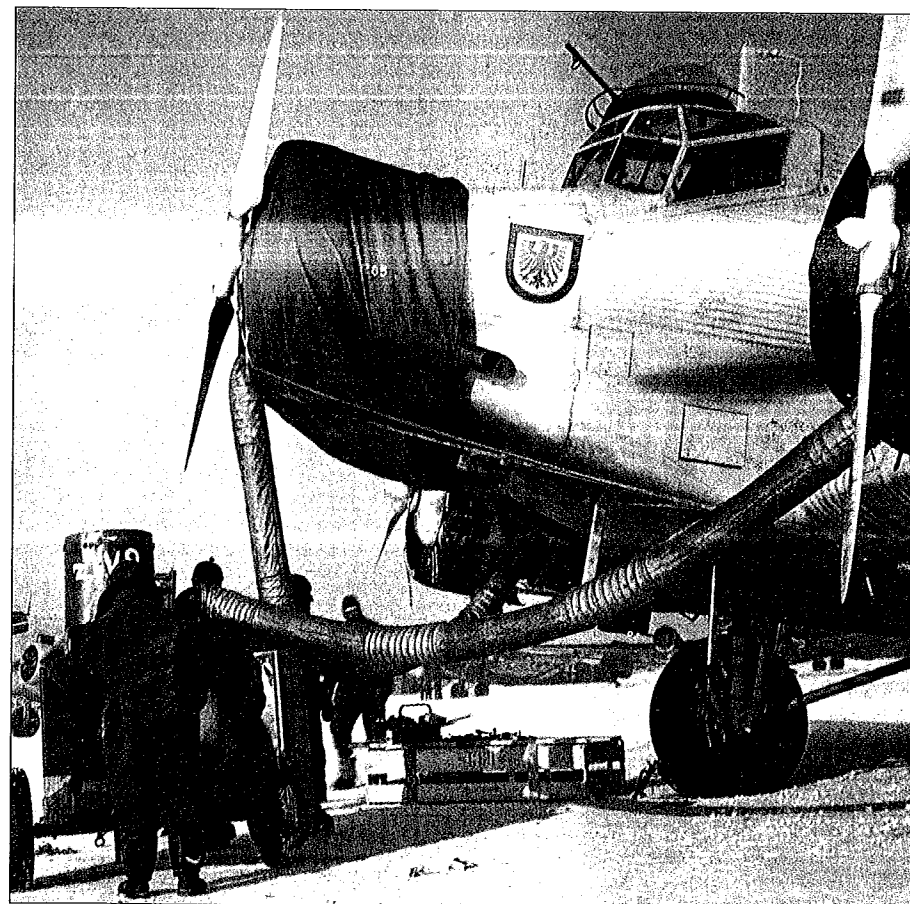
Egy tízfős brit kommandó kenukon behatol a Gironde folyó torkolatába, és merész rajtaütéssel aknákkal harcképtelenné tesz hat hajót a bordeaux-i kikötőben.

DECEMBER 19.

KELETI FRONT, UKRAJNA

Erich von Manstein tábornok a 6. hadsereg felmentésére indított támadás során az északi „A” hadseregcsoport 13 had-

▼ *A Sztálingrádban bekerített német katonák ellátására létrehozott légihid egyik Junkers Ju 52-es motorját hőlégbefűvással melegítik.*

három csatahajót is –, mielőtt azok német kézre kerülnének.

NOVEMBER 30.

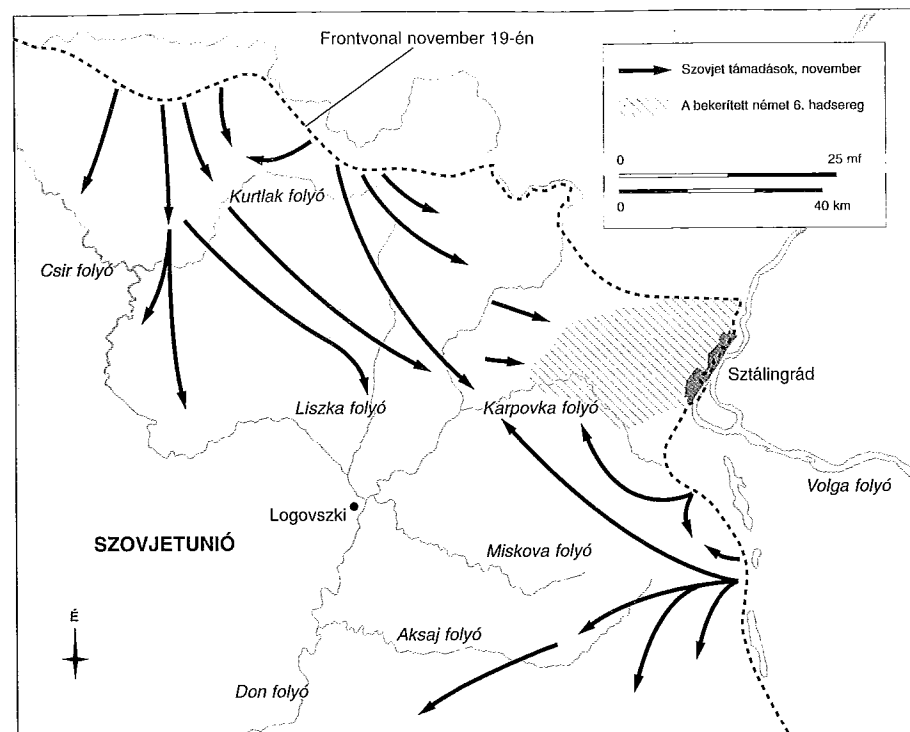
TENGERI HÁBORÚ, CSENDÉS-ÓCEÁN

A tassafarongai csatában öt amerikai nehézcirkáló és hét romboló megtámad egy Guadalcanalra tartó, nyolc rombolóból álló japán konvojt. A japánok egy rombolót, az amerikaiak négy cirkálót veszítenek.

DECEMBER 1.

POLITIKA, NAGY-BRITANNIA

Sir William Beveridge liberális közgazdász javaslatot tesz a háború után az állami nyugdíj és az általános egészségügyi ellátás bevezetésére. Mindez jól mutatja a társadalmi gondok megoldására irányuló törekvéseket.

▲ A Vörös Hadsereg Sztálingrádnál teljesen bekerítette a német 6. hadsereget. A német ellentámadás nem tudta áttörni a szovjet gyűrűt.

▼ A szovjet katonák harcban törnek előre a sztálingrádi romok között, miután a Vörös Hadsereg szorosabbra vonta a gyűrűt a németek körül. A megrongált épületek jól mutatják, milyen heves harcok dúltak itt.

osztályából felállított Don hadseregcsoporthal az erős szovjet ellenállás ellenére 56 km-re közelíti meg Sztálingrádot. Von Manstein kitörésre buzdítja a Friedrich von Paulus tábornok vezette 6. hadsereget, de Hitler megtilt minden visszavonulást, és az üzemanyaghiány egyébként

sem tette lehetővé egy ilyen műveletet. Év végére a szovjet támadások egyre nyugatabbra szorítják a német felmentő erőket. A sztálingrádi német csapatok kegyetlen megpróbáltatásokat élnek át, elsősorban az időjárás és a készlethiány miatt.

▲ Halott japán katonák Guadalcanal egyik folyómedrében. Több ezer japán veszítette életét a szigeten.

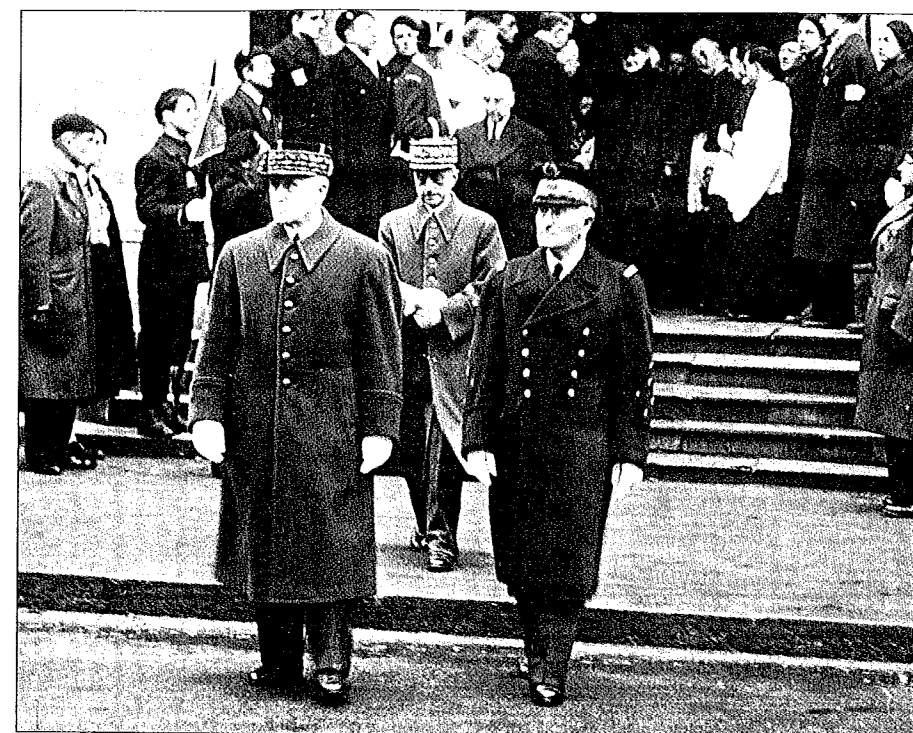
DECEMBER 24.
POLITIKA, VICHY-FRANCIAORSZÁG
Egy francia fiatalember agyonlövi Jean François Darlan tengernagyot, Vichy-Franciaország észak-afrikai megbízottját, akit Vichy-Franciaország elárulásával vádol.

DECEMBER 30-31.
TENGERI HÁBORÚ,
ÉSZAKI-JEGES-TENGER
A Barents-tengeren vívott csatában a német *Lützow* zsebcsatárhajó, az *Admiral Hipper* nehézcirkáló és hat romboló meg akarja semmisíteni a szövetsége-

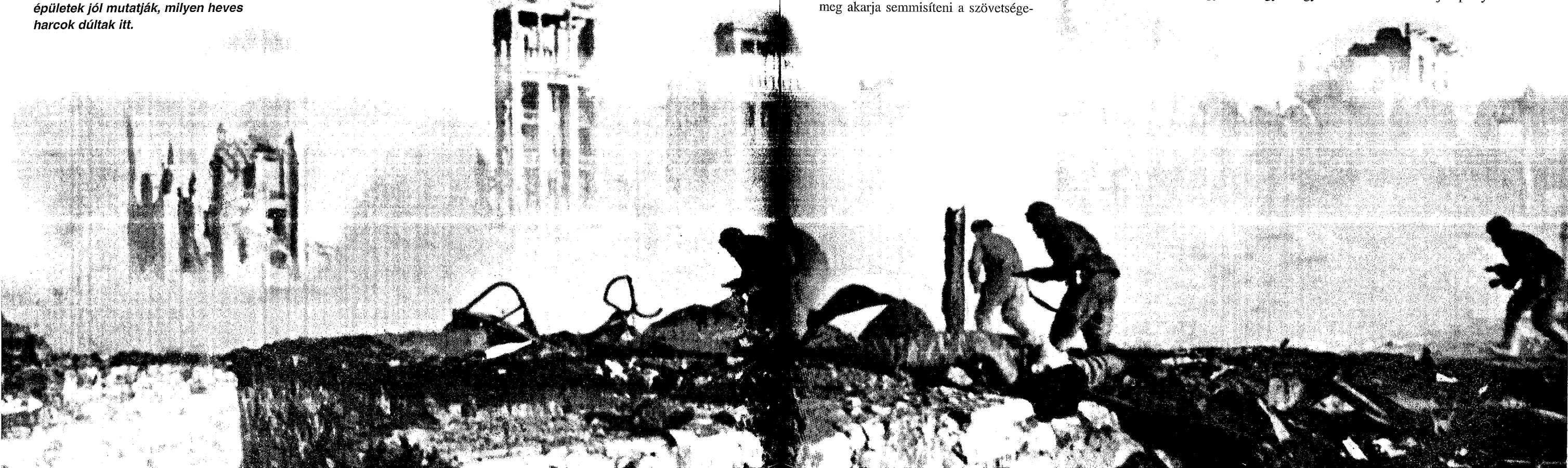
sek JW-51B jelű jeges-tengeri konvoját. A brit erők gyengébbek, de jobb taktikát alkalmaznak. Kihasználják azt, hogy a németek parancsot kaptak: nem szenvedhetnek komolyabb károkat. Az ütközetben elsüllyed egy német romboló, míg a britek szintén egy rombolót vesztenek, egy másik pedig megrongálódik.

A csata feldühíti Adolf Hitler, aki úgy véli, hogy a

▲ Henri-Philippe Pétain (balra) François Darlan tengernaggyal, aki a szövetséges invázió után elrendelte az észak-afrikai francia erők fegyverletételét.

flotta hatalmas erőforrásokat pazarol el különösebb eredmények nélkül. A Barents-tengeri csata után véget ér a nagyobb német felszíni hajók portyázása.

1943

A Pápua Új-Guineában és a Salamon-szigeten kivívott szövetséges győzelmek, valamint a brit és kínai előrenyomulás Burmában védekezésre kényszerítette Japánt a Csendes-óceánon és a Távol-Keleten. A szövetségesek Észak-Afrikában is győzelmet arattak, és part-ra szálltak Olaszországban, ami Mussolini bukásához vezetett. A kurszki páncélosütközetben a Szovjetunió döntő vereséget mért a német erőkre.

JANUÁR 1-3.

KELETI FRONT, KAUKÁZUS

A szovjetek támadást indítanak a térség északi részén harcoló német erők bekerítésére. A németek 1942 augusztusa óta próbálkoznak az ásványkincsekben gazdag terület elfoglalásával, valamint a Közel- és Közép-Kelet elérésével. A szovjet Déli front Rosztov és a Tyerek folyó irányába nyomul, ahonnan a németek 3-án visszavonulnak.

JANUÁR 2.

CSENDES-ÓCEÁN, PÁPUA ÚJ-GUINEA

A keleti parti Bunát megtámadó amerikai erők heves japán ellenállásba ütköznek.

JANUÁR 3.

TENGERI HÁBORÚ, FÖLDKÖZI-TENGER

A brit *Chariot* „emberi torpedók” a szicíliai Palermo kikötőjében jelentős károkat okoznak az olasz *Ulpio* cirkálóban és egy tartályhajóban.

JANUÁR 3-9.

TENGERI HÁBORÚ, ATLANTI-ÓCEÁN

A német tengeralattjárók a Karib-tengerből a Földközi-tengerre tartó,

▼ Az amerikai tengerészgyalogság pilótái bevetésre indulnak a guadalcanali japán erők ellen.

90 720 t olajat szállító TM-1 jelű konvoj kilenc tartályhajójából hetet elsüllyesztenek.

JANUÁR 5.

AFRIKA, TUNÉZIA

Mark Clark altábornagy parancsnokságával felállítják az amerikai 5. hadsereget. A szövetséges erők a földközi-tengeri Serrat-foktól a délre fekvő Gafszáig vonalat alakítanak ki. A tunéziai pátthelyzetet csak Erwin Rommel tábornagy februári támadása törli meg.

JANUÁR 6.

POLITIKA, NÉMETORSZÁG

A Barents-tengeri csatában elkövetett hibák miatt lemond Erich Raeder tengernagy, a német haditengerészet főparancsnoka. Utóda Karl Dönitz tengernagy.

JANUÁR 6-9.

TENGERI HÁBORÚ, CSENDES-ÓCEÁN

A Huon-öbölben vívott csatában a szövetségesek a Csendes-óceán délnyugati térségéből összegyűjtött repülőgépekkel támadást indítanak a Pápua Új-Guineába tartó japán csapatszallító konvojok ellen. A japánok három szállítóhajót és 80 repülőgépet vesztenek, a szövetségesek veszteségei viszonylag csekélyek.

JANUÁR 9.

POLITIKA, KÍNA

A japán bábkormány hadat üzen Nagy-Britanniának és az Egyesült Államoknak.

JANUÁR 10.

KELETI FRONT, KAUKÁZUS

Az északról, délről és keletről indított sztálingrádi szovjet támadások katlanokba zárják a német 6. hadsereget, ezzel elvágják őket bármiféle felmentéstől. A tengelyhatalmak dél-oroszországi erőire hatalmas nyomás nehezedik.

JANUÁR 10-31.

CSENDES-ÓCEÁN, GUADALCANAL

50 000 fős amerikai erő indít nyugati irányú támadást a dzsungelben kiépített erős japán állások megsemmisítésére. A betegségektől és éhezéstől legyengült 15 000 japán katona elszántan ellenáll, és heves utóvédharcot vív a Tassafarongahegyfoknál. A japánok Guadalcanal kiürítése mellett döntenek.

JANUÁR 13.

CSENDES-ÓCEÁN, PÁPUA ÚJ-GUINEA

Az új-guineai japán erők végleg elvesztik az ellenőrzést a Kokoda-ösvény felett, ami az Owen Stanley hegységen keresztül Port Moresbybe vezet, ahol a japánok repülőteret akartak kiépíteni. A Douglas MacArthur tábornok vezette amerikai és ausztrál erők már 1942 márciusa óta harcban álltak a japánokkal.

▲ A szokásos karbantartást végzik a földközi-tengeri szövetséges hajókra vadászó német tengeralattjárón.

▼ Karl Dönitz tengeragyot (balról a harmadik) nevezték ki Erich Raeder lemondása után a német haditengerészet főparancsnokává.

JANUÁR 14-23.

POLITIKA, SZÖVETSÉGESEK

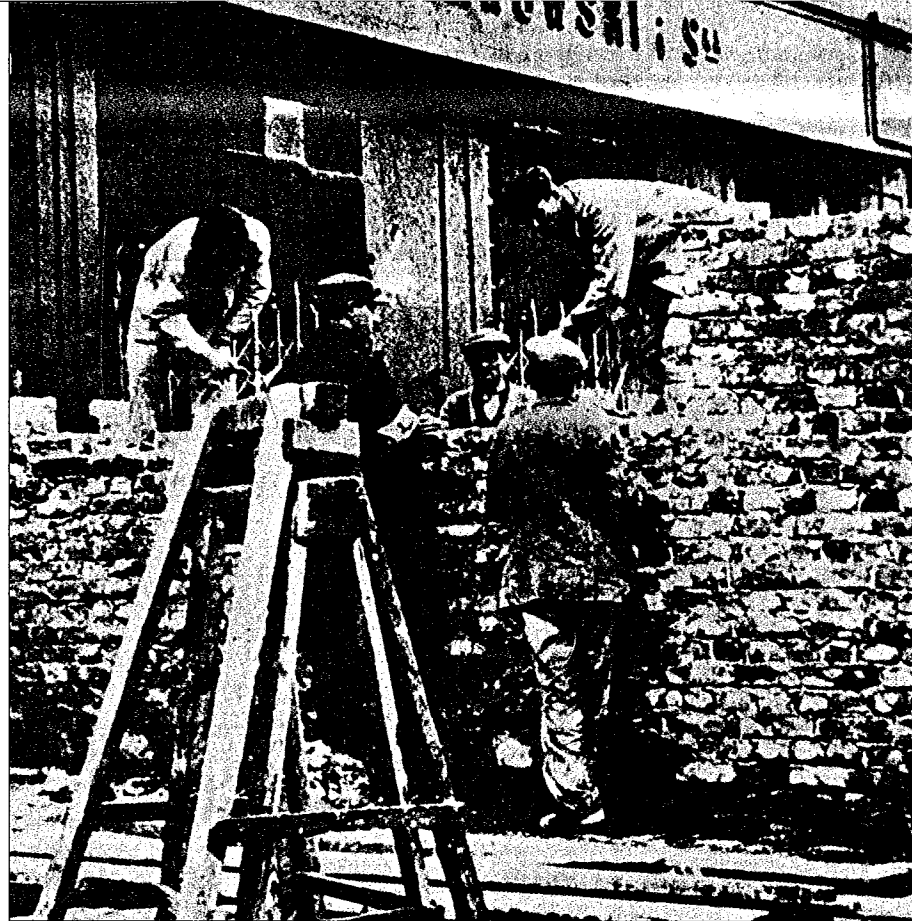
Winston Churchill brit miniszterelnök a marokkói Casablancában találkozik Franklin D. Roosevelttel amerikai elnökkel. A tanácskozás rávilágít a Hitler legyőzésével kapcsolatos nézetkülönbségeikre.

A britek a Földközi-tenger medencéjében akarják folytatni a harcot a La Manche csatornán át történő európai fő-támadás megindítása előtt. Szicíliai és olaszországi partraszállásokat javasolnak, hogy ezzel elvonják a német tartalékokat Franciaországból, Belgiumból és Hollandiából, és megbuktassák Mussolinit; ezenkívül az olaszországi repülőtereket felhasználva bombázni tudnák a német fegyvergyárakat és a romániai olajmezőket.

Az amerikaiak véleménye szerint ez csak megosztaná, és mellékhadszínterekre pazarolná az északnyugat-európai partraszálláshoz szükséges erőket. Véleményük szerint ugyanis ezzel lehet a leggyorsabban legyőzni Hitlert. A tervezett támadást azonban 1943-ban még nem lehet végrehajtani, ezért beleegyeznek a szicíliai partraszállás végrehajtásába (de olaszországi inváziót még nem terveznek).

További vitákhoz vezet Roosevelttel való találása a „feltétel nélküli megadásra”. Churchill az Olaszországgal szemben ta-

▼ **Winston Churchill brit miniszterelnök és Franklin D. Roosevelt amerikai elnök a casablancái konferencián, ahol kitűnt, Nagy-Britannia és az Egyesült Államok hadászati elképzelései nem egyeznek.**

núsított enyhébb bánásmóddal akarja megosztani a tengelyhatalmokat, de végül elfogadja azt az amerikai véleményt, hogy ez kiváltaná Görögország és Jugoszlávia ellenkezését.

JANUÁR 15-22.

AFRIKA, LÍBIA

A brit 8. hadsereg Bueratnál megtámadja és egészen a Tripolitól 150 km-re fekvő Homsz és Tarhuna térségébe szorítja

▲ **A varsói gettó zsidó harcosai utcai állást építenek ki a felkelés kezdetén.**

vissza Erwin Rommel tábornagy erőit. A britek 19-én megérkeznek Homszhoz, Rommel folytatja a visszavonulást Tunéziába. A tábornagy parancsot kap Tripoli megvédésére, ő azonban úgy dönt, hogy megkíméli csapatait. 22-én kiüríti a várost, és a Mareth körüli védelmi állásokba vonul vissza.

JANUÁR 16-17.

KELETI FRONT, KAUKÁZUS

A szovjet 56. hadsereg támadást indít Krasznodar visszafoglalására, a Déli front erőit azonban a németek a Donyec északi szakasza és a Manyics folyó között megállítják.

JANUÁR 18.

KELETI FRONT, LENGYELORSZÁG

A varsói gettóban a zsidó felkelők megtámadják a német katonákat. A felkelés azt követően robbant ki, hogy a németek újraindították – az 1942 október óta felfüggesztett – deportálásokat a megsemmisítőtáborokba.

JANUÁR 21.

CSENDES-ÓCEÁN, PÁPUA ÚJ-GUINEA

Az új-guineai Sananda elfoglalása után a szövetségesek arra készülnek, hogy

északnyugati irányba előrenyomulva Salamuát és Lae-t is megtisztítsák a japánoktól. A szövetségesek ellenőrzésük alatt tartják Pápua Új-Guinea légterét és a környező tengereket, ami végül a sziget elhagyására kényszeríti a japánokat.

JANUÁR 29.

CSENDES-ÓCEÁN, PÁPUA ÚJ-GUINEA

A szövetséges csapatok kiűzik a japánokat a *Bulldog*-ösvény (a Port Moresby ellen felvonuló japán erők második számú útvonala) első szakaszán lévő Wauból.

JANUÁR 30.

LÉGI HÁBORÚ, NÉMETORSZÁG

A szövetségesek fokozódó erejű légi-offenzívája során a brit bombázók végrehajtják az első nappali támadást Berlin ellen.

MEGHATÁROZÓ SZEMÉLYEK

DOUGLAS MACARTHUR
TÁBORNOK

Douglas MacArthur (1880-1964) 1941. júliusában nevezték ki a távol-keleti amerikai erők főparancsnokává. A decemberi japán hadüzenet után – a helyszínen tartózkodva – ő vezényelte a szigetek védelmét. Csak 1942. márciusában távozott Ausztráliába, hogy átvegye a délkelet-csendes-óceáni hadszíntér főparancsnokságát.

MacArthur vezette a Pápua Új-Guinea felszabadítására indított hadjáratot, majd ő irányította a csendes-óceáni „békaugrás” hadműveleteket, amelyek 1944. októberben érték el a Fülöp-szigeteket. 1945. áprilisában kinevezték a csendes-óceáni amerikai erők élére, majd a szövetséges erők főparancsnokaként Japán megszállásának vezénylésére. Ebben a beosztásban fogadta a japán megadást.

Úgy tűnt, a heves vérmérsékletű tábornok – alacsony veszteségekkel – mindig elérte a kitűzött célokat. Öntömjenezése miatt azonban több történész is jobbnak látta alaposabban megvizsgálni a hadjárataival kapcsolatos állításait.

FEBRUÁR 1-9.

CSENDES-ÓCEÁN, GUADALCANAL

A Japán Császári Flotta hadihajói az éjleple alatt végrehajtott műveletek során 13 000 katonát evakuálnak a szigetről. Guadalcanal kiürítése a japánok első nagy szárazföldi vereségét jelenti. A harcokban 10 000 japán és 1600 amerikai katona vesztette életét.

◀ **Néhányan a szerencsések közül: ezeket a sebesülteket még a 6. hadsereg veresége előtt evakuálták Sztálingrádból.**

► **A Vizcayai-öbölben a brit Avro Lancaster nehézbombázókat vetették be a német tengeralattjárók ellen.**

FEBRUÁR 2.

KELETI FRONT, KAUKÁZUS

Véget ér Sztálingrád ostroma: Friedrich von Paulus tábornagy és 93 000 német katonája leteszi a fegyvert. A német 6. hadsereg végső összeomlását végül az egyre súlyosabb készlethiányok és a Georgij Zsukov marsall által kidolgozott folyamatos szovjet támadások okozták.

FEBRUÁR 4.

LÉGI HÁBORÚ, FRANCIAORSZÁG

A brit és amerikai bombázók megindítják a *Gondola* hadműveletet: támadások sorával próbálják megsemmisíteni a Vizcayai-öbölben a német tengeralattjárókat. A bombázók erős fényű kereső

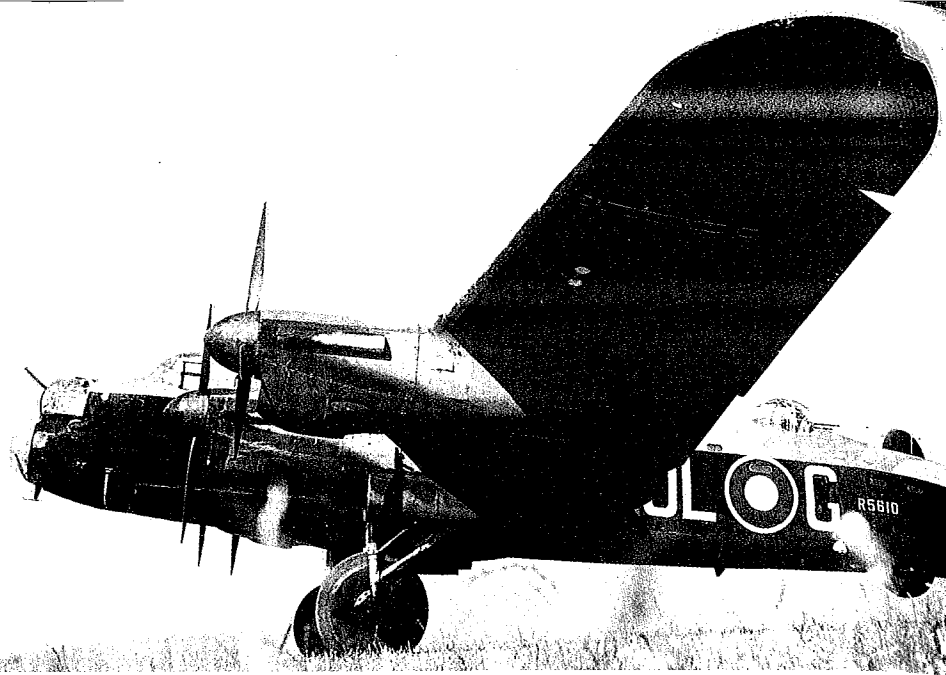
fényszórókat alkalmaznak a tengeralattjárók megvilágítására.

FEBRUÁR 8.

KELETI FRONT, UKRAJNA

A szovjet erők folytatják a támadást: visszafoglalják Kurszkot. A város körül rövidesen a háború egyik legnagyobb csatája zajlik.

▼ **Az Orde Wingate vezette csindit egységek 1943-ban hatoltak be először a burmai japán vonalak mögé.**

FEBRUÁR 9.

TENGERI HÁBORÚ, FÖLDKÖZI-TENGER

Olaszországból erősítéseket szállító tengelyhatalmi konvoj indul Tunéziába. A Máltáról felszálló szövetséges repülőgépek február 9. és március 22. között 10 hajót elsüllyesztenek. A tengeri aknáknak és a brit tengeralattjárók további hajókat semmisítenek meg.

FEBRUÁR 12–14.

KELETI FRONT, KAUKÁZUS

A szovjetek 12-én visszafoglalják Krasznodart, két nappal később pedig a Don menti Rosztovot is.

FEBRUÁR 14–22.

AFRIKA, TUNÉZIA

Erwin Rommel tábornagy északnyugati irányú támadást indít a megerősített Mareth-vonalból. Célja áttörni a tengelyhatalmak erői és a tengerparti Bône között álló szövetséges erőkön. A Kasszerine-hágó csatájában a németek csapást mérnek az amerikai II. hadtestre, és nagy riadalmat keltenek az amerikai katonák soraiban.

Az amerikai erők 160 km-re állnak Gabestől, amely közlekedési csomópontja, kikötője és repülőtere miatt a német Mareth-vonal kulcsát jelenti. A németek kihasználják az amerikai vezetés hibáit, a szárazföldi és légi együttműködés hiányosságait, az egységek nem megfelelő felállítását és egyes csapatok tapasztalatlanságát. A támadás egészen Thaláig jut, itt azonban elveszti lendületét, és Rommel elrendeli a visszavonulást. Az összecsapásban a németek 2000, az amerikaiak 10 000 embert vesztek.

FEBRUÁR 15.

KELETI FRONT, UKRAJNA

A szovjet erők – más városok mellett – Harkovot is felszabadítják a német megszállás alól. Sztálin abban reménykedik, hogy már 1943-ban ki lehet vívni a teljes győzelmet.

FEBRUÁR 16–21.

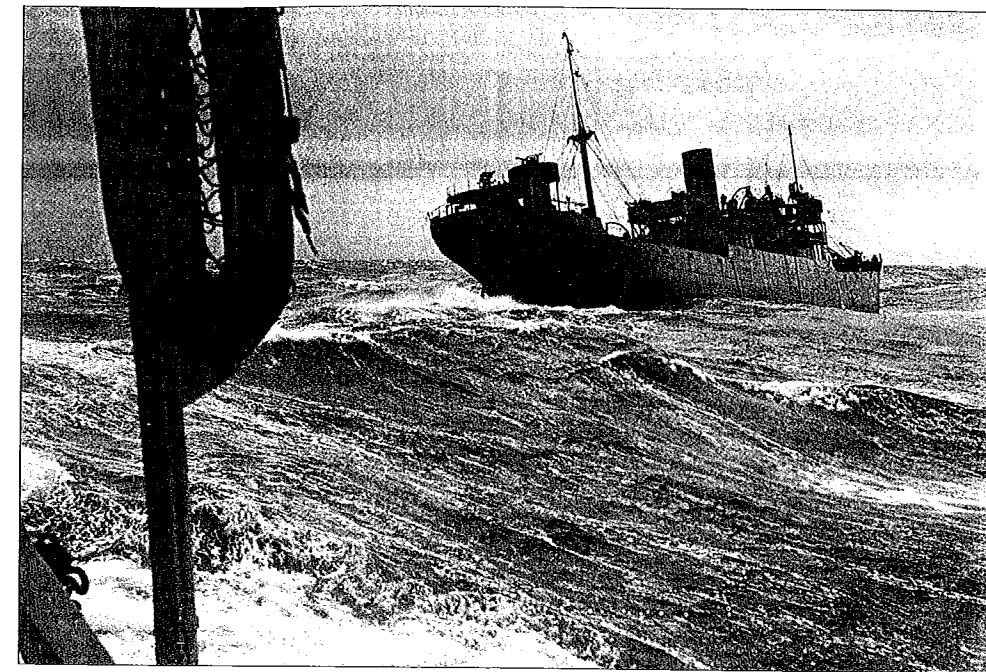
HÁTORSZÁG, NÉMETORSZÁG

A müncheni egyetem hallgatói megmozdulásokat szerveznek a hitleri rendszer ellen, a példát más német egyetemeken és Ausztriában is követik. Hans és Sophie Schollt, a müncheni egyetem náciellenes Fehér Rózsá ellenállási csoportjának vezetőit 21-én lefejezik.

FEBRUÁR 18.

TÁVOL-KELET, BURMA

Orde Wingate dandártábornok megindítja a brit csindit rohamcsapatok első hadműveletét. A 3000 fős, mély behatolásra kiképzett egységek célja a japán vonalak mögötti kommunikációs vonalak szétzúzása. A csinditek légi úton kapják az utánpótlást. A hathetes művelet mérsékelt katonai sikereket hoz, de Winston Churchill miniszterelnökre mély benyo-

▲ **Egy atlanti-óceáni szövetséges konvoj kereskedelmi hajója a viharos tengeren.**

▼ **Az otthonról érkezett levelek mosolyt csálnak a keleti fronton harcoló német Don hadseregcsoport két katonájának arcára.**

mást tesznek Wingate újszerű módszerei, és jóváhagyja a csinditek újabb burmai akcióit.

FEBRUÁR 18–27.

KELETI FRONT, UKRAJNA

Erich von Manstein tábornagy, a Don hadseregcsoport parancsnoka ellentámadást indít a Vörös Hadsereg dnyeperi előrenyomulásának megállítására. Négy páncéloshadtest bevetésével bekerít három szovjet hadsereget, és ezzel súlyos veszteségeket okoz a Vörös Hadseregnek.

FEBRUÁR 20–25.

TENGERI HÁBORÚ, ATLANTI-ÓCEÁN

A német tengeralattjárók az ON-166 kódjelű szövetséges konvoj 49 hajójából 15-öt elsüllyesztenek, és mindössze egy tengeralattjárót veszítenek.

FEBRUÁR 21.

CSENDES-ÓCEÁN, SALAMON-SZIGETEK

Az amerikai erők partra szállnak a Russell-szigeten. Ez a szigetek felszabadítására indított hadjárat első lépése. A *Cartwheel* hadművelet végső célja az új-guineai japán légi és haditengerészeti támaszpont, Rabaul körülzárása. Az Egyesült Államok csendes-óceáni főparancsnokai, Chester Nimitz tengernagy és Douglas MacArthur tábornok a „békaugrás” stratégiát alkalmazzák, vagyis csak bizonyos szigeteket foglalnak vissza, miközben az erősen védett japán állásokat

◀ A Tunéziában harcoló olasz katonák aknát telepítenek, miközben a tengelyhatalmak egységei megpróbálják megállítani a brit 8. hadsereget.

▼ A kétségbeesetten, manőverekkel menekülő japán rombolót bomba találja el a Bismarck-tengeren.

kikerülnek. Ezt követően a szövetséges légierő és haditengerészet elszigeteli ezeket az állásokat, hogy a továbbiakban ne jelentsenek fenyegetést; egyszerűen „elsorvasztják” ezeket.

FEBRUÁR 23–24.

TENGERI HÁBORÚ, ATLANTI-ÓCEÁN
Egy német tengeralattjáró-egység elsüllyeszti az UC-1 jelű szövetséges konvoj hét tartályhajóját.

FEBRUÁR 26–28.

AFRIKA, TUNÉZIA
Jürgen von Arnim vezérezredes 5. páncéloshadserege Északkelet-Tunéziában megindítja a Mareth-vonalból azt az

ellentámadást, amit már az előző támadássorozatban végre kellett volna hajtani. A művelet nem jár sikerrel.

FEBRUÁR 28.

POLITIKA, NÉMETORSZÁG

Heinz Guderian tábornokot kinevezik a páncéloscsapatok főfelügyelőjévé, és jelentős hatalmat kap a német páncélosfegyvernem megerősítéséhez.

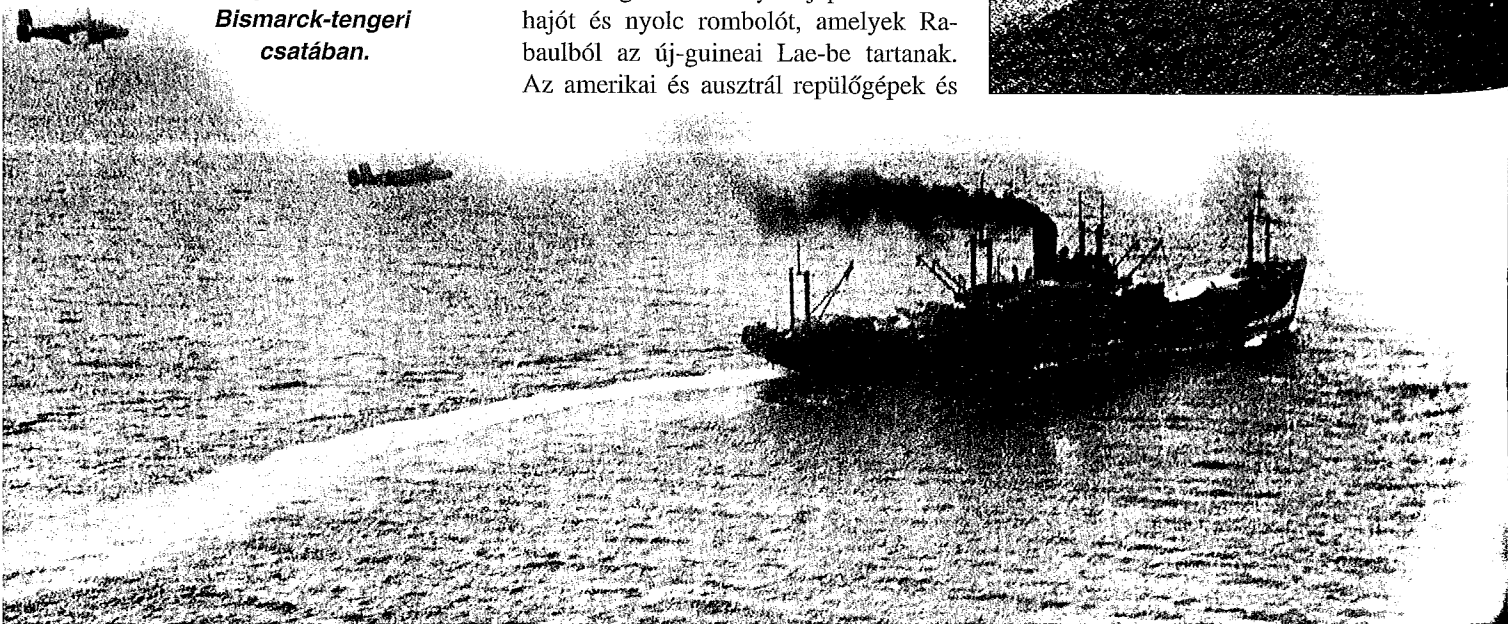
NYUGATI FRONT, NORVÉGIA

Kilenc – Angliából érkezett – norvég ejtőernyős szabotázsakciót hajt végre a Norsk vízerőműben, ahol nehévizet állítanak elő a német atomkutatásokhoz.

MÁRCIUS 2–5.

TENGERI HÁBORÚ, CSENDES-ÓCEÁN

A Bismarck-tengeri csatában az amerikaiak megtámadnak nyolc japán szállítóhajót és nyolc rombolót, amelyek Rabaulból az új-guineai Lae-be tartanak. Az amerikai és ausztrál repülőgépek és

▼ A szövetségesek egy japán szállítóhajót bombáznak a Bismarck-tengeri csatában.

◀ Német katonák és páncélosok a Harkov elleni támadási parancsot várják 1943 februárjában.

döntő vereséget szenvednek. A megromlott egészségű és egyre borúlátóbb Erwin Rommel tábornagyot hazarendelik Észak-Afrikából.

MÁRCIUS 6–20.

TENGERI HÁBORÚ, ATLANTI-ÓCEÁN

Két atlanti-óceáni konvoj (HX-229 és SC-122 jelű) üldözőharcot vív egy – 20

▲ A harcok nyomait viselő harkovi Vörös tér, miután Manstein 1943 márciusában egy mesteri hadművelettel elfoglalta a várost.

torpedórombolók elsüllyeszti az összes szállítóhajót, valamint négy rombolót. A szövetségesek hat. a japánok 25 repülőgépet veszítenek. Ez az utolsó japán próbálkozás új-guineai jelenlétük megerősítésére.

MÁRCIUS 5.

LÉGI HÁBORÚ, NÉMETORSZÁG

A britek négy hónapos támadást indítanak a Ruhr-iparvidék ellen. Az első támadásban 367 bombázó támadja az esseni Krupp Műveket. A britek 14 repülőgépet veszítenek.

MÁRCIUS 6–9.

AFRIKA, TUNÉZIA

A németek a Mareth-vonaltól délre, Medenine mellett megpróbálják szétzúzni a végső támadásra készülő Bernard Montgomery tábornok erőit. A széles fronton indított támadás során azonban nem tudják erőiket összpontosítani, és

német tengeralattjáróból álló – „farkasfalkával”. A németek 21 hajót elsüllyesztenek, miközben ők csak egy tengeralattjárót vesztenek. A szövetségesek egyszerűen nem engedhetik meg az ehhez hasonló veszteségeket.

MÁRCIUS 13.

HÁTORSZÁG, NÉMETORSZÁG

A hadsereg tisztjei merényletet akarnak elkövetni Adolf Hitler ellen, de nem járnak sikerrel.

Bombát helyeznek el a repülőgépén, de az nem robban fel.

MÁRCIUS 14.

KELETI FRONT, UKRAJNA

Miután a német támadóékek elérték a Donyec folyót, Von Manstein erői csapdába csalják és megsemmisítik a szovjet 3. harckocsihadsereget. Von Manstein zseniális páncélos-ellentámadása után a Vörös Hadsereg 9600 km²-t elveszít a nemrég visszafoglalt területekből. A támadás után megszilárdul a dél-oroszországi német front. Von Manstein elhárította a tengelyhatalmi erők összeomlásának veszélyét.

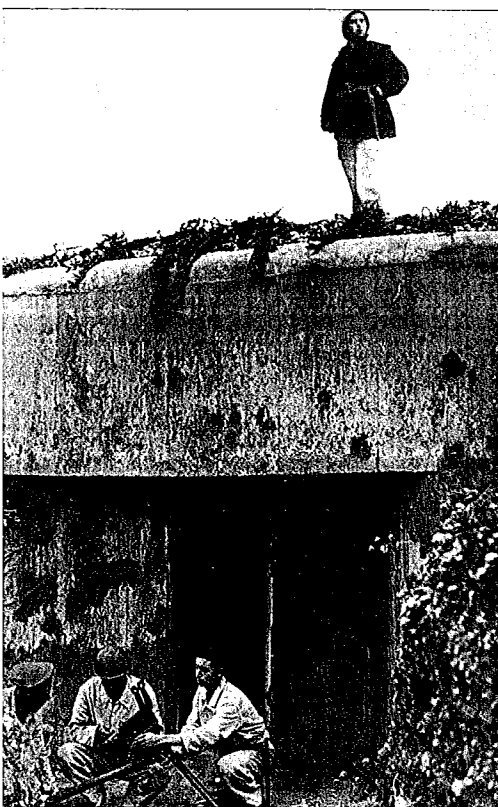
MÁRCIUS 15–31.

KELETI FRONT, UKRAJNA

A német Don hadseregcsoport három nappal később visszafoglalja Harkovot és Belgorodot. A hónap végére a szovjet Voronyezsi frontot a Donyec északi szakaszának keleti partjára szorítják vissza. Von Manstein offenzívájának utolsó szakaszát – együttes támadás a Közép hadseregcsoport 2. páncéloshadsergével Oreltől délre, Kurszk irányába – azonban a tavaszi olvadás megállítja.

A győzelem a Citadella hadművelet végrehajtására ösztönzi a német hadvezetést: a merész terv célja a szovjet Középső és Voronyezsi front megsemmisítése Harkovtól északra, a kurszki kiszögellésben. Kurszk körül a Vörös Hadsereg 500 000 katonája áll a szovjet vonalakból nyugati irányban 160 km-re kiszögellő térségben.

▼ Olasz katonák a Mareth-vonalban.

MÁRCIUS 20–28.

AFRIKA, TUNÉZIA

A Bernard Montgomery tábornok vezette szövetséges erők gondosan előkészített támadást indítanak a Mareth-vonal ellen. 21–22-én áttörik a vonal kulcsfontosságú állásait a Zigzaou-vádnál, de a német 15. páncéloshadosztály sikeres elmentő támadást indít. Montgomery azonban egy átkaroló mozdulatot nagyobb támadássá fejleszt, és 26-ra a tengelyhatalmak erői visszavonulnak az északi El-Hamma fennsíkra. A tengelyhatalmak meggyengült egységeit 28-ra az Akarit-várhoz szorítják vissza, miközben az olaszok jelentős része megadja magát.

MÁRCIUS 26.

TENGERI HÁBORÚ, CSENDES-ÓCEÁN

A Bering-tengeri Parancsnok-szigetek mellett két amerikai cirkáló és négy romboló támadást indít négy japán cirkáló és öt romboló ellen. A japánok megszakítják a harcérintkezést, mielőtt kihasználhatnák fölényüket. Az ütközetben egy amerikai és egy japán cirkáló szenved károkat.

MÁRCIUS 27.

AFRIKA, TUNÉZIA

Sir Harold Alexander tábornok az amerikai 34. gyaloghadosztályt veti be a Foundouk-hágó elfoglalására, a heves német ágyútűz azonban megállítja őket.

MÁRCIUS 30.

TENGERI HÁBORÚ, ÉSZAKI-JEGES-TENGER

Nagy-Britannia felfüggeszti a konvojok indítását a Szovjetunióba, mivel nem tud megfelelő védőkíséretet biztosítani a Norvégiába vezényelt – egyre több – német hadihajó ellen.

ÁPRILIS 5–6.

AFRIKA, TUNÉZIA

A brit 8. hadsereg támadást indít a Tunéziába vezető útnál, az Akarit-vádnál ki-

▲ *A kondenzcsíkot húzó amerikai B-17-es Flying Fortress bombázók nappali támadást hajtanak végre a németországi Drezda ellen.*

épített védelmi állások ellen. A vonalat nem lehet megkerülni. A támadás sikerrel jár, de a britek nem aknázzák ki a kezdeti sikereket, így a tengelyhatalmak rendezni tudják a soraikat.

ÁPRILIS 7–10.

AFRIKA, TUNÉZIA

A brit IX. hadtest – a hozzávezényelt amerikai 34. gyaloghadosztállyal együtt

▼ *A lengyel bizottság tagjai megtekintik a katyíni mészárlás bizonyítékait.*

– támadást indít a Foundouk-hágó ellen, de a németek tartják a területet, amíg hátravonják egységeik zömét.

ÁPRILIS 7–13.

TENGERI HÁBORÚ, SALAMON-SZIGETEK

Az „I” hadműveletben 180 japán repülőgép támadja a szövetséges hajókat a guadalcanali vizeken. 11-én csapást mérnek az új-guineai hajókra, 12-én Port Moresby repülőterére, a következő na-

pon pedig a Milne-öböl brit erőire. Elsüllyesztenek egy rombolót, egy korvetet, egy tartályhajót, két teherhajót és megsemmisítenek 20 repülőgépet. A hajók és repülőgépek elleni légitámadás azonban így sem váltotta be a hozzáfűzött japán reményeket.

ÁPRILIS 8.

POLITIKA, JAPÁN

Kawbe tábornok követi Iida tábornokot a burmai japán erők élén.

ÁPRILIS 10–12.

AFRIKA, TUNÉZIA

A brit csapatok bevonulnak – a hosszú tripoli utánpótlási vonalak miatt – kulcsfontosságú Szfax kikötőjébe, majd egészen a Tunisztól délkeletre fekvő Enfidaville-ig nyomulnak előre. A tengelyhatalmak erői ekkor már az utolsó védelmi vonalat alakítják ki, ami a földközi-tengeri Serrat-foktól Enfidaville-ig húzódik. A tengelyhatalmak afrikai veresége ekkor már elkerülhetetlen. A szövetségesek földközi-tengeri légi és haditengerészeti fölénye megfosztja őket az újabb erősítésektől. Az elszánt németek azonban folytatják a harcot, hogy legalább őszig elodázzák a szövetségesek olaszországi invázióját, amikor a rossz időjárás már egyébként is rendkívül megnehezítene egy partraszállást.

ÁPRILIS 12.

HÁTORSZÁG, LENGYELORSZÁG

A német hatóságok bejelentik, hogy tömegsírt találtak a katyíni erdőben. A sír

► *A varsói gettó egyik zsidó felkelője megadja magát az utcákon előrenyomuló SS-csapatoknak.*

az 1939-ben a szovjet titkosrendőrség által kivégzett 10 000 lengyel katonatiszt egyik csoportjának földi maradványait rejtí. A szovjetek szerint mindez csak a lejáratásukra indított német propaganda. A későbbi vizsgálatok azonban bebizonyítják, hogy valóban a szovjetek mészárolták le a 4500 tisztet a katyíni erdőben.

ÁPRILIS 17.

LÉGI HÁBORÚ, NÉMETORSZÁG

Az amerikai 8. hadsereg légierije kelet-angliai támaszpontjairól nagyszabású támadást indít a brémai repülőgépgyárak ellen. A 115 B-17-es Flying Fortress közül 16-ot veszítenek el.

▲ Mineicsi Koga tengernagy, a japán flotta parancsnoka.

ÁPRILIS 18.
LÉGI HÁBORÚ, TUNÉZIA

Az amerikai vadászgépek megsemmisítő csapást mérnek a tengelyhatalmak észak-afrikai erőinek utánpótlást szállító 100 német szállító repülőgépre: lelövik a szállítógepek felét és 10 vadászgépet.

ÁPRILIS 19-22.
AFRIKA, TUNÉZIA

A tunéziai győzelemre áhítozó Bernard Montgomery tábornok a brit 8. hadsereggel támadást indít Enfidaville ellen. A támadás során a britek csak minimális te-

rületet nyernek, de súlyos veszteségeket szenvednek.

ÁPRILIS 19.
KELETI FRONT, LENGYELORSZÁG

Az SS-csapatok nagy erejű támadást indítanak a varsói gettó lerombolására. A kézi és rögtönzött fegyverekkel harcoló zsidó felkelők búvóhelyek hálózatát építették ki a támadás előtt. A gettóból már 310 000 zsidót deportáltak, és kivégezték vagy munkatáborokba szállították őket.

ÁPRILIS 21.
POLITIKA, JAPÁN

Izszoroku Jamamoto tengernagy halála után Mineicsi Koga tengernagy veszi át az egyesített flotta főparancsnokságát. Az amerikai rejtjelfejtők kiderítették, hogy Jamamoto sorra látogatja a Csendes-óceán délkeleti részén fekvő japán támaszpontokat. Az amerikaiak repülőgépeket küldtek a japán flotta elfogására. Az amerikai vadászgépek 18-án lelőtték Jamamoto repülőgépét, a tengernagy életét vesztette.

ÁPRILIS 22.
AFRIKA, TUNÉZIA

A brit 1. hadsereg és az amerikai II. hadtest támadások sorozatát készíti elő a Tu-

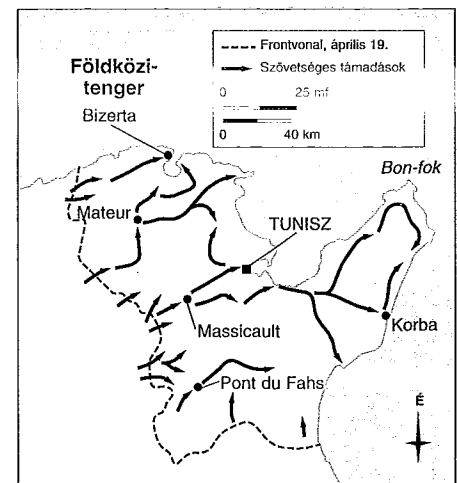
▼ **A brit királyi tüzérezred ágyúi és járművei Tunisz felé vonulnak az afrikai háború utolsó szakaszában.**

niszba vezető útvonalak mentén kiépített, kapcsolódó erődtámpontok ellen. Az 1. hadsereg Medzsez el-Bab és Bú-Arada között indít támadást, miközben az amerikai II. hadtest északabbra, Mateur és Bizerta irányába tör előre. A főttámadást az 1. hadsereg V. hadteste indítja majd a Medzsez el-Bab-Tunisz tengely mentén, de ehhez el kell foglalniuk a fennsík két nagyobb tengelyhatalmi erődtámpontját, a Medzserda folyó menti Peter's Cornert és a Longstop magaslatot.

ÁPRILIS 26-30.
AFRIKA, TUNÉZIA

Az 1. hadsereg V. hadteste elfoglalja a Longstop magaslatot és eléri Dzsebel Bú-Aoukzt. Április 28-30. között a németek ellentámadást indítanak, és visszafoglalják Dzsebel Bú-Aoukzt. Eközben az amerikai II. hadtest elkeseredett harcot vív a 609-es magaslatért. Az erős tengelyhatalmi állások lezárják az utat az 1. hadsereg előtt. A Medzserda-völgyi áttörés kivívása érdekében a 8. hadsereg két hadosztályt és egy dandárt küld az offenzíva támogatására.

ÁPRILIS 28.
TENGERI HÁBORÚ, ATLANTI-ÓCEÁN
Az ONS-5 kódjelű szövetséges konvoj hétnapos üldözőharcot vív 51 német tengeralattjáróval. A konvoj a mérsékelt légi támogatás ellenére jelentős sikert ér el: hét tengeralattjáró elsüllyed, 17 megron-

▲ **A szövetségesek tunéziai győzelmével véget ért az afrikai hadjárat. A tengelyhatalmak összesen 620 000 főt vesztek, ezek egyharmada német katona. A Harmadik Birodalom számára pótolhatatlan veszteséget jelentettek.**

gálódik. A 42 hajóból álló konvoj 13 hajót veszít.

ÁPRILIS 30.
HÍRSZERZÉS, NAGY-BRITANNIA

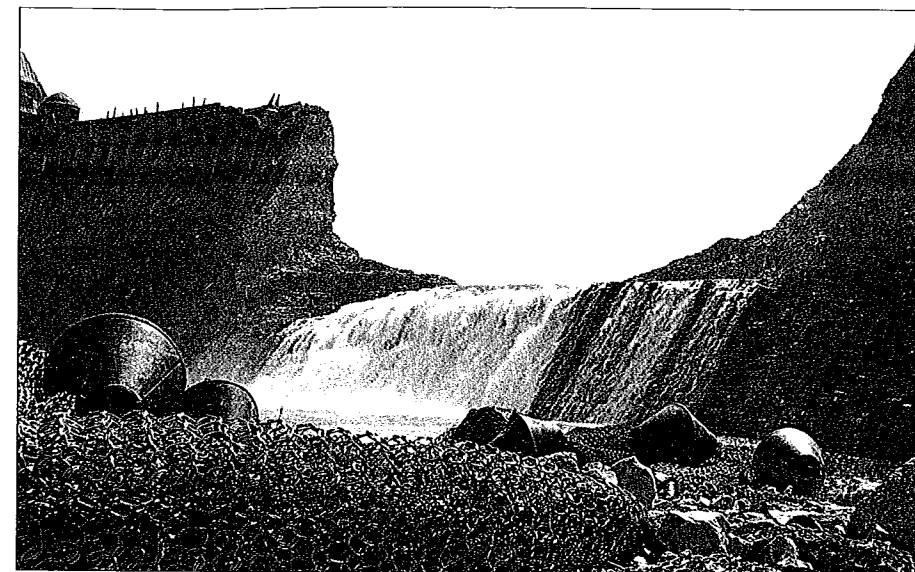
A britek a szicíliai partraszállással kapcsolatos megtévesztő műveletek keretében egy tiszt ruhába öltöztetett, hamis dokumentumokkal ellátott holttestet dobznak a Földközi-tengerbe. A németek megtalálják a holttestet, és a görögországi és szardíniai partraszállásokra utaló hamis dokumentumokat is, ezért a német erősítéseket ezekbe a térségekbe vezénylik.

MÁJUS 3.
POLITIKA, EGYESÜLT ÁLLAMOK

Frank Andrew tábornok, az európai hadszíntér amerikai parancsnoka életét veszti egy repülőgép-szerencsétlenségben. A helyére Jacob Devers tábornokot nevezik ki.

MÁJUS 5-7.
AFRIKA, TUNÉZIA

A 8. hadseregtől az 1. hadsereghez vezényelt erősítések elfoglalják Dzsebel Bú-Aoukzt, és lehetővé teszik a brit 7. harckocsihadosztály előrenyomulását a nyílt terepen. Sir Harold Alexander tábornok ezt követően már ki tudja használni hadseregeinek számbeli és anyagi fölényét a Tuniszt védő tengelyhatalmi erők ellen. 6-án eléri Massicault-t, és 7-én a harckocsik bevonulnak Tuniszba. Az amerikai III. hadtest

ezen a napon eléri Bizertát. A tengelyhatalmak észak-afrikai erőinek sorsa megpecsételődött, és esélyük sem marad a menekülésre.

MÁJUS 11-29.
CSENDES-ÓCEÁN, ALEUT-SZIGETEK
12 000 fős amerikai erő száll partra az Attu-szigeten, a Csendes-óceán északi részének egyik megerősített japán támaszpontjánál. A heves harcokat a 2500 japán védőből csak 29 éli túl. Az amerikaiaknál 561 katona esik és 1136 megsebesül.

MÁJUS 12-25.
POLITIKA, SZÖVETSÉGESEK
Washingtonban tanácskoznak a szövetségesek. Churchill és Roosevelt megerősítik az „elő-

▲ **A brit Királyi Légierő sikeres támadása lerombolta a Möhne-duzzasztógátat.**

ször: Németország” stratégiát és meg-egyeznek az európai bombatámadások fokozásában. Kijelölik a La Manche csatornán át indítandó támadás időpontját (1944. május 1.). A britek szeretnék, ha a szicíliai támadást kiterjesztenék az olasz szárazföldre is. Úgy vélik, hogy az Egyesült Államok egyre nagyobb erőket vet be a Csendes-óceánon az európai hadszíntér rovasára.

MÁJUS 13.
AFRIKA, TUNÉZIA
A tengelyhatalmak erői leteszik a fegyvert. 620 000 német és olasz katona esett el vagy került hadifogságba. A hadjárat szövetséges veszteségei: 20 000 francia, 19 000 brit és 18 500 amerikai katona.

MÁJUS 16-17.
LÉGI HÁBORÚ, NÉMETORSZÁG
19 brit Lancaster bombázó különleges bombákkal támadja a Möhne és az Eder folyó duzzasztógátjait. A duzzasztók biztosítják a Ruhr-vidék áram- és vízellátását. A Guy Gibson repülő alezredes ve-

◀ **A boldog Eisenhower (középen) és Montgomery tábornok a szövetségesek afrikai győzelme után.**

◀ Német tűzoltó küzd a lángokkal a május végén Dortmund ellen végrehajtott nagy erejű brit légitámadás után.

MÁJUS 23–29.

LÉGI HÁBORÚ, NÉMETORSZÁG

A britek tömeges légitámadást hajtanak végre Dortmund ellen. 29-én a Wuppertal elleni légitámadásban 2450 ember veszti életét. A brit bombázók egyre nagyobb erejű éjszakai támadásokat indítanak az ipari központok ellen.

MÁJUS 26.

BALKÁN, JÜGOSZLÁVIA

Montenegróban 120 000 fős tengelyhatalmi erő indít támadást 16 000 partizán ellen. 27-én brit katonai küldöttség keresi fel Joszip Tito partizánvezért, aki megerősíti a brit hírszerzés jelentéseit a rivális csetnik ellenállási csoport átállásáról a tengelyhatalmak oldalára. Tito 1941 ősze óta vezényel egy nagyszabású szerbiai hadjáratot, de a megszálló tengelyhatalmi erők több nagy csapást mértek a partizánokra. A túlélés érdekében a hegyek közé visszavonult partizánokhoz a szövetségesek nagy mennyiségű utánpótlást dobnak le.

JÚNIUS 1–11.

LÉGI HÁBORÚ, OLASZORSZÁG

A szakadatlan légi és haditengerészeti bombázás alá vett Pantellaria-sziget 11-én megadja magát. Az olasz propaganda a szigetet bevehetetlen erődnék kiáltotta ki, ezért a szövetségesek még a szicíliai és olaszországi partraszállás előtt fel akarták számolni ezt az „akadályt”.

zette század nyolc repülőgépet veszít. A támadás csapást mér a német iparra, a siker ugyanakkor erősíti a britek harci szellemét. A németek veszteségei magasak, különösen a külföldi kényszermunkások közül halnak meg sokan.

MÁJUS 16.

HÁTORSZÁG, LENGYELORSZÁG

A németek leverik a varsói gettó felkelését. 14 000 zsidót megöltek, 22 000 zsidót koncentrációs táborokba, 20 000 zsidót pedig munkatáborokba szállítanak.

MÁJUS 22.

TENGERI HÁBORÚ, ATLANTI-ÓCEÁN

Karl Dönitz tengernagy felfüggeszti az észak-atlanti őrjáratokat. A németek április óta 56 tengeralattjárót vesztek, hasonló méretű veszteséget már nem engedhetnek meg maguknak.

► **Kommunista partizánok vonulnak Montenegróból, miután a tengelyhatalmak 120 000 katonát vetettek be ellenük. A hadjárat nem járt sikerrel.**

A hajók és a tapasztalt személyzet hiánya miatt Dönitz ezt követően a kevésbé veszélyes karibi és az Azori-szigetek körüli vizekre vezényli megmaradt hajóit. A konvojok védelmét újabb harcéljárásokkal, lokátorral, rejtjeljejtéssel, légi fedezettel és egyre nagyobb védőkísérettel fokozzák.

◀ **A Pointblank hadművelet végrehajtása: német vadászgépgyár romjai a szövetségesek bombázása után.**

JÚNIUS 20–24.

LÉGI HÁBORÚ, NÉMETORSZÁG/OLASZORSZÁG

A szövetségesek megindítják az első „ingabombázást”. A brit bombázók megtámadják a németországi Friedrichshafent, majd továbbrepülnek Észak-Afrikába üzemanyagot vételezni. Britanniába visszaúton újabb támadást hajtanak végre, ezúttal a La Spezia-i olasz haditengerészeti támaszpont ellen.

JÚNIUS 21.

CSENDES-ÓCEÁN, SALAMON-SZIGETEK

Az amerikai erők támadást indítanak az Új-Georgia-szigetcsoport ellen. Első nagyobb célpontjuk a Munda repülőtér. A Salamon-szigeteki támadásokban az amerikai erőket kulcsfontosságú információkkal segítik az úgynevezett „partfigyelők”, akik nagy teljesítményű rádiókkal ellátva rejtőznek egy-egy szigeten. Az új-georgiai repülőtereket légi- és haditengerészeti csapás éri, miközben az amerikai hadihajók elaknásítják a környező vizeket, hogy megsemmisítsék az erősítéseket és utánpótlást szállító hajókat.

JÚNIUS 3.

POLITIKA, SZABAD FRANCIAK

A rivális Charles de Gaulle és Henri Giraud tábornokok megegyeznek a Nemzeti Felszabadítási Bizottság elnökségének megosztásában.

JÚNIUS 10.

LÉGI HÁBORÚ, NÉMETORSZÁG

A szövetségesek megindítják a *Pointblank* hadműveletet. A brit és az amerikai bombázók az 1944-es normandiai invázióig folytatják a támadásokat. Az amerikai stratégia célja a német repülőgépgyártás és légierő megsemmisítése célzott támadásokkal. A britek az éjszakai szőnyegbombázást részesítik előnyben, céljuk a német gazdaság meggyengítése és a német nép moráljának megtörése. A bombázók személyzeteit a „Pathfinder” rendszer segíti: a célokat lo-

kátor segítségével bemérik és világítóbombákkal jelölik meg.

JÚNIUS 18.

POLITIKA, NAGY-BRITANNIA

Sir Archibald Wavell tábornagyot kinevezik India alkirályává. Az új indiai főparancsnok Sir Claude Auchinleck tábornok, akinek az újonnan felállított kelet-ázsiai parancsnokság jelentősen csökkenti a hatáskörét. Mindkét főtisztet Churchill nevezi ki új tisztségébe: a brit miniszterelnök ugyanis már nem bízik a két tábornok katonai képességeiben, és ezzel a lépéssel akarta csökkenteni befolyásukat a brit szárazföldi haderőben.

► **Lángoló japán hajó egy amerikai légitámadás után a Salamon-szigetekenél.**

► *Mind a két fél súlyos veszteségeket szenvedett a kurszki csatában. A szovjet harckocsizókat egy német páncéltörő ágyú és a páncélgránátosok ölték meg.*

JÚLIUS 5.

POLITIKA, LENGYELORSZÁG

Wladyslaw Raczkiewicz tábornok, az emigráns lengyel kormány miniszterelnöke életét veszti egy repülőgép-szerencsétlenségben. Utóda korábbi helyettese, Stanislaw Mikolajczyk.

JÚLIUS 5-6.

CSENDES-ÓCEÁN, SALAMON-SZIGETEK

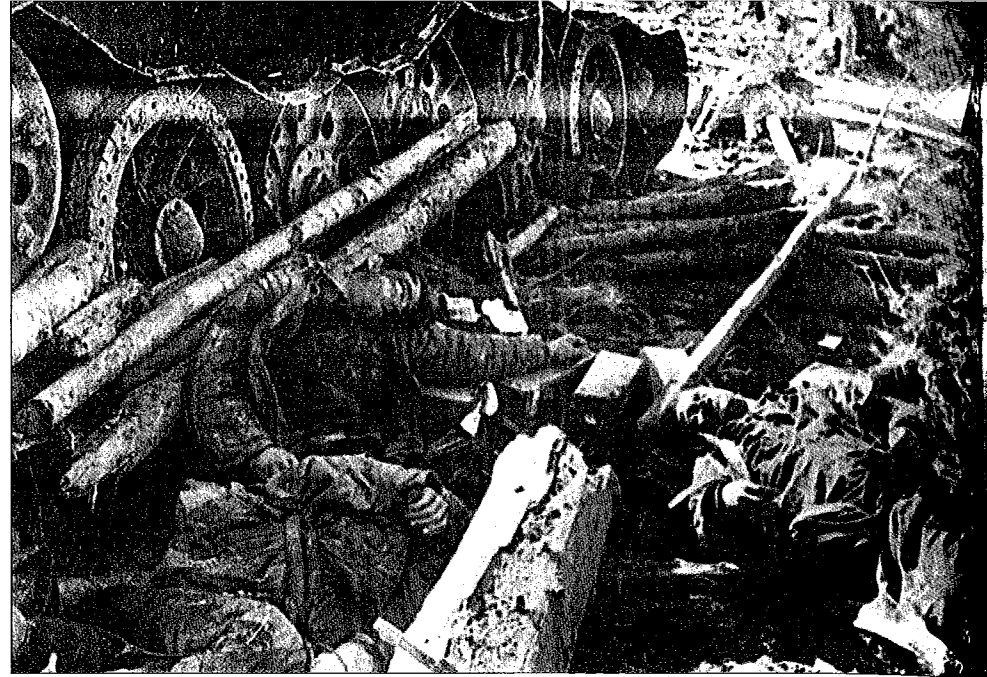
Az amerikai 43. gyaloghadosztály vezeti a legfontosabb új-georgiai partraszállást. Aznap éjszaka a Kula-öbölben összecsapnak az amerikai és a japán rombolók. Egy japán rombolót elsüllyesztenek.

JÚLIUS 6.

KELETI FRONT, UKRAJNA

A szovjet hírszerzés birtokába jutnak a 900 000 német katonát felvonultató kurszki támadás tervei. A németek úgy vélik, egy győzelem a keleti fronton erősítené a harci szellemet és a tengelyhatalmak koalícióját, és megmutatná a szövetségeseknek, hogy még tudnak újabb győzelmeket aratni.

A támadáshoz március óta 900 000 katonát vontak össze, a Vörös Hadseregnek azonban sikerül fölényt kialakítani a katonák (1,3 millió) és a felszerelések terén

is. A németeket folyamatos légi- és tüzérségi csapások érik, miközben a Vörös Hadsereg felkészül a támadásra.

A kurszki kiszögellés ellen irányuló Citadella hadművelet során az Oreltől délre felvonuló német Közép hadseregcsoport 9. hadserege és a Harkovtól északra álló, Erich von Manstein tábornagy vezette 4. páncélos hadsereg indít támadást. A Günther von Kluge tábornagy vezette 9. hadsereg mindössze 9 km-t nyomul előre, miközben 250 000 katonát veszít. A háború legnagyobb páncélosütközetében több mint 6000 né-

▼ *Wladyslaw Raczkiewicz lengyel elnök, aki a képen szemlét tart, július 5-én repülőgép-szerencsétlenségben vesztette életét.*

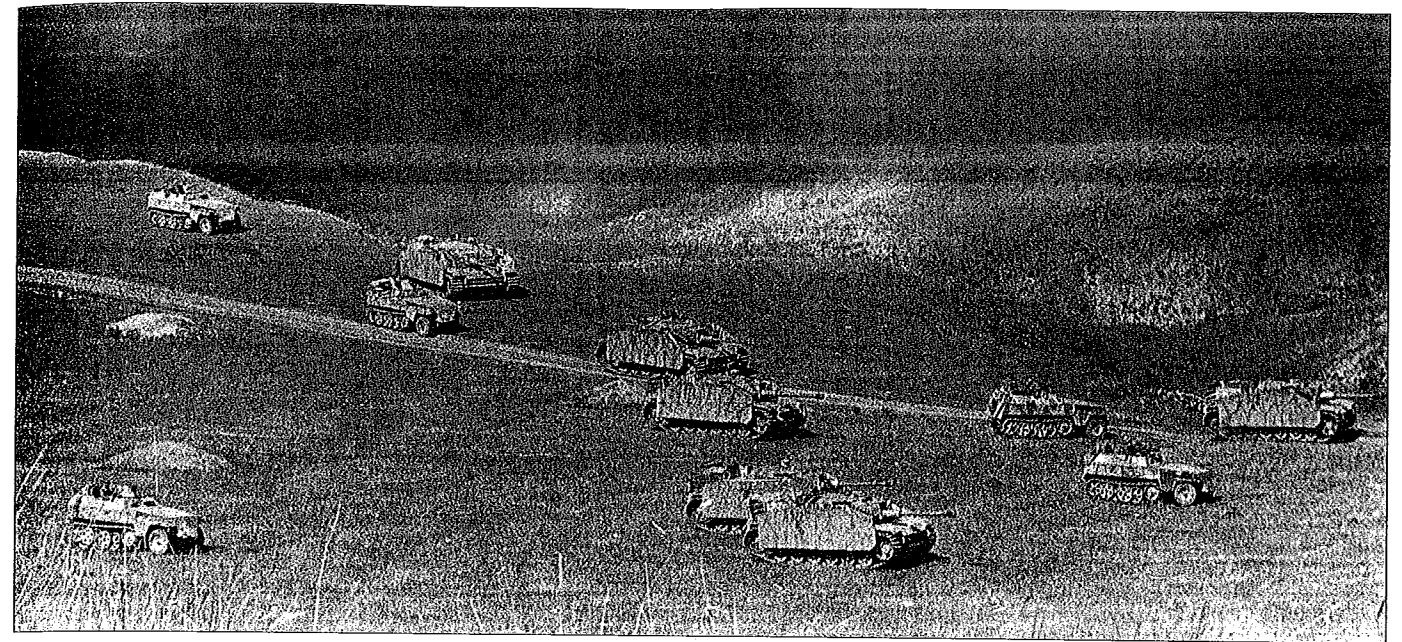
met és szovjet harckocsi és rohamlőveg csapat össze. A szovjetek különös figyelmet fordítanak a páncélelhárításra és a harckocsiakadályokra. A művelet során a németek 200, a szovjetek 2400 repülőgépet vetnek be.

JÚLIUS 6-9.

KELETI FRONT, UKRAJNA

A németek egyre több erősítést vetnek be Kurszknál, a Vörös Hadsereg azonban szilárdan tartja állásait. A mélységben kiépített szovjet védelem ellenáll a német támadásoknak, a nehéz páncéltörő ütegek összpontosított tüzet zúdítanak a német páncélosalakulatokra. A szovjetek gyorsan kivívják a légi fölényt, és vadászgépeik értékes harcászati támogatást nyújtanak a földi egységeknek. Mindez

▼ *A brit Királyi Haditengerészet katonákat szállít a partra, miközben a szövetséges egységek benyomultak Szicíliába.*

megakadályozza, hogy a németek áttörjék a szovjet védelmet.

JÚLIUS 7-13.

CSENDES-ÓCEÁN, PÁPUA ÚJ-GUINEA

Az ausztrál erők elfoglalják a Salamauától 16 km-re fekvő mumbói japán támpontot. Az amerikai és ausztrál erők folytatják a harcot, hogy kiűzzék a magaslatokra visszavonult japánokat is. Újabb szövetséges erősítések szállnak partra, céljuk Új-Guinea északkeleti részének felszabadítása.

JÚLIUS 9.

FÖLDKÖZI-TENGER, SZICÍLIA

Kaotikus amerikai és brit légideszant-támadásokkal kezdődik meg a Szicília elleni támadás. Korábban már előkészítő bombázásokat hajtottak végre Szardínia, Szicília és az olasz szárazföld ellen. Mussolini Szardínia elleni szövetséges támadásra számított. A műveletek fő célja a földközi-tengeri hajózási utak megtisztítása, a keleti fronton harcoló tengelyhatalmi erők egy részének lekötése

▲ *Német páncélozott csapatszállítók és rohamlővegek (figyeljük meg a páncélköténylemezeket) dühörögnek előre a kurszki csatában.*

és az Olaszországra gyakorolt nyomással az olasz kapituláció meggyorsítása.

JÚLIUS 10.

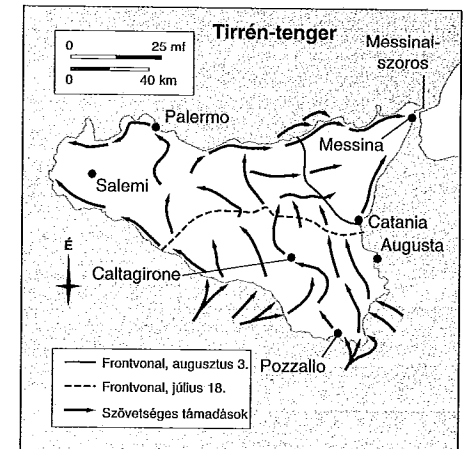
FÖLDKÖZI-TENGER, SZICÍLIA

2500 hajóból álló inváziós flotta szállítja Bernard Montgomery tábornok 8. hadseregét és George Patton tábornok 7. hadseregét Szicília déli partjaihoz. Az olaszok megdöbbennek, mivel a viharos időjárási körülmények között nem számítottak támadásra. Végül 160 000 szövetséges katona száll partra és indít támadást Guzzoni tábornok 6. hadserege (230 000 olasz és 40 000 német katona) ellen. A partraszállásokat új kételtű jármű (DUKW) segíti.

JÚLIUS 11-12.

FÖLDKÖZI-TENGER, SZICÍLIA

A német Hermann Göring páncélos hadosztály a Gela és Licata melletti partok-

▲ *A szövetségesek szicíliai partraszállása a történelem addigi legnagyobb tengerideszant-hadművelete. Az első támadás során hét hadosztályt, egy páncélosegységet, két kommandót és egy rohamdandárt tettek partra a hasonló erejű ellenséggel szemben.*

nál majdnem eléri az amerikai erőket, de végül az amerikai ejtőernyősök megállítják. Sir Harold Alexander tábornok, a hadművelet erőinek főparancsnoka azt tervezi, hogy a 8. hadsereg nyomul előre a keleti parthoz a kulcsfontosságú messinai és cataniai támaszpontok elfoglalására, miközben a kevésbé tapasztalt 7. hadsereg biztosítja a britek szárnyát és utóvédjét.

JÚLIUS 12-13.

KELETI FRONT, UKRAJNA

A kurszki csatában a szovjetek Proho-

rovkánál ellentámadást indítanak. Hatalmas páncélosütközet alakul ki. Von Manstein tábornagy 4. páncéloshad-serege 40 km-t nyomul előre, de 10 000 embert és 350 harckocsit veszít. Északon a szovjet Brjanszki és Nyugati frontok Orelnél offenzívát indítanak. Adolf Hitler 13-án leállítja a Citadella hadművele-

MEGHATÁROZÓ SZEMÉLYEK

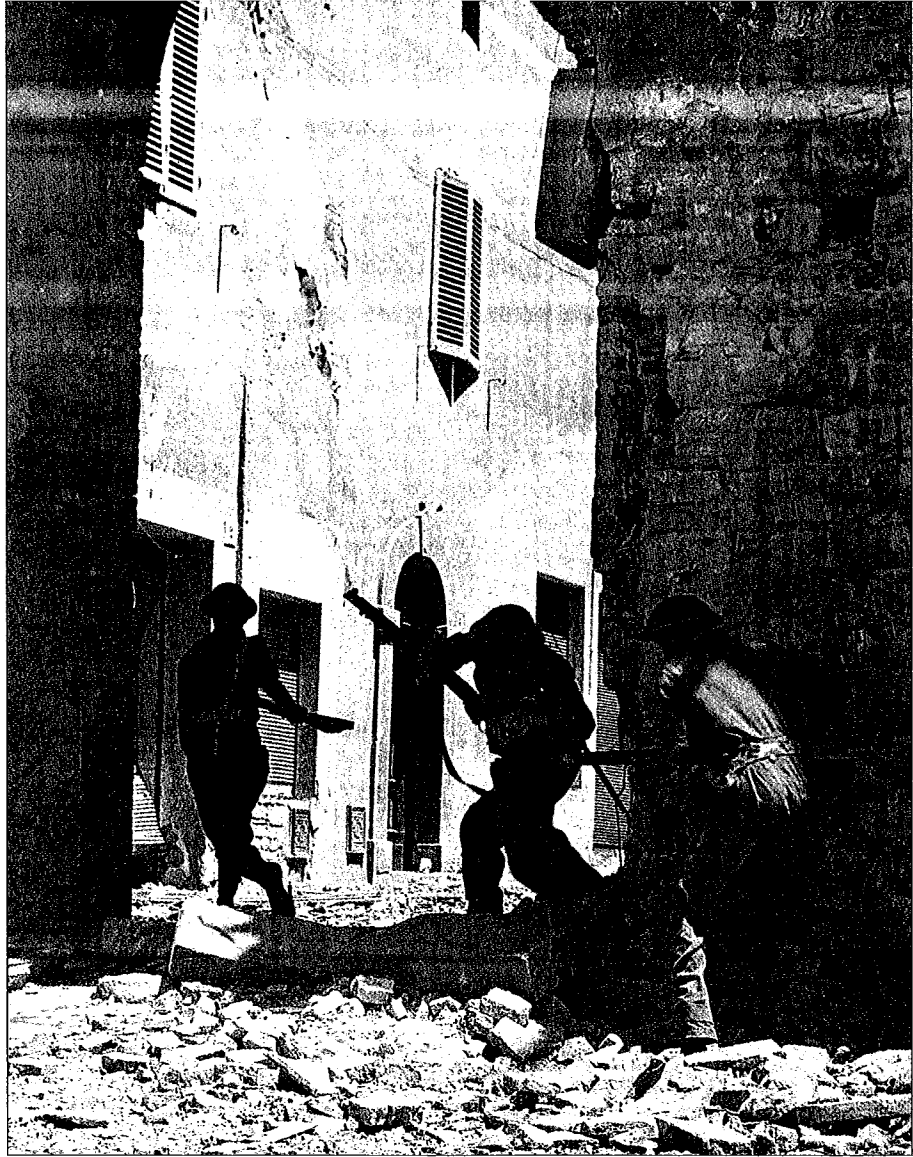
ERICH VON MANSTEIN TÁBORNAGY

Erich von Manstein (1887–1973) Gerd von Rundstedt tábornok vezérkari főnökeként teljesített szolgálatot 1939-ben, de le akarták fokozni, amikor bírálta a legfelsőbb hadvezetés által Franciaország 1940-es lerohanására kidolgozott terveket. Von Manstein meglepetésszerű támadást javasolt az Ardennekből, és amikor Hitler a terv mellé állt, Von Manstein csillaga is emelkedni kezdett. A franciaországi támadásban kimagaslóan vezényelt egy gyaloghadtestet, majd egy páncéloshadtest parancsnoka lett, amelyet ő vezetett harcba a Barbarossa-hadművelet megindításakor.

1941. szeptemberben kinevezték a keleti fronton harcoló 9. hadsereg parancsnokává. A Krím elfoglalásával kiemelkedő harctéri parancsnokként szerzett hírnevet, és 1942-ben kinevezték tábornaggá. 1943 februárjában a szovjetek számbeli fölénye miatt Harkov feladása mellett döntött, majd páncéloshadtestét ellentámadásra vezényelte a meggyengült ellenség ellen, amelynek ráadásul az utánpótlási vonalai is túlságosan megnyúltak, és ezzel a háború legragyogóbb ellentámadását végrehajtva visszafoglalta a várost.

A rugalmas védelem stratégiája mellett szállt síkra, és ezzel szembekerült Hitlerrel.

A hadászati kérdésekben szűklátókörű. Hitler a keleti fronton a területek mindenáron való megvédését erőltette, ezért a tábornagy terveit a német front cserbenhagyásaként értékelték. A hadászati nézeteltérések miatt Von Mansteint 1944-ben menesztették.

▲ A brit 8. hadsereg katonái a szicíliai Cataniában, 1943 júliusában. A fővárost, Palermót a hónap végére foglalták el.

tet. A keleti front utolsó nagy német támadása nagy veszteségekkel járó kudarcnak bizonyult: a németek elveszítettek több mint 550 harckocsit, 500 000 katonájuk elesett, megsebesült vagy fog-ságba esett. Mindez nagy csapást jelent Németország számára, nem utolsósorban azért, mert a harcokban odaveszett a gondosan egybegyűjtött hadászati páncélostartalékuk is.

TENGERI HÁBORÚ, CSENDES-ÓCEÁN
Az új-georgiai partok mellett, Kolombangaránál lezajlott csatában az Izaki tengernagy vezette japán hajóraj megtámad három amerikai könnyűcirkálót és tíz rombolót. A támadásban egy amerikai rombolót elsüllyesztenek, valamint egy új-zélandi és két amerikai cirkálót megrombolnak. A japánok egy cirkálót veszítenek.

JÚLIUS 15–23.

FÖLDKÖZI-TENGER, SZICÍLIA

Az amerikai 7. hadsereg nyugati irányba nyomul előre, hogy egy páncélostámadással elfoglalja a sziget fővárosát, Palermót.

JÚLIUS 17.

KELETI FRONT, UKRAJNA

A Kurszktól délre álló szovjet Voronye-zsi front és a Harkovtól nyugatra felvonuló Sztjeppi front üldözőbe veszi a rendezetlenül visszavonuló német erőket.

JÚLIUS 17–18.

FÖLDKÖZI-TENGER, SZICÍLIA

A brit 8. hadsereg északi irányban támadást indít a tengelyhatalmak cataniai erődtípményei ellen, de az Etna melletti sik-ságon a Hermann Göring páncéloshadosztály elszánt ellenállásába ütközik. A britek ezért úgy döntenek, hogy az Etna irányába továbbhaladva kikerülik Cataniát, miközben a nyugati parton az amerikai 7. hadsereg folytatja az előre-nyomulást Messina felé.

JÚLIUS 19.

POLITIKA, TENGYELHATALMAK

Benito Mussolini az észak-olaszországi Feltrében találkozik Adolf Hitlerrel. Az olasz diktátor nem tesz említést arról, hogy országa a háború befejezését sürgeti, sőt támogatja az Olaszország német katonai ellenőrzésére vonatkozó javaslatot. Az amerikai bombázók ugyanezen a napon végrehajtják az első nagyobb légitámadást Róma ellen.

JÚLIUS 23.

FÖLDKÖZI-TENGER, SZICÍLIA

Az amerikai 7. hadsereg bevonul Palermóba, valamint a nyugati parton fekvő Trapani és Marsala kikötővárosokba.

JÚLIUS 23–24.

KELETI FRONT, UKRAJNA

A német hadseregek visszavonulnak a kurszki Citadella hadművelet megindításakor elfoglalt vonalaikhoz.

JÚLIUS 23–30.

FÖLDKÖZI-TENGER, SZICÍLIA

A szövetségesek Messina irányába nyomulnak előre. A németek elszántan védik a szicíliai hídfőt és a Catania környéki repülőtereket. Az amerikai erők a nyugati parton és a 120. számú főúton nyomulnak előre.

JÚLIUS 24.

POLITIKA, OLASZORSZÁG

1939 óta első alkalommal ül össze a legfontosabb alkotmányos kormányzati testület, a fasiszta nagytanács. A korábbi igazságügyminiszter, Dino Grandi azt javasolja, hogy a legfelsőbb katonai irányító jogkört vegyék el Mussolinitól, és ruházzák át a királyra. Előterjesztését elfogadják.

JÚLIUS 24. –

AUGUSZTUS 2.

LÉGI HÁBORÚ, NÉMETORSZÁG

A britek nagy erejű légitámadások sorát hajtják végre Hamburg ellen. A támadások négy éjszakán át, augusztus 2-ig tartanak. A bombázók a német lokátorok megzavarására alumínium dipólcsíkokat dobnak le (ez volt a Window, vagyis „ablak” rendszer). A támadásokban 50 000 ember életét veszti és 800 000 válik hajléktalanná. A 27/28-i támadás tűzvihart gerjeszt, mely még a környező területekről is elszívja az oxigént. Mindez „hurri-

kánhatást” idéz elő, ami tovább táplálja a gyorsan terjedő lángokat.

JÚLIUS 25.

POLITIKA, OLASZORSZÁG

Az olasz király megfosztja Mussolinit miniszterelnöki tisztségétől. Mussolinit letartóztatják, és Pietro Badoglio marsall vezetésével új kormány alakul – igaz, csak hat hétig. A kormány ígéretet tesz a harc folytatására, és ezzel eltéríti a németeket az ország teljes megszállásától. Badoglio abban reménykedik, hogy a szövetségesek partra szállnak, és gyorsan elfoglalják Olaszország nagy részét, ezért megtiltja az északi harcokat.

JÚLIUS 26.

KELETI FRONT, UKRAJNA

A német főparancsnokság elrendeli, hogy az Orel környéki erők vonuljanak vissza a Brjanszktól keletre húzódó Hagen-vonalba.

AUGUSZTUS 1.

LÉGI HÁBORÚ, ROMÁNIA

Egy 178 bombázóból álló amerikai erő 1500 km-t repül Líbiából, hogy támadást

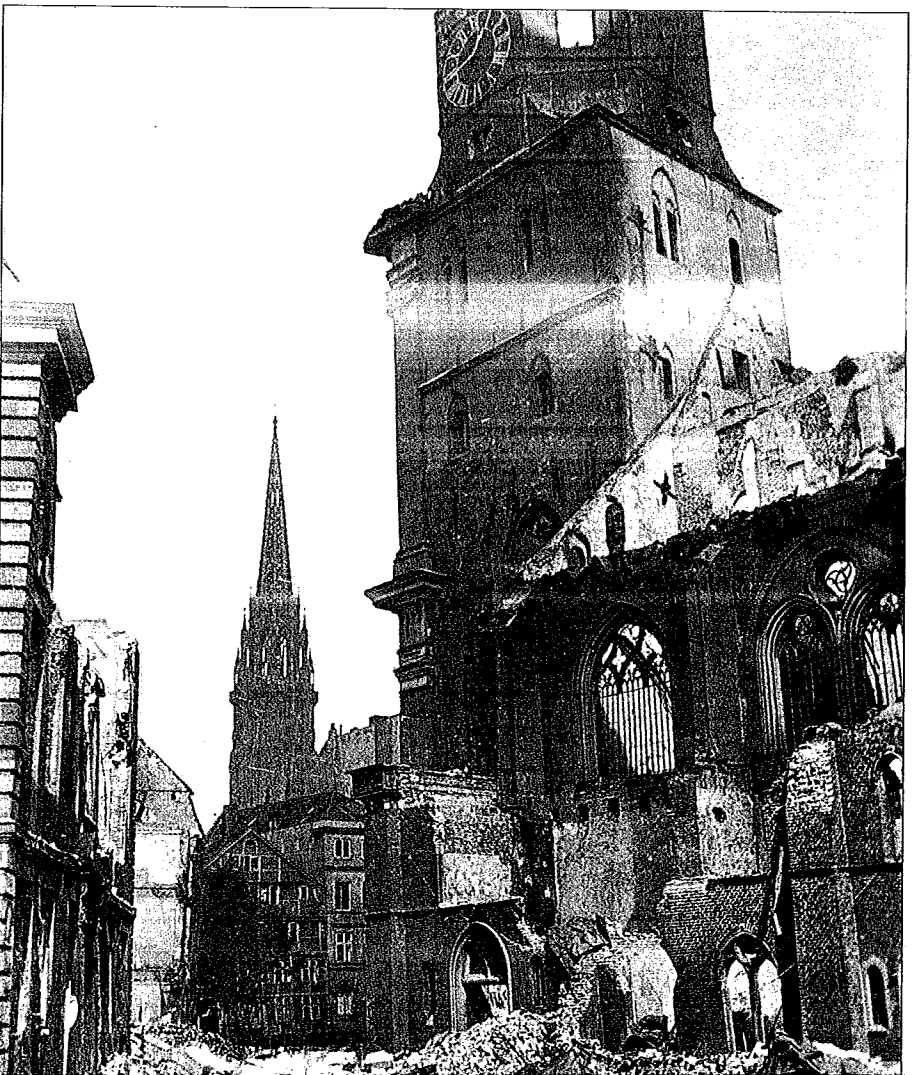
hajtson végre a tengelyhatalmak utánpótlásában kulcsszerepet játszó ploiești olajmezők ellen. Az amerikaiak az alacsony magasságban végrehajtott támadás során a heves légvédelmi tűz miatt 54 repülőgépet veszítenek. Az olajmezőkben csak felszínes károkat okoznak, de tovább növelik Hitler félelmeit, aki sebezhetőnek tartja a térséget légi és szárazföldi támadásokkal szemben.

AUGUSZTUS 2.

KELETI FRONT, UKRAJNA

Adolf Hitler parancsot ad Erich von Manstein tábornagnak a Harkov körüli vonal védelmére. Hitler mindenáron meg akarja akadályozni, hogy a szovjetek nyári támadása még nyugatabbra nyomja a frontvonalat. A térséget védő német erők azonban nem rendelkeznek elegendő katonával, harckocsival és tüzérséggel a szovjetek hosszabb feltartóztatására.

▼ *Hamburg a szövetségesek bombázásai után. A bombák és a tűzviharok 50 000 embert öltek meg.*

AUGUSZTUS 3.**POLITIKA, OLASZORSZÁG**

Az olasz rezsim béketapogatózásokba kezd a szövetségeseknél. A szövetségesek fegyverszüneti feltételei a következők: a flotta átadása; a szövetségesek minden olasz területet igénybe vehetnek hadműveleteikhez; az olaszok szabadon bocsátják a szövetséges hadifoglyokat és nem adják őket a németek kezére; és végül a teljes légi és szárazföldi haderő lefegyverzése.

AUGUSZTUS 3-16.**FÖLDKÖZI-TENGER, SZICÍLIA**

Az olasz erők visszavonulnak Szicília-ból. Catania 5-én megadja magát a briteknek.

AUGUSZTUS 4-11.**KELETI FRONT, UKRAJNA**

A Vörös Hadsereg egységei 5-én visszafoglalják Orelt és Belgorodot. A Voronyezsi és a Sztjeppi front egyre jobban megközelíti Harkovot.

AUGUSZTUS 5-22.**CSENDES-ÓCEÁN, SALAMON-SZIGETEK**

Az amerikai erők Új-Georgia szigetén visszafoglalják a fontos Munda repülőteret. A sziget japán védelme szétesik, a védők nem kapnak erősítést. A katonákat a sziget északi részéről 22-én a szomszédos Kolombangarára evakuálják.

AUGUSZTUS 6.**FÖLDKÖZI-TENGER, OLASZORSZÁG**

Megérkeznek Olaszországba a német erősítések. Hitleről négy műveletre kaptak parancsot: szabadítsák ki az új kormány által bebörtönzött Mussolinét, építsenek ki egy erős védelmi vonalat, állítsák vissza a fasiszta rendszert és szerezék meg az olasz flottát. Hitler Olaszország minél nagyobb részét el akarja foglalni, hogy egyfajta védőbástyaként felhasználja a háború távoltartására Németországtól.

AUGUSZTUS 6-7.**TENGERI HÁBORÚ, CSENDES-ÓCEÁN**

A Vela-öböl csatájában az új-georgiai Kolombangarára katonákat és utánpótlást szállító négy japán romboló éjszaka csap össze hat amerikai rombolóval. Az amerikaiak torpedóval három japán rombolót elsüllyesztenek, 1210 japán veszt életét. Az amerikai hajók nem szenvednek károkat.

AUGUSZTUS 8-17.**FÖLDKÖZI-TENGER, SZICÍLIA**

A part mentén előretörő amerikai erők támogatására San Stefanótól keletre újabb partraszállást hajtanak végre. A brit, kanadai és marokkói szabad francia csapatok elkeseredett harcot vívnak az Etnától délnyugatra. az elszánt német védelem leküzdésére. A németek végül 11-én

▼ **Amerikai bombázók úton a ploiești román olajmezők felé augusztus elején.**

▲ **A quebeci konferencia, ahol megegyeztek az 1944 közepén Északnyugat-Európában végrehajtandó partraszállásról.**

megkezdik a visszavonulást, és 100 000 tengelyhatalmi katonát evakuálnak az amerikaiak 17-i messinai bevonulása előtt.

A hadjáratban 10 000 német elesett vagy fogságba esett. Az olaszok 132 000 embert vesztek, ezek többsége hadifogságba esett. A brit és amerikai erőknel 7000 katona esett el, 15 000 pedig megsebesült. Szicília elfoglalása után a szövetségesek már rendelkeznek egy „ugródeszkával” az olaszországi invázióhoz.

AUGUSZTUS 13-24.**POLITIKA, SZÖVETSÉGESEK**

Winston Churchill brit miniszterelnök és Franklin D. Roosevelttel amerikai elnök is részt vesz Kanadában az első quebeci konferencián. Nagy-Britannia újra megerősíti az

Egyesült Államok uralmát a csendes-óceáni hadszíntér felett, ahol az utóbbi egyre nagyobb támadásokat indít. Újabb csindit hadműveleteket javasolnak Burmában, és folytatják a kínai Csang Kajsek támogatását. Lord Louis Mountbatten altengernagyot nevezik ki a délkelet-ázsiai parancsnokság élére.

Fokozzák az olaszországi harcokat, hogy teljessé tegyék Mussolini bukását. Az 1944. május 1-jére tervezett *Overlord* hadművelet, vagyis a La Manche csatornai átkelés végrehajtására Sir Frederick Morgan brit tábornok terveit fogadják el. Nagy-Britanniában mesterséges úszó kikötőket (Mulberry Harbor) készítenek, majd ezeket a francia partokhoz vontatják. Az invázió főparancsnoka egy amerikai főtiszt lesz.

AUGUSZTUS 15.**CSENDES-ÓCEÁN, ALEUT-SZIGETEK**

Amerikai és kanadai erők szállnak partra a Kiska-szigeten. Csak ekkor derül fény arra, hogy a japán helyőrséget már evakuálták.

AUGUSZTUS 17-18.**LÉGI HÁBORÚ, NÉMETORSZÁG**

597 brit bombázó támadja a balti-tengeri Peenemündében működő német rakétakísérleti központot. A központ egy távirányítású, lüktető tolósugár-hajtású „repülőbomba” (V-1-es) és egy gyorsabb, folyékony hajtóanyagú modell (V-2-es) fejlesztésén dolgozik, amelyek elrettentő fegyverekként alááshatnák az ellenséges lakosság morálját. A támadás megöl 732 embert, és hátráltatja a V-2-es fejlesztését. A britek 40 repülőgépet vesztenek. A schweinfurti és a regensburgi golyóscsapágygyárakat 230 amerikai bombázó támadja. Az amerikaiak elvesztik a repülőgépek 20%-át.

AUGUSZTUS 19.**CSENDES-ÓCEÁN, PÁPUA ÚJ-GUINEA**

A szövetségesek elfoglalják a Mount Tambu-i japán erődöt. A japán csapatokat beszorítják Salamua és a Francisco folyó közé.

AUGUSZTUS 22-23.**KELETI FRONT, UKRAJNA**

A Vörös Hadsereg visszafoglalja Harkovot. A szovjetek ekkor már komoly fenyegetést jelentenek az ukrainai német front déli szakaszára, és felkészültek az előretörésre a Dnyeperhez.

A kurszki, orel-i és harkovi győzelmek során a Vörös Hadsereg elszánt védekezéssel kifárasztotta az ellenséges erőket, majd döntő ellentámadásokat indított.

AUGUSZTUS 26.**KELETI FRONT, UKRAJNA**

A szovjetek újabb offenzívát indítanak, céljuk Kelet-Ukrajna visszafoglalása és a dnyeperi átkelés. A folyó kulcsszerepet játszik a szovjet előretörés megállítására kiépített német védelmi vonalakban.

AUGUSZTUS 28.**POLITIKA, DÁNIA**

Lemond a dán kormány, miután elutasította a németek által követelt megtorlásokat a „szabotőrök” ellen. A dán hatóságok igyekeztek kerülni az együttműködést a németekkel. 29-én bevezetik a statáriumot és lefegyverzik a dán hadsereget, a dánok azonban számos hadihajójukat elstílyesztk, vagy Svédországba menekítik.

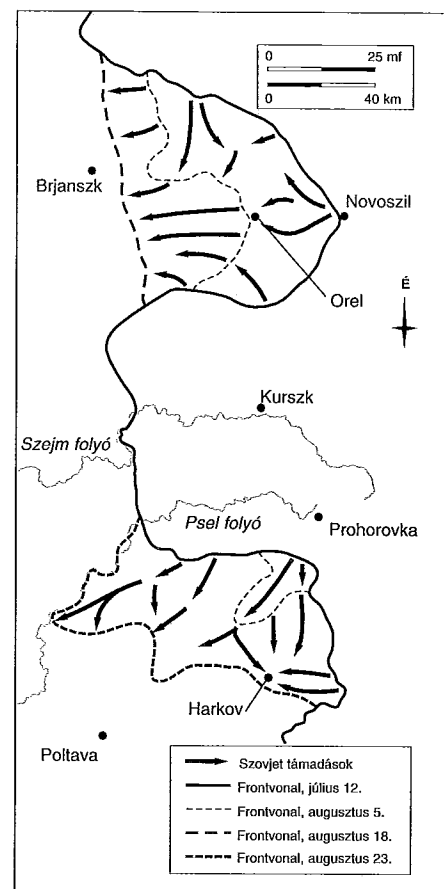
SEPTEMBER 3.**FÖLDKÖZI-TENGER, OLASZORSZÁG**

Bernard Montgomery tábornok 8. hadserege Szicíliából átkelve elfoglal egy calabiai hídfőállást. A britek nem ütköznek komolyabb ellenállásba, mivel a dél-olaszországi német erők parancsot kaptak a visszavonulásra.

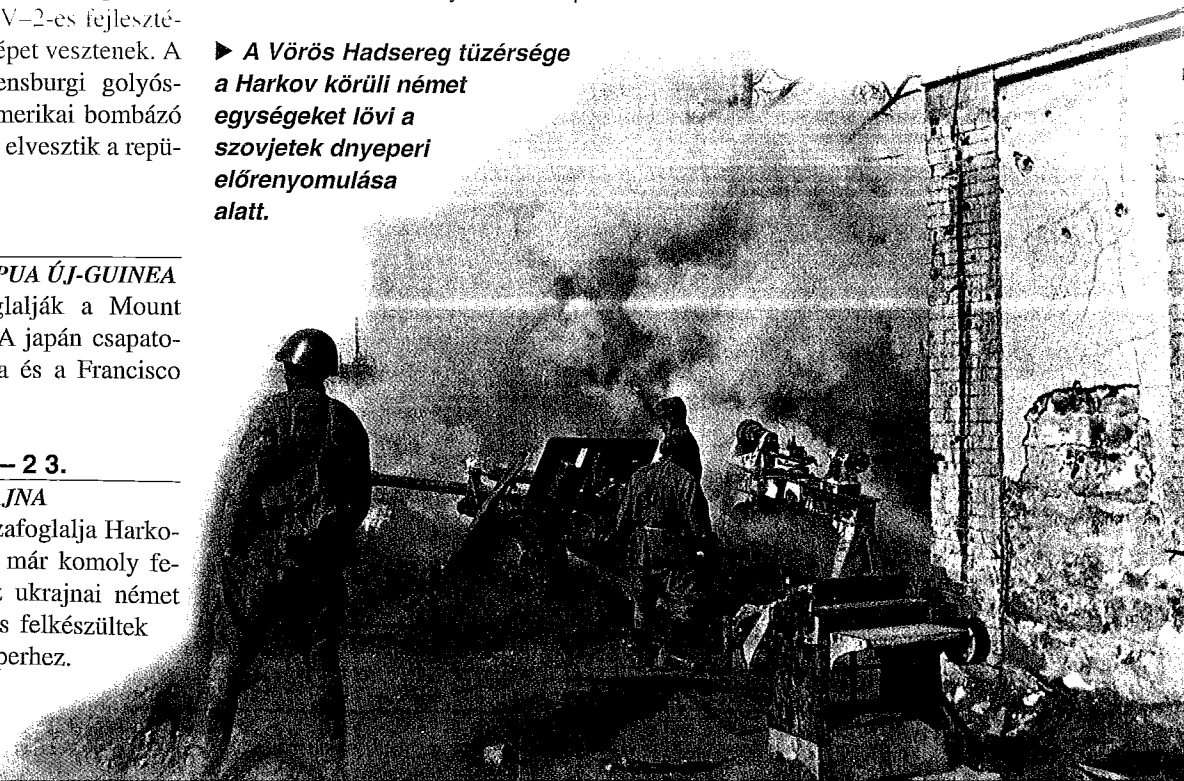
SEPTEMBER 4-5.**CSENDES-ÓCEÁN, PÁPUA ÚJ-GUINEA**

A szövetségesek nagy támadást indítanak a lae-i létesítmények és a repülőtér

► **A Vörös Hadsereg tüzérsége a Harkov körüli német egységeket lövi a szovjetek dnyeperi előrenyomulása alatt.**

▲ **A Vörös Hadsereg a német Citadella hadművelet összeomlása után gyorsan visszafoglalta Harkovot.**

HADÁSZAT ÉS HARCÁSZAT

A HADÁSZATI BOMBÁZÁS

A hadászati bombázást, vagyis a bombázóflották bevetésével az ellenség ipari központjai és lakossága ellen végrehajtott légi hadműveleteket háború előtti szószólói a győzelemhez vezető útnak tartották. Míután azonban 1940-ben Németország végrehajtotta az első nagy légitámadásokat Nagy-Britannia ellen, nyilvánvalóvá váltak a korlátai is.

A támadások ugyan nagy pusztítást okoztak, de nem bénították meg a gazdaságot és nem ásták alá a morált; éppen ellenkezőleg, a támadások növelték a lakosság elszántságát. A Németország elleni szövetséges légitámadások hasonló eredménnyel jártak, különösen azt követően, hogy a nagy kockázattal és magas veszteségekkel járó nappali bombázások helyett kénytelenek voltak éjszaka támadni. A britek áttértek a szőnyegbombázásra, amivel széles térségekben lerombolták a gyárakat és a lakóépületeket.

Az amerikai bombázók 1942-ben indították meg európai támadásaikat. A személyzeteket elsősorban nappali, nagy magasságból végrehajtott célzott bombázásokra képezték ki. Hamarosan ráébredtek, hogy az ellenséges vadászgépek és a rossz időjárási körülmények rontják a támadásaik hatékonyságát. A vadászgépek, a légvédelmi tüzérség és a lokátor kockázatosá tették a bombázásokat. A szövetségesek műszaki fejlesztésekkel javították a navigációt és a célzási pontosságot. Növelték a bombázók önvédelmi tüzerejét és a vadászkiérletet. A bombázók ennek ellenére gyakran szenvedtek súlyos veszteségeket, és a harcokban a brit bombázóparancsnokság 55 573 hajózája, valamint az amerikai 8. hadsereg Nagy-Britanniában állomásozó légierejének 43 742 hajózája vesztette életét.

Miközben a német olajipar és szállítási rendszer bombázása kulcsszerepet játszott a háború végén, a bombázók – a háború előtti jóslatokat megcáfolva – soha nem voltak képesek önmagukban legyőzni az ellenséget (a német ipari termelés a szövetségesek bombázóoffenzívája alatt tovább nőtt).

A japán elleni légitámadások 1944-ben kezdődtek. A 65 város ellen végrehajtott támadások megrendítették ugyan az egyébként is ingatólag gazdaságot, de az ország csak az 1945-ös atomtámadások után kapitulált. A korábbi légitámadások nem kényszerítették megadásra Japánt, de így is ezreket öltek meg és városokat égettek porig.

A támadások bizonytalan hatása egy nép gazdaságára és moráljára, valamint a civilek halálával kapcsolatos erkölcsi megfontolások számos kérdést vetettek fel ezzel a hadászati eljárással szemben.

elfoglalására. 4-én Lae-től 30 km-re keletre partraszállást hajtanak végre. 5-én amerikai ejtőernyősöket vetnek be Nadzebnél, és megkezdik a Markham folyó völgyének elfoglalását.

SZEPTEMBER 8.

POLITIKA, OLASZORSZÁG

A szövetségesek hivatalosan is bejelentik Olaszország fegyverletételét. A németek megszállják az ország északi részét és elfoglalják a tengerparti védelmi állásokat, hogy megakadályozzák egy nagyobb szövetséges inváziót. Lefegyverzik az olasz szárazföldi hadsereg egységeit, de 24 olasz hadihajó Máltára menekül.

SZEPTEMBER 9.

FÖLDKÖZI-TENGER, OLASZORSZÁG

A Mark Clark altábornagy vezette amerikai 5. hadsereg a brit X. hadtesttel együtt partra száll a Salernói-öbölben.

SZEPTEMBER 10–11.

FÖLDKÖZI-TENGER, SZARDÍNIA/KORZIKA

A 25 000 fős szardíniai német helyőrség Korzika érintésével Olaszországba vonul vissza. Algériából 7000 fős francia–amerikai erő kel útra, hogy október elején felszabadítsa Korzikát.

SZEPTEMBER 11–15.

CSENDES-ÓCEÁN, PÁPUA ÚJ-GUINEA

A szövetségesek 11-én elfoglalják Salamuát, majd négy nappal később Lae-t is, ezzel megfosztják a japánokat egy-egy kulcsfontosságú kikötőtől és repülőtértől. Ekkor már csak a Finschhafen-erődöt védő japánok maradnak a szigeten. A szövetségeseknek mindenképpen el kell foglalniuk az erődöt, ami a következő célpontot jelentő Új-Britanniába vezető tengeri útvonalak menti félszigetet védi.

SZEPTEMBER 12.

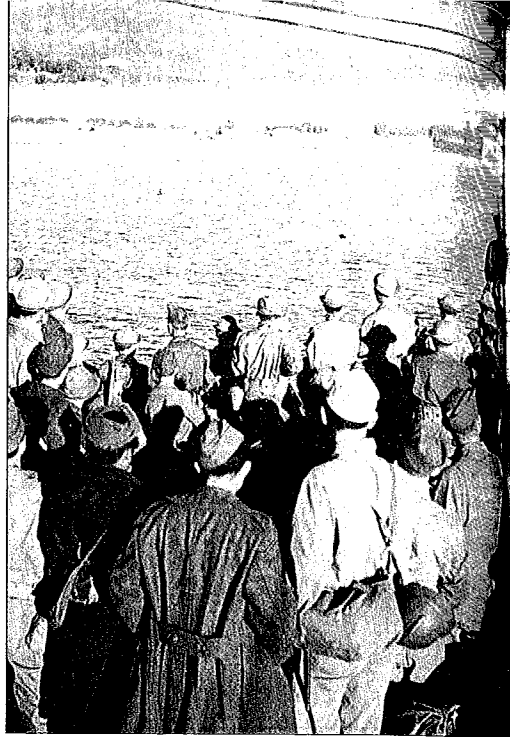
POLITIKA, OLASZORSZÁG

Az Otto Skorzeny SS-alezredes vezette német ejtőernyősök kiszabadítják az Abruzzi-hegyekben, a Gran Sassón fogva tartott Mussolinit. A Duce ettől fogva a németek bábja.

SZEPTEMBER 12–18.

FÖLDKÖZI-TENGER, OLASZORSZÁG

A németek heves ellentámadást indítanak Salernónál, ami végveszélybe sodorja a szövetséges hídfőt. Az ostrom alá vett szövetséges egységeket csak a nagy

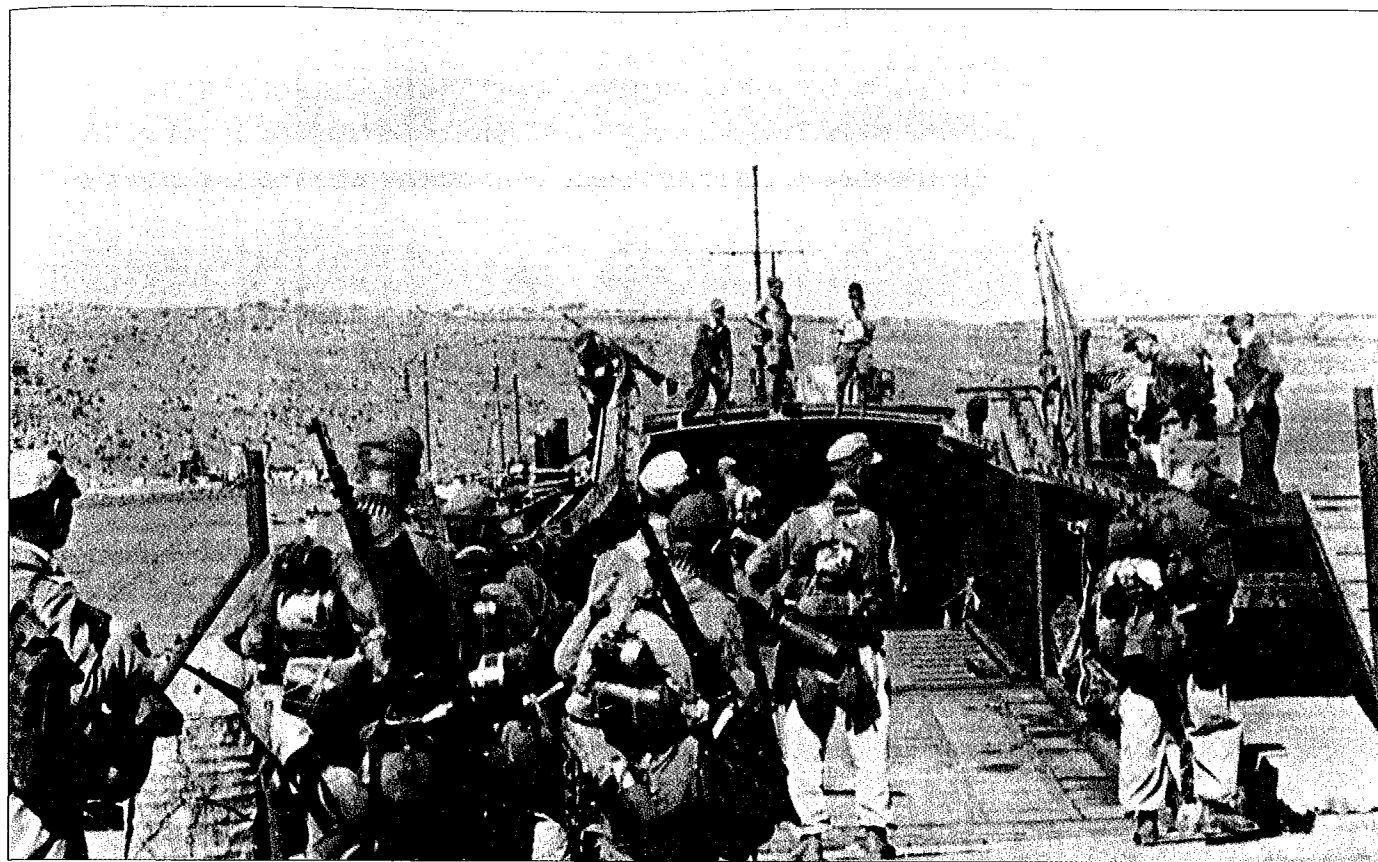
▲ A szövetséges csapatszallító hajón érkező szabad francia katonák megpillantják Korzika partjait.

erejű légi és tüzérségi támogatás menti meg.

SZEPTEMBER 15.

FÖLDKÖZI-TENGER, ÉGEI-TENGER

Brit erők szállnak partra a Dodekániszoszhoz tartozó Kósz szigetén. A Törökországtól délnyugatra elhelyezkedő szigetcsoport támadási kiindulópontot jelent Délkelet-Európába, továbbá kiváló támaszpont a német hadtápvonalak és a romániai olajmezők elleni légitámadásokhoz. Egy itt elért győzelem egyúttal Törökországot is a szövetségesek mellé állíthatja, mivel megszünteti a Rodoszról

indított német légitámadások veszélyét. Kósz ugródeszkát jelent a Rodosz elleni támadáshoz. Szeptember végére a britek kapcsolatba lépnek a környező szigetek együttműködésre hajlandó olasz helyőrségeivel.

▼ Diadalittas német ejtőernyősök, miután kiszabadították Mussolinit a Gran Sassó-i hotelből.

SZEPTEMBER 17.

KELETI FRONT, SZOVJETUNIO

A Vörös Hadsereg visszafoglalja Brjanszkot.

SZEPTEMBER 19–23.

TENGERI HÁBORÚ, ATLANTI-ÓCEÁN

Az elektronikus lehallgatóberendezésekkel, továbbfejlesztett légvédelmi ágyúkkal és akusztikus torpedókkal felfegyverzett német tengeralattjárók újabb műveleteket indítanak a szövetséges konvojok ellen. 20 tengeralattjáró szeptember 18–23. között mind hadi-, mind kereskedelmi hajókban súlyos veszteségeket okoz az ON-202 és ONS-28 jelű konvojoknak.

SZEPTEMBER 21.

TENGERI HÁBORÚ, TÁVOL-KELET

A szingapúri kikötőben kenukon behatoló ausztrál kommandósok elsüllyesztenek két japán szállítóhajót.

SZEPTEMBER 22.

KELETI FRONT, KRÍM

A szovjet 13. hadsereg Kijevtől délre átkel a Dnyeperen, és hídfőt létesít, melyet fokozatosan kiszélesít.

CSENDES-ÓCEÁN, PÁPUA ÚJ-GUINEA

A szövetségesek szárazföldi és tengeri-

▲ A brit partraszállás után a Dodikániszoszra tartó német katonák.

deszant-támadásokat indítanak a Huon-félsziget japán védői ellen.

TENGERI HÁBORÚ, ÉSZAKI-JEGES-TENGER

Brit zseb-tengeralattjárók támadást indítanak a norvégiai Alten-fjordban horgonyzó német hadihajók ellen, és mozgásképtelenné teszik a *Tirpitz* csatahajót. A támadás időpontjában azonban a *Scharnhorst* csatacirkáló a nyílt tengeren hajózik, és a tengeralattjárók a *Lützow* zsebcsatahajót sem találják meg. A *Tirpitz* elleni támadást végrehajtó három zseb-tengeralattjárót elsüllyesztenek.

SZEPTEMBER 22–23.

FÖLDKÖZI-TENGER, OLASZORSZÁG

A 8. hadsereg 78. hadosztálya partra száll Bariban. A brit erők ezt követően Foggia irányába nyomulnak előre, és öt nappal később elfoglalják az értékes repülőteret.

SZEPTEMBER 23.

POLITIKA, OLASZORSZÁG

Benito Mussolini kikiáltja az északkelet-olaszországi fasiszta köztársaságot. A „köztársaság” északi területeit a németek ellenőrzik.

SZEPTEMBER 25.**KELETI FRONT, SZOVJETUNIO**

A szovjetek folytatják a támadást és visszafoglalják Szmolenszket. A német Közép hadseregcsoport rendezetlenül vonul vissza.

OKTÓBER 1–8.**FÖLDKÖZI-TENGER, OLASZORSZÁG**

A britek 1-jén bevonulnak Nápolyba. Az amerikai 5. hadsereg folytatja az előrenyomulást északra, de 8-án a Volturno folyónál megállásra kényszerül, mivel a visszavonuló németek az összes hidat felrobbantották.

OKTÓBER 2–11.**FÖLDKÖZI-TENGER, OLASZORSZÁG**

2-án brit kommandósokat dobnak le Termoli mellett, ahová a következő éjszakán megérkezik egy brit dandár is. A németek ellentámadása nem jár sikerrel, a britek 11-én elfoglalják a várost.

OKTÓBER 3–4.**FÖLDKÖZI-TENGER, ÉGEI-TENGER**

A németek 1200 ejtőernyőssel visszafoglalják Kószot. 900 szövetséges és 300

olasz katona esik fogságba. A németek 90 olasz tisztet agyonlőnek, amiért korábbi szövetségeseik ellen harcoltak.

OKTÓBER 6.**FÖLDKÖZI-TENGER, ÉGEI-TENGER**

Két brit cirkáló és két romboló megtámad egy Léroszba tartó német konvojt, és elsüllyeszt hét szállító- és egy kísérőhajót. A brit hajók nagy kockázatot vállalnak, légi fedezet nélkül támogatják a léroszi brit egységeket.

OKTÓBER 9.**KELETI FRONT, KAUKÁZUS**

A Vörös Hadsereg eléri a Kercsi-szorost, és ezzel befejezi az észak-kaukázusi térség felszabadítását.

OKTÓBER 10–23.**KELETI FRONT, UKRAJNA**

A Vörös Hadsereg nagy erővel folytatja a dnyeperi hídfő kiszélesítését és heves

▼ *Német tengerész a talpon maradásért küzd egy német tengeralattjáró fedélzetén, egy atlanti-óceáni bevetés alatt.*

harcok után megsemmisíti a zaporozsjei és melitopoli német állásokat.

OKTÓBER 12–22.**FÖLDKÖZI-TENGER, OLASZORSZÁG**

Az amerikai erők a romló időjárás miatt lassan kelnek át a Volturno folyón, és nehezen haladnak előre a hegyvidéki terepen. A brit 8. hadsereg 22-én megkezdte az átkelést a Trigno folyón. Albert Kesselring tábornagy, aki szeptember óta az olaszországi német erők főparancsnoka, erős védelmi vonalat épített ki a Garigliano és a Sangro folyók mentén: a Gusztáv-vonalat.

OKTÓBER 13.**POLITIKA, OLASZORSZÁG**

Pietro Badoglio marsall dél-olaszországi kormánya hadat üzen Németországnak.

OKTÓBER 14.**LÉGI HÁBORÚ, NÉMETORSZÁG**

291 amerikai B-17-es Flying Fortress bombázó újabb támadást hajt végre a schweinfurti golyóscsapágyüzem ellen. A támadás után az amerikai 8. hadsereg légierije a súlyos veszteségek miatt felfüggeszti a kísérőfedezet nélküli nappali támadásokat. A nappali bevetésekre induló bombázókat ezt követően nagy hatósugarú vadászgépek kísérik.

OKTÓBER 19.**POLITIKA, SZÖVETSÉGESEK**

A nagyobb szövetséges országok képviselőinek részvételével rendezik meg a második moszkvai konferen-

▲ *Lefegyverzett olasz katonák egy bozzanói internálótáborban, miután a németek szeptemberben megszállták az országot.*

ciát. Megegyeznek a háború utáni Kína védelméről, a háborús bűnösök megbüntetéséről, valamint Olaszország és Európa jövőjével foglalkozó tanácsadó testületek felállításáról.

OKTÓBER 21.**POLITIKA, NAGY-BRITANNIA**

John Cunningham tengernagyot nevezik ki a földközi-tengeri brit haditengerészeti erők főparancsnokává, miután Andrew Cunningham tengernagy az Admirális első lordja (tengerészeti miniszter) lett.

▲ *Szeptember 22-én brit tengeralattjárók támadták meg a német Tirpitz csatahajót.*

▼ *A britek aknavetővel lövik a német állásokat Nápolytól északra, az október elején vívott harcokban.*

OKTÓBER 25. TÁVOL-KELET, BURMA

A szövetséges hadifoglyok és a bennszü-
lött kényszermunkások befejezik a Bur-
ma-Sziám vasútvonal építését. A japá-
nok által épített pályafektetése a sű-
rű őserdőben nagy emberáldozatokat kö-
vetel. Az építkezésen dolgozó 61 000
szövetséges hadifogoly ötöde veszítette
életét a balesetek, a bántalmazások, a jár-
ványok és az éhezés miatt. Ez a japánok
legnagyobb építkezése Ázsiában. A ja-
pán rabtartók könnyen viseltetnek fog-
lyaik szenvedései iránt.

OKTÓBER 27-28. CSENDES-ÓCEÁN, SALAMON-SZIGETEK

Az amerikai és új-zélandi erők partra
szállnak a Treasury-szigeteken és Choi-

seul szigetén. Ezek azonban csak megté-
vesztő támadások, amikkel a Bougainville
elleni főttámadásról akarják elterelni
a figyelmet. Sikerül is az amerikai part-
raszállítás nyugatabbra fekvő helyszíne
helyett a Shortland-szigetekre, valamint
a Bougainville-től délre kiépített támasz-
pontokra terelni a figyelmet.

OKTÓBER 30. KELETI FRONT, UKRAJNA

A szovjet egységek elérik a Krím-félsz-
iget északi részét, és teljesen megtisztít-
ják a németektől a Dnyeper bal partját.

► **Amerikai katonák pózolnak a
fényképezőgép előtt egy elfoglalt
Salamon-szigeteki japán
harcállásponton.**

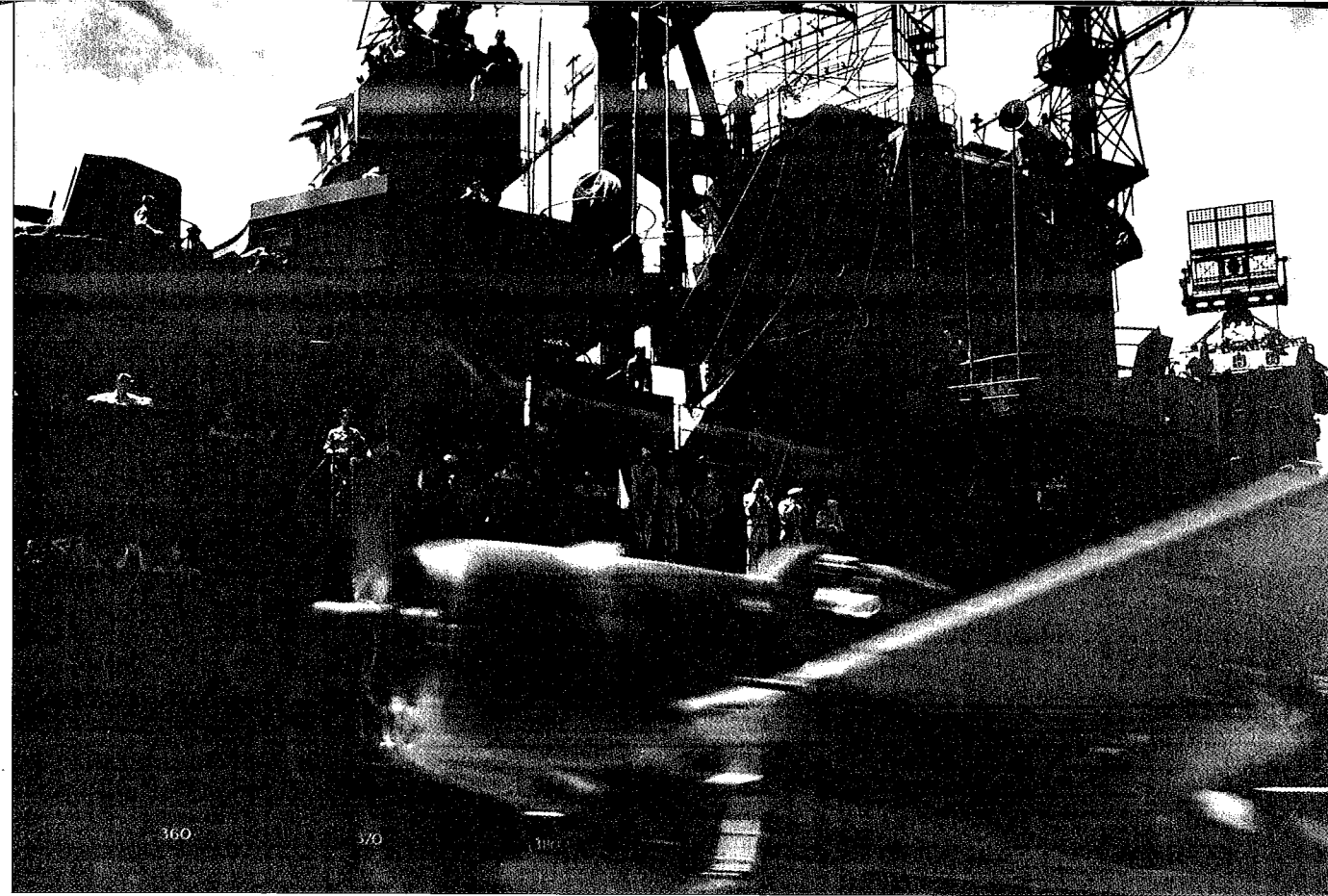
◄ **Japán légvédelmi tüérek lesnek
ellenséges repülőgépekre az amerikai
erők Salamon-szigeteki támadása
után.**

NOVEMBER 1. CSENDES-ÓCEÁN, SALAMON-SZIGETEK

Amerikai erők szállnak partra a hadjárat
végső célján, Bougainville szigetén. A
sziget hadászati jelentősége az, hogy re-
pülőtereiről a szövetségesek már a
rabauli japán támaszpontot támadhatják.
A szigetet 40 000 katona és 20 000 ten-
gerész védi. Ezek többsége a sziget déli
részén foglal el állásokat, az amerikaiak
azonban nyugatabbra, az Augusztus csá-
szár-öbölben szállnak partra, ahol
gyengébb erők állomásoznak.

NOVEMBER 1-2. TENGERI HÁBORÚ, CSENDES-ÓCEÁN

Egy - három nehéz- és egy könnyűcirká-
lóból, valamint hat rombolóból álló - ja-
pán hajóegység megkísérli szétszórni a
bougainville-i Augusztus császár-öböl-
ben partra szálló erőket. A lokátor hiánya
és a túlbonyolított manőverek lehetővé
teszik az amerikai 39. csapásmérő köte-
lék számára, hogy elsüllyesszenek egy
könnyűcirkálót és egy rombolót, vala-
mint megrongáljanak két nehéz- és egy
rombolót. A 39. csapásmérő köte-
lék 12 hajójából a japánok mindössze
egyben tesznek kárt.

NOVEMBER 5-11. TENGERI HÁBORÚ, CSENDES-ÓCEÁN

A Frederick C. Sherman ellentengernagy
vezette amerikai 38. csapásmérő kötelék
- benne a *Saratoga* nehéz és a *Princeton*
könnyű rtz-hordozó - támadást indít
Rabaul ellen. A rajtaütésszerű támadás
során a 97 amerikai repülőgép megron-
gálja a Takeo Kurita japán altengernagy

vezette japán haditengerészeti erők nyolc
cirkálóját és rombolóját. A második tá-
madásban a *Bunker Hill* és az *Essex* ne-
héz, valamint az *Independence* könnyű
repülőgép-hordozókról indított 183 repü-
lőgép mér csapást Rabaulra. Elsüllyesz-
tenek egy könnyűcirkálót és egy rombo-
lót, valamint károkat okoznak öt másik
rombolóban és könnyűcirkálóban. A ja-
pánok több mint 55 repülőgépet veszíte-
nek a támadás és az ellentámadás során.

NOVEMBER 6. KELETI FRONT, UKRAJNA

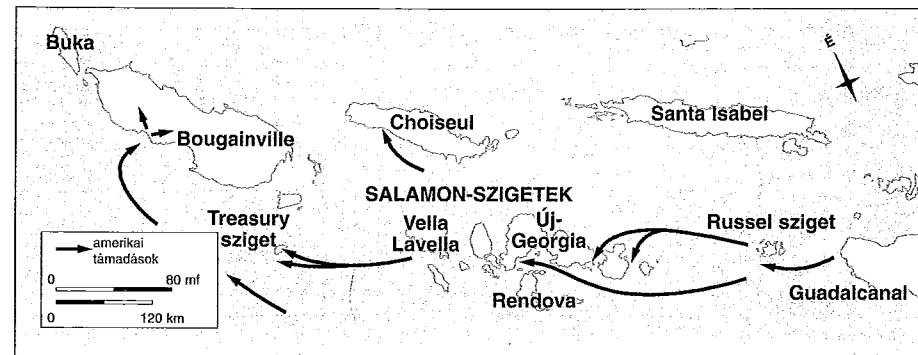
A szovjetek visszafoglalják Kijevet. A
17. hadsereg csapdába esik a Krímben,
mivel Adolf Hitler nem engedélyezi a
tértség elhagyását. A Vörös Hadsereg két
hídfőállást hoz létre Nyugat-Ukrajna fel-
szabadítása előtt: egyet Kijevnél, egyet
pedig Kremencsugnál.

▲ **Amerikai Hellcat száll fel az USS
Essex repülőgép-hordozóról
Frederick Sherman tengernagy
rabauli támadása során.**

NOVEMBER 10. FÖLDKÖZI-TENGER, ÉGEI-TENGER

A brit rombolók tűz alá veszik az ismét
német uralom alá került Kósz kikötőjé-
ben horgonyzó hajókat. A támadás elle-
nére a németek 12-én áthajóznak Lérosz-
ra. A parti ütegek és a gyalogság meg-
próbálja megállítani a támadókat. A né-
metek az erős légi támogatás és egy ejtő-
ernyős-támadás segítségével megszilár-
dítják állásaikat.

▼ **A Salamon-szigetek amerikai
elfoglalása a nagyszabású vízi és
szárazföldi hadműveletek kimagasló
példája.**

NOVEMBER 15.

FÖLDKÖZI-TENGER, OLASZORSZÁG
Sir Harold Alexander tábornok, a földközi-tengeri erők főparancsnoka a késleltető harcászatot alkalmazó németek ellen vívott súlyos összecsapások után elrendeli az amerikai 5. és a brit 8. hadsereget magában foglaló 15. hadseregcsoporthoz a pihenését és újjászervezését. Az olaszországi háború a vártnál lényegesen nagyobb veszteségekkel jár.

NOVEMBER 16.

FÖLDKÖZI-TENGER, ÉGEI-TENGER
A németek teljesen elfoglalják Leroszt, és ezzel visszaverik a Dodekániszosz megszerzésére irányuló brit kísérletet. A művelet kudarca elsősorban a rossz tervezéssel és a németek légi fölényével magyarázható. A britek vesztesége 4800 fő, valamint 20 hajó és 115 repülőgép. A németek 4000 katonát, valamint 12 kereskedelmi hajót és 20 partra szállító járművet vesztek a rövid hadjáratban.

NOVEMBER 18–26.

CSENDES-ÓCEÁN, SALAMON-SZIGETEK
A bougainville-i Piva Forks-i csatában a japánok kétségbeesetten próbálják meg-

▼ **Egy amerikai katona Thompson géppisztolyával lövi a bougainville-i Cibik-gerinc japán állásait.**

védni a Cibik-gerincen kiépített erődöt, az amerikai csapatok azonban végül elfoglalják a megerősített állást.

NOVEMBER 18.**LÉGI HÁBORÚ, NÉMETORSZÁG**

A britek megindítják a Berlin elleni öt hónapos bombázóoffenzívát. A városban a bombák 6100 embert megölnek, 18 400-at megsebesítenek, és hatalmas területeket rombolnak le. 50 támadást hajtanak végre más városok ellen.

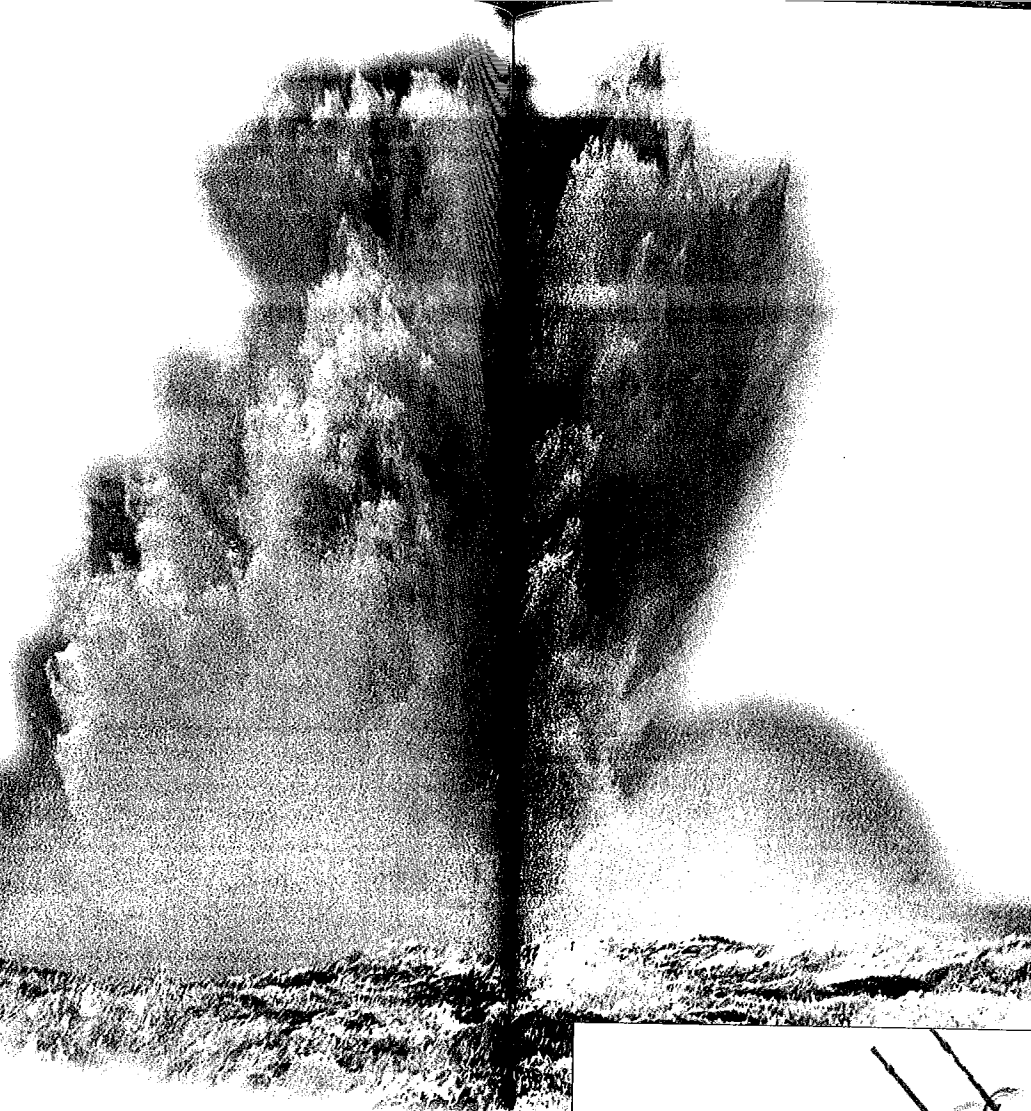
NOVEMBER 20–23.**CSENDES-ÓCEÁN, GILBERT-SZIGETEK**

Többnap előkészítő bombázás után az amerikai 53. csapásmérő kötelék 18 600 katonát tesz partra Tarawán és Betión. A bombázások azonban nem pusztították el a tarawai bunkerhálózatot és a szigetet védő 4800 japán katonát.

A partraszállást akadályozza az elszánt helyőrség, valamint az, hogy a partra szállító járművek megfeneklenek a szigetet övező zátonyokon, és a szárazföldre tartó amerikai katonák könnyű célpontot nyújtanak a védőknek.

A sziget 23-i elfoglalása előtt 1000 amerikai katona esik el a harcokban. A japán helyőrségből csak 110 katona marad életben. A közeli Makin-szigetet az amerikai 27. gyaloghadosztály foglalja el egy hasonló hadművelettel.

▲ **Mélyvízi bomba robbanása egy német tengeralattjáró mellett a jeges-tengeri konvojok újraindítása után.**

▲ **A szétbombázott Berlin – jól ismert látvány azoknak, akik végigszenvedték a brit Királyi Légierő által a város ellen indított öt hónapos hadjáratot.**

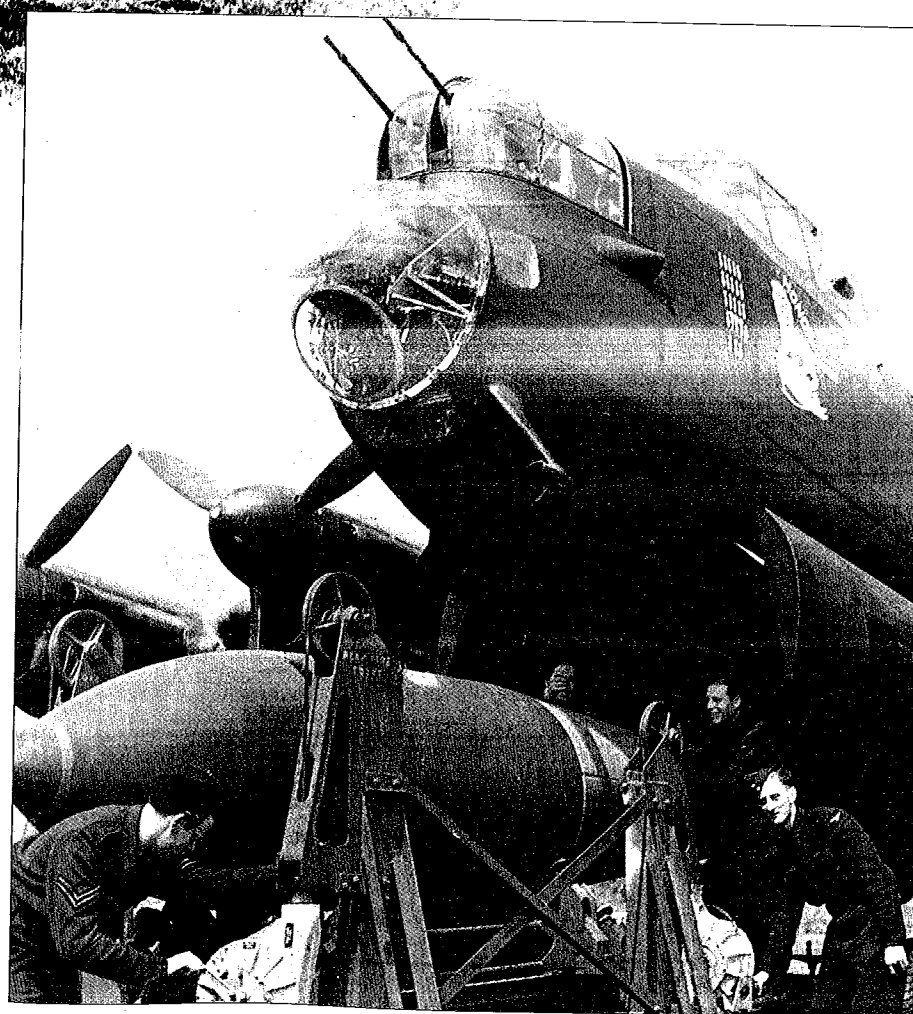
◀ **A Lancaster bombázók fontos szerepet játszottak a Királyi Légierő bombázóparancsnoksága által a német főváros ellen bevetett fegyverek között.**

NOVEMBER 20–24.**FÖLDKÖZI-TENGER, OLASZORSZÁG**

A szövetségesek folytatják a Róma felszabadítására irányuló offenzívát, de nem jutnak át a Gusztáv-vonal védelmi állásain. A britek 24-én foglalnak el egy kis hídfőállást a Sangro túlsó partján.

NOVEMBER 22–26.**POLITIKA, SZÖVETSÉGESEK**

Winston Churchill brit miniszterelnök, Franklin D. Roosevelt amerikai elnök és a kínai Csang Kaj-sek az egyiptomi Kairóban tanácskoznak. A megbeszélések fő témája Kína és Burma helyzete a háború után. A december 4–7. között tartott második tanácskozáson kidolgozzák a csendes-óceáni „békaugrás” hadjárat menetrendjét.

NOVEMBER 24.

TENGERI HÁBORÚ, CSENDES-ÓCEÁN
Egy japán tengeralattjáró a Makin-sziget partjai előtt elsüllyeszti a *Liscombe Bay* kísérő repülőgép-hordozót. A támadásban 644 ember veszti életét.

NOVEMBER 25.

TENGERI HÁBORÚ, CSENDES-ÓCEÁN
A St. George-foki csatában öt amerikai romboló indít támadást egy japán szállító- és rombolóegység ellen. Az amerikaiak ezt megelőzően csapatokat tettek part-ra a Bougainville melletti Bukán. A japánok három hajót vesztenek a Salamon-szigetek utolsó felszíni összecsapásában.

NOVEMBER 28.

POLITIKA, SZÖVETSÉGESEK

Winston Churchill brit miniszterelnök, Franklin D. Roosevelttel amerikai elnök és Joszif Sztálin szovjet vezető az iráni Teheránban tanácskoznak. Megegyeznek abban, hogy elsőbbséget élvez az 1944 májusában megindítandó *Overlord* hadművelet (a La Manche csatornán át a német megszállás alatt lévő Európa elleni támadás), valamint az *Anvil* hadművelet (a dél-franciaországi partraszállás). A szovjetek már régóta sürgetik a második front megnyitását.

DECEMBER 9-26.

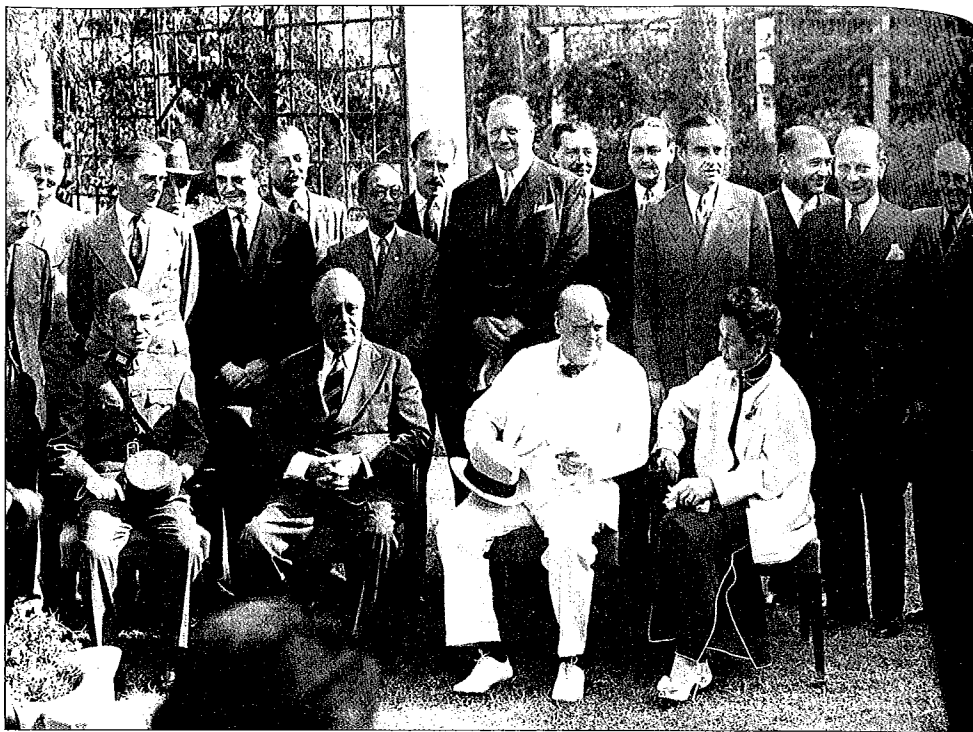
CSENDES-ÓCEÁN,**SALAMON-SZIGETEK**

A bougainville-i amerikai előrenyomulás lehetővé teszi a repülőterek megnyitását és a bevetések megindítását.

DECEMBER 20.

CSENDES-ÓCEÁN, PÁPUA ÚJ-GUINEA

A szövetségesek fölénybe kerülnek a Huon-félszigeten, de a japánok még nem adják fel a harcot.

DECEMBER 24-29.

POLITIKA, EGYESÜLT ÁLLAMOK

Kijelölik az Európa felszabadítására irányuló hadműveletek parancsnokait: Dwight D. Eisenhower tábornok, a szövetséges haderők főparancsnoka; Sir Arthur Tedder repülő vezérezredes, főparancsnok-helyettes; Sir Henry Maitland Wilson tábornok, a földközi-tengeri szövetséges haderő főparancsnoka; Sir Bertram Ramsay tengernagy, a szövetséges haditengerészeti erők főparancsnoka; Sir Trafford Leigh Mallory repülő vezérezredes, a szövetséges légierő főparancsnoka és Sir Bernard Montgomery tábornok, a brit haderő főparancsnoka.

DECEMBER 25.

CSENDES-ÓCEÁN,**SALAMON-SZIGETEK**

A szövetséges erők partra szállnak Új-Britannián, és nyugatról előrenyomulva megkezdik a rabauli támaszpont elszigetelését.

▲ *Csang Kaj-sek (a kép bal szélén ül), Roosevelttel és Churchillel az 1943 novemberében rendezett kairói konferencián.*

▼ *Egy Sherman az ellenséget keresi a szövetségesek novemberi római előrenyomulása alatt.*

DECEMBER 26.

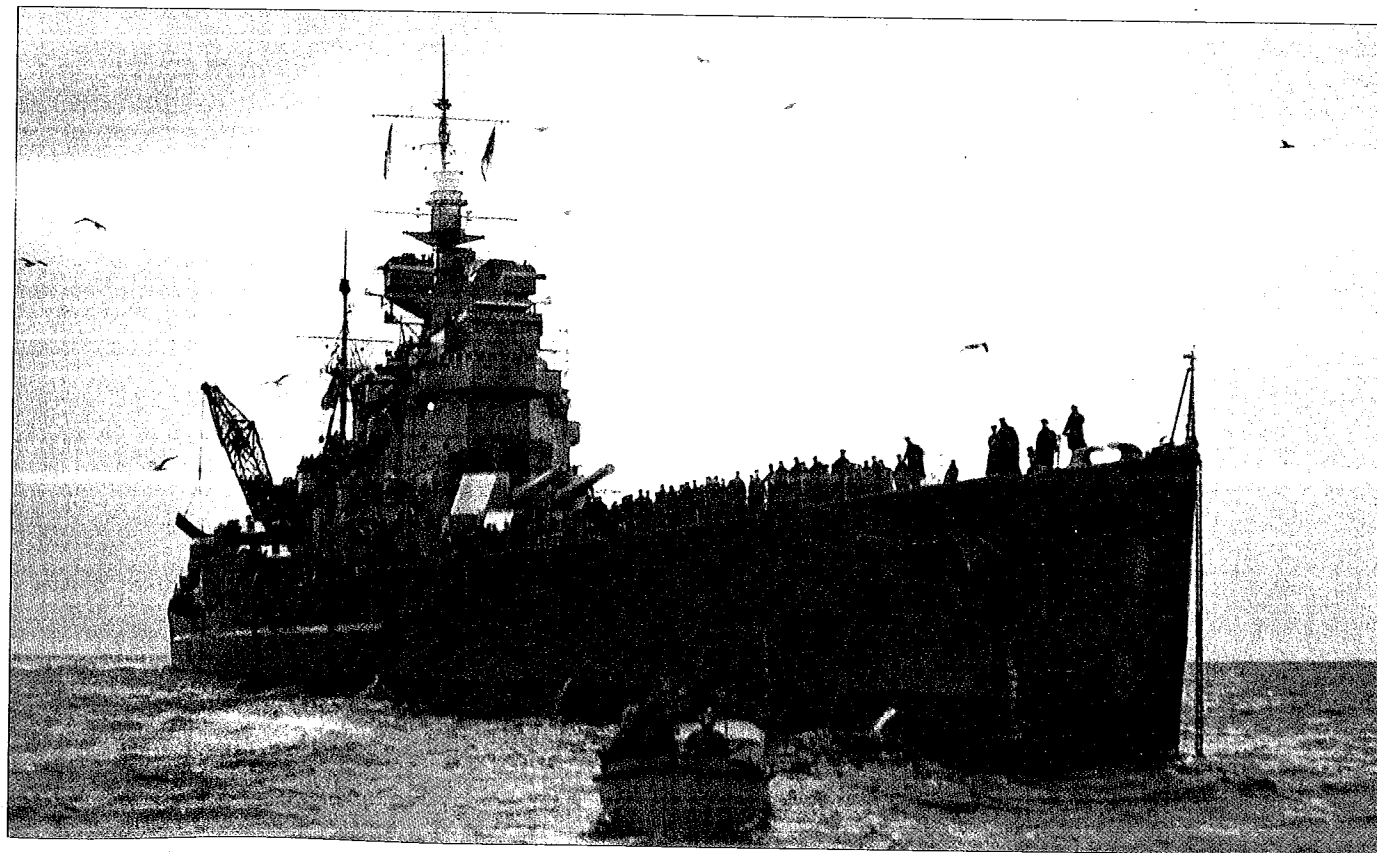
TENGERI HÁBORÚ, ÉSZAKI-JEGES-TENGER

Az Északi-fok melletti csatában a britek elsüllyeszti a német *Scharnhorst* csatahajót. A *Scharnhorst* rosszul tervezett műveletet hajtott végre a JW-55B és az RA-55A konvojok ellen, amiket a brit

Honi Flotta hadihajói kísérték. A britek először a német csatahajó lokátorát és tűzvezetését teszik használhatatlanná. Ezt követően a *Scharnhorst* üldözőharcot vív, de egyre jobban lelassul, végül a britek torpedókkal elsüllyeszti. A csatahajó 1800 fős legénységéből 36 marad életben.

▲ *Ausztrál katonák jellegzetes őserdei terepen nyomulnak előre a japánok ellen az új-guineai Lae mellett.*

▼ *A brit HMS Duke of York csatahajó is részt vett a Scharnhorst elsüllyesztésében (a fénykép a csata után készült).*

1944

A csendes-óceáni hadszíntéren a japánok vereséget szenvedtek a filippínó-tengeri csatában és a Mariana-szigeteknél, sőt elvesztették Burmát is, ami a szövetségesek egyre növekvő erejét jelezte. A tengelyhatalmak erői vereséget szenvedtek, és visszavonulásra kényszerültek Olaszországban, Franciaországban és a keleti fronton is, miután a szövetségesek elfoglalták Észak-Franciaországot, a Vörös Hadsereg pedig gyakorlatilag megsemmisítette a német Közép hadseregcsoportot.

JANUÁR 2.

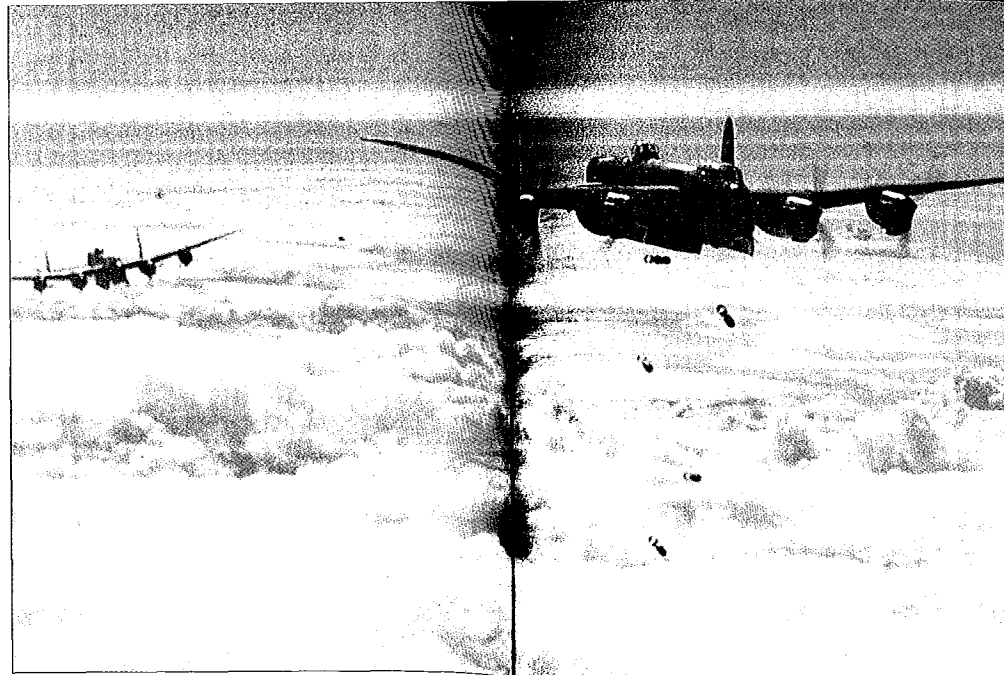
POLITIKA, SZABAD FRANCIAK

Jean de Lattre de Tassigny tábornokot nevezik ki az észak-afrikai szabad francia erők élére.

CSENDES-ÓCEÁN, PÁPUA ÚJ-GUINEA

A *Dexterity* hadművelet során az amerikai 6. hadsereg katonái partra szállnak az Új-Guinea északi partján fekvő Saidornál, és elvágják a japán utóvédet a 88 km-rel távolabbi madangi támaszponton állomásozó főerőktől. A jelentős készletekkel rendelkező Saidor elvesztése azt jelenti, hogy 20 000 japán katona kerül az amerikai és ausztrál erők közé. Az egyetlen menekülési útvonalat a dzsungel jelenti számukra.

▼ *Amerikai katonák követnek egy Sherman harckocsit az Új-Guinea nyugati partjának megtisztításaért vívott harcokban.*

JANUÁR 3.

LÉGI HÁBORÚ, NÉMETORSZÁG

A brit Királyi Légierő 383 repülőgéppel nagyjából légitámadást indít Berlin ellen. A britek 27 Lancastert és 168 hajózt vesztítenek. A német főváros nem szenved súlyosabb károkat.

JANUÁR 4.

HÍRSZERZÉS, EURÓPA

Megindul a *Carpetbagger* hadművelet: repülőgépekről rendszeresen dobnak le ellátmányokat a hollandiai, belgiami, franciaországi és olaszországi ellenállási csoportoknak.

JANUÁR 5.

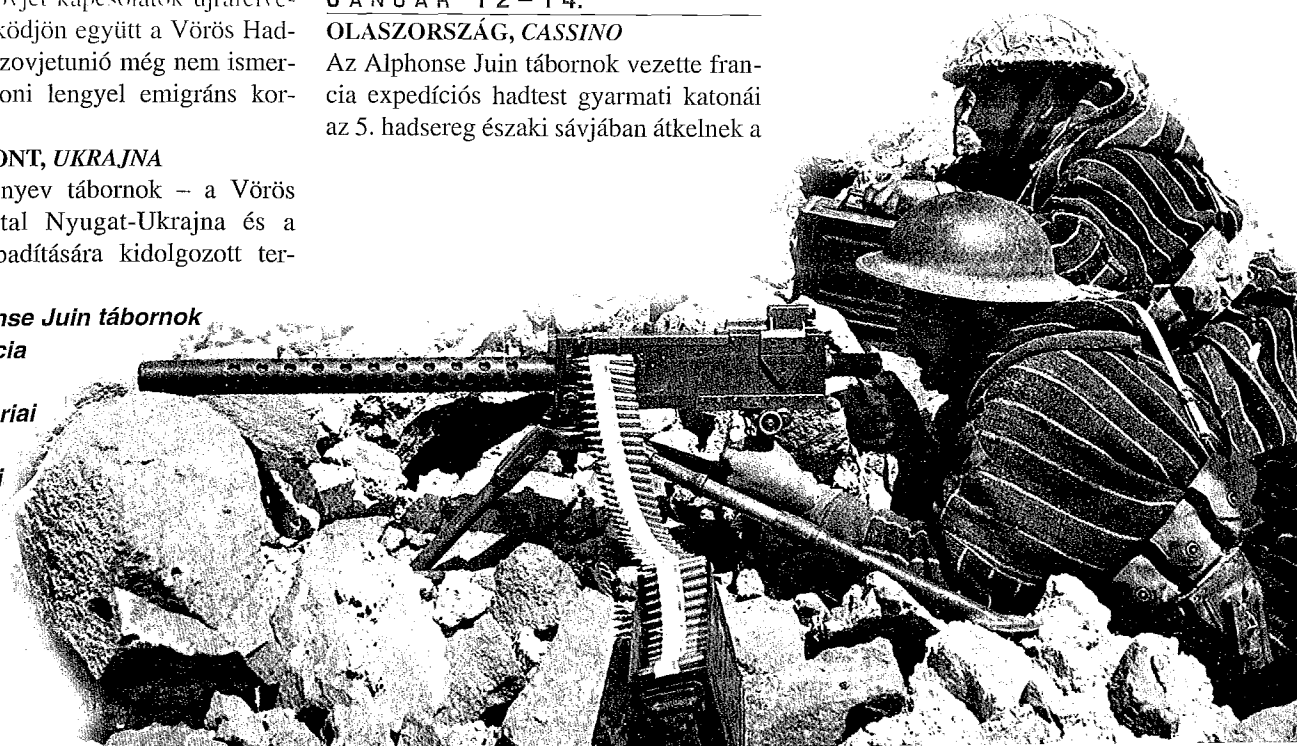
POLITIKA, LENGYELORSZÁG

A lengyel emigráns kormány utasítja a lengyel földalatti mozgalmat, hogy csak a lengyel-szovjet kapcsolatok újrafelvétele után működjön együtt a Vörös Hadsereggel (a Szovjetunió még nem ismerete el a londoni lengyel emigráns kormányt).

KELETI FRONT, UKRAJNA

Ivan Sz. Konyev tábornok – a Vörös Hadsereg által Nyugat-Ukrajna és a Krím felszabadítására kidolgozott ter-

► *Az Alphonse Juin tábornok vezette francia expedíciós hadtest algériai katonái az olaszországi Monte Cassinónál, január közepén.*

◀ *Lancaster bombázók Németország felett január elején. Ebben az időszakban a brit Királyi Légierő veszteségei elérték a havi 10%-ot is.*

veknek megfelelően – támadást indít Kirovgrád ellen. A várost a kitartó német védelem ellenére 8-án visszafoglalják.

JANUÁR 9.

TÁVOL-KELET, BURMA

A szövetségesek megpróbálnak benyomulni Burmába: a brit XV. hadtest elfoglalja Maungdaw városát.

JANUÁR 10.

KELETI FRONT, UKRAJNA

A Rogyion J. Malinovszkij tábornok vezette 3. Ukrán front offenzívát indít Aposztolove visszafoglalására, de hat nappal később az erős német ellenállás megállásra kényszeríti őket.

JANUÁR 11.

POLITIKA, OLASZORSZÁG

Galeazzo Ciano grófot – Olaszország korábbi külügyminiszterét és Mussolini vejét – Veronában golyó általi halálra ítélik és kivégzik. „Bűne” az, hogy 1943-ban a többi fasiszta vezetővel együtt Mussolini menesztésére szavazott. Ciano és feleségét 1943 augusztusában Bajorországba csalták azzal az ürüggyel, hogy gyermekeik veszélyben vannak. Ígéretet kaptak, hogy Spanyolországba távozhatnak, ehelyett azonban átadták őket az olaszországi fasiszta bábkormányának.

JANUÁR 12–14.

OLASZORSZÁG, CASSINO

Az Alphonse Juin tábornok vezette francia expedíciós hadtest gyarmati katonái az 5. hadsereg északi sávjában átkelnek a

Rapido folyón. Nem tudják elfoglalni a Monte Santa Croce-t, de sikerük ennek ellenére bizakodással tölti el az 5. hadsereg parancsnokságát.

JANUÁR 14–27.

KELETI FRONT, LENINGRÁD

A szovjet 2. csapásmérő hadsereg támadást indít az oranienbaumi hídfőből, miközben az 59. hadsereg Novgorod irányába tör előre: céljuk a város német blokádjának áttörése. A következő napon a 42. hadsereg is támadást indít a pulkovói magaslatok ellen. A három hadsereg 19-én Krasnoje Szelo mellett egyesül, és két nap alatt kiűzik a német egységeket Petrodvorec és Sztrelna körzetéből. A németek megpróbálják feltartóztatni a Vörös Hadsereg rohamait, de január 27-én 324 ágyú díszsortíze jelzi a leningrádi német blokádi végét. A hosszú ostrom 830 000 polgári lakos életét követelte.

JANUÁR 17.

OLASZORSZÁG, GUSZTÁV-VONAL

A szövetségesek kísérletet tesznek a Gusztáv-vonal áttörésére: frontális támadást indítanak, miközben a németek mögött, Anzionál partraszállást akarnak végrehajtani. A brit X. hadtest átkel a Garigliano folyón, és északnyugatra, az aurunci hegyek és a Liri folyó völgye irányába nyomul előre. A németek parancsnoka, Heinrich von Vietinghoff tábornok válaszul két páncélosadosztályt vezényel a térségbe.

▲ Német ejtőernyősök támadásra indulnak a január végén elfoglalt anziói szövetséges hídfő ellen.

JANUÁR 20.

OLASZORSZÁG, GUSZTÁV-VONAL

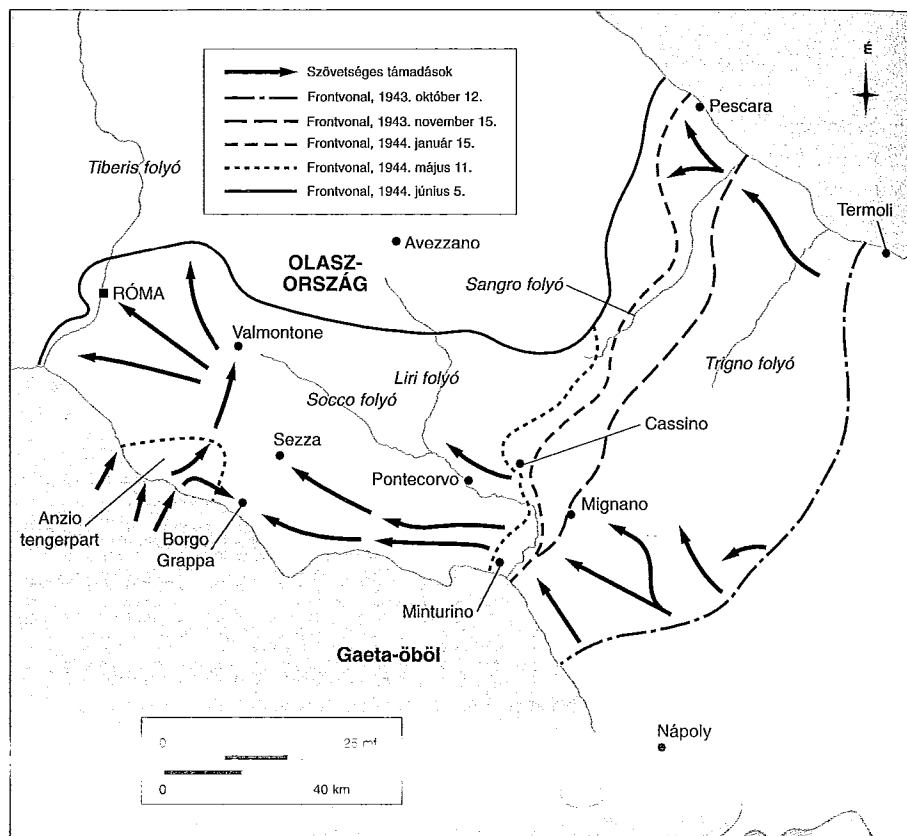
A szövetségesek újabb támadást indítanak a Gusztáv-vonal ellen: az amerikai II. hadtest megpróbál átkelni a Rapido folyón, hogy megtisztítsa az utat az 1. amerikai páncélosadosztály előtt. Az erős német védelem azonban súlyos veszteségeket okoz az amerikaiaknak.

JANUÁR 22.

OLASZORSZÁG, ANZIO

A szövetséges VI. hadtest katonái partra szállnak a német vonalak mögött, Anzionál. Az amerikai John Lucas tábornok vezette támadás kezdetben egyáltalán nem ütközik akadályba, a csapatok előtt nyitva áll az út Rómába. Hiába száll azonban partra estig 50 000 katona és 3000 jármű. Lucas – az esetleges ellentámadásoktól tartva –

parancsot ad az egységeknek, hogy ássák be magukat, így elszalasztja a

▲ A német vonalakat csak hosszú és veszteségekkel járó hadjáratban sikerült áttörni, és elérni Anziót.

◀ Az amerikai tengerészgyalogság híradóegysége a Marshall-szigetekhez tartozó Kwajalein-atoll egyik épületében. Az atollt négy nap harca után sikerült elfoglalni.

lehetőséget a szárazföldi előrenyomulásra.

JANUÁR 24.

OLASZORSZÁG, CASSINO/ANZIO

Az anziói hídfőből a szárazföld belsejébe benyomuló szövetséges őrzőerőket megállítja az egyre erősebb német ellenállás. Cassinónál az amerikai 34. hadosztály nagy nehezen hídfőállást létesít a Rapido folyó túlsó partján, lehetővé téve ezzel a páncéloserők átkelését. A szövetséges vonalak másik végén a francia csapatok újabb területeket foglalnak el.

kezdődik. Az amerikai stratégia lényege az erők összpontosított bevetése a legfontosabb szigetek és repülőterek ellen. Ezek elfoglalása után az ellenséges helyőrségeket és a kisebb szigetek japán védőit kiéheztetik. A majurói partraszállást az atoll egyik védetlen szigetén hajtották végre.

FEBRUÁR 1–4.

CSENDES-ÓCEÁN, MARSHALL-SZIGETEK

Az amerikaiak tengerideszant-támadást indítanak a Kwajalein-atoll ellen. 40 000 amerikai tengerészgyalogos és gyalogos katona száll partra Roi, Namur és Kwajalein szigeteken. Az amerikaiak két nap alatt foglalják el Roi-t és Mamurt, miközben 737 katonájuk életét veszti vagy megsebesül: Kwajaleint négy nap alatt foglalják el, veszteségük 372 halott és sebesült. A harcokban összesen 11 612 japán katona veszti életét.

FEBRUÁR 4.

OLASZORSZÁG, CASSINO/ANZIO

A szövetségesek egyre közelebb nyomulnak Monte Cassinóhoz, de a heves német ellentámadások hamarosan minden előrejutást megüszítanak. A németek Anzionál is uralják a magaslatokat, és ezzel megakadályozzák a szövetséges hídfő kiszélesítését (a hídfőben ekkor már több mint 70 000 katona és 18 000 jármű szállt partra).

FEBRUÁR 4–24.

TÁVOL-KELET, BURMA

A japán 55. hadosztály megindítja a Ha-Go hadműveletet, melynek célja a szövetséges XV. hadtest előrevetett egysé-

▲ Joseph Stilwell tábornok (jobbra) katonáival és kínai szövetségeseivel 1944 februárjában megindította a myitkyinai előrenyomulást.

geinek bekerítése és a szövetségesek visszaszorítása az indiai határhoz. Az első japán támadások sikerrel járnak, és a szövetségesek visszavonulásra kényszerülnek egy Sinzweya melletti védelmi állásba, az úgynevezett „Szelepházba”. Az állás köré vont japán gyűrűt csak 25-én sikerül áttörni, amikor a 123. dandár áttör a Ngakyedauk-szoroson és eléri a „Szelepházát”. A Ha-Go hadművelet kudarca a burmai hadjárat fordulópontját jelenti, miután a japánok bekerítő hadműveletei nem hozták meg a remélt győzelmeiket.

FEBRUÁR 5.

TÁVOL-KELET, BURMA

Orde Wingate 16. csindit dandárja az indiai Ledóból útnak indul az észak-burmai Indaw-ba. A műveletnek három célja van: az ellenséges erők elvonásával segíteni Joseph Stilwell tábornok myitkyinai előrenyomulását; kedvező helyzetet teremteni a jünanni kínai hadsereg számára; és a lehető legnagyobb veszteséget és kárt okozni az észak-burmai japánoknak.

FEBRUÁR 12.

TENGERI HÁBORÚ, TÁVOL-KELET

A japán I-27-es tengeralattjáró elsüllyeszti a brit *Khedive Ismail* csapatszállító hajót. A támadás sok áldozatot követel. A tengeralattjárót később a *Petard* és a *Paladin* rombolók elsüllyesztik.

MEGHATÁROZÓ SZEMÉLYEK

JOSZIP BROZ TITO MARSALL, JUGOSZLÁVIA VEZETŐJE

Tito (1892–1980) 47 éves a II. világháború kitörésekor. Korábban részt vett az oroszországi forradalomban és a spanyol polgárháborúban, és az itt szerzett tapasztalataira támaszkodva megszervezte az ellenállást a Jugoszláviát 1941 márciusában megszálló német erők ellen. Az év őszére már nagyszabású partizánhadjáratot indított Szerbiában, visszafoglalt számos várost, többek között Užsét is, ahol felállított egy fegyvergyárat és egy nyomdát. Szembekeült a rivális csetnik ellenállási csoporttal, le is győzte őket, de ezt követően a németek kiűzték Szerbiából (ez volt az első a partizánok ellen indított hét nagy tengelyhatalmi hadjáratból).

A következő harcok során alkalmazta: igyekezett a lehető legtávolabb harcolni, majd a hegyek közé vonult vissza erőivel, miközben igyekezett megőrizni a szervezethez. 1943 májusában a tengelyhatalmak hatszoros túlerővel támadtak Tito egységeire, ekkor elvesztette embereinek negyedét és felszerelésének felét, de még így is képes volt megőrizni erőinek egységét.

A nyugati szövetségesek 1942 végétől folyamatosan támogatták Titót, aki az olasz fegyverletétel után megszerezte Horvátországot, és nagy mennyiségű olasz fegyvert is: 1944-ben már 250 000 fős (részben nőkből álló) hadsereget vezényelt, és október 20-án elfoglalta Belgrádot. Tito az ország egységének jelképevé vált, és a háború után kommunista rendszerrel vezetett be.

FEBRUÁR 16-17. OLASZORSZÁG, CASSINO

Az amerikai 34. hadosztály utoljára indít támadást a németek által védett apátság bevétele. A támadást azonban visszaverik, és az amerikaiakat a brit 8. hadsereg 4. indiai és új-zélandi hadosztályai váltják fel.

FEBRUÁR 16-19. OLASZORSZÁG, ANZIO

Erős tüzérségi támogatással tíz német hadosztály indít támadást az anziói hídfő felszámolására. 17-én reggelre a németek 1,6 km-es mélységben áttörnek a szövetségesek vonalát. Délután azonban már az olaszországi front minden elérhető szövetséges repülőgépe a német egységeket lövi és bombázza a hídfő megmentése érdekében. A szövetséges légerő és tüzérség végül 19-én visszavonulásra kényszeríti a németeket.

FEBRUÁR 18-22. CSENDES-ÓCEÁN, MARSHALL-SZIGETEK

Az amerikaiak az Eniwetok-atoll elfoglalásával befejezik a szigetek meghódítását. A hadsereg és a tengerészgyalogság közös hadműveletét véres összecsapások

▲ Amerikai Dauntless zuhanóbombázók visszatérnek a Marshall-szigeteki japán célpontok ellen végrehajtott támadás után.

kísérték, a japán védők vesztesége 3400 halott, az amerikaiknál pedig 254 tengerészgyalogos és a hadsereg 94 katonája vesztette életét. A Marshall-szigetek jelentik az első olyan – a háború előtt Japánhoz tartozó – területet, amit a szövetségesek elfoglaltak.

FEBRUÁR 26. KELETI FRONT, BALTIKUM

A Vörös Hadsereg elfoglalja Porhovot, majd Novorzsev és Pusztoska vonalában átcsoportosítja erőit. A hathetes hadjárat során a Volhovi, Leningrádi és 2. Balti frontok megsemmisítő vereséget mértek a német Észak hadseregcsoportra. Megsemmisítettek három hadosztályt és visszavonulásra kényszerítettek további 17-et, miközben 189 harckocsit és 1800 lö-

veget zsákmányoltak. A térségben harcoló partizáncsoportok széles körű támadásai során megölték 21 500 német katonát, leromboltak 300 hidat és kisiklattak 136 katonai vonatot.

FEBRUÁR 29. CSENDES-ÓCEÁN, ADMIRALITÁS-SZIGETEK

A rabauli japán támaszpont elszigetelésére törekvő amerikai erők partra szállnak a szigetek, amelyeket a japánok a későbbiekben gyülekezési körletként felhasználhattak volna Rabaul elérésére. Az Admirális-szigetek elfoglalása tovább erősíti a szövetségesek helyzetét a Csendes-óceán délnyugati térségében.

▼ Az amerikai 34. hadosztály aknavetője a cassinói német állásokat lövi.

MEGHATÁROZÓ SZEMÉLYEK

GEORGE S. PATTON TÁBORNOK

Patton (1885-1945), az amerikai hadsereg egyik megújítója, harcolt az I. világháborúban is, és hitt a páncélos-hadviselés tanaiiban. Az 1942. novemberi *Torch* hadműveletben az amerikai II. hadtest parancsnoka, majd az amerikai 7. hadsereget vezényelte a szicíliai hadjáratban. Felháborodást váltott ki, amikor gránátnyomást kapott katonákat ütött meg egy tábori kórházban.

A franciaországi hadjáratban az amerikai 3. hadsereget vezette, és gyors ütemben nyomult előre Lotaringiába, majd a német határhoz. Ellenezte, hogy Eisenhower megossza a legfontosabb katonai utánpótlásokat az amerikai erők és a Montgomery vezette brit és nemzetközösségi egységek között. Patton úgy vélte, több utánpótlással már 1944-ben befejezte volna a háborút. Ehelyett azonban elkeseredett anyagcsatát vívott a határon, majd döntő módon avatkozott be az ardenneki csatába. 1945-ben átkelt a Rajnán, majd benyomult Csehszlovákiába. Az amerikai hadsereg páncélos-hagyományait megalapozó Patton 1945. decemberében közlekedési balesetben vesztette életét.

MÁRCIUS 1.

TÁVOL-KELET, BURMA

A 16. csindit dandár átkel a Chindwin folyón, miközben a kínai erők és a Merrill-féle amerikai *marauder*-kommandó Joseph Stilwell tábornok parancsnoksága alatt folytatja a mytkyina-i előrenyomulást.

MÁRCIUS 2.

POLITIKA, SZÖVETSÉGESEK

A szövetségesek minden segínyt megvonnak Törökországtól, miután a török kormány vonakodik a szövetségesek támogatására sietni.

MÁRCIUS 5-11.

TÁVOL-KELET, BURMA

A Mike Calvert dandártábornok vezette 77. csindit dandár vitorlázó repülőgépekkel leszállásokat hajt végre az észak-burmai Kaukkwe-völgyben kijelölt két, „Broadway” és „Piccadilly” fedőnevű helyen. Az első felszállás után a 61 vitorlázó repülőgépből csak 35 éri el a kijelölt célt. 11-re Calvert dandárjának minden katonája megérkezik.

MÁRCIUS 7.

HÁTORSZÁG, NÉMETORSZÁG

A náci német nőszervezet tagjai minden házban felszólítják a 17 és 45 év közötti nőket a „közösség szolgálatában” végzendő munkára. A mozgalom célja a megfoglyatkozott német munkaerő pótlása.

▼ A Joseph Stilwell tábornok parancsnoksága alatt álló kínai gyalogság márciusban átkel a Chindwin folyón.

▲ A német Észak hadseregcsoport katonái feszülten várják a Vörös Hadsereg támadását a keleti fronton.

MÁRCIUS 7-8.

TÁVOL-KELET, BURMA/INDIA

A Tiddim-Imphal út elvágására irányuló műveletekkel kezdetét veszi a japán *U-Go* hadművelet, aminek célja – az imphali és kohimai támaszpontok lerombolásával – a szövetségesek visszaszorítása Indiába. A japán 33. hadosztály célja a 17. indiai hadosztály elvágása Tiddimnél, ezzel kényszerítve a briteket a tartalékok bevetésére, miközben a 31.

▲ Japán katonák rohamra indulnak Homalin és Thaungdut között, céljuk az Imphal–Kohima út elvágása.

▼ A német munkások számára 1944-ben soha véget nem érő feladatot jelentett az új vasúti vágányok lerakása a szövetséges légitámadások (ez esetben az amerikai 8. hadsereg légierejének támadása) után.

és 15. hadosztályok északabbra átkelnek a Chindwinen, majd megtámadják Imphalt és Kohimát.

MÁRCIUS 8.

LÉGI HÁBORÚ, NÉMETORSZÁG

Az amerikai 8. hadsereg légiereje 590 repülőgéppel nagy erejű, célzott nappali bombázást hajt végre a berlini Erker golyóscsapágygyár ellen. A repülőgépek 75 találatot érnek el, de az amerikaiak 37 re-

MÁRCIUS 15–17.

OLASZORSZÁG, CASSINO

A szövetséges repülőgépek nagy erejű támadást hajtanak végre a Monte Cassinó-i apátság ellen (az apátság épületében egyébként nem tartózkodtak németek; a támadást később a Vatikán is bírálta). A 2. új-zélandi hadosztály ezt követően elfoglalja a 193-as, a 4. indiai hadosztály pedig a 165-ös magaslatot. 16-án a németek a

szövetségesek összes támadását visszaverik, de 17-én az új-zélandiak elfoglalják a cassinói vasútállomást. A várost azonban nem tudják teljesen körbezárni.

MÁRCIUS 11.

KELETI FRONT, UKRAJNA

A Rogyion Malinovszkij tábornok vezette 2. Ukrán front elsőpri a német 8. hadsereget és eléri a Bug folyót. A németek a jelentős vízi akadállyal akarják megállítani a Vörös Hadsereget.

MÁRCIUS 11–12.

TÁVOL-KELET, BURMA

A szövetségesek az észak-burmai Arakán-hegységben visszafoglalják But-hidaung városát, majd bekerítik és elfoglalják a razabli japán erődöt is.

MÁRCIUS 15–16.

TÁVOL-KELET, BURMA/INDIA

A japán 15. és 31. hadosztály Homalin és Thaungdut között átkel a Chindwin folyón, majd folytatja az Imphal–Kohima út lezárására irányuló előrenyomulását.

◀ Amerikai B-25-ös közepes bombázók támadásra indulnak a Monte Cassino romjai között beásott német egységek ellen.

MÁRCIUS 18.

KELETI FRONT, UKRAJNA

A szovjet 2. hadsereg eléri a Dnyesztert, és jelentős hídfőállást foglal el Mogiljev Podolszkinél. A szovjetek ezzel kettévágták a német Dél hadseregcsoport frontját, és megnyílik előttük az út a román határhoz.

MÁRCIUS 19.

POLITIKA, MAGYARORSZÁG

A Vörös Hadsereg gyors közeledése miatt a németek megszállják az országot. Horthy Miklós kormányzót arra kényszerítik, hogy nevezzen ki egy németbarát kormányt, engedélyezze a németek számára a szállítóeszközök szabad felhasználását és adjon szabad kezet az SS-nek a magyar zsidók koncentrációs táborokba hurcolásához.

OLASZORSZÁG, CASSINO

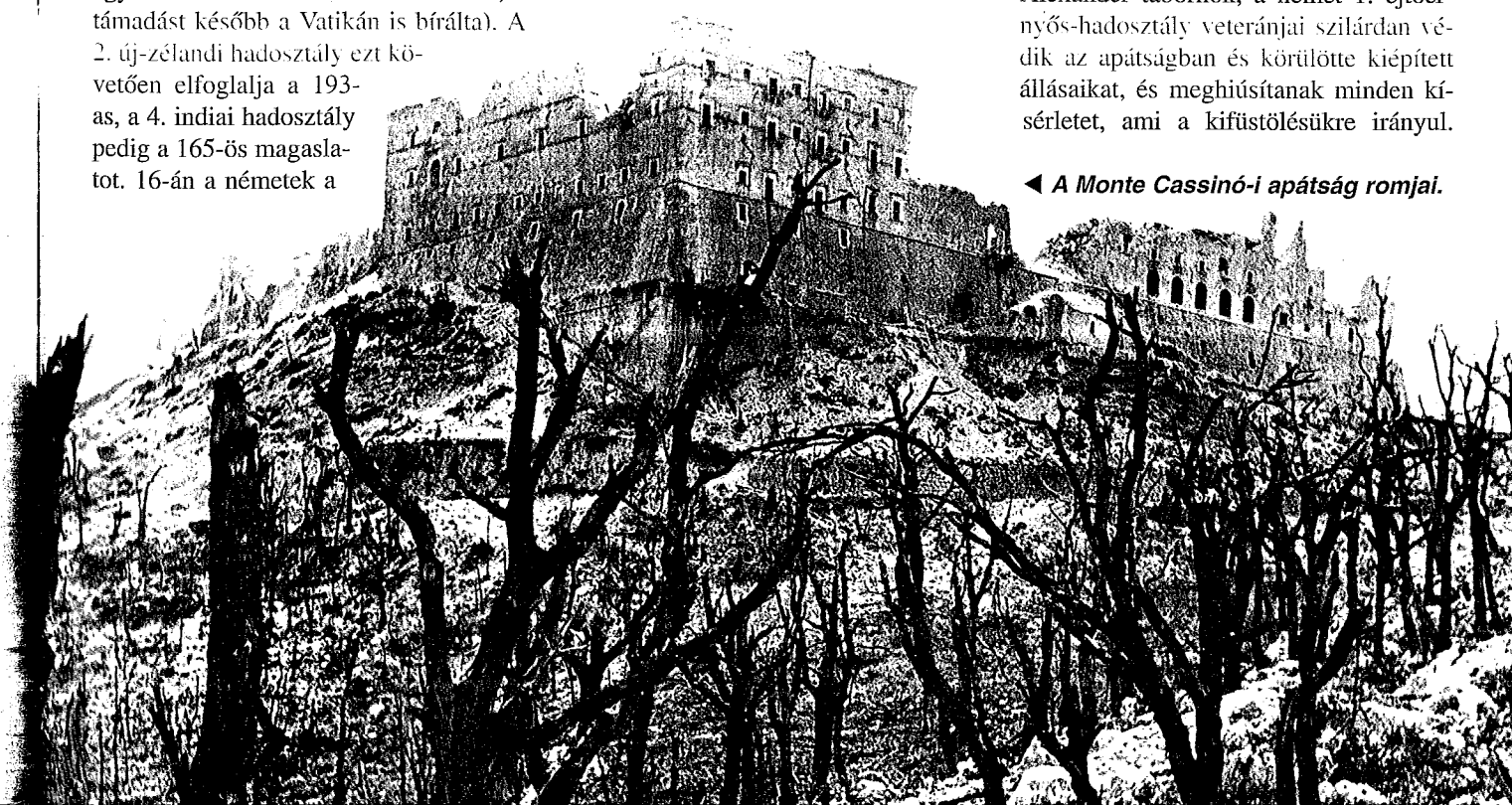
A 193-as magaslat ellen indított német ellentámadás nem jár sikerrel, de még így is enyhít a szövetségesek szorításán. Az apátság ellen indított új-zélandi pán-célostartámadást a németek szétzúzzák.

MÁRCIUS 20–22.

OLASZORSZÁG, CASSINO

Hiába vezényli újabb frontális támadásokra az új-zélandi katonákat Harold Alexander tábornok, a német 1. ejtőernyős-hadosztály veteránjai szilárdan védik az apátságban és körülötte kiépített állásaikat, és meghiúsítanak minden kísérletet, ami a kifüstölésükre irányul.

◀ A Monte Cassinó-i apátság romjai.

▲ A következő japán támadásra várva: brit géppuskaállás Imphalban, 1944 márciusának végén.

Alexander 22-én leállítja a frontális támadásokat.

MÁRCIUS 24. TÁVOL-KELET, BURMA

Orde Wingate vezérőrnagy, a csindit rohamcsapatok parancsnoka repülőszerelességben életét veszti. A karizmatikus, de ellentmondásokról sem mentes Wingate-et Winston Churchill „zseniális és rettenthetetlen férfiként” jellemezte a burmai behatolások után.

MÁRCIUS 28. KELETI FRONT, UKRAJNA

Miután a visszavonuló németek sietve átkeltek a Bug déli részén, a Vörös hadsereg elfoglalja Nyikolajevet. A 3. Ukrán front eközben már az Odessza elleni támadásra készül.

MÁRCIUS 29. TÁVOL-KELET, INDIA

A japán 20. hadosztály állásokat foglal el az Imphal melletti Shenam-hegygerin-

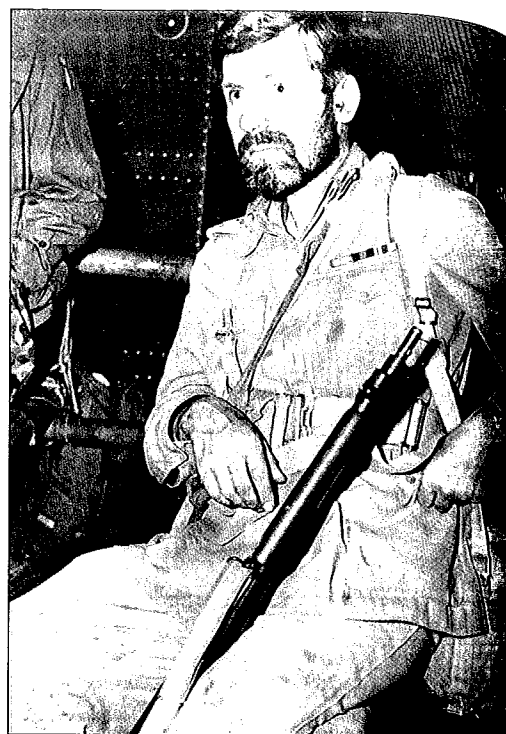
cen. A japán erők elvágják az Imphal-Kohima utat, és megindítják Imphal ostromát.

MÁRCIUS 30. POLITIKA, NÉMETORSZÁG

Az ukrainai szovjet győzelmek után a felbőszült Hitler menesztli két tábornagyát. Erich von Mansteint és Paul von Kleistet, mivel megtagadták a „végsőkig kitartásra” felszólító parancsot. A Führer úgy véli, hogy a hadsereg Ukrajnában gyengén védekezik a szovjetek ellen.

TÁVOL-KELET, BURMA

A Bernard Fergusson dandártábornok vezette 16. csindit dandár sikertelen támadást hajt végre az indaw-i japán utánpótlásbázis ellen, majd visszavonul.

▲ Orde Wingate vezérőrnagy, kiváló csinditparancsnok egy imphali repülőszerelességben vesztette életét.

MÁRCIUS 30-31.

LÉGI HÁBORÚ, NÉMETORSZÁG

A brit Királyi Légierő éjszakai támadást hajt végre Nürnberg ellen, ami a városban nem sok kárt okoz, a támadók azonban súlyos veszteségeket szenvednek. A britek a támadást végrehajtó 795 bombázóból 95-öt elvesztenek, és további 71 szenved kisebb-nagyobb károkat.

ÁPRILIS 3. LÉGI HÁBORÚ, NORVÉGIA

A brit Királyi Haditengerészet repülőgépei – a *Victorious* és a

Furious hordozókról felszállva – a norvégiai Alten-fjordban sikeres támadást hajtunk végre a német *Tirpitz* csatahajó ellen. A *Tirpitz* 14 találat éri, ami azt jelenti, hogy hosszú hónapokig nem futhat még ki a tengerre.

ÁPRILIS 4-13. TÁVOL-KELET, INDIA

Véget ér az imphali csata első szakasza. A japánok nem tudták megsemmisíteni a szövetségesek védelmi vonalát. Az Imphal körül összevont brit IV. hadtest ellentámadást indít. Április 13-ra a japánokat kiűzik Nungshigumból, az imphali síkság egyik legfontosabb magaslatáról, a 15. hadosztályt pedig leszorítják az ukhruli úthoz.

ÁPRILIS 5. KELETI FRONT, UKRAJNA

A szovjet 3. Ukrán front elfoglalja a razdolnojei vasútállomást, és ezek kettévágja a helyi német erőket, amelyek egy része Tiraszpól, másik része pedig Odessza irányába kénytelen visszavonulni.

ÁPRILIS 6-11. TÁVOL-KELET, BURMA

A japánok támadást indítanak a „Fehér városban” kiépített csindit védelmi állás ellen. Az állást ezt követően evakuálják.

ÁPRILIS 8. KELETI FRONT, KRÍM

A Fedor I. Tolbuhin tábornok parancsnoksága alatt álló 4. Ukrán front (470 000 katoná, 6000 tábori ágyú és aknavető, 560 harckocsi és önjáró löveg, valamint 1250 harci repülőgép) megkezdte a félsziget felszabadítását. A térséget védő német 17. hadsereg német és román erők csak 200 000 katonával, 3600 tábori ágyúval és aknavetővel, 200 harckocsi- és önjáró löveggel, valamint 150 repülőgéppel rendelkeznek.

▲ Fjodor Tolbuhin tábornok a 4. Ukrán front élén felszabadította a Krímet, és áprilisban visszafoglalta Szevasztopolt.

ÁPRILIS 9. KELETI FRONT, UKRAJNA

A szovjet 3. Ukrán front eléri Odessza külvárosait.

ÁPRILIS 12. POLITIKA, ROMÁNIA

A Románia és a Szovjetunió közötti fegyverszünet feltételeiről érdeklődő román küldöttségtől Moszkvában azt követelik, hogy Románia szakítsa meg minden kapcsolatát Németországgal, erői álljanak át a Vörös Hadsereg oldalára és állítsák helyre az eredeti szovjet-román határvonalat. Ezenkívül fizessenek jóvátételt a Szovjetunióknak okozott károkért, biztosítsanak szabad romániai mozgást a szovjet és a szövetséges erők számára, és engedjék szabadon a szovjet hadifoglyokat. A románok visszautasítják a feltételeket és folytatják a harcot a tengelyhatalmak oldalán.

ÁPRILIS 15. LÉGI HÁBORÚ, EURÓPA

Az amerikai 8. hadsereg légierője és a brit Királyi Légierő bombázóparancsnoksága úgy dönt, hogy a német nagyvárosok helyett ezentúl a belgiumi és franciaországi vasútvonalakat bombázzák,

◀ A német *Tirpitz* csatahajó elleni támadás után a *Swordfish* torpedóvető repülőgép visszatér a *HMS Victorious* fedélzetére.

hogy a szövetségesek partraszállása után megakadályozzák a német erősítések eljuttatását az új frontra.

Az amerikai 15. hadsereg légierjének 448 Flying Fortress és Liberator bombázója 150 Mustang vadászgép kíséretében támadást hajt végre a ploiești olajmezők és a román főváros, Bukarest ellen. Éjszaka pedig a brit Királyi Légierő bombázza a Turnu Severin-i vasútvonalakat.

ÁPRILIS 22.

CSENDES-ÓCEÁN, PÁPUA ÚJ-GUINEA
Douglas MacArthur tábornok 52 000 szövetséges katonával partra száll az Új-Guinea északi részén fekvő Hollandiánál. Hollandia jelenti MacArthur Cartwheel hadműveletéhez a támaszpontot. A hadművelet célja az Új-Guinea északnyugati részét megszálló japán erők kiűzése.

▲ **Amerikai A-20-as bombázó az észak-franciaországi Busigny mellett fontos vasúti csomópontot támad.**

MÁJUS 3.

POLITIKA, JAPÁN

Szoemu Tojoda tengernagy veszi át a március 31-én repülőszerencsétlenségben elhunyt Mineicsi Koga tengernagy helyét a japán egyesített flotta élén.

MÁJUS 9.

KELETI FRONT, KRÍM

A szovjet 4. Ukrán front felszabadítja Szevasztopol kikötő-

◀ **Szoemu Tojoda tengernagy, a Japán Császári Flotta új főparancsnoka.**

jét. A szovjetek megsemmisítő vereséget mértek a német védőkre: 100 000 német katona elesett vagy fogságba került.

MÁJUS 11-18.

OLASZORSZÁG, CASSINO

A szövetséges 15. hadseregesoport támadást indít az apátság bekerítésére. 12-én a francia expedíciós hadtest elfoglalja Monte Faitót, a lengyel 5. hadosztály azonban nem tudja bevenni Colle Sant'Angelót. 13-án a franciák megnyitják az utat Róma felé, miközben az amerikai II. hadtest elfoglalja Santa Maria Infantét, a brit 4. hadosztály pedig megkezdí a Rapido folyó mentén elfoglalt hídfő kiszélesítését.

A németek 17-én kiűrik az apátságot, mi-

vel a francia expedíciós hadtest és az amerikai II. hadtest túlságosan mély betörést ért el. A következő napon a lengyel 12. Podolski ezred rohammal beveszi Monte Cassino romjait.

MÁJUS 18.

CSENDES-ÓCEÁN,

ADMIRALITÁS-SZIGETEK

A szigetek utolsó japán védelmi állása is elesik. Ezzel teljesen elszigetelték a rabauli és kaviengi japán támaszpontokat a Csendes-óceán délnyugati részén.

MÁJUS 19.

HÁTORSZÁG, NÉMETORSZÁG

A sziléziai Sagan melletti Stalag Luft III fogolytáborból történt tömeges szökés után a Gestapo 50 újra elfogott szövetséges pilótát agyonlő. A megszökött hadifoglyok közül csak két norvég és egy holland pilóta jut el Angliába.

MÁJUS 23-31.

OLASZORSZÁG, ANZIO

Az amerikai VI. hadtest katonái megindítják a kitörést az anziói hídfőből, de

◀ **Az utolsó japán állások felszámolása az Admiralitás-szigeteken – unalmas, de életveszélyes feladat.**

heves német ellenállásba ütköznek. 25-én – négy hónappal az anziói partraszállás után – egyesülnek az amerikai II. hadtest katonáival. A szövetségesek egyre nagyobb területet foglalnak el, bár a Terracina–Foni–Pico–Pontecorvo–Lirivölgy–Aquino–Piedmonte–Monte Cairo vonalban kiépített Adolf Hitler-vonal elfoglalása súlyos szövetséges veszteségekkel jár. A németek ismét hősiessé védekeztek.

25-én az amerikai 5. hadsereg támadást indít Róma irányába, de a valmontei Cézár-vonalban beásott német egységek megállítják. A szövetségesek csak május 30-án éjszakára tudják áttörni a Rómába jutást akadályozó német védelmi vonalakat, miután Fred L. Walker vezérőrnagy vezette amerikai 36. hadosztály csendben Monte Artemisióig nyomult és lerohanta Valmontone védőit.

▼ **A Rapido folyóhoz nyomuló brit 4. hadosztály gyalogsága előretör a rommá lőtt utcákon.**

MÁJUS 25.

BALKÁN, JUGOSZLÁVIA

A németek légierővel, sikló repülőgépekkel és aknavetőkkel támadják a divari partizánközpontot, ahonnan Tito marsall is alig tud elmenekülni. A támadás terveit a feltételezések szerint Otto Skorzeny SS-alezredes dolgozta ki, aki korábban Mussolini kiszabadításával szerzett hírnevet.

MÁJUS 29.

CSENDES-ÓCEÁN, PÁPUA ÚJ-GUINEA

Az amerikai és a japán erők az Új-Guinea melletti Biak szigetén vívják a csendes-óceáni hadjárat első páncélos-össze-

▼ Német ejtőernyősök Rómában a város június elején végrehajtott kiürítése előtt.

▲ A D-nap, az észak-franciaországi invázió megindítása – az amerikai 4. gyaloghadosztály katonái partra gázolnak az Utah partszakaszon.

csapását. Az ütközetben az amerikaiak győznek.

JÚNIUS 1.

TÁVOL-KELET, BURMA

A Mike Calvert dandártábornok vezette 77. csindit dandár eléri a Mogaung melletti Lakumot.

JÚNIUS 3.

TÁVOL-KELET, INDIA

A 64 napig tartó kohimai csata a japán 31. hadosztály rendezett visszavonulásával véget ér. A japánokat elsősorban nem a brit és indiai támadások, hanem az utánpótlás hiánya kényszerítette meghátrálásra. A kohimai csata a háború egyik legvéresebb összecsapása volt.

JÚNIUS 3–4.

OLASZORSZÁG, RÓMA

Adolf Hitler vonakodva bár, de engedélyezi Albert Kesselring tábornagy, olaszországi német főparancsnok számára Róma kiürítését. A német

14. hadsereg a kiválóan harcoló IV. ejtőernyős-hadtest fedezetével a Teverén átkelve vonul vissza. Az amerikai csapatok 5-én vonulnak be a városba. Róma az első tengelyhatalmi főváros, amit a szövetségeseknek sikerül elfoglalni.

JÚNIUS 6.

NYUGATI FRONT, FRANCIAORSZÁG

A szövetségesek megindítják a történelem legnagyobb tengerideszant-hadműveletét. Az inváziós erőt jellemző számadatok elképesztőek: az első támadást 50 000 katona hajtja végre; összesen több mint 2 000 000 embert, mintegy 39 hadosztályt szállítanak át Franciaországba; a támadásban részt vesz: 139 nagy és 221 kisebb hadihajó, több mint ezer aknaszedő és segédhajó, 4000 partra szállító jármű, 805 kereskedelmi hajó, 59 torlaszolóhajó, 300 egyéb kisebb hajó; valamint 11 000 repülőgép, köztük vadászgépek, bombázók, szállító és vitorlázó repülőgépek. Az inváziós erőt a francia ellenállás több mint 100 000 tagja segíti, akik rajtaütéseket hajtanak végre a német célpontok ellen.

A D-nap, a normandiai támadás, vagyis az *Overlord* hadművelet három légideszant-hadosztály támadásával kezdődik: az amerikai 82. és 101. légide-

▼ Brit Horsa sikló repülőgépekkel „teleszórta” mezők Caentől északkeletre, a D-nap, 1944. június 6. reggelén.

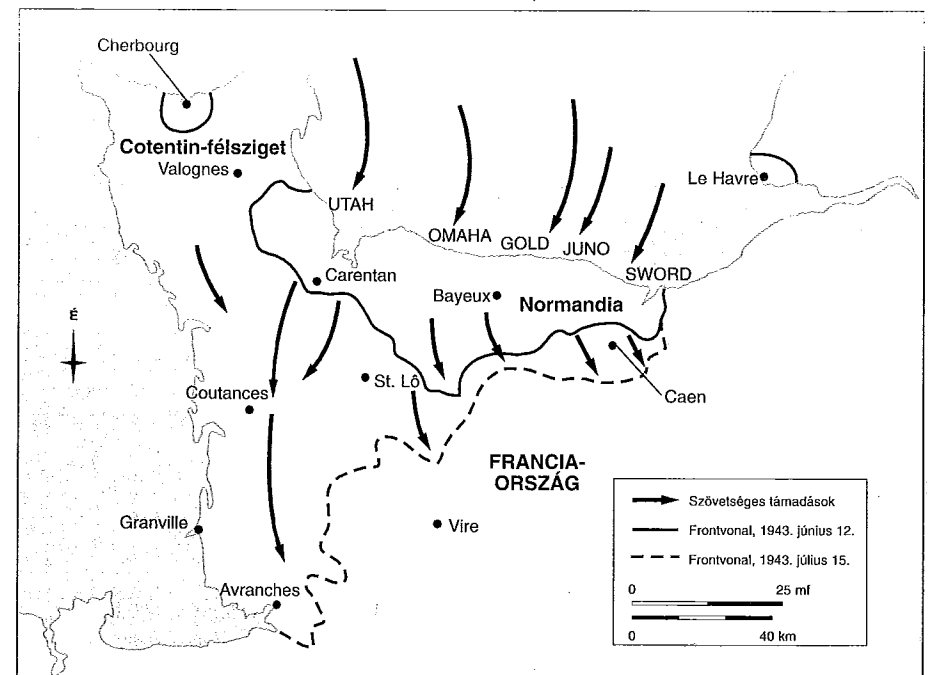
▲ Elvezetik a D-napon fogságba esett német katonákat.

szant-hadosztályt az amerikai erők jobbszárnyán, míg a brit 6. légideszant-hadosztályt a britek balszárnyán dobják le. A tengerideszant-erők ezalatt öt partszakaszon kezdik meg a partraszállást. Az *Utah* partszakaszon az amerikai VII. hadtest 4. gyaloghadosztálya, az *Omaha* partszakaszon az amerikai V. hadtest 1. gyaloghadosztálya, a *Gold* partszakaszon a brit XXX. hadtest 50. gyaloghadosztálya, a *Juno* partszakaszon a brit I. hadtest 3. kanadai gyaloghadosztálya, a *Sword*

partszakaszon pedig a szintén a brit I. hadtesthez tartozó brit 3. gyaloghadosztály.

A kezdeti ejtőernyős- és tengerideszant-támadások vegyes eredményekkel járnak. Az *Utah* partszakaszon csak gyenge ellenállásba ütköztek és 12.00-ra a csapatok már a parton voltak. Az

▼ A hídfő megszilárdítása után a szövetségesek megkezdték Franciaország felszabadítását. A német erők mozgását akadályozó szövetséges légi fölény nagy segítséget jelentett számukra.

SORSDONTÓ FEGYVEREK

AZ ELLENÁLLÁS

A II. világháborúban minden német vagy japán megszállás alá került országban és térségben akadtak a civilek között olyanok, akik harcolni akartak a megszállók ellen, még akkor is, ha ezzel óriási veszélynek tették ki magukat és családjukat. Az ellenállás lehetett aktív vagy passzív. A passzív ellenállás jelenthetett tüntetéseket, ipari sztrájkot vagy munkalassítást, illegális újságok és röplapok nyomtatását vagy jelszavak falra írását. Az aktív ellenállók információkat gyűjtöttek, segítettek a szövetséges hadifoglyok és a lelőtt repülőgépek személyzetének szökését, szabotázsokat követtek el vagy fegyverrel harcoltak a megszálló erők ellen.

Európában és a Távol-Keleten az ellenállás soha nem kötődött kizárólag egy politikai csoporthoz vagy társadalmi osztályhoz, minden országban minden társadalmi réteg képviseltette magát a mozgalomban.

A megszállók ellen harcolók állandó fenyegetettségben éltek. Az ellenállás tagjaira veszélyt jelentettek az ellenséges hírszerzők, a kollaboránsok és a besúgók, az elfogott ellenállókra pedig többnyire kínzás és halál várt. A megszállt Európában például egyetlen postagalamb birtoklásáért kivégzőosztag elé állították az embereket. Az ellenállási csoportok nem ritkán egymás ellen is harcoltak. Jugoszláviában a csetnikek és Tito erői nemcsak a tengelyhatalmakkal, hanem egymással is háborúztak. Az európai és távol-keleti ellenállási csoportok – amelyek nemritkán külső segítségre szorultak – mindezek ellenére kétségtelenül segítséget jelentettek a tengelyhatalmak ellen harcoló szövetséges erők számára.

Omaha partszakaszon a megfelelő páncéloserő hiánya miatt a németek a földhöz szögezték a partra szállókat, és nagy vérfürdőt rendeztek. A *Gold* és a *Juno* partszakaszokon a brit és kanadai páncéloserő lehetővé tette a csapatok gyors partraszállását, és délután már megpróbálták előrenyomulni Bayeux és Caen irányába. A *Sword* partszakaszon a csapatok egyesültek a szárazföld belsejébe ledobott légideszantegységekkel.

A partra szállók szerencséjére a németek csak a *Juno* és a *Sword* partszakaszok között indítottak ellentámadást a 21. páncélos hadosztály egyik harcscsoportjával, de visszaverték őket. A nap végére – 2500 katona elvesztése árán – a szövetségesek megvetették lábukat a német megszállás alatt álló Európában.

▼ **Tűz alá vett amerikai tengerészgyalogosok a Mariana-szigetekhez tartozó Saipanon 1944. június 23-án. A japánok – szokás szerint – elszántan védekeztek.**

▲ **Amerikai katonák menetelnek keresztül a bombakárokat szenvedett Carentanon. Ezt a francia várost szabadították fel először a D-nap után.**

JÚNIUS 9–10.

KELETI FRONT, FINNORSZÁG

A szovjetek két hadsereggel nagy támadást indítanak a finnek ellen. Céljuk az 1940-es szovjet–finn határ visszaállítása és a finnek békére kényszerítése. A támadást 5500 ágyúval és 880 rakétavetővel végrehajtott tüzérségi előkészítés előzi meg. A támadás szétzúzza a finn frontot és 10-én Karl von Mannerheim tábornagy, Finnország katonai vezetője elrendeli a visszavonulást egy erősebb védelmi vonalba.

JÚNIUS 10.

NYUGATI FRONT, FRANCIAORSZÁG

A toulouse-i körleteiből Normandiába vonuló 2. *Das Reich* SS-páncélos hadosztályt folyama-

tosan támadják a francia ellenállás kisebb csoportjait. A németek a franciák elrettentésére brutális megtorlást hajtanak végre az útjukba eső Oradour-sur-Glane városkában. A férfiakat pajtákban, a nőket és a gyerekeket pedig a templomban gyűjtik össze, majd az egész várost felgyújtják. A menekülni próbálókat légpuskázzák. Összesen 642 embert gyilkolnak meg. Csak 10-en élnek túl a mészárlást.

JÚNIUS 11.

CSENDES-ÓCEÁN,

MARIANA-SZIGETEK

Az amerikai 58. csapásmérő kötelék a partraszállás megindítása előtt erős ágyútűz alá veszi Saipan, Tinian, Guam, Rota és Pagan szigeteket. A szigetek elfoglalása után a térség amerikai erői fokozottan veszélyeztetik a Csendes-óceán déli részén harcoló japán erők hadtápvonalait.

▲ **Japán hajó amerikai légitámadás alatt a filippínó-tengeri csatában, ami végzetes csapást mért a csendes-óceáni japán haditengerészeti légierőre.**

JÚNIUS 13.

NYUGATI FRONT, FRANCIAORSZÁG

Michael Wittmann SS-főhadnagy, az 501. SS-nehézpáncélos-osztály parancsnoka a normandiai Villers-Bocage-nál Tigereivel megsemmisíti a brit 4. *County of London Yeomanry* 27 harcocsiját és páncélozott járművét.

CSENDES-ÓCEÁN, JAPÁN

A japán egyesített flotta parancsot kap, hogy készüljön fel az *A-Go* hadműveletre. A hadművelet célja, hogy csatába csalják és megsemmisítsék az amerikai csendes-óceáni flottát a Palau- vagy a nyugati Karolina-szigetek mellett. Azért választották ezeket a térségeket, mivel japán légi támaszpontok hatósugarán belül esnek, és ezáltal ellensúlyozhatják az amerikai repülőgép-hordozók fölényét.

JÚNIUS 15.

CSENDES-ÓCEÁN,

MARIANA-SZIGETEK

Az amerikai északi csapásmérő erő meg-

érkezik a saipani vizekre. A japánok elrendelik az egyesített flotta gyülekezését. A szigeteken partra száll az amerikai 2. és 4. tengerészgyalogos-hadosztály. **LÉGI HÁBORÚ, JAPÁN** Az amerikai 20. hadsereg légierijének – kínai repülőterekről felszálló – B-29-es bombázói támadást hajtanak végre a szigetország belsejében található jahatai vas- és acélgyárak ellen.

JÚNIUS 16.

TÁVOL-KELET, BURMA

A Joseph Stilwell tábornok vezette kínai erőkhöz tartozó 22. hadosztály elfoglalja a hadjárat három céljának egyikét, Kamaing városát (a másik két célpont Mogaung és Myitkyina).

JÚNIUS 18.

NYUGATI FRONT, FRANCIAORSZÁG

Az amerikai erők elérik a normandiai Cotentin-félsziget nyugati partját, és ezzel csapdába ejtik Cherbourg német helyőrségét. Hitler elrendeli, hogy a város német védői az utolsó emberig tartsanak ki.

CSENDES-ÓCEÁN,

MARIANA-SZIGETEK

Az amerikai 58. csapásmérő kötelék hajói Saipantól nyugatra találkoznak.

A francia ellenállás ünneplő tagjai Párizs mellett 1944 augusztusában, a németek visszavonulása után.

JÚNIUS 19–21.

CSENDÉS-ÓCEÁN,
FILIPPÍNÓ-TENGER

A saipani amerikai támadás hírére Jiszaburo Ozava tengernagy parancsnoksága alatt kifut a tengerre a japán egyesített flotta öt nehéz és négy könnyű repülőgép-hordozóból, öt csatahajóból, 11 nehéz- és két könnyűcirkálóból, valamint 28 rombolóból álló köteléke. A Marc Mitscher tengernagy harcászati parancsnoksága alá rendelt amerikai 5. flotta hét nehéz és nyolc könnyű repülőgép-hordozóval, nyolc nehéz- és 13 könnyűcirkálóval, valamint 69 rombolóval rendelkezik. A japánoknak 573 repülőgépe volt (ebből 100 a guami, rotai és yapi támaszpontokon), az amerikaiaknak pedig 956.

Ozava felderítőgépei hajnalban veszík észre az 5. flottát, ami 480 km-re hajózik a négy könnyű repülőgép-hordozóból álló japán előhadtól, és 800 km-re a főerőktől. Ozava négy hullámban indít támadást. A japán repülőgépek felfedezése után Mitscher az elfogó vadászgépeket veti be.

Az amerikaiak azonnal súlyos csapást mérnek Ozava erőire: amerikai tengeraltattjárók elsüllyesztenek a *Taiho* és a *Shokaku* hordozókat, miközben az amerikai vadászgépek sok japán repülőgépet lelőnek. A filippínó-tengeri csatában, amit az amerikaiak a „nagy marianai pulykavadászként” is emlegetnek, a japánok 346 repülőgépet és két repülőgép-hordozót veszítenek. Az amerikaiak vesztesége 30 repülőgép, ezenkívül egyik csatahajójuk szenved kisebb károkat. Mitscher bombázói ezalatt semlegesítik a guami és rotai japán repülőtereket.

20-án Mitscher 216 repülőgép bevetésével újabb támadást indít, elsüllyeszt még egy repülőgép-hordozót és két olajszállító hajót, és súlyos károkat okoz több más hajóban is. Az amerikaiak 20, Ozava pedig 65 repülőgépet veszít, bár sok amerikai repülőgép kénytelen a vízre leszállni.

Ozava nagy veszteségekkel járó csatája megsemmisítő csapást jelent a japán haditengerészeti légierőre, ráadásul a japánok 460 gyakorlott pilótát is elvesztettek.

JÚNIUS 20.

OLASZORSZÁG, UMBRIA

A brit XXX. hadtest a Trasimeno-tótól délre fekvő Chiusi mellett támadást indít a németek egyik észak-olaszországi utóvédállása, az Albert-vonal ellen. Heves harcok bontakoznak ki, a németek minden talpalatnyi földet elszántan védenek.

JÚNIUS 22.

POLITIKA, NÉMETORSZÁG

Joachim von Ribbentrop német külügyminiszter Helsinkibe látogat, hogy szorosabbra fűzze a két ország kapcsolatát.

▲ A Vörös Hadsereg újabb várost szabadított fel Belorussziában.

A katonákat a hálás civilek üdvözlik.

TÁVOL-KELET, INDIA

A brit 2. hadosztály megérkezik Imphal védőíhez, a japánok azonban ennek ellenére kitartanak.

JÚNIUS 22–26.

TÁVOL-KELET, BURMA

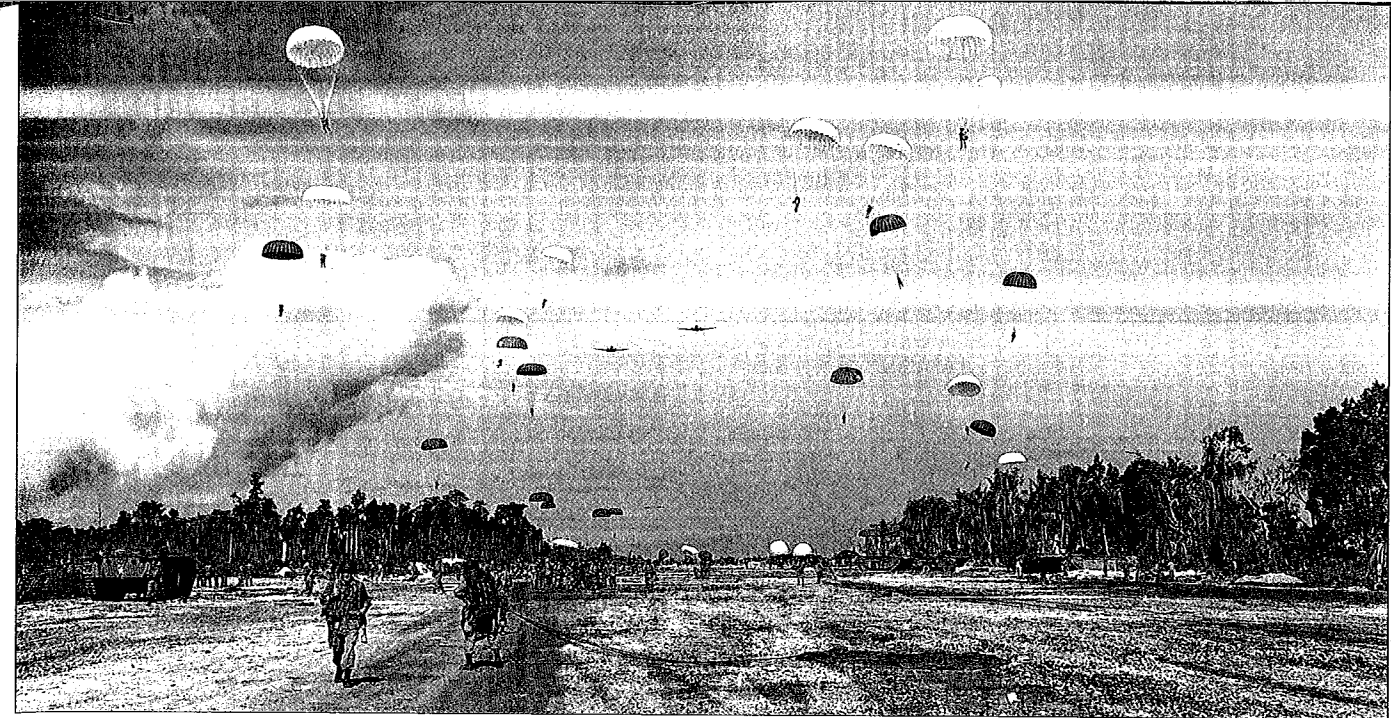
A 77. csindit dandár délkeletről támadást indít Mogaung ellen. A város heves harcok után 26-án esik el.

JÚNIUS 23.

KELETI FRONT, BELORUSSZIA

A Vörös Hadsereg megindítja a belorussziai offenzívát. Négy front – az 1. Balti, valamint az 1., 2. és 3. Belorussz front, öss-

▼ **Cherbourg ellen nyomuló amerikai csapatok Valognes romjai közt.**
A várost 1944. június 29-én foglalták el.

szesen 1,2 millió ember – indít támadást a német Közép hadseregcsoporthoz. A szovjetek 4:1 arányú fölényt élveznek a harcok és repülőgépek terén.

JÚNIUS 26.

NYUGATI FRONT, FRANCIAORSZÁG

A britek megindítják az *Epsom* hadműveletet, melynek célja az előrenyomulás Caentől nyugatra. A 15., 43. és 11. páncélos hadosztályok kezdetben jól haladnak előre, de ezt követően a rendkívül súlyos veszteségek miatt megállásra kényszerülnek.

JÚNIUS 29.

NYUGATI FRONT, FRANCIAORSZÁG

Az amerikai VII. hadtest elfoglalja Cherbourg kikötőjét. A harcokban az amerikaiak 22 000 embert veszítettek, és 39 000 németet ejtettek foglyul.

JÚNIUS 30.

HADITECHNIKA, NÉMETORSZÁG

A németek felállítják az első Messerschmitt Me 262-es sugárhajtású vadászgépekből álló műveleti egységet, amit a közeljövőben Franciaországban vetnek be.

▲ **Az amerikai 503. ejtőernyős- gyalogezred katonái földet érnek a kamiriri leszállópályán. Noemfoor, 1944. július 2.**

LÉGI HÁBORÚ, NÉMETORSZÁG

Eddig a napig 2000 német V-1-es szárnyas bombát lőttek ki Angliára, elsősorban Londonra. A britek válaszul növelik a légvédelmi ágyúk, a vadászgépek és a záró léggömbök számát.

JÚLIUS 2.

OLASZORSZÁG, TOSZKÁNA

A brit XIII. hadtest elfoglalja a Trasimeno-tótól északkeletre fekvő Foianót, és ezzel befejezi a német Albert-vonal át-törését.

JÚLIUS 4.

KELETI FRONT, BALTIKUM

A Vörös Hadsereg támadást indít a balti államok elfoglalására. A támadásban három szovjet front – az 1., a 2. és a 3. Balti – vesz részt. A balti államok nagy jelentőséggel bírnak Németország számára, mivel segítik a birodalom élelmiszerellátását, lehetővé teszik az orosz flotta blokádját, illetve biztosítják a finnországi és svédországi hajózási útvonalakat.

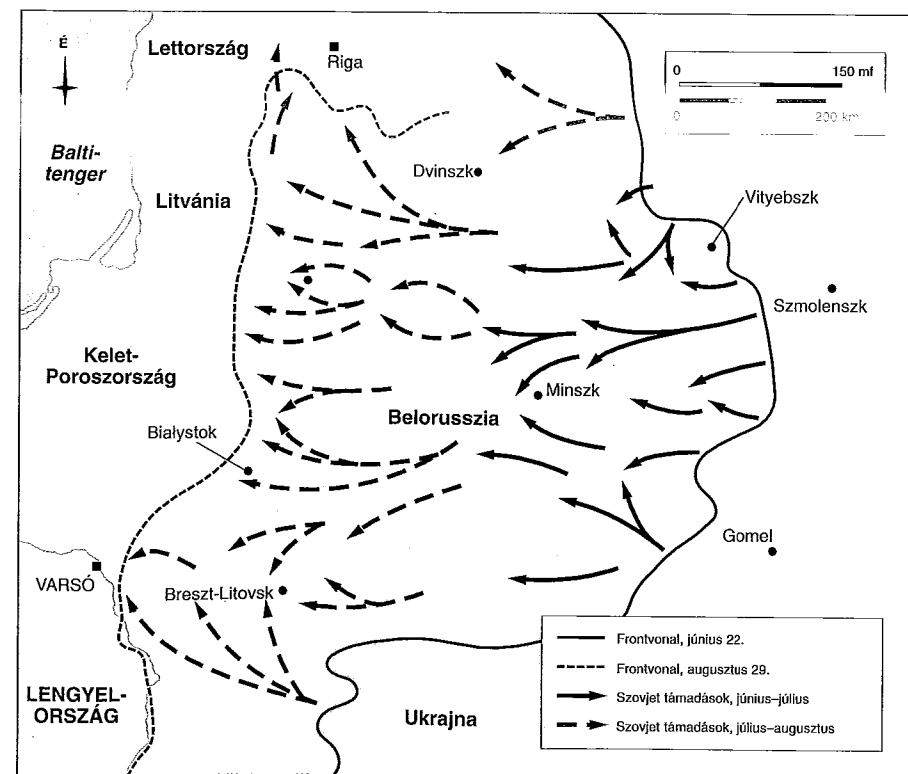
JÚLIUS 7–9.

CSENDÉS-ÓCEÁN,

MARIANA-SZIGETEK

Jositszugu Szaito tábornok, a saipani ja-

◀ **Az 1944 közepén indított belorussziai szovjet támadás harcok- és emberáradata szétzúzta a német Közép hadseregcsoporthoz.**

pán erők főparancsnoka Makushónál tömeges támadást indít az amerikai 27. gyaloghadosztály ellen. Hiába kaszabolják le a támadókat százával az amerikai géppuskák, a japánok áttörnek az amerikai vonalakat. A támadás azonban hamarosan lendületét veszti és kudarcot vall. Szaito öngyilkosságot követ el, a szigetet 9-re elfoglalják. Legalább 8000 katona és polgári személy szintén az öngyilkosságot választja a megadás helyett.

JÚLIUS 8. POLITIKA, MAGYARORSZÁG

Horthy Miklós magyar kormányzó a Vörös Hadsereg közeledtére leállítja a magyarországi zsidók Auschwitzba deportálását.

JÚLIUS 11. POLITIKA, EGYESÜLT ÁLLAMOK

Franklin D. Rooseveltnak bejelenti, hogy negyedszer is indulni kíván az elnökválasztáson.

KELETI FRONT, BELORUSSZIA

A Vörös Hadsereg elfoglalja Minszk térségét. A harcokban 70 000 német katona elesett, 35 000 pedig fogságba esett: ez-

► Ugyanaz a feladat, másik sziget – a japán védők kifüstölése a Mariana-szigetekhez tartozó Tinianról egy hegyi tarackkal.

JÚLIUS 17. KELETI FRONT, UKRAJNA

A szovjet 1. gárda-harcokoszíhad sereg átkel a Bug folyón, és benyomul Lengyelországba.

JÚLIUS 18. TÁVOL-KELET, BURMA

A japán hadvezetés leállítja az U-Go hadműveletet.

JÚLIUS 18–22. NYUGATI FRONT, FRANCIAORSZÁG

Az amerikaiak megsemmisítik a fanatikusan védekező német 352. hadosztályt és bevonulnak St. Lô-ba. A front keleti részén, Caentől keletre a britek és a kanadaiak megindítják a Goodwood hadműveletet, hogy ezzel magukra vonják az erősebb német egységeket. Céljuk a német páncélosok felmorzsolása, hogy az többé ne jelentsen fenyegetést a szövetségesek erőire. A támadásban a szövetségesek több mint 100 Sherman harcokosít veszítenek. 22-re a britek megtisztítják Caen déli részét.

JÚLIUS 19–21. CSENDES-ÓCEÁN, MARIANA-SZIGETEK

A Mariana-szigetek legfontosabb szigetén, Guamon tervezett partraszállás előtt az amerikai csatahajók megkezdik az Asan és az Agat partszakaszok ágyúzását. Két nappal később az amerikai 3. tengerészgyalogos-hadosztály és a 77. gyaloghadosztály katonái megindítják a partraszállást. A japánok elszántan védekeznek.

JÚLIUS 20. POLITIKA, NÉMETORSZÁG

Német tisztek egy csoportja merényletet kísérel meg Adolf Hitler ellen. Schenk von Stauffenberg gróf, Friedrich Fromm tábornok vezérkari főnöke egy bombát helyez el a Hitler kelet-poroszországi, rastenburgi főhadiszállásának tanácstermében. A bomba Von Stauffenberg távoztása után, 12.42-kor robban. Hitler azonban életben marad, az összeesküvés kudarcot vall. Joseph Goebbels náci propagandaminiszter gyorsan cselekszik: a főváros és a rastenburgi főhadiszállás között létesített telefonkapcsolat segítségével meggyőzi a berlini helyőrséget arról, hogy Hitler sértetlenül átvészelte a robbantást. Fromm, hogy minden gyanút elhárítson magától, még aznap este agyonlövi Von Stauffenbergert.

A merénylet kudarcát a következő hónapokban a gyanúsítottak tömeges letartóztatása, kínvallatása és kivégzése követi. Az összeesküvés gyanújába keveredett főtisztok között ott van Erwin Rommel tábornagy is.

JÚLIUS 21. POLITIKA, LENGYELORSZÁG

Szovjet támogatással megalakul a Lengyel Nemzeti Felszabadítási Bizottság.

JÚLIUS 23. OLASZORSZÁG, TOSZKÁNA

A kulcsfontosságú livornói kikötőt 19-i elfoglalása után az amerikai 34. hadosztály bevonul Pisába.

JÚLIUS 25. NYUGATI FRONT, FRANCIAORSZÁG

Megkezdődik a Cobra hadművelet, a szövetségesek kitörési kísérlete a normandiai hídfőből. A hatalmas erejű előkészítő bombázás után a J. Lawton Collins tábornok vezette amerikai VII. hadtest három gyaloghadosztálya Marigny és St. Gilles között áttöri a német vonalat, és ezzel megnyitja az utat a páncélosok előtt. Az amerikai támadók öt nap alatt elérik a német front nyugati szárnyánál fekvő Avranches-ot.

JÚLIUS 25–29. CSENDES-ÓCEÁN, MARIANA-SZIGETEK

Az amerikai 3. tengerészgyalogos-hadosztály visszaveri a japánok guami ellen-támadását. A harcokban 19 500 japán és 1744 amerikai katona veszti életét. 24-én

▲ Hitler megmutatja Mussolininek a tanácstermet, ahol a bomba robbant a júliusi merényletkísérletben.

▼ Erwin von Witzleben tábornagy. A Hitler elleni összeesküvésben játszott szerepe miatt zongorahúrral akasztották fel a Plötzensee börtönben.

az amerikai 4. tengerészgyalogos-hadosztály partra száll Tinian szigetén.

JÚLIUS 27–30.

KELETI FRONT, UKRAJNA

A szovjet 1. Ukrán front felszabadítja Lvovot, és 30-ra több hídfőállást létesít a Visztulánál.

JÚLIUS 30.

NYUGATI FRONT, FRANCIAORSZÁG

Az amerikai VIII. hadtest elfoglalja Avranches-ot.

AUGUSZTUS 1.

KELETI FRONT, LENGYELORSZÁG

Kirobban a varsói felkelés. A Tadeusz Bór-Komorovszki altábornagy vezette lengyel Honi Hadsereg 38 000 katonája indít támadást a hasonló erősségű német egységek ellen, a németek azonban jobb fegyverekkel rendelkeznek, és páncélos-, valamint légi támogatásra is számíthatnak. A felkelés célja egyrészt a város felszabadítása a német uralom alól, másrészt pedig a lengyel emigráns kormány esélyeinek javítása az ország jövőjének alakításában, amikor majd a Vörös Hadsereg bevonul Varsóba.

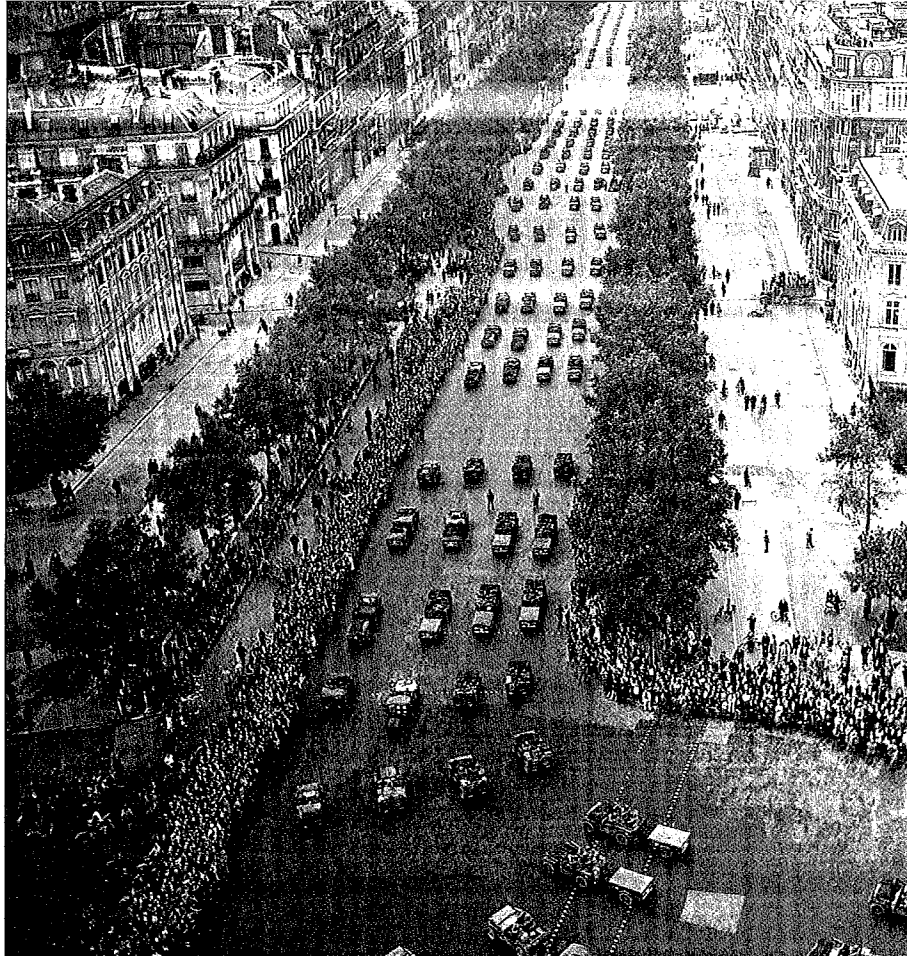
CSENDES-ÓCEÁN, MARIANA-SZIGETEK

Véget ér a tiniani csata. A 9000 fős japán helyőrség teljesen megsemmisült a harcokban.

AUGUSZTUS 2.

KELETI FRONT, LENGYELORSZÁG

A szovjet 1. Belorusz front Varsótól délre két hídfőállást létesít a Visztulán.

▲ **Amerikai erők Párizsban a város felszabadítása után. Hitler parancsot adott a város lerombolására, de a város parancsnoka nem engedelmeskedett.**

AUGUSZTUS 3.
TÁVOL-KELET, BURMA

A japánok a szövetséges erők 11 hetes blokádja után visszavonulnak Myitkyinából.

AUGUSZTUS 4.
POLITIKA, FINNORSZÁG

Karl von Mannerheim tábornagy követi Rysto Rytit az elnöki székben. Mannerheim világosan a németek értésére adja: nem tartja kötelességének, hogy megtartsa a Rytí által a németeknek tett ígéreteket.

AUGUSZTUS 8.
POLITIKA, NÉMETORSZÁG

A berlini Plötzensee börtönben nyolc német tisztet – köztük Erwin von Witzleben tábornagyot – akasztanak fel, a júliusi bombamerényletben való részvétel vádjával. Zongorahúrral akasztják fel őket, és utolsó pillanataikat Hitler szóraztatására filmre veszik. Az embertelen bánásmód ellenére mindegyikük méltósággal megy a halálba.

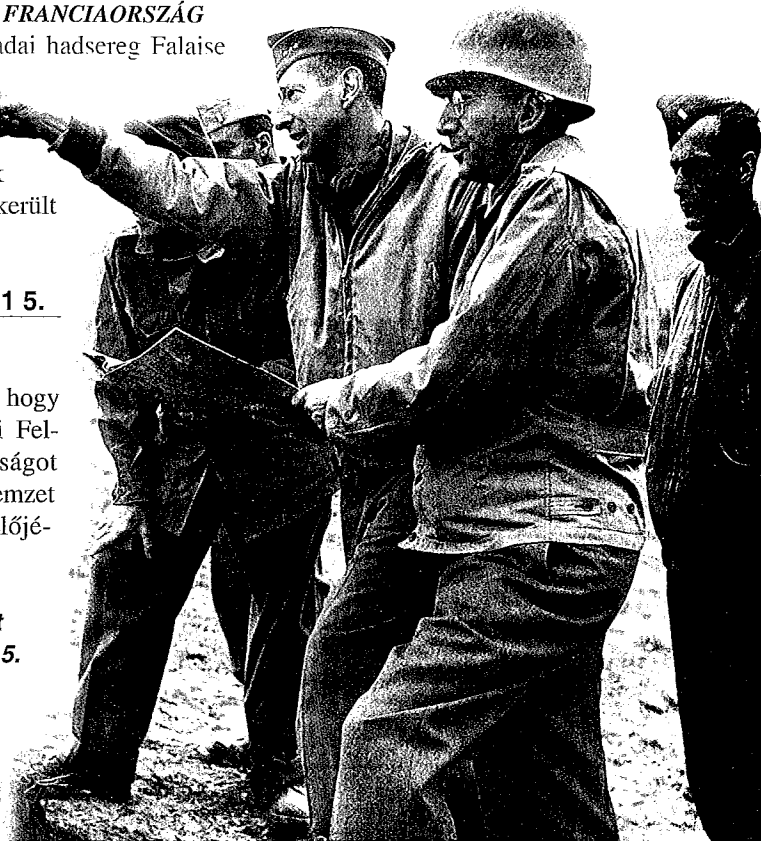
AUGUSZTUS 10.
CSENDES-ÓCEÁN, MARIANA-SZIGETEK

Guamon véget ér a szervezett japán ellenállás, bár az egyik szigeten csak 1960-ban adja meg magát az utolsó japán katoná.

AUGUSZTUS 11.
NYUGATI FRONT, FRANCIAORSZÁG
Lefűjják az 1. kanadai hadsereg Falaise ellen indított *Totalize* hadműveletét, miután a kitűzött célok közül egyet sem sikerült elérni.

AUGUSZTUS 15.
POLITIKA, SZOVJETUNIO
Moszkva bejelenti, hogy a Lengyel Nemzeti Felszabadítási Bizottságot tekinti a lengyel nemzet törvényes képviselőjé-

► **Mark Clark tábornok, a Rómát elfoglaló amerikai 5. hadsereg parancsnoka.**

nek, és gyakorlatilag minden tárgyalást megszakít a londoni emigráns kormánnyal.

NYUGATI FRONT, FRANCIAÓRSZÁG
Az amerikai VI. hadtest és a francia II. hadtest egységei ejtőernyősök támogatásával megindítják a dél-franciaországi szövetséges inváziót (*Anvil* hadművelet).

KELETI FRONT, UKRAJNA
A szovjet 4. hadsereg támadást indít a Kárpátok hágóinak megszerzésére. A támadás során sikerül bizonyos előrehaladást elérni, de a hágókat nem tudják elfoglalni.

AUGUSZTUS 19.
NYUGATI FRONT, FRANCIAORSZÁG

A szövetséges egységek két héttel az 1. kanadai hadsereg *Totalize* hadműveletének megindítása után lezárják a falaise-i katlant. A katlanból 30 000 német katonának sikerült kimenekülni a Szajná keresztl, de körülbelül 50 000 fog-ságba esett és 10 000 elesett. A szövetséges légierő által folyamatosan bombázott és gépágyúkkal lőtt katlanban megsemmisített és elhagyott német járművek százai maradtak hátra. Az északra előrenyomuló kanadai, brit és lengyel erők egyesülnek az Argentanból előrenyomuló amerikai 1. hadsereggel.

AUGUSZTUS 23.
POLITIKA, ROMÁNIA
A román király a szövetséges erőkkel vívott harcok leállítására utasítja fegyveres

▲ **A lengyel Honi Hadsereg tagjai harcba vonulnak a varsói német erők ellen.**

erőit, és menesztli a tengelybarát Ion Antonescu miniszterelnököt. Bejelenti, hogy elfogadják a fegyverszüneti feltételeket.

NYUGATI FRONT, FRANCIAORSZÁG
Az amerikai 36. hadosztály elfoglalja Grenoble-t. Dwight D. Eisenhower tábornok, a szövetséges expedíciós erők főparancsnoka felülbírálja Bernard Montgomery tábornok, a 21. hadsereg-csoport főparancsnokának terveit, aki egy koncentrált németalföldi támadással akar betörni Németországba. Eisenhower úgy dönt, hogy a szövetségesek számára létfontosságú Antwerpen elfoglalása után George Patton tábornok amerikai 3. hadseregével támadást indítanak a Saarvidék irányába.

AUGUSZTUS 25.
POLITIKA, ROMÁNIA
A tengelyhatalmak korábbi szövetségese hadat üzen Németországnak.
NYUGATI FRONT, FRANCIAORSZÁG
A párizsi német helyőrség parancsnoka, Dietrich von Choltitz tábornok átadja a várost Henri Karchernek, a francia 2. páncélosadosztály hadnagyának. Choltitz, aki 5000 katonával, 50 ágyúval és egy harckocsiszázaddal rendelkezett, parancsot kapott Hitleről, miszerint „Párizs nem juthat az ellenség kezére, csak egy romhalmazz”. A városban vívott harcok során az ellenállás 500 tagja és 127 más polgári személy vesztette életét.

AUGUSZTUS 25-26.
NYUGATI FRONT, FRANCIAORSZÁG

A brit XII. és XXX. hadtestek átkelnek a Szajná.

OLASZORSZÁG, ADRIAI TÉRSÉG
A szövetségesek támadást indítanak a Gót-vonal ellen. A német védelmi vonal a Ligur-tengeri La Speziától és a Magra folyó völgyétől az Apuani-hegyeken és az Appennineken keresztül a Foglia folyó völgyéig húzódik, majd Pesaro és Cattolica között éri el az adriai tengerpartot. A támadást a brit 8. hadseregből a brit V., az I. kanadai és a lengyel hadtestek hajtják végre. Céljuk a Gemmano-Coriano körüli hegygerincek elfoglalása, mivel így megnyithatják a tengerparti

▼ **A brit gárda-páncélosadosztály felderítő járművei Belgiumban, a szövetségesek brüsszeli előrenyomulása alatt.**

„kaput”, és a szövetségesek páncéloserei kitorhetnek a Pó völgyébe. A németek azonban itt is elszántan ellenállnak.

AUGUSZTUS 27.
TÁVOL-KELET, BURMA
Az utolsó csinditeket is Indiába evakuálják.

AUGUSZTUS 28.
KELETI FRONT, LENGYELORSZÁG
A lengyel Honi Hadsereg folytatja a harcot Varsóban, de a nagy erejű német légi és tüzérségi támadások miatt kénytelenek a csatornába visszahúzódní. Sztálin szovjet vezető megtagadja a szabadságharcosok támogatását, a Vörös Hadsereg a Visztula túlsópartján várja az események kimenetelét.

AUGUSZTUS 30.
KELETI FRONT, SZLOVÁKIA
Miután a Vörös Hadsereg már a náci bábállam keleti határainak közelében nyomul előre, a fegyveres erők egy része és a partizánok felkelést robbantanak ki a németek ellen.

AUGUSZTUS 31.
NYUGATI FRONT, FRANCIAORSZÁG
Az amerikai 3. hadsereg támadóéke folytatja az előrenyomulást a Meuse irányába, miután a brit XXX. hadtest Amiens mellett elfoglalta a Somme folyó összes fontosabb hídját.

SZEPTEMBER 1-3.
NYUGATI FRONT, FRANCIAORSZÁG/BELGIUM
A brit XXX. hadtest alárendeltségébe tartozó brit gárda- és 11. páncélosadosztályok elérik Arras-t és Aubigny-t. Az

1. kanadai hadsereg II. hadteste felszabadítja Dieppe-t.

2-án a XXX. hadtest parancsot kap az előrenyomulás lassítására és egy ejtőernyős-támadás bevéására. Miután az ejtőernyős-hadműveletet elhalasztják, a hadtest folytatja az előrenyomulást. A gárda-páncélosadosztály 32. és 5. dandárja versenyt fut Brüsszel elérésére, a versenyt végül a 32. dandár nyeri meg 3-án. Ugyanezen a napon a brit XII. hadtest elakad a Béthune körüli harcokban.

SZEPTEMBER 2.

POLITIKA, FINNSORSZÁG

Finnsország elfogadja a békeszerződéssel kapcsolatos szovjet feltételeket, és megszakítja a diplomáciai kapcsolatokat Németországgal. A Szovjetunió ezt követően beleegyezik a fegyverszünetbe.

SZEPTEMBER 3.

NYUGATI FRONT, FRANCIAORSZÁG/BELGIUM

Az amerikai 1. hadsereg elfoglalja Tournai-t és szétzúz három német hadtestet. A brit 2. hadsereg felszabadítja Brüsszelt.

SZEPTEMBER 4.

NYUGATI FRONT, BELGIUM

A brit 2. hadsereg felszabadítja Antwerpent.

OLASZORSZÁG, ADRIAI TÉRSÉG

A brit 8. hadsereg nem tudja áttörni a Gót-vonalat a Gemmano-Coriano gerincnél. A gerinc a német 10. hadsereg

második védelmi vonalának sarokpontja, ennek megfelelő elszántsággal védik, különösen a páncéelhárítása nagyon erős. A brit 2. páncélosdandár támadását például könnyedén visszaverik, miközben a dandár elveszti harckocsijainak több mint a felét.

SZEPTEMBER 5.

NYUGATI FRONT, FRANCIAORSZÁG

Az amerikai 3. hadsereg támadói eléri a Meuse folyót. Hitler Gerd von

▼ *A brit 8. hadsereg tüzérsége az olaszországi Gót-vonal német védelmi állásait lövi. A kezdeti támadások nem jártak sikerrel.*

▲ *A Brüsszelt felszabadító szövetséges csapatok a város utcáin ugyanazt érezhették, mint az ókori Rómában felvonuló győztes légiók.*

Rundstedt tábornagyot nevezi ki a nyugati hadszíntér főparancsnokává, akitől azt várja, hogy ellentámadásokat indít és szétveri a szövetséges hadseregeket. A tábornagy rendelkezésére álló erők azonban nem tesznek lehetővé ilyen lépéseket.

KELETI FRONT, BULGÁRIA

A hadüzenet után a Vörös Hadsereg egységei előzönlök az országot, és hamarosan elérik Turnu Severint. A szovjet hadvezetés az egész Balkán elfoglalását tervezi.

SZEPTEMBER 8.

POLITIKA, BULGÁRIA

Bulgária hadat üzen Németországnak.

LÉGI HÁBORÚ, MANDZSÚRIA

A kínai támaszpontokról felszálló B-29-es Superfortress bombázók végrehajtják az első nappali támadást az anshani japán ipari központ ellen.

SZEPTEMBER 8-13.

NYUGATI FRONT,

HOLLANDIA/BELGIUM

A brit 50. hadosztály Gheelnél átkel az Albert-csatornán. 10-én a brit gárda-páncélosadosztály De Grootig nyomul elő-

re. Három nappal később a brit 15. hadosztály átkel a Meuse-Escaut-csatornán.

SZEPTEMBER 8-25.

KELETI FRONT, SZLOVÁKIA

A szovjet 1. és 4. Ukrán front támadást indít a Duklai-hágó ellen, hogy átjussanak Kelet-Szlovákiába. A szovjetek csak november végére tudják megtisztítani a Kárpátokat.

SZEPTEMBER 10-14.

KELETI FRONT, LENGYELORSZÁG

Annak ellenére, hogy Sztálin elutasította a rendkívül nehéz helyzetbe került varsói felkelők támogatását, a Konsztantyin Rokosszovszkij marsall vezette 1. Belorusz front támadást indít a Visztula keleti partján fekvő varsói városrészt, Prága ellen. A könnyörtelen harcokban csak 14-re sikerül teljesen megtisztítani a térséget a németektől.

SZEPTEMBER 15.

KELETI FRONT, LENGYELORSZÁG

A szovjetek által felállított 1. lengyel hadsereg egységei átkelnek a Visztulán és megpróbálnak hídfőállásokat szerezni.

LÉGI HÁBORÚ, NORVÉGIA

A brit Királyi Légierő 9. és 617. századának Lancaster bombázói támadást hajtanak végre Németország egyetlen megmaradt csatahajója, az Alten-fjordban horgonyzó Tirpitz ellen. A támadás azon-

▲ *Harcban álló brit ejtőernyősök Arnhem mellett. Az aknavető csövénél dőlésszögéből ítélve az ellenség egészen közel van.*

▼ *Szövetséges járművek dühöroögnek át a nijmegeni hídon Hollandiában, a katasztrofális Market Garden hadművelet alatt.*

ban a hatékony német füstfüggöny miatt nem sok kárt tesz a hajóban.

SZEPTEMBER 17.

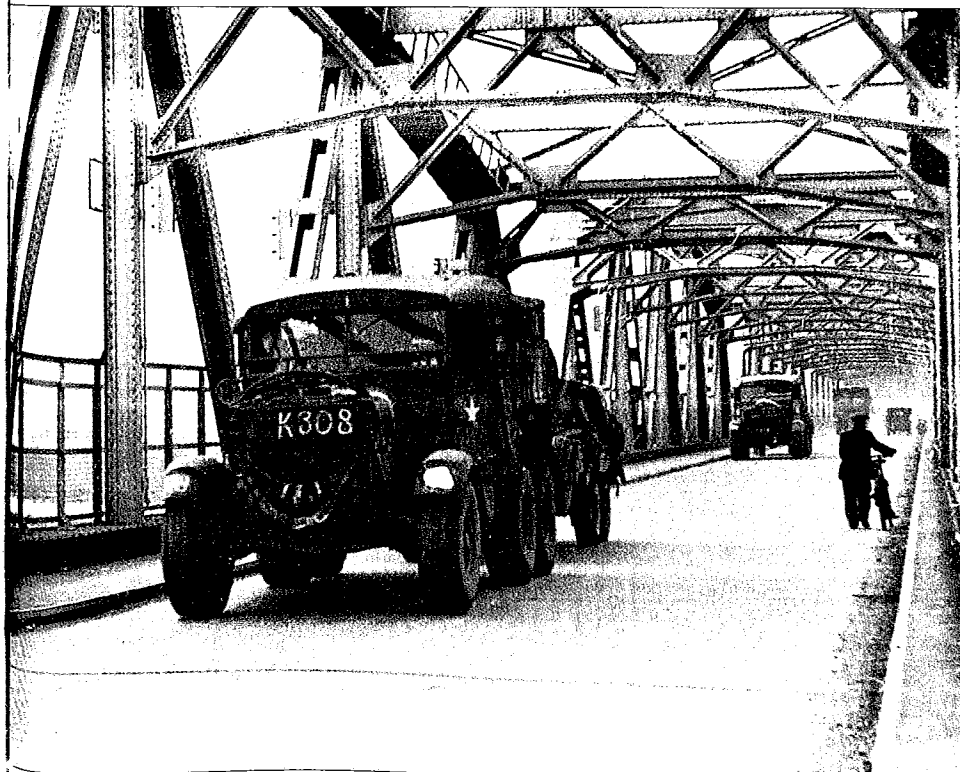
NYUGATI FRONT, HOLLANDIA

Bernard Montgomery tábornok tervei alapján megkezdődik a Market Garden hadművelet, melynek célja egy hollandiai páncélos- és légideszant-támadással a német védelmi rendszer megkerülése. A brit 1. légideszant-hadosztály Arnhem mellett ér földet, az amerikai 101. légideszant-hadosztályt Eindhovennél, az amerikai 82. légideszant-hadosztályt pedig Grave és Nijmegen mellé dobják le, miközben a holland határon álló brit XXX. hadtest is támadást indít. A 82. hadosztály minden nehézség nélkül földet ér, és elfoglalja a Meuse, valamint a Meuse-Waal-csatorna hídjait, ezt követően azonban Nijmegennél heves ellenállásba ütközik. A 101. hadosztály szintén elfoglalja a kijelölt hidakat, az Arnhem mellé ledobott brit ejtőernyősök útját azonban elzárják a németek. Csak egy zászlóalj éri el John Frost alezredes vezetésével a hidat, itt azonban gyorsan bekerítik őket.

SZEPTEMBER 19-21.

NYUGATI FRONT, HOLLANDIA

A brit XXX. hadtest támadói Nijmegennél elérik az amerikai ejtőernyősöket, Arnhemnél azonban minden felmentési kísérlet kudarcba fullad. 20-án a nijmegeni

▲ Egy PIAT páncéltörő fegyver várja az ellenséges páncélos felbukkanását Arnhem külterületén, miközben a németek egyre közelebb nyomulnak a britekhez.

geni hidat elfoglalják az amerikai 82. légideszant-hadosztályból és a brit XXX. hadtestből felállított egység katonái. A következő napon Arnhemnél a brit katonákat legyőzik. A megmaradt ejtőernyősök egy védelmi övezetet alakítanak ki a Neder Rijn északi partján. Oosterbeek falu körül.

SZEPTEMBER 21.

POLITIKA, JUGOSZLÁVIA

Tito marsall, a partizánok vezére találkozik Joszif Sztálin szovjet vezetővel. Megállapodást kötnek a Vörös Hadsereg ideiglenes jugoszláviai bevonulásáról.

OLASZORSZÁG, ADRIAI TÉRSÉG

A 8. hadsereg egyheti elkeseredett harc után elfoglalja Riminit. A Gót-vonal elleni offenzíva megindítása óta a 8. hadsereg 14 000 katonája elesett, megse-

besült vagy eltűnt, és elvesztettek 200 harckocsit is. Az olasz hadjárat a várakozásokkal ellentétben nem egy könnyű támadást jelentett „Európa lágy alhasi pontja” ellen.

SZEPTEMBER 22.

NYUGATI FRONT, FRANCIAORSZÁG

Boulogne megadja magát a II. kanadai hadtestnek. A 20 000 fős helyőrség fogságba esik.

SZEPTEMBER 22–25.

NYUGATI FRONT, ARNHEM

Arnhem mellett a brit XXX. hadtest előrenyomulását jelentősen lassítja a németek ellenállása. A Neder Rijn déli partján fekvő Driel mellett ledobják a lengyel dandárt is. 23-án a lengyelek és a XXX. hadtest előőrseinek átkelési kísérletét a németek visszaverik, így két nappal később megkezdődik a megmaradt ejtőernyősök evakuálása, akik 2500 bajtársuk holttestét hagyják hátra.

SZEPTEMBER 23.

LÉGI HÁBORÚ, NÉMETORSZÁG

A brit Királyi Légierő éjszakai támadást hajt végre a Dortmund–Ems-csatorna ellen, ami a Ruhr-t köti össze más ipari központokkal. A 141 repülőgép támadása átszakítja a csatornát. A Királyi Légierő 14 repülőgépet veszít.

SZEPTEMBER 23–30.

NYUGATI FRONT, FRANCIAORSZÁG

A 3. kanadai hadosztály támadást indít a 7500 fős helyőrség által védett Calais ellen. Nagy erejű tüzérségi és légitámadások, valamint páncéloserők bevetése után a város 30-án megadja magát.

▼ A brit 8. hadsereg Sherman

harckocsijai vonulnak Rimini mellett a Gót-vonalért vívott elkeseredett anyagcsata idején.

▲ Legyőzve, de nem megtörve – ezek a brit ejtőernyősök fogságba vonulnak a Market Garden hadművelet végén. 2500 bajtársuk életét vesztette a harcokban.

OKTÓBER 2.

KELETI FRONT, LENGYELORSZÁG

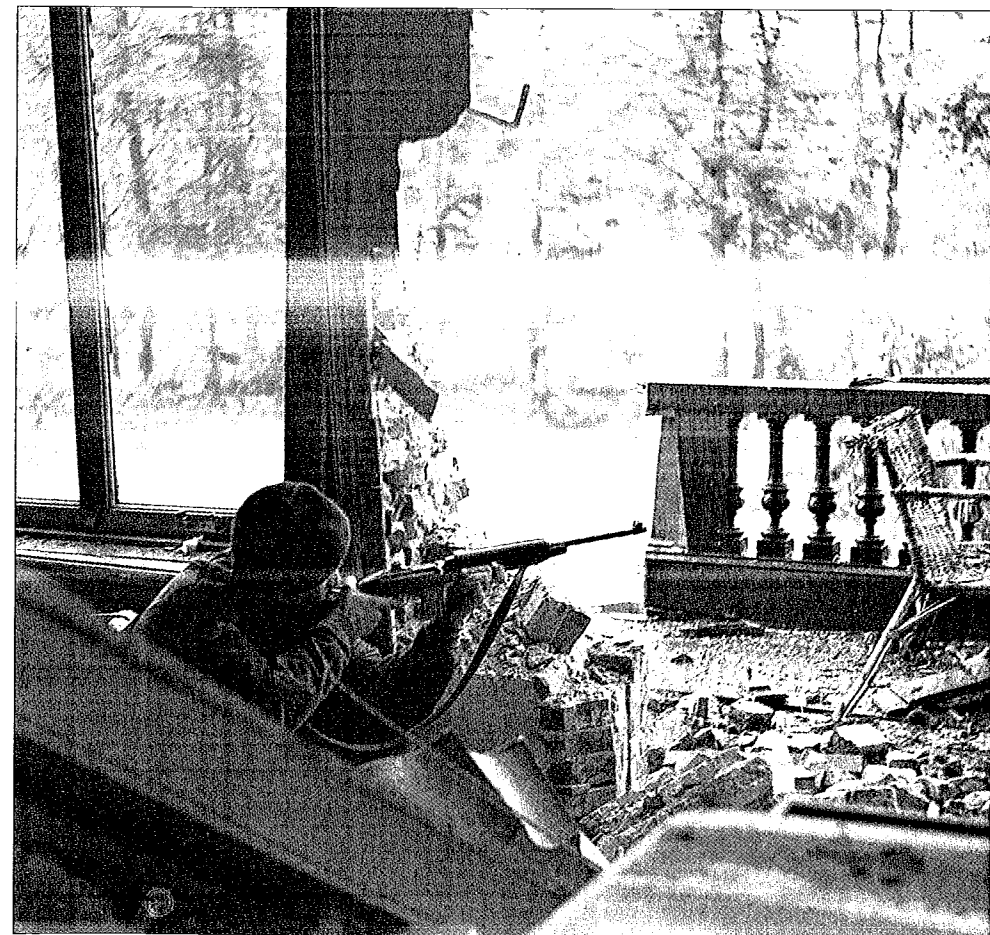
Két hónapig tartó elkeseredett harcok után az utolsó varsói felkelők is leteszik a fegyvert. A németek kiűrik a várost és megkezdik a megmaradt épületek módszeres lerombolását. A harcokban 150 000 lengyel vesztette életét. Erich von dem Bach-Zelewski SS-tábornok, a város parancsnoka 26 000 katona elvesztéséről számol be.

OKTÓBER 3.

LÉGI HÁBORÚ, NAGY-BRITANNIA

Az áttelepített hollandiai kilövőállásokból újraindítják az Angliai elleni V–2-es rakétatámadásokat.

► Brit ejtőernyős fedezékből tüzel Oosterbeek külvárosában. A XXX. hadtest nem tudott átkelni a Neder Rijnre, és ez megpecsételte a légideszant-hadművelet sorsát.

OKTÓBER 4.

FÖLDKÖZI-TENGER, GÖRÖGORSZÁG
Winston Churchill a görögországi kommunista hatalomátvétel megelőzésére megindítja a *Manna* hadműveletet. A német erők visszavonulása után brit erők szállnak partra a Peloponnészosz-félszigeten, Pátrában.

OKTÓBER 9.

NYUGATI FRONT, BELGIUM

Hiába foglalták el a szövetségesek szeptember 4-én Antwerpent, a Scheldt torkolatának mindkét partját uraló német erők miatt nem tudják használni a nagy kikötőt. Az 1. kanadai hadsereg indít támadást a térség ellenséges erőinek felszámolására.

CSENDES-ÓCEÁN, IVO JIMA

Chester W. Nimitz tengernagy, a csendes-óceáni szövetséges erők főparancsnoka közli Holland M. „Howling Mad” Smith altábornaggyal, hogy a következő célpont Ivo Jima, és Smith vezeti a három amerikai tengerészgyalogos-hadosztály támadását. A sziget már a bombázók hatósugarán belül fekszik Japántól.

▲ Az Antwerpen melletti Scheldt-torkolatot megtisztító 1. kanadai hadsereg partra szállító hajói és járművei.

► Német V-2-es rakétát indításra készítenek elő a hollandiai kilövőhelyen. Az új fegyverek okozta károkat csak a kilövőhelyek és a gyártóüzemek bombázásával lehetett csökkenteni.

OKTÓBER 10–29.

KELETI FRONT, MAGYARORSZÁG

Nagyszabású páncélosütközet zajlik le Debrecen mellett. A Johannes Friessner tábornok vezette dél-ukrajnai német hadseregcsoport bekeríti a Rogyion Malinovszkij marsall parancsnoksága alatt álló 2. Ukrán front három harckocsihadtestét. A németek kezdetben sok szovjet harckocsit kilőnek, de az újabb szovjet egységek érkezése megfordítja a helyzetet, mivel a németek nem rendelkeznek elegendő tartalékkal egy anyagcsatához. Ezalatt a német „E” hadseregcsoport kivonul Görögországból.

OKTÓBER 11–19.

BALKÁN, JUGOSZLÁVIA

A Vörös Hadsereg erői csatlakoznak a Belgrád ellen nyomuló jugoszláv 1. hadsereghez. A németek 19-én kivonulnak a városból.

OKTÓBER 14.

POLITIKA, NÉMETORSZÁG

Erwin Rommel tábornagy méregpasztillával öngyilkosságot követ el. A júliusi összeesküvésben való részvétel miatt gyanúba fogott tábornagy azért lett öngyilkos, hogy megmentse családját a letartóztatástól. Fényes állami temetést kap, hogy fenntartsák Hitler rendfihetetlen hadvezérének legendáját.

▲ Kilőtt Joszip Sztálin harckocsi Debrecen közelében. A nagy páncéloscsata a németek vereségével végződött.

▼ Douglas MacArthur tábornok (balról a második) partra gázol a Fülöp-szigeteken, megtartva a „visszatérésre” tett ígértét.

OKTÓBER 20.

BALKÁN, JUGOSZLÁVIA

Tito marsall felszabadító hadseregének 1. proletárhadosztálya visszafoglalja Belgrádot.

CSENDES-ÓCEÁN, FÜLÖP-SZIGETEK

Az amerikai 6. hadsereg partra száll Leyte szigetén – Douglas MacArthur tábornok ezzel beváltja két évvel azelőtt tett ígértét a „visszatérésről”. Estére 10 000 amerikai katona épít ki állásokat Leyte tartományi székhelye, Tacloban, valamint a déli Dulag körül.

OKTÓBER 21.

NYUGATI FRONT, NÉMETORSZÁG

Aachen városa tíznapi ostrom után megadja magát a szövetségeseknek.

OKTÓBER 23–26.

CSENDES-ÓCEÁN, FÜLÖP-SZIGETEK

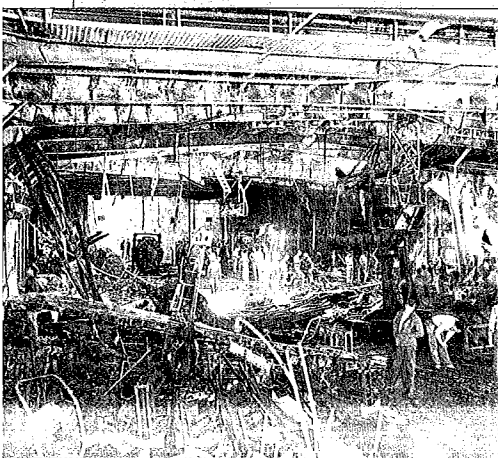
A leytei amerikai partraszállás után a japánok életbe léptetik a *Sho* tervet. Elképzeléseik szerint a japán egyesített flotta elcsalja az amerikai repülőgép-hordozókat, miközben a többi egységet a partra szállító övezetbe összevonva megsemmisítik a partraszállási hajóhadat. A támadást követő leytei csata négy szakaszra osztható: a Sibuyan-tengeri csatára, a Surigao-szorosban vívott csatára, a Samar-tengeri csatára és az Engano-foki csatára. A csaták után a Japán Császári Flotta mint haderő lényegében megszűnik létezni, nem utolsósorban azért, mert már

SORSDÖNTŐ FEGYVEREK

KAMIKAZE

A kamikaze („isten szél”) öngyilkos harcmódor, amit a japánok alkalmaztak az amerikai hadihajók ellen: robbanóanyagokkal töltött repülőgépekkel nekirepültek a kiszmelt hajónak. A kamikazék kultuszában jelentős szerepet játszott a busidó („a harcos útja”), a bátorságot és elmélkedést hangsúlyozó, buddhista tanok által is befolyásolt szamuráj erkölcsstan.

A Leyte-mellett vívott csatában vetették be először a Kamikaze hadtestet – a háború végére Japán 5000, öngyilkos akcióra előkészített repülőgéppel rendelkezett. A kamikaze repülők igyekeztek a fedélzetet átütni, mivel így okozták a legnagyobb pusztítást (a repülőgép-hordozókon a legjobb célpontot a központi emelő jelentette). A kamikazék katonai hatása elmaradt a várakozásoktól: az okinavai csatában az 1900 öngyilkos támadásnak mindössze 14%-a járt eredménnyel.

Az USS Sangamon romokban heverő hangárja kamikaze-támadás után.

nem tudja pótolni az elvesztett rutinos pilótákat. A japánok 500 repülőgépet, négy hordozót, három csatahajót, hat nehéz- és négy könnyűcirkálót, 11 rombolót és egy tengeralattjárót vesztenek, de az összes megmaradt hajójuk is kisebb-nagyobb károkat szenvedett. Az amerikaiak 200 repülőgépet, egy könnyűhordozót, két kísérőhordozót, két torpedórombolót és egy kísérőrombolót veszítettek.

OKTÓBER 31.

KELETI FRONT, BALTIKUM

A szovjet 1. Balti front Kurföldön bekeríti a német Észak hadseregcsoport maradványait.

NOVEMBER 7.

HÍRSZERZÉS, JAPÁN

A japánok a tokiói Szugamo börtönben kémkedésért felakasztják Richard Sörgét. Sorge nyolc évig dolgozott Japánban egy német újság tudósítójaként, ezalatt részletes információkat küldött a Szovjetunióba a német és japán tervekről, köztük az 1941-es Szovjetunió elleni támadásról is.

NOVEMBER 8.

NYUGATI FRONT, BELGIUM

Az 1. kanadai hadsereg befejezi a Scheldt torkolatának megtisztítását. A hadművelet során 12 873 kanadai katona elesett, megsebesült vagy eltűnt. 41 000 hadifoglyot ejtettek.

NOVEMBER 9.

NYUGATI FRONT, FRANCIAORSZÁG

George Patton tábornok amerikai 3. hadserege (500 000 ember és 500 harckocsi) széles fronton átkel a Moselle folyón, és folytatja az előrenyomulást a birodalom szíve felé.

NOVEMBER 11–12.

CSENDES-ÓCEÁN, IVO JIMA

Az amerikai haditengerészet megkezdte a japánok által védett sziget ágyúzását.

▲ Az amerikai haditengerészet Ivo Jima szigetét ágyúzza, hogy a partraszállás előtt meggyengítse a japán védelmet.

NOVEMBER 12.

LÉGI HÁBORÚ, NORVÉGIA

A brit Királyi Légierő 9. és 617. századának Lancaster bombázói a norvégiai Alten-fjordban elstüllyesztik a német Tirpitz csatahajót. A legénység 1100 tagja veszti életét a hajó felborulása miatt.

NOVEMBER 24.

LÉGI HÁBORÚ, JAPÁN

A Mariana-szigetéről felszálló amerikai B-29-es Superfortress bombázók végrehajtják első Tokió elleni támadásukat.

DECEMBER 4.

TÁVOL-KELET, BURMA

William Slim tábornok, a brit 14. hadsereg parancsnoka megkezdte a burmai japán erők megsemmisítését. A támadást a brit IV. és a XXXIII. hadtestek kezdik meg a Yeu és Shwebo japán repülőterek elleni támadással. A Sihacsi Katamura tábornok parancsnoksága alatt álló japán 15. hadsereg jelentősen meggyengült az imphali és kohimai vereségek után.

DECEMBER 5–7.

CSENDES-ÓCEÁN, FÜLÖP-SZIGETEK

Megindul az utolsó amerikai offenzíva Leyte visszafoglalásáért. A X. hadtest benyomul az északi Ormoc-völgybe, miközben a XIV. hadtest Leyte középső és délnyugati területein indít támadást. 7-én a 77. hadosztály gyakorlatilag ellenállás nélkül száll partra Ormoc alatt. A japánokat beszorítják az Ormoc-völgybe, ahol intenzív légi- és tüzérségi támadásokat indítanak ellenük.

HÁTORSZÁG, NÉMETORSZÁG

Gertrud Scholtz-Klink, a náci nőszövetség vezetője minden 18 évesnél idősebb német nőt arra szólít fel, hogy a jelentkezzenek szolgálatra a hadseregben és a légierőnél, mert így még több férfit küldhetnek a frontra.

DECEMBER 8.

CSENDES-ÓCEÁN, IVO JIMA

Az amerikai légierő megindítja a csendes-óceáni háború leghosszabb és legnagyobb erejű, 72 napig tartó bombázását Ivo Jima ellen, hogy előkészítse a terepet a partra szálló erők számára.

DECEMBER 15.

CSENDES-ÓCEÁN, FÜLÖP-SZIGETEK

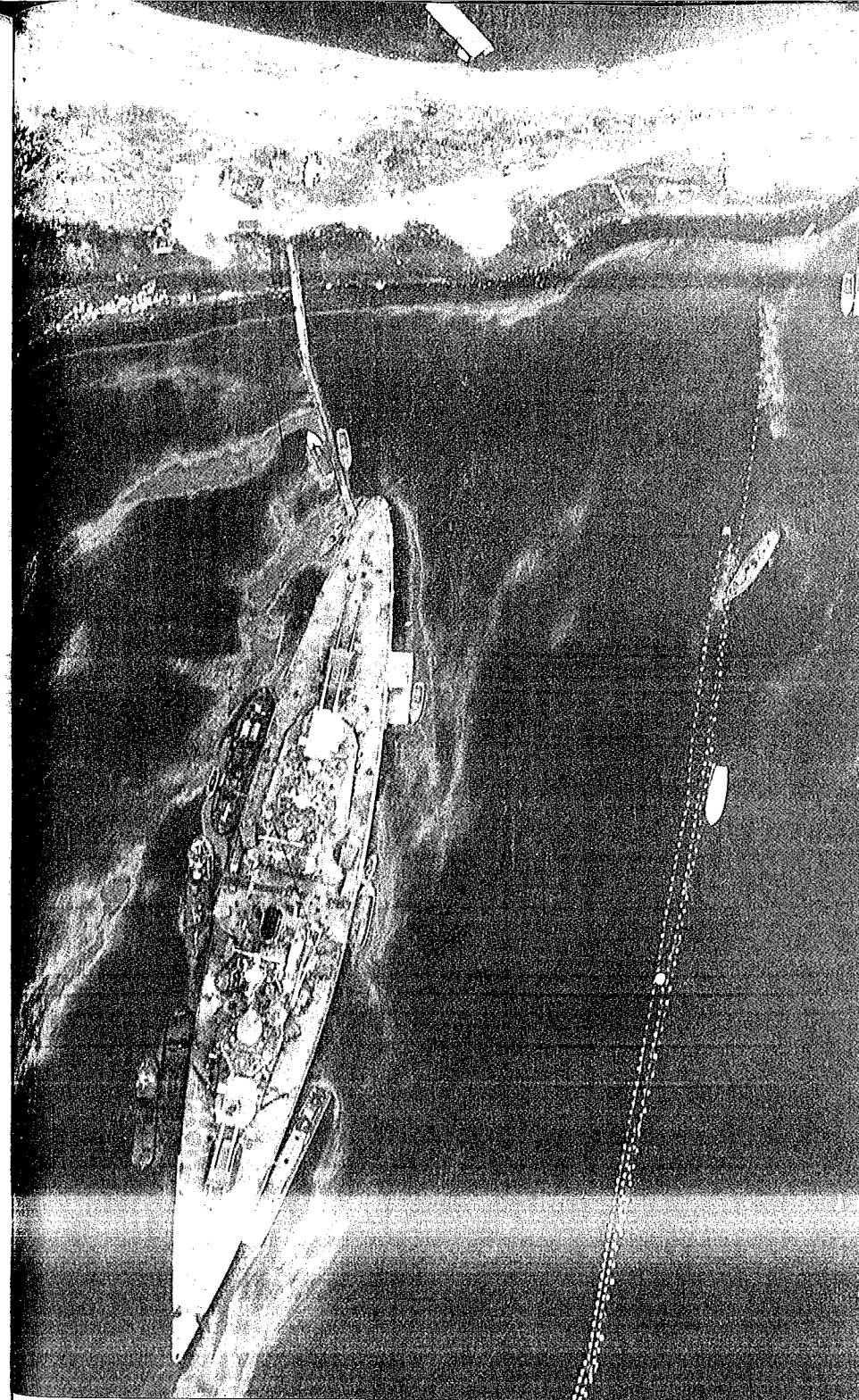
Megkezdődik Douglas MacArthur tábornok Fülöp-szigeteki inváziójának második szakasza: az amerikai 24. hadosztály partra száll Mindoro szigetén.

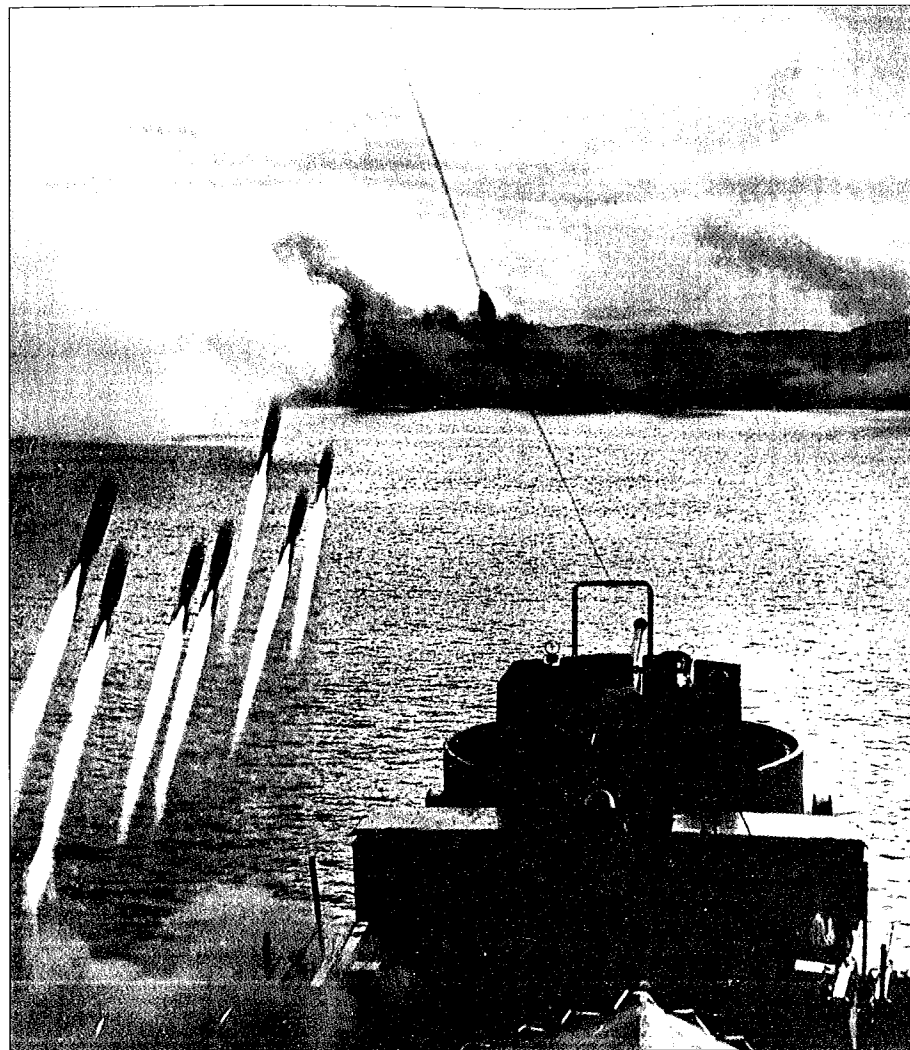
TÁVOL-KELET, BURMA

A brit 19. és 36. hadosztály Indaw-nál találkozik, és innen összefüggő fronton indít támadást az észak-burmai japán erők ellen.

▲ A háború nagy részét a norvég parti vizeken töltő Tirpitz csatahajót november 12-én süllyesztették el.

► A brit IV. hadtest katonái Kohima és Imphal után a japán 15. hadsereg ellen indulnak.

▲ **Rakéták zárótüze zúdul az ellenséges partvédelemre a Fülöp-szigeteki Mindoro szigete ellen indított amerikai támadás első hullámában.**

DECEMBER 16-22.

NYUGATI FRONT, ARDENNEK

Hitler megindítja a *Wacht am Rhein* hadműveletet: a támadás célja az amerikai VIII. hadtest frontszakaszán áttörni az ardenneki frontot, elérni a Meuse folyót, elfoglalni Antwerpent és ezzel kettévágni a szövetségesek erőit. A német „B” hadseregcsoport egységeit – 200 000 katonát – Gerd von Rundstedt tábornagy parancsnoksága alá rendelik. A támadóerő a 6. SS-páncéloshadsergeből, valamint az 5. és a 7. páncéloshadsergeből áll. Velük szemben 80 000 amerikai katonát áll.

Teljes az amerikaiak meglepetése, ráadásul a sűrű köd miatt a szövetségesek légi fölényüket sem tudják kihasználni, de a németek így sem tudják azonnal el-

foglalni Bastogne és St. Vith városokat, ami jelentősen leszűkíti a támadás arcvonalát. 17-én Joachim Peiper SS-alezredes harccsoportjának katonái 71 hadifoglyot gyilkolnak meg Malmédy mellett, és a holttesteket temetetlenül hagyják a mezőn.

22-én az amerikaiak kiürítik St. Vith városát, miután a 22 000 védőből már 8000-et elvesztettek. A Bastogne-t védő 28. gyalog-, valamint 10. és 101. légideszant-hadosztályok elszántan ellenállnak az egy gyalog- és két páncélosadosztállyal támadó németeknek. A németek ugyanezen a napon utoljára próbálnak meg áttörni a Meuse folyóhoz.

A németek angolul beszélő, amerikai egyenruhába öltöztetett kommandósokat is bevetnek, hogy zűrzavart keltsenek az amerikai erőkön belül, különösen az útkereszteződéseknél és a vasúti csomópontoknál. A beszivárgók ellen azonban hamarosan hatékony lépéseket tesznek, és közülük sokat a helyszínen agyonlőnek.

▲ **A németek ardenneki támadása a titoktartás és a rossz időjárás miatt sikerekkel kezdődött.**

DECEMBER 20.

FÖLDKÖZI-TENGER, GÖRÖGORSZÁG

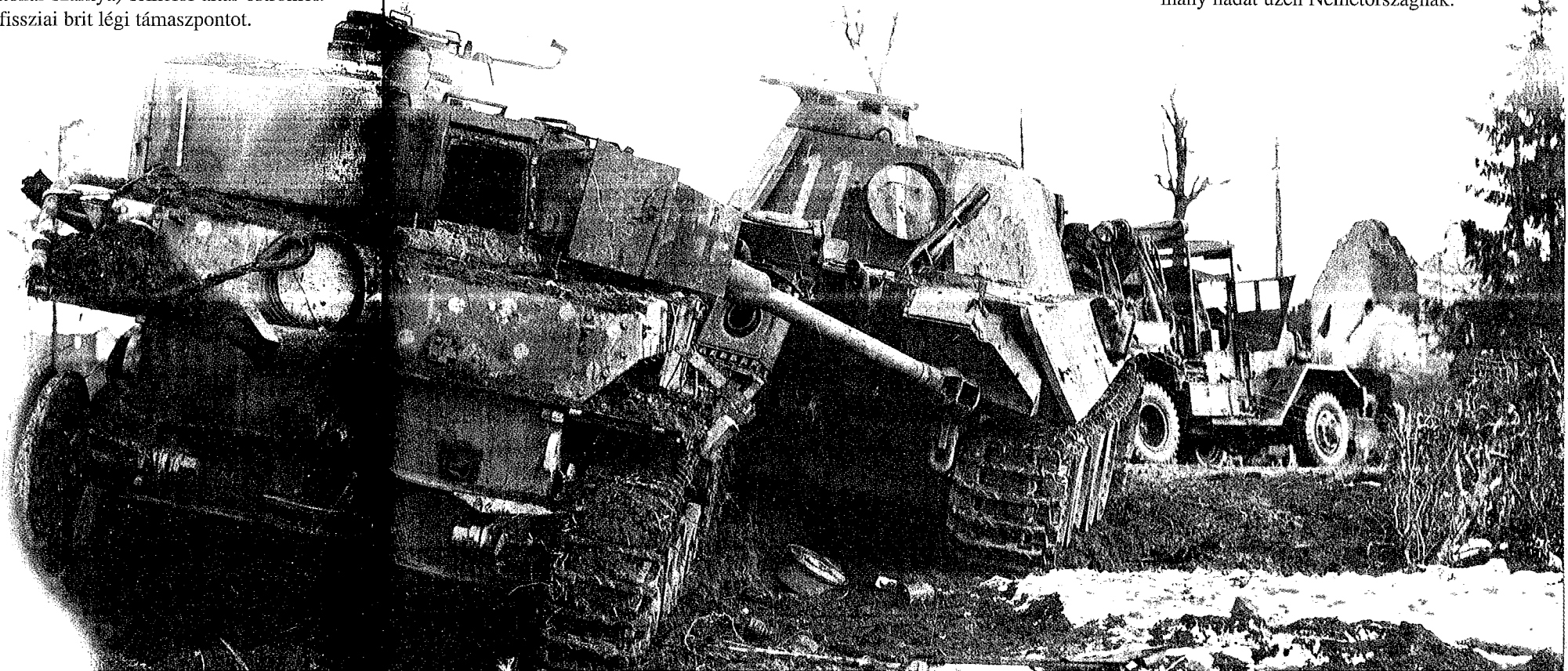
A brit harcokcsik és páncélgépkocsik felmentik az ELAS (Nemzeti Felszabadítási Hadsereg – a görög kommunista párt katonai szárnya) felkelői által ostromolt kifissziai brit légi támaszpontot.

DECEMBER 24.

LÉGI HÁBORÚ, BELGIUM

A német kétmotoros Arado Ar 234B bombázók a történelem első sugárhajtású bombázótámadását hajtják végre egy gyár és egy rendező pályaudvar ellen.

▼ **Elhagyott német Panther és Pz IV-es harckocsik az Ardenneken december végén. Az üzemanyaghiány, az elszánt védekezés és a szövetséges légitámadások kudarcra ítélték az offenzívát.**

DECEMBER 26.

NYUGATI FRONT, ARDENNEK

Az amerikai 1. és 3. hadsereg északi és déli irányból ellentámadást indít az ardenneki német kiszögellés ellen. Az amerikai 3. hadsereg 4. páncélosadosztálya felmenti Bastogne-t, miután a tábornokok tájékoztatják Hitleret, hogy Antwerpent nem tudják elérni a rendelkezésükre álló erőkkel. Az ardenneki győzelemre esetleg akkor lenne esély, ha az 5. és a 6. páncéloshadsereggel északra fordulva Liège-től nyugatra átkelne a Meuse folyón és Aachen mögött érne el betörést. Bastogne elfoglalása és egy egyesült északi páncélostámadás azonban egyre valószínűtlenebbnek tűnik.

DECEMBER 30.

NYUGATI FRONT, ARDENNEK

Bastogne-nál George Patton tábornok hat hadosztályra növelt hadseregével folytatja a támadást északkeletre, Houffalize irányába. Ezzel egy időben Hasso von Manteuffel tábornok, a német 5. páncéloshadereg parancsnoka újabb nagy támadást indít, hogy áttörjön Bastogne-hoz, majd bevegye a várost. Patton erői azonban szilárdan kitartanak és legyőzik a németeket.

DECEMBER 31.

POLITIKA, MAGYARORSZÁG

A szovjet ellenőrzés alatt álló Debrecenben felállított ideiglenes nemzeti kormány hadat üzen Németországnak.

1945

A háború utolsó évében Németországot és Japánt legyőzte a repülőgépek, harckocsik, hajók és katonák tömege. Városaiket porig rombolták a bombázóflották, hadseregeiket bekerítették és megsemmisítették, kereskedelmi és hadiflottájukat elsüllyesztették vagy elfogták a kikötőkben. Többé már nem versenyezhettek az Egyesült Államok gazdasági hatalmával és a Szovjetunió létszámfölényével. A Japán elleni háborúnak végül az atombombák vetettek véget.

► Az északi harckörzet parancsnokságának kínai katonái az észak-burmai frontra vonulnak.

JANUÁR 1.

KELETI FRONT, CSEHSZLOVÁKIA

A szovjet 2. és 4. Ukrán front támadást indít a csehszlovákiai német Közép hadseregszámcsoporthoz ellen. A németek által védett területen található az utolsó nem németországi iparvidék, ami még a Harmadik Birodalom megszállása alatt áll. A szovjetek 853 000 katonával, 9986 ágyúval, 590 harckocsival és 1400 harci repülőgéppel, a németek pedig 550 000 emberrel, 5000 ágyúval és 700 harci repülőgéppel rendelkeznek. A németek elszántan védik megerősített állásaikat, de a szovjetek ennek ellenére jó ütemben nyomulnak előre.

JANUÁR 1-21.

NYUGATI FRONT, FRANCIAORSZÁG

Az ardennei támadás után a Johannes von Blaskowitz tábornok parancsnoksága alatt álló német „G” hadseregszámcsoporthoz is támadást indít az Elzász-Lotaringiában álló amerikai 7. hadsereg ellen, amivel létrehozza a colmari katlant. Az amerikaiak visszavonulnak, bár az európai szövetséges haderő főparancsnoka, Dwight D. Eisenhower tábornok parancsot ad a Strasbourg védelmére, miután a szabad franciák vezetője, Charles de Gaulle tábornok közölte, hogy a város elvesztése

▲ Amerikai katonák és járművek Bastogne-ban, amely 1944 decembere és 1945 januárja között minden német támadást visszavert.

▼ Az amerikai 7. flotta a luzoni támadás előtt. A Consolidated Catalina repülőgépek a légi-tengeri mentőszázadhoz tartoznak.

rontaná a francia harci szellemet. A heves harcokban az amerikaiak 15 600, a németek 25 000 katonát vesztenek.

JANUÁR 1-27.

TÁVOL-KELET, BURMA

A Daniel Sultan altábornagy északi harctéri parancsnokságához tartozó kínai egységek és a Wei Lihuang marsall vezette „Y” haderő Észak-Burmában egyesülnek, hogy együttes támadást indítsanak az elszántan védekező japán 56. hadosztály ellen.

JANUÁR 2.

HADITECHNIKA, EGYESÜLT ÁLLAMOK

Az amerikai Sikorsky helikoptert először vetik be konvoj kísérelő feladatokra.

JANUÁR 3-4.

CSENDES-ÓCEÁN,

RYUKYU-SZIGETEK

Az amerikai 3. flotta támadást indít a tajvani japán célpontok ellen, és megsemmisít 100 ellenséges repülőgépet.

JANUÁR 3-16.

NYUGATI FRONT, ARDENNEK

A Bastogne ellen indított utolsó német támadás is kudarcba fullad. A szövetségesek megindítják az ellentámadást: a kiszögellés északi részét az amerikai 1. hadsereg, a délit pedig az amerikai 3. hadsereg támadja. Hitler 8-án rendeli el a kiszögellésben harcoló csapatok visszavonulását Houffalize-be. A szövetségesek nyomasztó ember- és fegyverzeti fölénye miatt azonban a németek jóval keletebbre vonulnak vissza, és 16-án az amerikai 1. és 3. hadseregek vonulnak be Houffalize-be.

JANUÁR 4.

TÁVOL-KELET, BURMA

A William Slim tábornok vezette brit 14. hadsereg egységei ellenállás nélkül partira szállnak Akyab szigetén, és elfoglalják a kikötőt, valamint a repülőteret.

JANUÁR 4-6.

CSENDES-ÓCEÁN, FÜLÖP-SZIGETEK

A luzoni partraszállás előtt a japánok egy sor kamikaze-támadást hajtanak végre az amerikai 7. flotta hajói ellen. Az öngyilkos támadások miatt több mint 1000 amerikai és ausztrál katona veszti életét, egy aknaszedő elsüllyed és további 30 hajó megrongálódik.

▲ **A zavartalan partraszállás után az amerikai 6. hadsereg katonái egy kilőtt japán harckocsit vizsgálnak Luzon szigetén.**

**JANUÁR 5.
LÉGI HÁBORÚ,
BELGIUM/HOLLANDIA**

A Luftwaffe az ardenneki támadás támogatására megindítja a *Bodenplatte* hadműveletet: 1035 német vadászgép és bombázó támadja a szövetségesek belgiumi és dél-hollandiai repülőtereit. A németek megsemmisítenek 156 szövetséges repülőgépet, de eközben elvesztenek 277 gépet, és ezt a veszteséget a Luftwaffe már soha nem tudja pótolni. Ez volt a háború utolsó nagy német légitámadása.

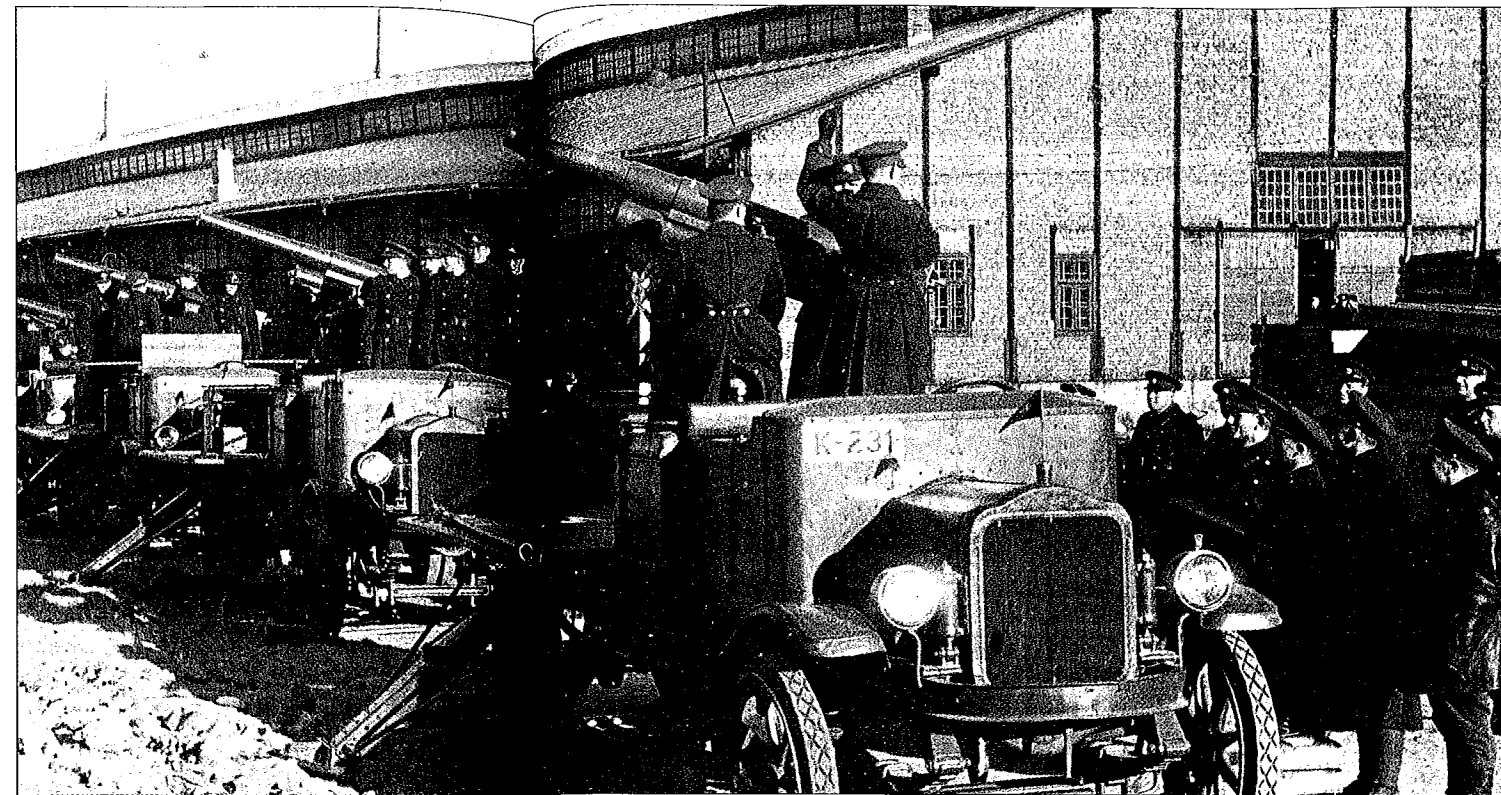
**JANUÁR 7.
KELETI FRONT, MAGYARORSZÁG**
A budapesti német helyőrség felmentésére induló német erők elfoglalják Esztergomot.

**JANUÁR 9.
CSENDES-ÓCEÁN, FÜLÖP-SZIGETEK**
A Walter Krueger altábornagy parancsnoksága alatt álló amerikai 6. hadsereg nagy erejű tüzérségi előkészítés után akadálytalan partraszállást hajt végre Luzon szigetén.

**JANUÁR 10. –
FEBRUÁR 10.
KELETI FRONT, CSEHSZLOVÁKIA**
A Vörös Hadsereg közeledtére a cseh partizánok támadásokat hajtanak végre a német egységek és hadtápvonalak ellen.

**JANUÁR 12–17.
KELETI FRONT, LENGYELORSZÁG**
A Vörös Hadsereg megindítja a *Visztula–Odera* offenzívát. A több mint kétmillió katonával rendelkező szovjet erő a következő frontokból áll: Georgij Zsukov marsall 1. Belorusz, Iván Konyev marsall 1. Ukrán és Iván Petrov tábornok 4. Ukrán frontjából. Ezekkel harcászatiilag és hadászatiilag is együttműködik Konsztantyin Rokosszovszkij marsall 2. Belorusz és Iván Csernyakovszkij tábornok 3. Belorusz frontja. A szovjetek jó ütemben nyomulnak előre, és Zsukov 2. gárda-harckocsihadserege 17-re eléri Sochaczewet. Északon az 1. Balti, a 2. és a 3. Belorusz frontok 13-án támadást indítanak Kelet-Poroszország ellen.

**JANUÁR 14.
TÁVOL-KELET, BURMA**
A William Slim tábornok brit 14. hadseregének 19. hadosztálya Kyaukmyaungnál átkel az Irrawaddy folyón, de ezt követően heves támadást indítanak ellenük a japánok. A feltűzött szuronyokkal ro-

hamozó japánok meghátrálásra kényszerítik a briteket, de a hadosztály még a rendkívül heves támadással szemben is meg tudja védeni az elfoglalt hídfőállást.

**JANUÁR 15–26.
NYUGATI FRONT, NÉMETORSZÁG**
Az Ardenneken támadó német csapatok visszасzorítása után a szövetségesek hatalmas ellenoffenzívát indítanak. Északon Bernard Montgomery tábornagy 21. hadseregcsoportja benyomul Roermond térségébe, míg délebbre Omar Bradley tábornok amerikai 12. hadseregcsoportja eléri a Roer felső szakaszát.

**JANUÁR 16.
TÁVOL-KELET, BURMA**
Daniel Sultan tábornok kínai 1. hadserege elfoglalja az észak-burmai Namhkan városát, ezzel felszámolta az utolsó japán

► **Japán katonák százai vesztették életüket az Irrawaddy folyóban és környékén.**

állásokat is, amik még fenyegetést jelentettek a burmai útra.

**JANUÁR 18–27.
KELETI FRONT, MAGYARORSZÁG**
A német IV. SS-páncéloshadtest offenzívát indít Budapest felmentésére. A támadás a szovjetek ellenállását leküzdve 22-én eléri a várostól 24 km-re délnyugatra folyó Váli-víz nevű patakot. A támadás lendülete azonban 25-én megtörik. A Vörös Hadsereg 12 lövészhadosztállyal és erős páncélostámogatással támadást indít, ami gyakorlatilag teljesen visszaveri a Budapest felmentésére indított hadműveletet.

▲ **Az észti parti őrség díszsortúzzel köszönti a szovjeteket.**

**JANUÁR 18. – FEBRUÁR 3.
TÁVOL-KELET, BURMA**
Könyörtelen csata bontakozik ki a Lashióba visszavonuló japán 56. hadosztály és az amerikai *Mars* dandár között.

**JANUÁR 19.
KELETI FRONT, LENGYELORSZÁG**
Az 1. Ukrán front heves harcok után felszabadítja a régi lengyel fővárost, Krakót. A német 3. és 4. páncéloshadsereget Kelet-Poroszországban bekerítik. A német front egyre jobban szétesik az irtóztos nyomás alatt.

MEGHATÁROZÓ SZEMÉLYEK

GEORGIJ ZSUKOV MARSALL
A parasztcsaládban született Georgij Zsukovot (1896–1974) 1915-ben sörözlákbe a cári orosz hadseregbe. Végigharcolta az I. világháborút, majd 1918 októberében belépett a Vörös Hadseregbe. Elvégezte a Frunze Katonai Akadémiát (1928–31), és 1938-ban kinevezték a belorusz katonai körzet parancsnokhelyettesévé. A sztálini tisztogatások során őt is ki akarták végezni, életét egy adminisztrációs tévedésnek köszönhette.

Zsukov 1939-ben bizonyította be először kiváló hadvezéri képességeit, amikor a szovjet 1. hadseregcsoport élén a Halka folyónál döntő győzelmet aratott a japánok fölött (az úgynevezett „Nomonhan-incidens” egy vitatott mandzsúriai határszakasz miatt robbant ki). A Szovjetunió eleni 1941. júniusi német támadás után különféle vezérkari és harctéri posztokat töltött be: 1941-ben visszaverte a németeket Moszkva alól, szerepet játszott a sztálingrádi és a kurszki nagy szovjet győzelmekben, 1945-ben pedig ő foglalta el Berlint. Különösen a sztálingrádi győzelem keltett mély benyomást, mivel a német 6. hadsereg létszámfőlényben volt Zsukov erőivel szemben. A tábornok azonban egységeivel a 6. hadsereg két szárnyán álló gyengébb román erőket zúgta szét, majd bekerítette a sztálingrádi német erőket.

Zsukov határozott parancsnok volt, aki a harcászathoz és a hadászathoz egyaránt kimagaslóan értett – és ezeket a tulajdonságait felettesei potenciális fenyegetésnek érezték. Hadvezéri képességeit a legjobban az mutatja, hogy tábornokként minden ütközetben győzelmet aratott.

JANUÁR 21.

TÁVOL-KELET, BURMA

A brit 71. dandár támadást indít Ramree szigete ellen. Kezdetben nem ütköznek nagyobb japán ellenállásba, a sziget bel-seje felé azonban egyre erősebb védelemmel kell megküzdeniük. A szigetet csak február közepére tudják megtisztítani, ekkor azonban William Slim tábornok egy felbecsülhetetlen értékű támaszpont-hoz jut a jövőbeni, Rangun felszabadítására irányuló nagy hatótávolságú műveletekhez.

JANUÁR 23.

KELETI FRONT, KELET-POROSZORSZÁG

A szovjet 2. Belorusz front lezárja a Visztula összes közúti és vasúti hídját, így teljesen elvágta a keleti parton rekedt német egységeket.

KELETI FRONT, LENGYELORSZÁG

A szovjet 1. Belorusz front 2. gárda-harcoksihadereje megrohamozza a német Poznań-vonal egyik legfontosabb erődjét, Bromberget.

JANUÁR 27.

KELETI FRONT, LENGYELORSZÁG

A Vörös Hadsereg felszabadítja az auschwitz haláltábor. Az SS kilenc nappal korábban kiürítette a tábor, és 20 000 legyengült rabot magukkal hurcoltak. Mindössze néhány száz súlyos beteget hagytak hátra a tábor kórházi blokkjában.

JANUÁR 28.

NYUGATI FRONT, ARDENNEK

A német kiszögellés utolsó maradványa is felszámolták. Az ardenneki offenzíva

▼ *Brit katonák kötőzőhelyre viszik sebesült társukat a burmai Myitson mellett.*

vában 100 000 német, 81 000 amerikai és 1400 brit katona elesett, megsebesült vagy fogságba esett. Az anyagi veszteségek is nagyok – mind a két fél körülbelül 800 harcokcsit vesztett, a németek ezenkívül még 1100 repülőgépet is. Az amerikaiak azonban heteken belül pótolni tudják a veszteségeiket, míg a német veszteségek pótolhatatlannak bizonyulnak.

JANUÁR 28. – FEBRUÁR 1. NYUGATI FRONT, ARDENNEK

Courtney Hodges amerikai 1. hadseregéből két. George Patton 3. hadseregéből pedig egy hadtest próbálja meg áttörni a német védelmi vonalakat St. Vith városkától északkeletre. Az amerikaiak előre-

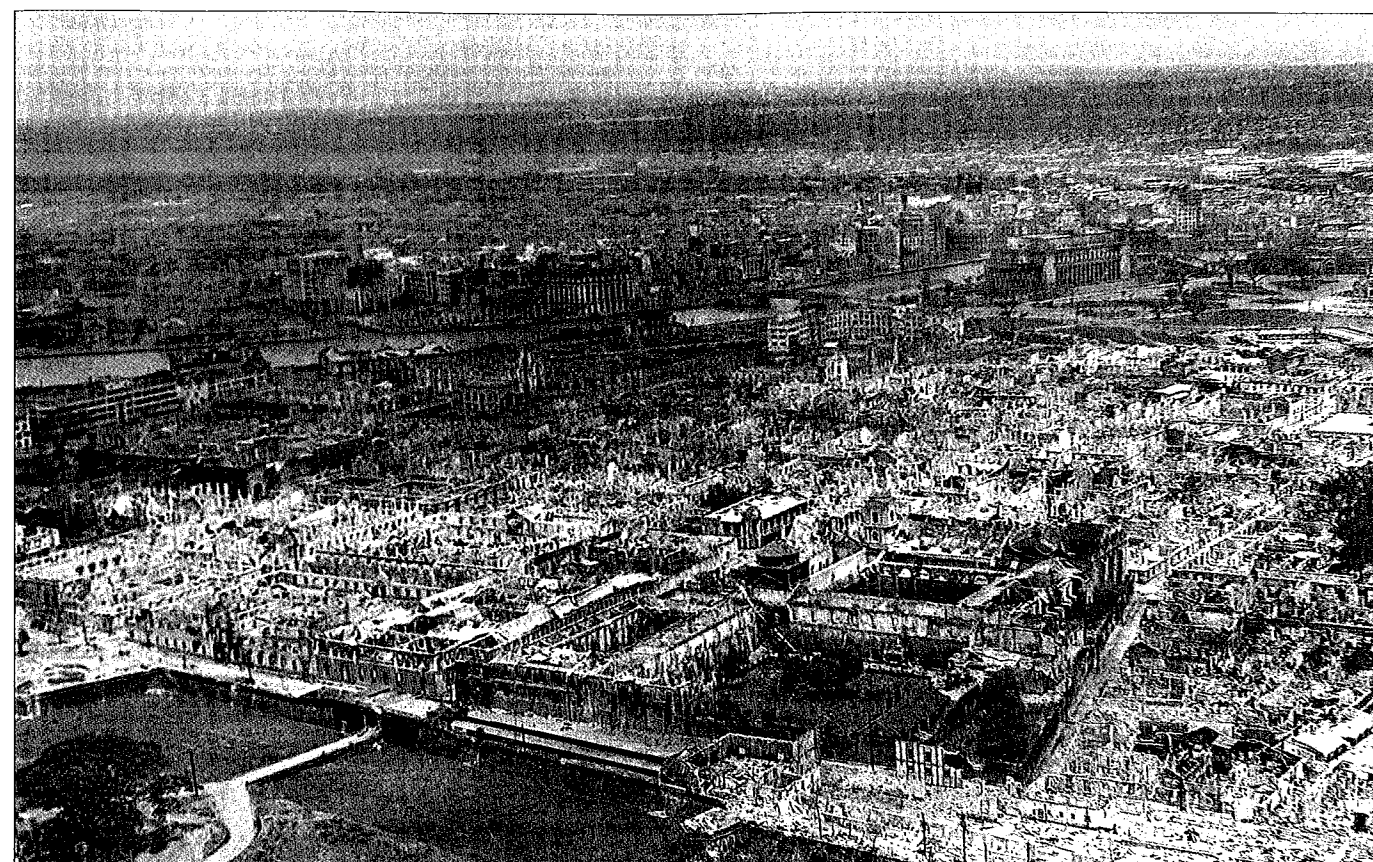
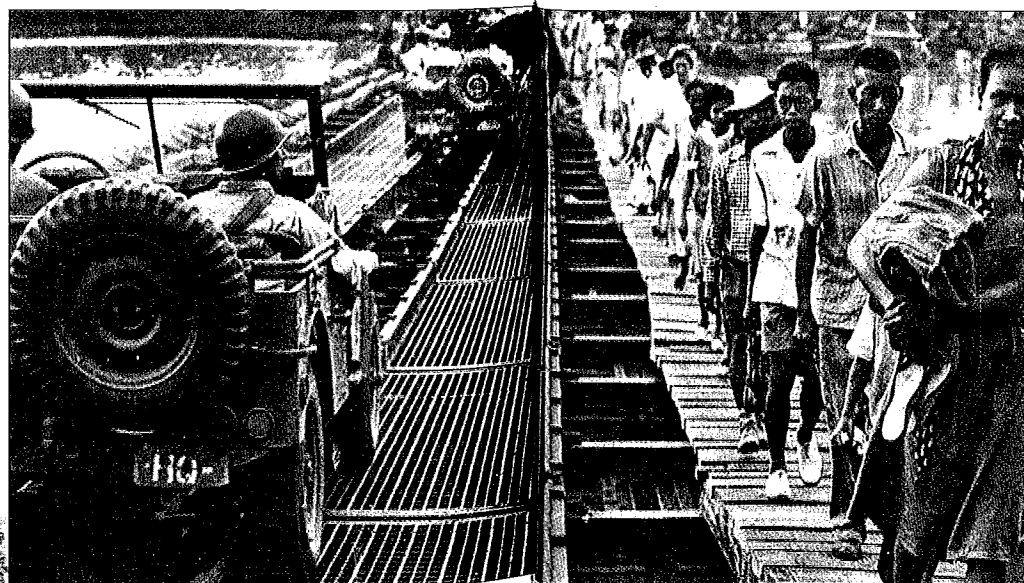
▲ *Az ardenneki támadása során fogságba esett német katonák. A Wehrmacht 100 000 katonát és 800 értékes harckocsit veszített el.*

jutását havazás és jég lassítja, a németek pedig ezt kihasználva keményen harcolnak, és még jobban lelassítják a szovjet-ségek előrejutását.

JANUÁR 29.

CSENDES-ÓCEÁN, FÜLÖP-SZIGETEK

Charles Hall vezérőrnagy amerikai XI. hadteste ellenállás nélkül száll partra Luzon nyugati partján. Bataantól északra.

JANUÁR 30.

KELETI FRONT, NÉMETORSZÁG

Az 1. Ukrán front eléri az Odera folyót, és néhány egysége már hídfőállásokat foglal el a folyó nyugati partján. Ezzel véget ér a háború legnagyobb hadművelete.

▼ *Miután fellángoltak a harcok Manilában és környékén, özönlének a menekültek a városból. A hidat amerikai műszakiak építették.*

A Vörös Hadsereg 568 km-t nyomult előre, felszabadította Lengyelországot és Csehszlovákia nagy részét, széles frontszakaszon elérte az Oderát és már csak 160 km-re áll Berlintől. A szovjetek a támadás során 500 000 németet megöltek, megsebesítettek vagy foglyul ejtettek, 1300 repülőgépet, 1400 harcokcsit és több mint 14 000 ágyút zsákmányoltak.

JANUÁR 31.

CSENDES-ÓCEÁN, FÜLÖP-SZIGETEK

Az amerikai 11. légideszant-hadosztály egységei partra szállnak a Nasugbo-öbölben. Csak kisebb japán ellenállásba ütköznek. Az amerikai csapatok ezzel már csak 80 km-re állnak Manilától.

JANUÁR 31. – FEBRUÁR 21.

TÁVOL-KELET, BURMA

A brit 36. hadosztálynak egy heves összecsapás után Myitsonnál sikerül átkelni a Shweli folyón. A hadosztály sikere már a japánok északi kijutását veszélyezteti a Mandalay-síkság irányába.

FEBRUÁR 1.

KELETI FRONT, KELET-POROSZORSZÁG

A bekerített német 4. hadsereg megpró-

▲ *Az elpusztított Manila. A várost az amerikai XIV. hadtest szabadította fel. A harcokban a teljes japán helyőrség megsemmisült.*

bálja elérni a német kézen levő Elbinget, de egy szovjet ellentámadás megállítja őket.

FEBRUÁR 3. – MÁRCIUS 3.

CSENDES-ÓCEÁN, FÜLÖP-SZIGETEK

Az amerikai XIV. hadtest megkezdte Manila felszabadítását. A várost 17 000 japán katona védi, parancsnokuk Sandzsi Ivabucsi ellentengernagy. A helyőrséget a város lerombolása („Manila megerősökölése”) után legyőzik. Az amerikaiak vesztesége 1000 halott és 5500 sebesült. A japánok 100 000 filippínó lakost gyilkoltak meg.

FEBRUÁR 4-11.

POLITIKA, SZÖVETSÉGESEK

Joszif Sztálin marsall, Franklin D. Rooseveltnök és Winston Churchill miniszterelnök a krími Jaltában tanácskozik a háború utáni Európáról. A „három nagy” úgy dönt, hogy Németországot négy – brit, amerikai, francia és szovjet – megszállási övezetre osztják. Berlinben felállítják a Szövetséges Ellenőr-

▲ A „három nagy” a jaltai konferencián, ahol döntést hoztak Németország és Ausztria háború utáni felosztásáról.

zó Bizottságot. Ausztriát is négy övezetre osztják. A főváros, Bécs a szovjet zónában lesz, de szintén négy övezetre osztva. A Szovjetunió két hónappal az európai háború befejezése után hadat üzen Japánnak. Megváltoztatják Lengyelország határait is, így a Szovjetunió elfoglalhat bizonyos korábbi lengyel területeket.

újabb támadást indít, hogy megghiúsítsa a németek terveit, és áttörhetetlen védelmi vonalat építsen ki az Oderától délre. A szovjet erők 24-re 120 km-t nyomulnak előre, elfoglalják Alsó-Sziléziát, és közben kiszabadítanak a németek fogságából 91 300 szovjet állampolgárt és 22 500 más külföldi foglyot.

FEBRUÁR 9.

NYUGATI FRONT, FRANCIAORSZÁG

Miután a szövetségesek egyre nagyobb nyomást fejtenek ki a colmari katlanra, Gerd von Rundstedt tábornagy, a nyugati hadszíntér német főparancsnoka meggyőzi Adolf Hitler, hogy rendelje el a német 19. hadsereg visszavonását a Rajna túlpartjára. A folyó nyugati partján, Strasbourgtól délre nem maradnak német csapatok.

FEBRUÁR 10.

KELETI FRONT, LENGYELORSZÁG

A szovjet 2. Belorusz front támadást indít Grudziadz és Sepolno térségében, a német 2. hadsereg azonban szilárdan tartja védelmi vonalait. A szovjetek csak nagyon lassan haladnak előre.

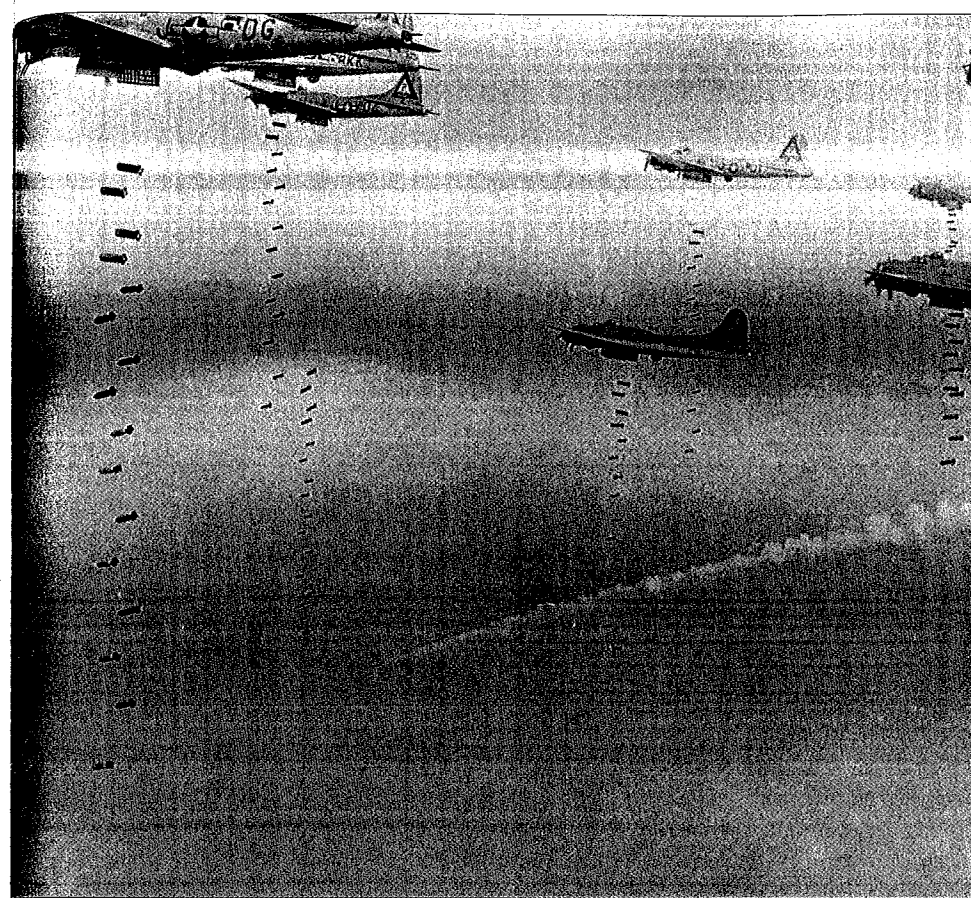
FEBRUÁR 11.

KELETI FRONT, MAGYARORSZÁG

A bekerített budapesti helyőrség megpróbál kitörni a szovjet ostromgyűrűből. A közel 30 000 német és magyar katonából azonban 700-nál is kevesebben tudnak elmenekülni.

◄ Német rakéták hasítják a levegőt Lengyelországban, amikor a német 2. hadsereg megpróbálja megállítani a szovjet 2. Belorusz frontot.

▼ Nők is segítenek a drezdai katolikus katedrális romjainak eltakarításában a város elleni szövetséges légitámadás után.

FEBRUÁR 13-14.

LÉGI HÁBORÚ, NÉMETORSZÁG

A brit Királyi Légierő éjszakai támadást hajt végre Drezda ellen. A 805 bombázó hatalmas pusztítást visz végbe az óvárosban és a belső negyedekben. A bombázás a háború legszörnyűbb tűzviharához vezet, amely legalább 50 000 ember halálát okozza. A támadás indokoltsága a mai napig vitatott, mivel a gyakorlatilag védtelen, menekültekkel zsúfolt város hadászati jelentősége elhanyagolható volt.

▲ Az amerikai 8. hadsereg légierejének Boeing B-17-es Flying Fortress bombázói pusztulást és halált hoznak Drezdára.

▼ Amerikai ejtőernyősök harcolnak Corregidoron, a Manilai-öböl bejáratának megtisztítására indított hadműveletek során.

Másnap reggel az amerikai 8. hadsereg 400 repülőgépe hajt végre újabb bombázást Drezda ellen.

FEBRUÁR 14.

KELETI FRONT, KELET-POROSZORSZÁG

A Vörös Hadsereg előrenyomulása miatt Kelet-Poroszország 2,3 milliós lakosságának több mint a fele nyugatra menekül. Egy részük hajón kel útra, de a többség gyalog, lovon vagy szekéren. Ezrek halnak meg a hideg, a kimerültség, valamint a szovjetek légi- és tüzérségi támadásai miatt.

FEBRUÁR 16-28.

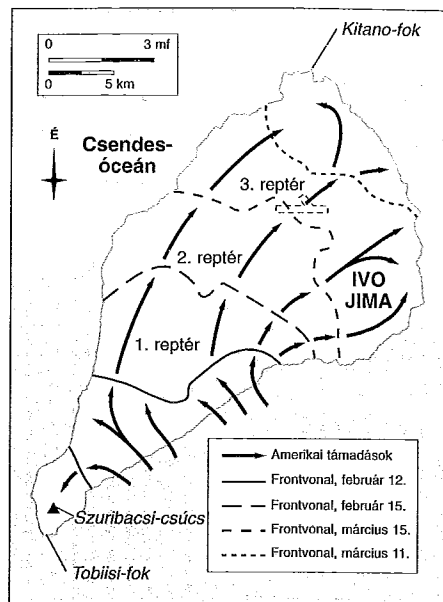
CSENDÉS-ÓCEÁN, FÜLÖP-SZIGETEK

Az amerikaiak megkezdik a Manilai-öböl környéki japán egységek felszámolását. A Bataan-félszigetet viszonylag könnyen elfoglalják, Corregidor azonban keményebb diónak bizonyul. A 16-i támadás elején egy amerikai ejtőernyős zászlóaljat dobnak le a sziget délnyugati magaslataira, miközben egy gyalogzászlóalj száll partra a sziget déli partján. 26-án estére gyakorlatilag az egész sziget az amerikaiaké, a sziget teljes elfoglalását 28-án jelentik be. A japán helyőrség elutasítja a megadást, és teljesen megsemmisül a harcokban.

FEBRUÁR 16.

CSENDÉS-ÓCEÁN, IVO JIMA

Az amerikai haditengerészet három napon keresztül koncentrált ágyútűzét zúdít Ivó Jimára. Az amerikaiaknak négy ok-

▲ **Iwo Jima felszabadítása nehéz volt, különösen az északi előrenyomulás a fanatikus ellenséggel szemben.**

ből kell elfoglalniuk a szigetet: a Mariana-szigetektől kíséret nélkül Japán ellen induló bombázók súlyos veszteségeket szenvednek, ezért szükség van egy Japánhoz közelebb fekvő támaszpontra, ahonnan már vadászgépeket is indíthatnak a bombázók védelmére; Iwo Jimán két repülőtér található, mindössze háromórányi repülésre Tokiótól; a sziget a háború előtt is Japánhoz tartozott, elvesztése súlyos csapást jelentene az anyaországnak; és végül ez lenne a leg-

▲ **Amerikai tengerészgyalogosok úton Iwo Jima partjai – és a csendes-óceáni háború egyik legvéresebb összecsapása – felé. A szigetet csak a helyőrség megsemmisítésével lehetett elfoglalni.**

fontosabb láncszem a Mariana-szigetek légvédelmében.

FEBRUÁR 17.

CSENDES-ÓCEÁN, IVO JIMA

Holland M. Smith altábornagy parancsnoksága alatt partra száll az amerikai 4. és 5. tengerészgyalogos-hadosztály. Kezdetben nem ütköznek nagyobb ellenállásba, de a 21 000 fős japán helyőrség ágyúkkal és kézi lőfegyverekkel hamarosan heves tűz alá veszi a támadókat. A nap végére – a veszteségek ellenére – 30 000 amerikai katona van a szigeten.

FEBRUÁR 21.

NYUGATI FRONT, NÉMETORSZÁG

Az 1. kanadai hadsereg a Nijmegen térségéből a Rajna és a Meuse folyók között indított *Veritable* hadművelet végén elfoglalja Goch városát.

► **Slim Mandalay felé nyomuló hadseregének katonái átgázolnak az Irrawaddy folyón.**

◄ **Holland M. Smith altábornagy, az Iwo Jimát elfoglaló amerikai erők parancsnoka.**

TÁVOL-KELET, BURMA

William Slim tábornok brit 14. hadserege megkezdte Burma középső részének visszafoglalását. Az Irrawaddy menti hídfőkből kitörő hadoszlopok célja az ország második legnagyobb városa, Mandalay, valamint a fontos vasúti és közúti csomópont, Meiktila.

Burma északi részén a brit 36. hadosztály háromheti kegyetlen harc után áttöri a myitsoni japán állásokat. A japánok megkezdik a visszavonulást.

FEBRUÁR 23.

NYUGATI FRONT, NÉMETORSZÁG

Az amerikai 1. és 9. hadseregek megindítják a *Grenade* hadműveletet: céljuk a

Roer folyón átkelve előrenyomulni a Rajnáig. Az 1000 ágyúval végrehajtott tüzérségi előkészítés után négy gyaloghadosztály kel át a folyón, de csak szörványos ellenállásba ütköznek, mivel a német tartalékokat már bevetették az északabbra zajló *Veritable* hadművelet megállítására. A nap végére 28 gyalogzászlóalj kel át a folyón.

CSENDES-ÓCEÁN, IVO JIMA

Az amerikai tengerészgyalogosok kitűzik a csillagos-sávos lobogót a sziget déli részén magasodó Szuribacsi-hegy csúcsára. A tengerészgyalogság ezt követően északra indul, hogy a sziget többi részét is megtisztítsa a japánoktól.

FEBRUÁR 25.

CSENDES-ÓCEÁN, IVO JIMA

Az egyre hevesebb harcok miatt a szigeten bevetik az amerikai 3. tengerészgyalogos-hadosztályt is.

FEBRUÁR 28.

POLITIKA, SZAÚD-ARÁBIA

A 26-i szíriai példát követve Szaúd-Arábia is hadat üzen Németországnak. Az ország részben azért siet ennyire, mert bejelentették, hogy csak a március 1. előtt hadat üzenő országok kapnak meghívást a háború utáni Egyesült Nemzetek Szervezetének felállítását előkészítő San Franciscó-i konferenciára.

NYUGATI FRONT, NÉMETORSZÁG

Az amerikai 1. hadsereg a VII. hadtest vezetésével megindítja az előrenyomulást a Rajnához.

CSENDES-ÓCEÁN, FÜLÖP-SZIGETEK

Az amerikai 41. hadosztály egyik ezrede elfoglalja Palawan szigetét.

MÁRCIUS 1.

KELETI FRONT, NÉMETORSZÁG

Georgij Zsukov marsall 1. Belorusz frontja támadást indít a német 3. páncélos-hadsereg ellen. A németek 203 000 katonával, 700 harckocsival, 2500 ágyúval, 100 partvédelmi ágyúval és rögzített légvédelmi ágyúval rendelkeznek. A Vörös Hadsereg az offenzívával biztosítani akarja a szárnyait, mielőtt megindítja a döntő támadást Berlin ellen.

MÁRCIUS 3.

NYUGATI FRONT, FRANCIAORSZÁG

George Patton tábornok hóban és dermesztő esőben indít támadást az amerikai 3. hadsereggel a Kyll folyón keresztül a Rajnához. A támadóék a VIII. és a XII. hadtest. Az amerikaiak gyorsan haladnak előre.

KELETI FRONT, NÉMETORSZÁG

A német 4. páncélos-hadsereg Laubanból támadást indít Glogau irányába, hogy

▼ **A George Patton tábornok vezette amerikai 3. hadsereg március elején már a Rajna felé nyomul előre.**

visszafoglalja az elvesztett Odera menti védelmi állásokat. A jól beásott szovjet erők azonban gyorsan megállítják a támadókat.

TÁVOL-KELET, BURMA

A David Cowan tábornok vezette 17. indiai hadosztály és a 255. indiai harckocsidandár heves harcok után elfoglalja a meiktilai közlekedési csomópontot.

MÁRCIUS 4.

CSENDES-ÓCEÁN, IVO JIMA

A szigeten leszáll az első amerikai B-29-es Superfortress bombázó.

MÁRCIUS 6.

KELETI FRONT, MAGYARORSZÁG

A németek megindítják a Tavaszi ébredés hadműveletet, melynek célja a nagykanizsai olajmezők elfoglalása, Budapest visszavétele, valamint egy presztízsgyőzelem kivívása a keleti fronton. A 6. SS-páncéloshadserg és a 2. páncéloshadserg a rendkívül rossz időjárási körülmények ellenére kezdetben sikereket ér el.

MÁRCIUS 7.

POLITIKA, JUGOSZLÁVIA

Tito marsall ideiglenes kormányt alakít, amelyben helyet ad a korábbi royalista emigráns kormány képviselőinek is. Ez azonban csak átmeneti lépés, mivel végül teljesen a kommunista párt irányítása alá akarja rendelni a kormányzást. Úgy véli, a partizánok háborúban elért sikerei után ezt a lakosság is elfogadja majd.

NYUGATI FRONT, NÉMETORSZÁG

Az amerikai 1. hadsereg egységei elfoglalják a Rajnán átívelő remageni Luden-

Az amerikai repülőgépek gyújtóbombákkal támadják Tokiót. A támadás miatt kialakult tűzviharban 100 000 ember veszt életét és 25,6 km²-nyi terület teljesen megsemmisül.

MÁRCIUS 14.

NYUGATI FRONT, NÉMETORSZÁG

George Patton tábornok amerikai 3. hadserege átkel a Moselle folyó alsó szakaszán, hogy megkerülje a német Siegfried-vonalat.

MÁRCIUS 16.

KELETI FRONT, MAGYARORSZÁG

Fjodor Tolbuhin marsall 3. Ukrán frontja a Velencei-tó és Bicske között megindítja az ellentámadást a német Tavaszi ébredés hadműveletben résztvevő csapatok ellen. A német IV. SS-páncéloshadtest a szovjetek harckocsi- és emberfölénye ellenére is kitart, a balszáron azonban a magyar 3. hadsereg összeomlik.

CSENDES-ÓCEÁN, IVO JIMA

26 napi harc után az amerikaiak bejelentik Ivo Jima teljes elfoglalását. Az amerikaiak vesztesége 6821 halott katona és tengerész. A 21 000 fős japán helyőrségből mindössze 1083 katona esik fogság-

dorff hidat. A híd, ami ellenállt a bombáknak, a robbanóanyagoknak, a nagy megterhelésnek és a tüzérségi lövedékeknek, 10 nappal később a folyóba omlik.

MÁRCIUS 10.

NYUGATI FRONT, NÉMETORSZÁG

A Bernard Montgomery tábornagy vezette 21. hadseregcsoport befejezi a Rajnától nyugatra fekvő területek felszabadítását. Veszteségük 22 934 katona, miközben a Ruhr melletti térséget védő német erők 90 000 embert vesztenek.

LÉGI HÁBORÚ, JAPÁN

után a japánok 19-én kiürítik az erődöt – Mandalay a britek.

MÁRCIUS 18.

CSENDES-ÓCEÁN, FÜLÖP-SZIGETEK

Folytatódik a „békaugrás” hadjárat: az amerikai 40. hadosztály partra száll Panay szigetén, elfoglalja, majd továbbindul a közeli Guimaras-sziget ellen.

MÁRCIUS 20.

KELETI FRONT, NÉMETORSZÁG

Az 1. Belorusz front egységei lerohanják Altdammot. Az Odera északi szakaszának keleti partján ezzel az utolsó német állás is elesett.

MÁRCIUS 22-31.

NYUGATI FRONT, NÉMETORSZÁG

A szövetségesek megkezdik az átkelést a Rajnán. Az amerikai 3. hadsereg 5. hadosztályának egységei Nierstein és Oppenheim mellett átkelnek a folyón és hídfőállásokat foglalnak el a keleti parton. 23-ra a hadosztály befejezi az átkelést. Nem ütköznek nagyobb német ellenállásba.

▼ **A szövetségesek által a rajnai hadműveletben foglyul ejtett német katonák. A németek sok helyen már csak szórványos ellenállást tanúsítottak.**

▲ **A brit 6. légideszant-hadosztály ejtőernyősei a Rajna keleti partja felett 1945. március 23-án.**

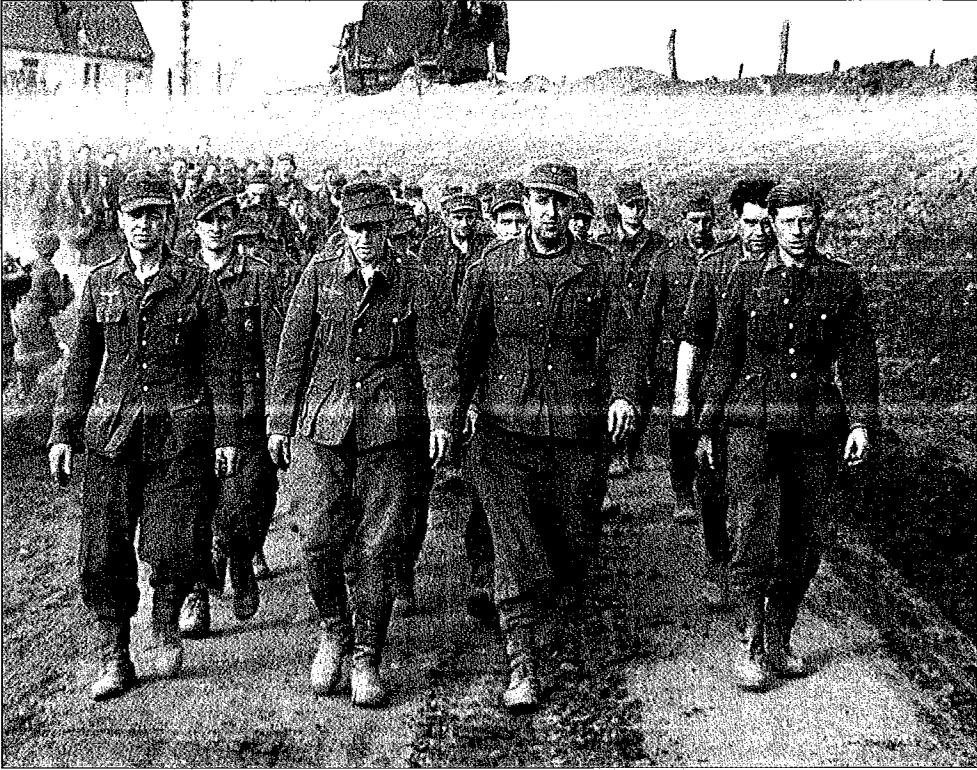
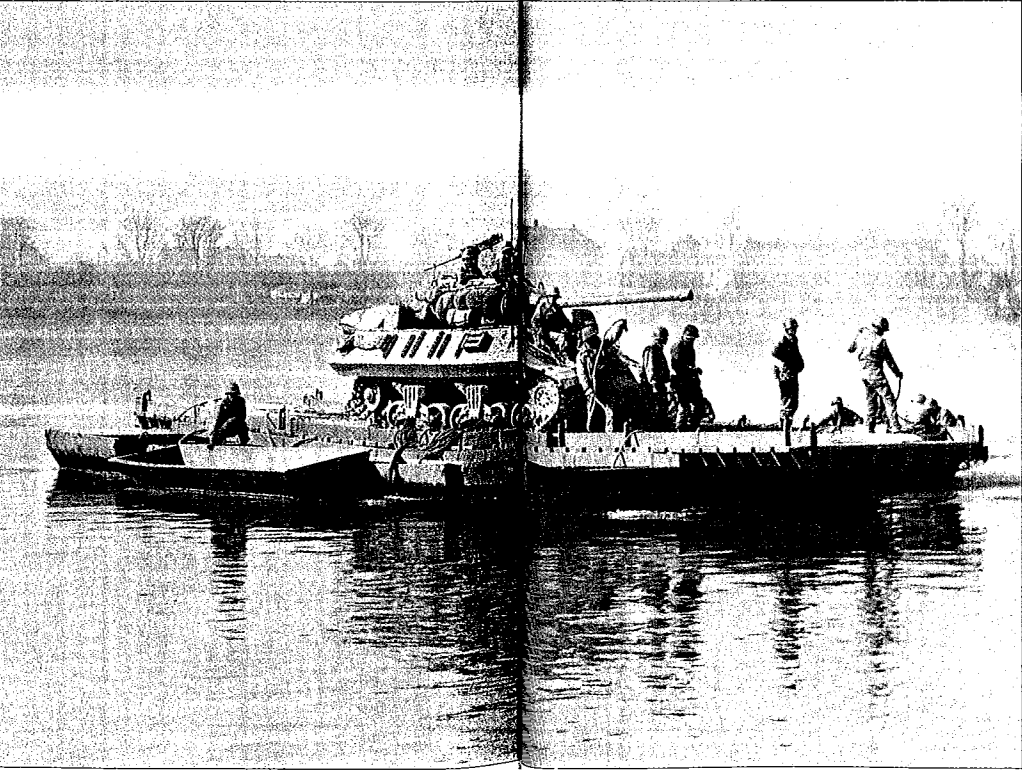
▼ **A Rajna komoly akadály volt, de az átkelés inkább logisztikai, mint katonai problémát jelentett a szövetségesek számára.**

ba, a többiek elestek vagy öngyilkosságot követtek el.

MÁRCIUS 17-19.

TÁVOL-KELET, BURMA

Megkezdődik a mandalayi csata. A legnagyobb japán helyőrség által védett Dufferin-erődöt a britek szünet nélkül ágyúzzák. Egy nagy erejű brit bombázás

▲ Az amerikai II. partra szálló hadtest előzőnli Okinava partjait. Az első nap végére 50 000 katona szállt partra.

Bernard Montgomery tábornagy 21. hadseregcsoportha (1,25 millió katona) 23-án kezdi meg az átkelést: a brit 51. Highland hadosztály és a 3. kanadai hadosztály kel át Rees és Emmerich mellett; 27-én pedig az amerikai 87. hadosztály Boppard és a 89. St. Goer mellett. A brit 6. és az amerikai 17. légideszant-hadosztályt északabbra dobják le a Rajna keleti partján, majd egyesülnek az előrenyomuló brit erőkkkel.

A folyótól nyugatra vívott heves csatákban kimerült és megfogyatkozott német egységek már csak szórványos ellenállást tanúsítanak. A hónap végére Lattre de Tassigny tábornok francia 1. hadseregének 3. algériai hadosztálya is átkel a folyón, és ezzel minden szövetséges hadsereg képviselteti magát a Rajna keleti partján.

MÁRCIUS 24. TÁVOL-KELET, BURMA

A szövetséges kínai új 1. hadsereg Hsipaw mellett egyesül a kínai 50. hadosztállyal, és együtt fejezik be az észak-burmai hadjáratot.

MÁRCIUS 25–28.

KELETI FRONT, MAGYARORSZÁG

A szovjet 2. Ukrán front átkel a Garamon, és támadást indít a Duna északi

partja mentén. A magyar katonák tömegesen szöknek meg német szövetségeseiktől, a német parancsnokok pedig saját egységeik egyre reményvesztettebb hangulatáról számolnak be. 28-ra a Vörös Hadsereg Kőszeg és Szombathely térségében eléri az osztrák határt.

MÁRCIUS 30.

KELETI FRONT, LENGYELORSZÁG

A Vörös Hadsereg visszafoglalja Danzigot, ahol 100 000 német foglyot ejt, és a kikötőben 45 tengeralattjárót zsákmányol.

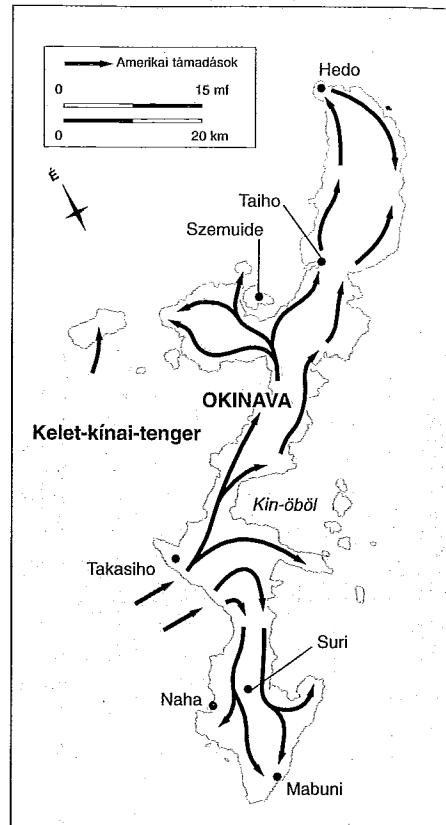
ÁPRILIS 1.

CSENDES-ÓCEÁN, OKINAVA

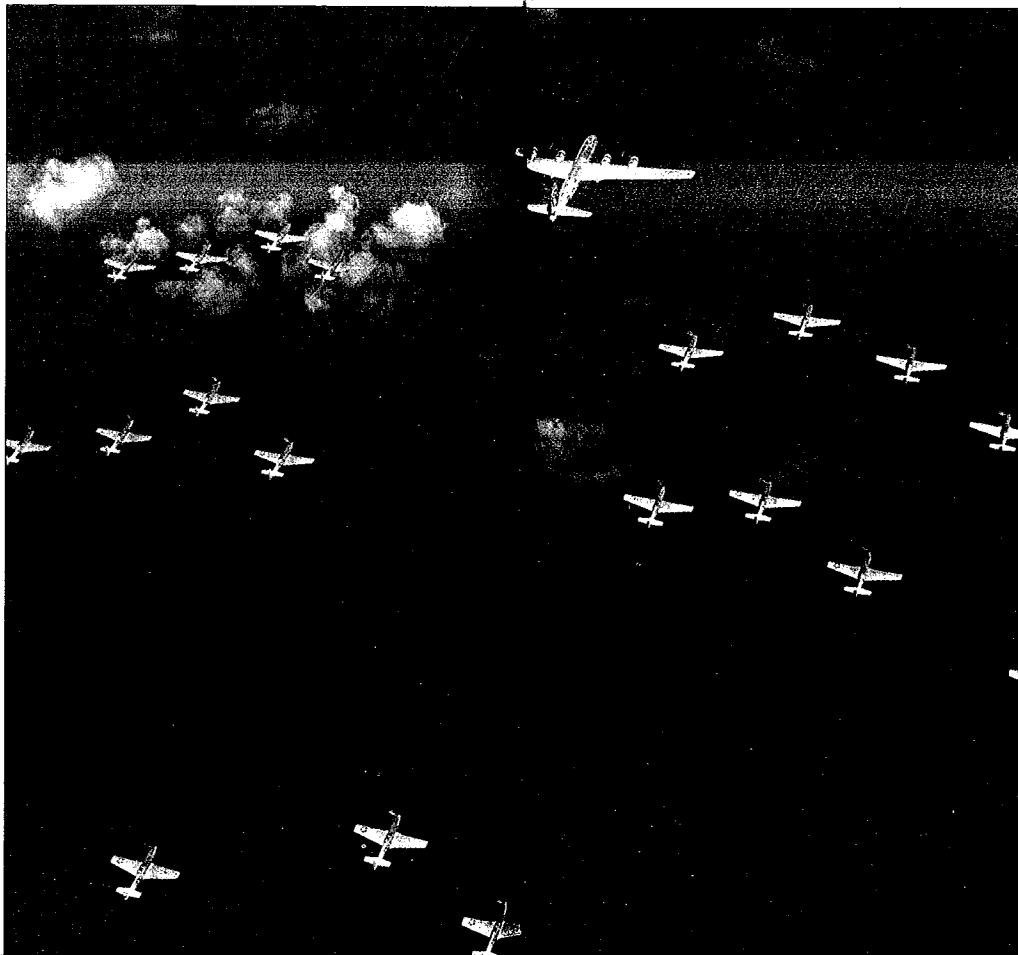
Megindul a sziget elfoglalása, az Iceberg hadművelet. Chester W. Nimitz tengernagy, a csendes-óceáni flotta és a csendes-óceáni hadszíntér főparancsnoka Richmond Turner altengernagyot nevezi ki a partra szálló erők és Marc Mitscher altengernagyot a gyorsreagálású hordozóerők élére. A 183 000 fős amerikai 10. hadsereg parancsnoka Simon B. Buckner altábornagy.

A Japántól csak 520 km-re fekvő szigeten két repülőtér található a nyugati oldalon és két részlegesen védett öböl a ke-

► A Japánhoz közel fekvő szigetek elfoglalása azt jelentette, hogy a vadászgépek – például ezek a Mustangok – védőkíséretet tudtak nyújtani a japán anyaországot támadó bombázók számára.

▲ Az amerikai hadsereg és tengerészgyalogság első támadásai után a 6. tengerészgyalogoshadosztály tisztította meg a sziget északi részét.

leti parton, vagyis tökéletes ugródeszkát jelent majd a Japán elleni invázióhoz.

Az amerikai II. partra szálló hadtest és a XXIV. hadtest a partraszállás során gyakorlatilag nem ütközik ellenállásba. Micuru Usidzsama vezérőrnagy, a sziget japán parancsnoka 80 000 katonájával együtt a Suri mögött kiépített védelmi vonalba húzódik vissza.

◀ A japán Yamato csatahajót légítámadás érte. Elsüllyesztése a japán felszíni flotta végét jelentette.

ÁPRILIS 2–3.

NYUGATI FRONT, NÉMETORSZÁG

Az amerikai 1. és 3. hadsereg egységei Lippstadtnál találkoznak, és ezzel befejezik a gazdaságilag rendkívül fontos Ruhr-vidék bekerítését.

ÁPRILIS 4.

NYUGATI FRONT, HOLLANDIA

Bernard Montgomery tábornagy 21. hadseregcsoportha megkezdte Hollandia felszabadítását, hogy ezt követően benyomuljon Észak-Németországba. Mivel Hollandiában egyre fogynak az élelmiszer-tartalékok, a szövetségesek háború utáni holland megítélése a felszabadítás gyorsaságától függ.

ÁPRILIS 5.

POLITIKA, CSEHSZLOVÁKIA

Kassán a cseh és szlovák Nemzeti Front kihirdeti programját és ismerteti a Csehszlovák Köztársaság demokratikus alapelveit. Kijelenti, hogy az ország felszabadítása mindennél fontosabb, és felszólítja a lakosságot a széles körű németellenes harcra.

ÁPRILIS 7.

TENGERI HÁBORÚ, CSENDES-ÓCEÁN

Amerikai repülőgépek elsüllyesztik a világ legnagyobb csatahajóját, az Okinavára tartó Yamatot. A csatahajó egyébként is öngyilkos küldetésre indult, mivel üzemanyaga csak az odahajózásra lett volna elegendő.

LÉGI HÁBORÚ, JAPÁN

108 P-51-es Mustang száll fel Ivo Jimáról a Japán ellen induló B-29-es bombázók kíséretére. Ezek az első szá-

razföldi telepítésű vadászgépek, amelyek elérik a Japán anyaországot.

ÁPRILIS 9.

CSENDES-ÓCEÁN, OKINAVA

Az amerikai XXIV. hadtest támadást indít a Suri mellett kiépített japán védelmi rendszer ellen. A japánok elszántan védekeznek, az amerikaiak nem jutnak előre.

ÁPRILIS 9–10.

OLASZORSZÁG, ARGENTAI RÉSZ

Az amerikai 5. és a brit 8. hadsereg megindítja az utolsó olaszországi hadjáratot, melynek célja a Pó völgye feletti uralom megszerzése. Harold Alexander tábornagy, a szövetségesek olaszországi erőinek főparancsnoka a következő tervet dolgozta ki: a 8. hadsereg nyugati irányba indít támadást az argentinai részen keresztül, mialatt az 5. hadsereg Bolognától nyugatra északi irányba tör, és ezzel a két hadsereg bekeríti a német „C” hadseregcsoporthat.

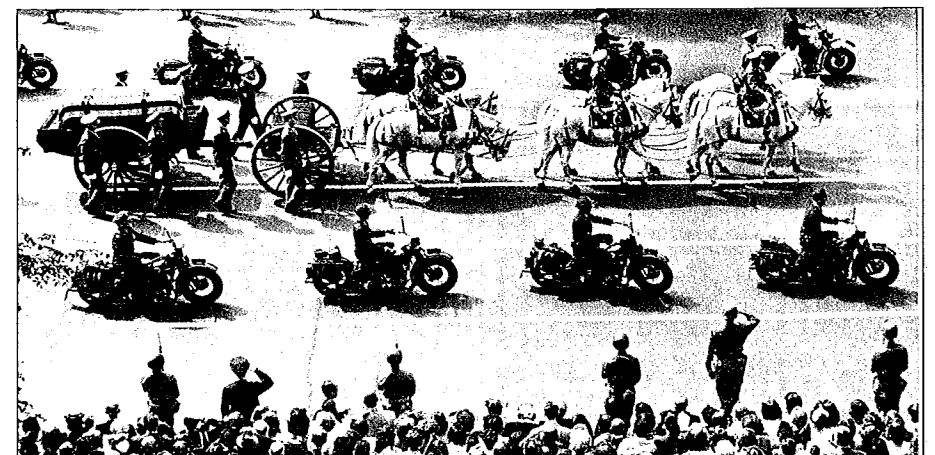
Április 9-én éjszaka – egy nagy erejű légi és öt tüzérségi bombázás után – a 8. indiai és a 2. új-zélandi hadosztályok támadása nyitja meg az offenzívát. A két hadosztály a Senino folyón keresztül tör előre Lugo irányába. 10-én hajnalra a szövetséges harckocsik – a szövetséges légierő hatékony támogatásával – már átkeltek a Senino folyó három hídján.

ÁPRILIS 10.

TÁVOL-KELET, BURMA

William Slim tábornok brit 14. hadserege megindítja a támadást Rangun elfoglalá-

▼ Franklin D. Roosevelt elnök temetési menete. Roosevelt néhány nappal az európai győzelem előtt hunyt el.

SORSDONTÓ FEGYVEREK

AZ ATOMBOMBÁK

Az atombomba működése elméletben egyszerű: a semleges neutronrészecske urániumatom magjának ütközik, ami két részre, egy krypton- és egy báriumatomra hasad. A reakció hatalmas energia felszabadulásával jár. Egy vagy két újabb neutron is felszabadul, ezek újabb atomokba ütköznek, és a folyamat öngerjesztővé válik: minden hasadás újabb hasadásokhoz vezet, láncreakció megy végbe. A gyors láncreakció nukleáris robbanást eredményez. Az urániumnak azonban számos izotópja van, ezért először el kell különíteni a 235-ös tömegszámú izotópokat, mivel ezek hasadásakor szabadul fel a legtöbb nukleáris energia.

A Hirosimára ledobott atombomba, a Little Boy („kisfiú”) „puskaszzerű” elven működő fegyver volt, ami szubkritikus tömegű U-235-ös darabot lőtt egy másik, félgömb alakú urániumdarabba, a kettő ezzel elérte a szuperkritikus tömeget, és létrejött a nukleáris robbanás. A Nagaszakira ledobott atombomba, a Fat Man („kövér ember”) működése a láncreakciót előidéző belső robbanáson alapult: 64 detonátorból álló gyűrű lőtt ki plutóniumdarabokat, hogy elérjék a szuperkritikus tömeget. A kifejlesztés óriási összegekbe került: a Manhattan-terv, az Egyesült Államok titkos atombomba-fejlesztési programja, amit Robert Oppenheimer vezetett, kétnyilván dollárt emésztett fel.

sára. A britek a város elfoglalása során versenyt futnak az idővel, mivel május közepén beköszönt a monszun, ráadásul még a Ranguntól északra védelmi vonalat kiépítő japánokat is le kell győzniük.

ÁPRILIS 11.

NYUGATI FRONT, NÉMETORSZÁG

Az amerikai 9. hadsereg Magdeburgnál eléri az Elbát. Egyre több német város adja meg magát harc nélkül. Hitler nyugat-németországi hadseregei kezdenek szétesni.

ÁPRILIS 12.

POLITIKA, EGYESÜLT ÁLLAMOK

A georgiai Warm Springsben agyvérzésben meghal Franklin D. Roosevelt amerikai elnök. Utóda az elnöki székben Harry S. Truman alelnök. Az új elnök egyik első döntésével elhalasztja azt a tervet, hogy robbanóanyagokkal telerakott régi, pilóta nélküli repülőgépeket vessenek be a német ipari központok ellen, mivel Winston Churchill brit miniszterelnök attól tart, hogy a németek megtorlást indítanak London ellen.

ÁPRILIS 13.

KELETI FRONT, AUSZTRIA

A Vörös Hadsereg felszabadítja Bécset.

ÁPRILIS 14.

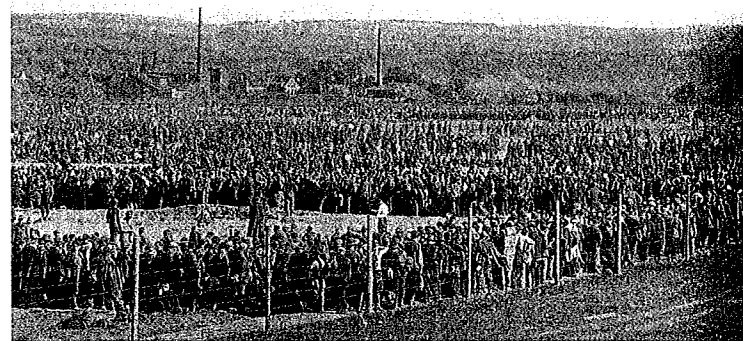
POLITIKA, SZÖVETSÉGESEK

A nyugati szövetséges haderő főparancsnoka, Dwight D. Eisenhower tábornok közli a vezérkari főnökök bizottságával, hogy a Berlin elleni támadás csak másodlagos jelentőségű a szövetségesek északi (Norvégia és Dánia), valamint déli (Dél-Németország és Ausztria) szárnyának megszilárdítása mögött. A brit vezérkar csalódott, de elfogadja Eisenhower érveit, és 18-án jóváhagyja a terveit is.

OLASZORSZÁG, ARGENTAI RÉS

Az amerikai 5. hadsereg is megindítja észak-olaszországi offenzíváját. 500 vadászbombázó támadása után az amerikai

► **Paul Drop**
amerikai közlegény
ört áll az 1945
áprilisában, a ruhr
katlanban fogságba
esett német
hadifoglyok ezrei
mellett.

1. páncélosadosztály és a 10. hegyivadász-hadosztály, valamint a brazil 1. hadosztály indít támadást Vergato és Montese között. A támadók gyorsan haladnak előre.

ÁPRILIS 16.

KELETI FRONT, NÉMETORSZÁG

A szovjetek megindítják a támadást Berlin ellen. A szovjetek terve három részből áll: áttörnek az Odera és a Neisse folyókhoz; szétverik és bekerítik a Berlinben és környékén álló német egységeket; végül megsemmisítik ezeket, elfoglalják a várost és előrenyomulnak az Elba folyóhoz.

A Vörös Hadsereg támadóerői a következőkből állnak: a 2. Belorusz és az 1. Ukrán frontok. a nagy hatótávolságú csapásmérő erő, a dnyeperi flottilla, valamint két lengyel hadsereg – összesen 2,5 millió katona, 41 600 ágyú és aknavető, 6250 harckocsi és rohamlőveg és 7500 harci repülőgép. A német erők a következők: a *Visztula* hadseregcsoportozhoz tartozó 3. páncélos-hadsereg és 9. hadsereg; a Közép hadseregcsoport 4. páncélos-hadserege és 17. hadserege; sok *Volkssturm*-tag, valamint a berlini rendőr- és biztonsági osztagok; és nyolc tartalék hadosztály, összesen egymillió ember, 10 400

▲ **A Rajnán átívelő kölni Hohenzollern hídát a visszavonuló német csapatok robbantották fel 1945. áprilisban.**

ágyú és aknavető, 1500 harckocsi és rohamlőveg, valamint 3300 harci repülőgép.

OLASZORSZÁG, ARGENTAI RÉS

A brit 8. hadsereg 78. és 56. hadosztályai egy hadművelet során Argentától északra keletre átkelnek a Comacchio-tóba ömlő Fossa Marina-csatornán. A német vonal szétesik, a szövetségesek áttörnek az argentai résen.

▲ **Amerikai teherautó halad el egy német katona holttete mellett a szövetségesek hollandiai előrenyomulása alatt.**

ÁPRILIS 17.

CSENDES-ÓCEÁN, FÜLÖP-SZIGETEK

Az amerikai X. hadtest egységei partra szállnak Mindanao szigetén.

ÁPRILIS 18.

NYUGATI FRONT, NÉMETORSZÁG

A Ruhr-vidéken megszűnik a német ellenállás. 370 000 katona kerül a szövetségesek fogságába.

NYUGATI FRONT, HOLLANDIA

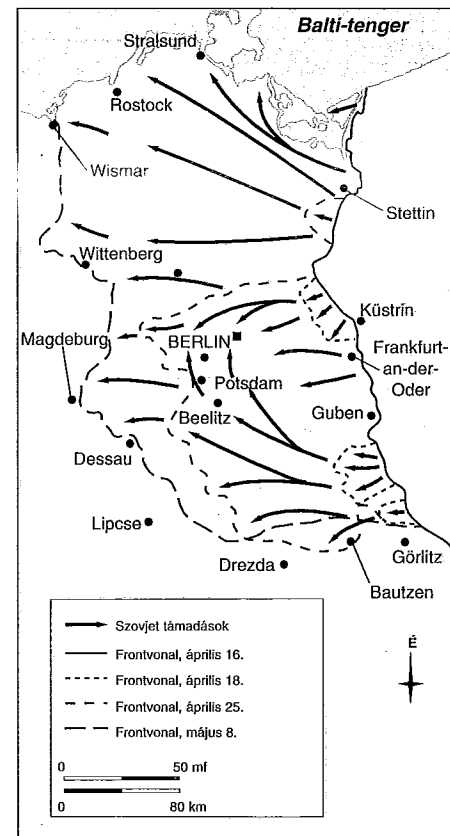
A csak szórványos ellenállásba ütköző I. kanadai hadtest eléri Harderwijkét, és ezzel bekeríti az ország nyugati felében álló német erőket.

ÁPRILIS 20.

NYUGATI FRONT, NÉMETORSZÁG

Az amerikai 3. hadsereg ötnapi harc után elfoglalja a nemzetiszocializmus szent helyének számító dél-németországi Nürnberget. A légvédelmi ágyúkkal körbevett várost két német hadosztály, valamint a Luftwaffe és a *Volkssturm* zászlóaljai védték. A német parancsnok meg-

▼ **A hitleri főváros, Berlin bevétele a Vörös Hadsereg dicsőségének csúcspontja.**

indítanak. Az SS-csapatok által védett belügyminisztériumnál és a Kroll Operánál különösen erős az ellenállás.

ÁPRILIS 29.

POLITIKA, NÉMETORSZÁG

A Birodalmi Kancellária alatti „Führerbunkerben” Adolf Hitler parancsot ad Ritter von Greim vezérezredesnek, hogy hagyja el Berlint, és tartóztassa le Heinrich Himmlert, az SS vezetőjét, mivel megkísérelt békét kötni a szövetségesekkel. Von Greimet 23-án nevezték ki a Luftwaffe főparancsnokává, miután Hermann Göring is megpróbált tárgyalni a szövetségesekkel. Hitler közlésezi politikai végrendeletét, amiben a zsidóságot vádolja a háború kitöréséért. Karl Dönitz tengernagyot jelöli ki utódjául, és feleségül veszi élettársát, Eva Braunt.

POLITIKA, OLASZORSZÁG

A Karl Wolff, az olaszországi SS- és rendőri alakulatok főparancsnoka, valamint Allen Dulles, az amerikai hírszerzés (Office of Strategic Services, a CIA elődje) vezetője között svájci közreműködéssel létrejött titkos tárgyalások után Wolff és Heinrich von Vietinghoff tábornok, az olaszországi német erők főparancsnoka aláírják az okmányt a feltétel nélküli észak-olaszországi megadásról, amely május 2-án lép életbe. A svájciak, a szövetségesek, valamint sok olaszországi német és olasz is attól tartottak, hogy Hitler „alpesi erődje” miatt elhúzódik a háború, és Hitler felperzselt föld taktiká-

▲ Hitler és élettársa, Eva Braun, akit a Führer április végén, egy nappal öngyilkosságuk előtt vett feleségül Berlinben.

jának megfelelően megsemmisítenék az észak-olaszországi ipart.

KELETI FRONT, NÉMETORSZÁG

A Frankfurt-an-der-Oder városában körbezárt német erők megpróbálnak kitörni, hogy Berlin segítségére siessenek. A három napig tartó harcokban a német egységeket megsemmisítik: 200 000 katonából 60 000 életét veszti, 120 000 fogságba esik, és csak kisebb csoportoknak sikerül átcsúszni a szovjetek vonalain.

HÁTORSZÁG, HOLLANDIA

A brit Király Légiőre élelmiszeresomákat dob le, hogy enyhítse az éhező lakosság szenvedéseit.

ÁPRILIS 30.

POLITIKA, NÉMETORSZÁG

Adolf Hitler és Eva Braun öngyilkosságot követnek el a berlini Führerbunkerben. Hitler agyonlővi magát. Braun mérget vesz be. A holttesteket az SS-őrök elégeti.

küldött Hitlernek, hogy utolsó leheletéig harcolni fognak.

KELETI FRONT, NÉMETORSZÁG

Georgij Zsukov marsall 1. Belorusz frontja szétzúzta az Odera menti német védelmet, és folytatja az előrenyomulást Berlinbe. A szovjet csapatoknak három védelmi övezetet kellett áttörniük, ezek mindegyike két-három további övezetből állt.

ÁPRILIS 22.

KELETI FRONT, NÉMETORSZÁG

A szovjet főparancsnokság elrendeli, hogy Georgij Zsukov marsall és Iván Konyev marsall április 24-re fejezzék be a Berlintől délkeletre fekvő erdőben lévő német csapatok bekerítését, mielőtt azok a helyőrség erősítésére bejuthatnának a városba. A támadással a Vörös Hadsereg egyúttal Berlin nyugati részéhez is közelebb jut, és így megakadályozhatja az ellenséges egységek elmenekülését a Harmadik Birodalom fővárosából.

Adolf Hitler elutasítja, hogy repülőgépen Bajorországba menjen. Úgy dönt, hogy marad, és személyesen felügyeli a város védelmét.

OLASZORSZÁG, ARGENTAI RÉSZ

A 6. dél-afrikai és a brit 6. páncélos hadosztályok a Reno folyótól északra, Finale Emilia városkánál találkoznak. A németek sietve menekülnek az argentai résztől a Pó folyóhoz, hátrahagyva ágyúikat, harckocsijaikat és szállítóeszközeik nagy részét.

▲ Az utolsó tartalékok: berlini nő a páncéltörő fegyver kezelését tanulja a háború utolsó napjaiban.

► Szovjet katonák a „Berlin-erőd” mellett. A németek ellenállása a fanatikus és a jelképes között váltakozott.

ÁPRILIS 23.

NYUGATI FRONT, NÉMETORSZÁG

A Harz hegység utolsó német védőit is foglyul ejtik. Északon a brit 2. hadsereg bevonul Hamburg külvárosába.

ÁPRILIS 25–27.

KELETI FRONT, NÉMETORSZÁG

Georgij Zsukov marsall 1. Belorusz frontja és Iván Konyev marsall 1. Ukrán frontja befejezi Berlin körbezárását. A

► Miközben dühöng a berlini csata, a brit katonák felszámolják az észak-németországi ellenállás utolsó maradványait is.

város elleni támadás – nagy erejű előkészítő légi- és tüzérségi támadások után – 26-án, minden oldalról egyidejűleg indított rohammal kezdődik. 27-re a „Berlin-erőd” területe egy kelet–nyugati irányban 16 km-es, 5 km szélességű térségre csökken. A német erők helyzetét tovább rontják a gyakori szökések és öngyilkosságok.

ÁPRILIS 28.

POLITIKA, HOLLANDIA

Nyugat-Hollandiában találkoznak először a szövetségesek és a németek képviselői. Arthur von Seyss-Inquart, Hollandia birodalmi biztosa felajánlja, hogy az éhező lakosság helyzetének javítására a szövetségesek szabadon importálhatnak élelmiszert és szénét a német megszállás alatt álló Nyugat-Hollandiába, amennyiben megállítják keletre nyomuló erőiket. Ez a harcok leállítását eredményezi, és megmenti a hollandokat az újabb háborús pusztításoktól.

POLITIKA, OLASZORSZÁG

Összeomlik az észak-olaszországi német védelem, és ezzel Mussolini fasiszta báb-állama is. A Duce szeretőjével, Clara Petaccival megpróbál Ausztriába menekülni, de partizánok fogságába esnek. A Nemzeti Felszabadítási Bizottság utasítására Walter Audisio, az Önkéntes Függelenségi Hadtest kommunista tagja mindkettőjüket agyonlöveti. A meggyalázott holttesteket később felakasztják a milánói Piazzale Loreton.

KELETI FRONT, NÉMETORSZÁG

A szovjet katonák a Moltke hídon áttörve megkezdik a Reichstag ostromát. A németek elkeseredett ellentámadásokat

MÁJUS 1.
POLITIKA, NÉMETORSZÁG

Krebs tábornok, a hadsereg vezérkari főnöke a berlini náci vezetés (Martin Bormann miniszter és Joseph Goebbels, a főváros védelmének birodalmi biztosa) nevében megpróbál a tűzszünetről tárgyalni a szovjetekkel. A Szovjetunió azonban feltétel nélküli megadást követel. A fővárosban és másutt is folytatód-
nak a harcok.

TÁVOL-KELET, BURMA

A hajnali órákban ledobják a 2. gurka ejtőernyős-zászlóaljzat. Feladatuk a Ranguntól délkeletre fekvő Elefánt-fok elfoglalása, és ezzel a tengerről a Rangun folyóba behajózó szövetséges erők part-
raszállásának biztosítása. A helyet rövid harc után elfoglalják.

MÁJUS 2.

NYUGATI FRONT, NÉMETORSZÁG

A 21. hadseregcsoporthat brit 6. légideszant-hadosztálya bevonul Wismarba, még éppen időben ahhoz, hogy megakadályozza a Vörös Hadsereg benyomulását Schleswig-Holsteinbe.

KELETI FRONT, NÉMETORSZÁG

A szovjetek háromnapos elkeseredett küzdelem után – amiben az 5000 védő felét megölték – elfoglalják a berlini Reichstag épületét és kitűzik a sarlós-
kalapácsos zászlót.

Helmuth Weidling tábornok, Berlin parancsnoka átadja a várost Georgij Zsukov marsallnak. A város elfoglalása során 300 000 szovjet katona elesett, megsebesült vagy eltűnt, és megsemmisült 2000 harckocsi és ön-

► **A Berlin felett a sarló és a kalapács jelzi, hogy a Vörös Hadsereg elfoglalta a várost. A Harmadik Birodalomnak vége.**

járó löveg, valamint több mint 500 repülőgép is. A németek vesztesége egymillió halott, sebesült és hadifogoly.

TÁVOL-KELET, BURMA

A 20. indiai hadosztály elfoglalja Promé városát, és ezzel már az Arakán-hegységben harcoló japánok visszavonulási útvonalát fenyegeti. Délen a 26. indiai hadosztály partra száll a Rangun folyó mentén.

MÁJUS 3.

TÁVOL-KELET, BURMA

A szövetségesek harc nélkül visszafoglalják a 38 hónapig japán megszállás alatt lévő Rangunt. A város létesítményei romokban, különösen a bombázások okoztak kiterjedt károkat.

MÁJUS 3-4.

POLITIKA, NÉMETORSZÁG

Az ország teljes északnyugati területe brit ellenőrzés alá kerül. Karl Dönitz tengernagy küldi Bernard Montgomery tábornagy lüneburgi főhadiszállására a fegyverletételi feltételek megbeszélésére. 4-én a német küldöttség aláírja a – hollandiai, északnyugat-németországi, a német szigeteken állomásozó, schleswig-holsteini és dániai – német erők megadására vonatkozó ok-

mányt, amely május 5-én 08.00-tól lép életbe.

MÁJUS 4-5.

POLITIKA, DÁNIA

A Felszabadítási Bizottság irányítása alatt működő dán ellenállás 20 000 tagja előjön a rejtékhelyekről, és elfoglalja az ország kulcsfontosságú pontjait. Hamarosan ők ellenőrzik egész Dániát. Az első szövetséges egységek 5-én érkeznek meg.

MÁJUS 5.

KELETI FRONT, CSEHSZLOVÁKIA

A Vörös Hadsereg közeledtére a cseh nacionalisták kirobantják a prágai felkelést. A nap végére 2000 barikádot állítanak fel, és elfoglalják a Moldva folyó összes fontosabb hídját. Ferdinand Schörner tábornagy, a német Közép hadseregcsoporthat parancsnoka elrendeli a felkelés leverését.

MÁJUS 7.

POLITIKA, NÉMETORSZÁG

Alfred Jodl tábornok a német kormány nevében aláírja a fegyverletételi okmányokat, melynek értelmében minden német katona leteszi a fegyvert a szövetségesek előtt. A harcokat legkésőbb 8-án éjfélig be kell szüntetni. A 350 000 fős norvégiai német helyőrség kapitulál. A

német Dél hadseregcsoporthat Ausztriában teszi le a fegyvert az amerikai 3. hadsereg előtt.

MÁJUS 9-10.

KELETI FRONT, CSEHSZLOVÁKIA

A Vörös Hadsereg a partizánok segítségével felszabadítja Prágát. Estére a szovjet csapatok lezárják a német Közép hadseregcsoporthat összes menekülési útvonalát. A német katonák, látva a helyzet kilátástalanságát, ezrével adják meg magukat. 10-én az 1. Ukrán front a Chemnitz-Rokycany vonalban találkozik az amerikai 3. hadsereggel.

MÁJUS 15.

BALKÁN, JUGOSZLÁVIA

Az utolsó jugoszláviai német csapatok is megadják magukat.

MÁJUS 29.

CSENDES-ÓCEÁN, OKINAVA

Az amerikai 1. tengerészgyalogos-hadosztály heves harcok után elfoglalja Surit. Az amerikaiak 20 000 embert vesztek a japán sziget elfoglalása során.

JÚNIUS 1.

TÁVOL-KELET, BURMA

A burmai japán ellenállás szétverése után William Slim tábornok brit 14. hadserege fokozatosan felszámolja az országban szétszórta harcoló 70 000 japán katonát. Az ellenséges nyomás és az éhezés elől keletre visszavonuló japán 28. hadsere-

◄ **A mogorva arcú Hans von Friedeburg tengernagy és Bernard Montgomery tábornagy végső formába öntik a német megadásról szóló dokumentumot.**

nagy számban vetettek be kamikaze repülőket, 110 000 japán katona életét követelte. Az amerikai haditengerészet vesztesége 9731 fő, köztük 4907 halott, míg a 10. hadseregben 7613 katona elesett vagy eltűnt, és 31 807 megsebesült. Az összecsapásoknak 26 000 civil áldozata is volt, többségük japán polgári lakos, közülük sokan öngyilkosságot követtek el.

JÚLIUS 3-11.

TÁVOL-KELET, BURMA

A japán 33. hadsereg maradványai – 6000 katona – a Pegu-hegységből támadást indítanak a waw-i szövetséges állások ellen. Céljuk a brit 12. hadsereg ranguni közúti és vasúti összeköttetései elvágása, valamint ellenséges egységek elvonása a központból, hogy ezzel segítsék a 28. hadsereg keletre menekülését Tuongoo és Nyaunglebin között. A szövetségesek azonban a légierő támogatásával szilárdan ellenállnak, és a japánok 11-én befejezik a Waw elfoglalására tett kísérleteiket.

▼ **Cseh nacionalisták harcolnak a prágai német csapatokkal a városban emelt 2000 barikád egyikén.**

JÚLIUS 12. POLITIKA, JAPÁN

Sigenori Togo japán háborús vezető arra utasítja a moszkvai japán nagykövetet: tájékoztassa a hatóságokat arról, hogy a császár a háború befejezését akarja. Ennek érdekében különleges megbízottként Konoje herceget küldik Moszkvába, akit a császár felhatalmaz a szovjet-japán kapcsolatok megvitatására, különös tekintettel a japán megszállás alatt álló Mandzsúria jövőjére. Togo azonban ismételt hangsúlyozza, hogy a feltétel nélküli megadásra vonatkozó szövetséges követelés nem hagy számukra más választást, mint a harc folytatását.

JÚLIUS 16. HADITECHNIKA, EGYESÜLT ÁLLAMOK

Az új-mexikói Alamogordóban felrobantják a világ első atombombáját. A fegyver kifejlesztésére indított titkos kutatás fedőneve Manhattan-terv. Egy különleges bombázóegység, az 509. vegyes csoport készül a Japán elleni atomtámadásokra.

▼ **A mandzsúriai szovjet támadás a nagyszabású, összefegyvernemi gépesített hadműveletek kimagasló példája.**

▲ Az 1945. augusztus 6-án ledobott első atombomba elpusztította Hirosimát.

JÚLIUS 17. – AUGUSZTUS 2.

POLITIKA, SZÖVETSÉGESEK

Németországban megtartják a potsdami konferenciát. A „három nagy” – Harry Truman amerikai elnök, Joszif Sztálin marsall, a Szovjetunió vezetője és Clement Attlee brit miniszterelnök (aki július 5-én legyőzte Churchillt az általános választásokon) – a háború utáni politikáról tanácskozik. Japánt arról tájékoztatják, hogy csak az azonnali megadás te-

szi lehetővé a nemzet – de nem a birodalom – megmaradását. A háborús bűnösöket felelősségre vonják, és ideiglenesen megszállják az országot. A nyilatkozat azt is kimondja, hogy a további ellenállás „a japán anyaország teljes pusztulásához vezet”. Ez már burkolt célzás a Japán elleni atomtámadásra.

JÚLIUS 19.

TÁVOL-KELET, BURMA

A japán 28. hadsereg megpróbál a Szittang folyón keresztül keleti irányba kitörni a Pegu-hegységből. Az előre értesített 17. indiai hadosztály ágyúk százával lövi a japánokat, mások a folyóba fulladnak. A teljes kudarcba fulladt kitörés a hadsereg végét jelenti.

JÚLIUS 26.

CSENDES-ÓCEÁN, FÜLÖP-SZIGETEK

A 12-én a Sarangani-öbölben végrehajtott partraszállás után legyőzik a mindanaói japán erőket.

JÚLIUS 28.

POLITIKA, JAPÁN

Kantoro Szuzuki miniszterelnök bejelenti, hogy kabinetével egyetértésben eluta-

▼ **A Tokiói-öbölben horgonyzó USS Missouri fedélzetén tengerészek és hivatalos személyek figyelik a japán megadási okmányok aláírását.**

sítja a szövetségesek potsdami nyilatkozatát.

AUGUSZTUS 4.

TÁVOL-KELET, BURMA

A japán 28. hadsereg megmaradt katonái is megölik. A harcokban csak 96 szövetséges katona vesztette életét.

AUGUSZTUS 6.

LÉGI HÁBORÚ, JAPÁN

Az *Enola Gay* B-29-es Superfortress bombázó atombombát dob Hirosimára, ami 70 000 embert megöl, és legalább ugyanennyit megsebesít.

AUGUSZTUS 9.

TÁVOL-KELET, MANDZSÚRIA

A szovjetek 1,5 millió katonával támadást indítanak a japán Kwantung-hadsereg ellen. Megkezdődik a Vörös Hadsereg történetének legrövidebb hadjárata.

LÉGI HÁBORÚ, JAPÁN

Az amerikaiak Nagaszakira is atombombát dobnak, miután a japán kormány az újabb bombák ledobását bejelentő fenyegetés hatására sem egyezett bele az azonnali megadásba. A bomba 35 000 embert megöl, és további 60 000-et megsebesít.

AUGUSZTUS 10.

POLITIKA, JAPÁN

Egy tanácskozás után, melyen a császár támogatja a potsdami nyilatkozat követeléseinek azonnali elfogadását, Japán bejelenti, hogy hajlandó a feltétel nélküli megadásra.

AUGUSZTUS 15.

POLITIKA, JAPÁN

Hirohito császár – uralkodása során először – rádióüzenetet intéz népéhez, amiben felszólítja őket, hogy engedelmeskedjenek megadási parancsának.

AUGUSZTUS 23.

TÁVOL-KELET, MANDZSÚRIA

A szovjetek teljes győzelmet aratnak a mandzsúriai hadjáratban. 80 000 japán katona elesett, 594 000 fogságba esett. A szovjet veszteség 8000 halott és 22 000 sebesült.

SZEPTEMBER 2.

POLITIKA, SZÖVETSÉGESEK

A Tokiói-öbölben horgonyzó *Missouri* csatahajó fedélzetén Mamoru Sigemicu külügyminiszter és Josidzsiro Umezo tá-

bornok aláírják a megadási okmányt, amit a Japánnal háborúban álló országok nevében Douglas MacArthur tábornok, a szövetséges erők főparancsnoka ír alá. A II. világháború véget ért.

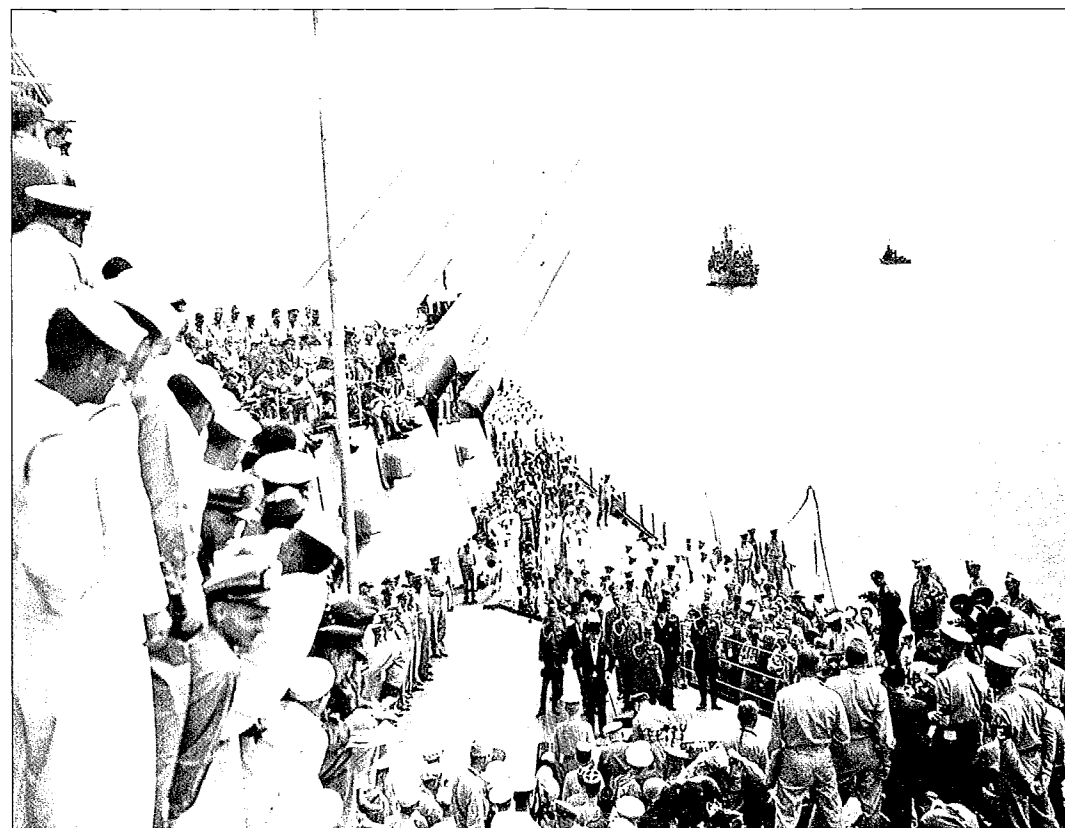
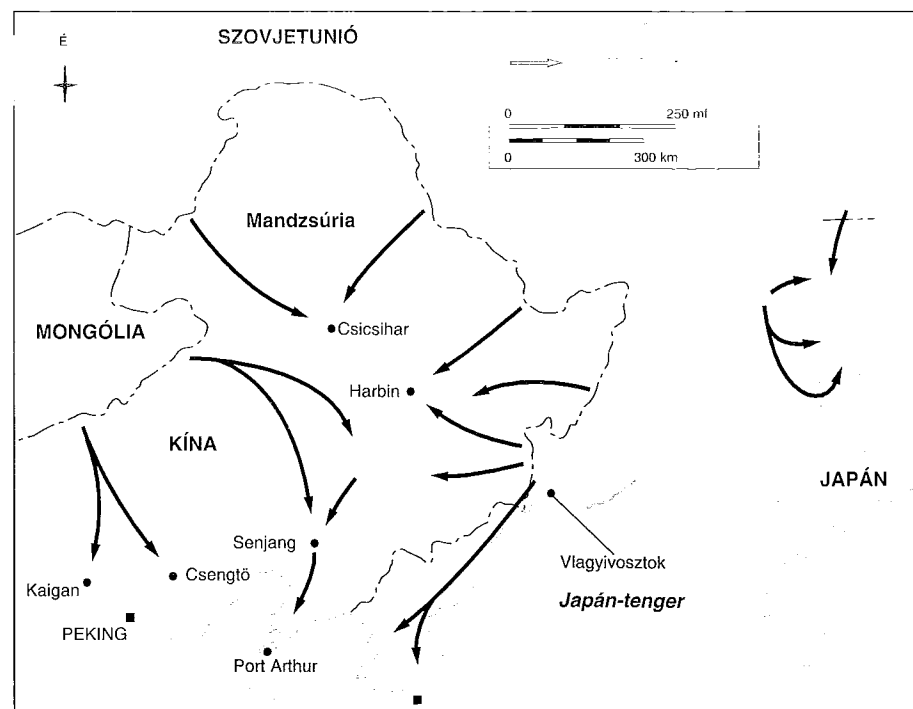
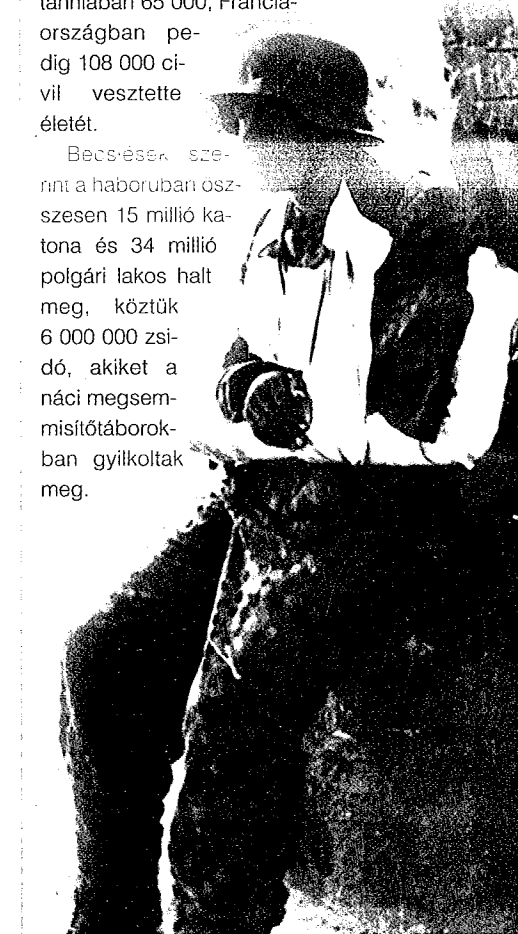
MEGHATÁROZÓ PILLANATOK

A VESZTESÉGEK ÖSSZESZÁMOLÁSA

A II. világháború az emberiség történetének legpusztítóbb háborúja volt. A nagyobb hadviselő országok közül a Szovjetunió véráldozata a legnagyobb: 7,5 millió szovjet katona vesztette életét. A Szovjetunióban a németek faji politikája és az emberélet semmibevétele körülbelül 15 millió orosz polgári személy halálát okozta. A világot lángba borító Németország is nagy árat fizetett: 2,8 millió német katona meghalt és 7,2 millió megsebesült. A háorúban 500 000 német vesztette életét. A háborúban 1,5 millió japán katona meghalt, és 300 000 polgári lakos vesztette életét az anyaország ellen végrehajtott amerikai bombázások miatt. Olaszország vesztesége 77 000 halott katona és 40 000 halott civil.

A nyugati szövetségesek lényegesen kevesebb katonát vesztek, mint a Szovjetunió: az Egyesült Államok 292 000 főt, Nagy-Britannia 397 762-t, Franciaország pedig 210 600-at. Az amerikai polgári áldozatok száma elhanyagolható; Nagy-Britanniában 65 000, Franciaországban pedig 108 000 civil vesztette életét.

Becsülések szerint a háborúban összesen 15 millió katona és 34 millió polgári lakos halt meg, köztük 6 000 000 zsidó, akiket a náci megsemmisítő táborokban gyilkoltak meg.

KÖVETKEZMÉNYEK

A II. világháború vége az atomkor kezdetét jelentette. Minden nemzet politikai és katonai stratégiáját meghatározta a két legnagyobb atomhatalom: az Egyesült Államok és a Szovjetunió szembenállása. Mind a két ország a II. világháború romjai között vívta ki a szuperhatalmi státust.

Tartottak egymástól, ráadásul kibékíthetetlen rendszereket képviseltek: a kapitalizmust és a kommunizmust. Mindkettő stratégiáját meghatározta a másik létezése és ereje. Szembenállásukból bonta-

kozott ki a hidegháború, ami alapjaiban befolyásolta a háború utáni világot.

A HIDEGHÁBORÚ

A háború után a legjelentősebb konfrontáció a szuperhatalmak közötti hidegháború volt. Az érdemi döntés nélkül zárult potsdami konferencia után Sztálin úgy döntött, hogy az 1 000 000 szovjet katonával megszállt Kelet-Európában megszilárdítja a kommunista hatalmat. A folyamat fokozatosan ment végbe, az 1945-ben és 1946-ban tartott választások még viszonylag szabadon zajlottak.

1947-ben azonban már szovjet befolyás alatt álló kormányok jutottak hatalomra Magyarországon, Lengyelországban, Bulgáriában és Romániában (1948. februárban pedig Csehszlovákiában) – csak Jugoszlávia maradt valamennyire független. Még az úgynevezett „nemzeti kommunista” ve-

zetőket, például a lengyel Wladyslaw Gomulkát is eltávolították, hogy biztosítsák a teljes szovjet ellenőrzést.

Miután 1947 decemberében Görögországban polgárháború robbant ki, és a kommunisták megpróbálták átvenni a hatalmat, majd amikor a Szovjetunió ki akarta éhezteni Berlin nyugati szektorait, hogy 1948 áprilisában az egész várost beolvassza a Német Demokratikus Köztársaságba, az Egyesült Államok határozott lépéseket tett, és egy sor szövetséggel és támaszponttal próbálta „megfékez-

▼ *Berlin romokban a háború után. A német infrastruktúra teljesen megsemmisült a harcokban.*

◀ *Egy elpusztult vasúti híd – az európai közlekedési hálózat komoly károkat szenvedett a háborúban.*

sa után Kína hamarosan ázsiai nagyhatalom lett.

1950. februárban Kína barátsági szerződést írt alá a Szovjetunióval, és úgy vélték, ezzel létrehozták a világkommunizmus egységes és rendíthetetlen tömbjét. Ennek egyik következménye a kínaiak beavatkozása a koreai háborúba (1950–53), amit az Egyesült Államok és más nyugati hatalmak közbelépése ellensúlyozott. A nyugati világ szerencséjére azonban az ideológiai különbségek és az eltérő törekvések hamarosan megbontották a szovjet–kínai szövetséget.

A hidegháború legfontosabb frontvonalában azonban nem Ázsiában, hanem Európában, a földrész közepén és Berlin központján keresztül húzódott. Európa politikai szerkezete felbomlott, gazdasága romokban hevert. Oroszország európai részén és Kelet-Európában a harcok

ni” a Szovjetuniót. Ekkor jött létre az Észak-atlanti Szerződés (Szervezete) (NATO) és a Délkelet-ázsiai Szerződés Szervezete (SEATO). 1959-ben az Egyesült Államok már 1400 külföldi támaszponttal rendelkezett. Szerencsére soha nem robbant ki nyílt háború a két szuperhatalom között.

1949-ben Mao Ce-tung győzött a kínai polgárháborúban: létrejött a Kínai Népköztársaság. A hatalmat megszerző kommunisták csődbe jutott gazdaságot örökölték: a hiperinfláció elérte a pénzt, s tönkretette a bankrendszert és a városi üzleti életet. Az ipari létesítmények romokban heverték, a vasútrendszer jelentős része működésképtelenné vált. 1911 óta először azonban egy erős rendszer irányította az egész Kínát, aminek (néhány térségben már kipróbált) tervei voltak a gazdaság talpra állítására és az ország megváltoztatására. Az ipari létesítmények, az egyre növekvő olajipar és a nukleáris potenciál létrehozá-

► *A „nagytanács” szövetsége a háború után szétesett.*

MEGHATÁROZÓ PILLANATOK

AZ EGYESÜLT NEMZETEK SZERVEZETE

Az „Egyesült Nemzetek” kifejezést a II. világháborúban eredetileg azokra az országokra alkalmazták, amelyek összefogtak a tengelyhatalmak, vagyis Németország, Olaszország és Japán ellen. A legkorábbi kísérlet a tartósan fennálló Egyesült Nemzetek létrehozására a washingtoni Dumbarton Oaksban, egy konferencián történt, ahol 1944. augusztus 21. és október 7. között a „négy nagy” (az Egyesült Államok, Nagy-Britannia, a Szovjetunió és Kína) képviselői tanácskoztak az előzetes javaslatokról.

A háború utáni világrendre vonatkozó javaslatokat az 1945. februári jaltai konferencián alaposabban is megvitatták, és az itt hozott döntések alapozták meg a két hónappal később, San Franciscóban tartott Egyesült Nemzetek-konferencia tárgyalásait. Az ebből született Egyesült Nemzetek chartáját 50 állam írta alá júniusban, és 1945. október 24-én lépett érvénybe.

Az Egyesült Nemzetek legfontosabb céljai közé tartozik a nemzetközi béke és biztonság fenntartása, az államok közötti, egyenlő jogokon és önrendelkezésen alapuló baráti kapcsolatok létrehozása, valamint a nemzetközi együttműködés kialakítása a társadalmi, gazdasági, kulturális és humanitárius problémák megoldására.

után hatalmas pusztaság maradt hátra, ahol minden elpusztult, csak az emberek nem. A mezőgazdasági termelés mélypontra jutott, a közlekedési hálózat tönkrement, a szén-, vas- és acélttermelés drasztikusan visszaesett a háború előtti szintekhez viszonyítva. Pusztán az óriási károk is megakadályozták volna a gyors visszatérést a békebeli körülményekhez, de Európa amerikai és szovjet érdekszférára felosztása tovább rontotta a helyzetet.

A MARSHALL-TERV

Csak a hatalmas termelési és készletfeleslegekkel rendelkező Egyesült Államok kelthette életre a világ gazdaságát. Ezt az újjáélesztést szolgálta a Marshall-terv (1948. április–1951. december), amely 17 európai ország gazdasági helyreállítását támogatta, hogy a stabil körülmények létrehozásával a demokratikus

intézmények fennmaradását is elősegítse. Mindez egybevágott az amerikai külpolitika elképzeléseivel is, mivel attól tartottak, hogy a szegénység, a munkanélküliség és a zűrzavar a kommunizmus vonzerejét növelné.

A segílyt először csaknem az összes európai országnak felajánlották, még a szovjet megszállás alatt állóknak is. Sztálin azonban 1949. januárban elutasította a tervet, és a Szovjetunió és a tőle függő országok létrehozták a Kölcsonös Gazdasági Segítség Tanácsát (KGST). Így csak a következő országok vettek részt a tervben: Ausztria, Belgium, Dánia, Franciaország, Nagy-Britannia, Görögország, Izland, Írország, Olaszország, Luxemburg, Hollandia, Norvégia, Portu-

► **Francia harckocsik és páncélozott csapatszállítók 1948-ban Indokínában.**

▼ **Az élelmiszer-utánpótlás kirakodása az 1948-as berlini blokád – a katasztrofális szovjet politika példája – alatt.**

gália, Svédország, Svájc, Törökország és Nyugat-Németország. Az Egyesült Államok 13 milliárd dollár értékű gazdasági segílyt adott, ami segített helyreállítani az ipari és a mezőgazdasági termelést, megalapozni a pénzügyi stabilitást és növelni a kereskedelmet. A részvétel összehangolására az európai országok felállították az Európai Gazdasági Együttműködési Bizottságot, aminek helyét később az állandó jellegű Európai Gazdasági Együttműködési Szervezet vette át.

A Marshall-terv sikeres volt, egyes országokban 15–52%-kal növekedett a bruttó nemzeti termék (GNP) ebben az időszakban. A terv nagyban elősegítette a nyugat-európai ipar gyors megújulását.

A Marshall-terv elősegítette Nyugat-Németország beilleszkedését Európa gazdasági és politikai struktúrájába, és egyengette az utat

► **„Meleg háború” a hidegháborúban. Brit katonák Bofors ágyúval lövik a kínai csapatokat a koreai háborúban.**

az 1949-ben létrehozott Német Szövetségi Köztársaság előtt, amely tevékeny szerepet játszott az Európai Szén- és Acélközösségben, valamint a NATO-ban. A fejlődés figyelemreméltó, hiszen 1945 közepén Németországban nem mű-

ködött a vasút, a postai szolgálat, és számos térségben nem volt gáz-, áram- és vízellátás. Az amerikai segílység (amit Japán is kapott) élénkítette a termelést és új életet lehel a gazdaságba. A terv elősegítette a szociáldemokrata Német Szövetségi Köztársaság létrejöttét, ami korábbi ellenségével, Franciaországgal összefogva a tartós közép-európai béke és fejlődés előmozdításán fáradozott.

A GYARMATI RENDSZER SZÉTHULLÁSA

Az európai változások gyorsan éreztették hatásukat Afrikában és a Közép-Keleten is, ahol a II. világháború után fellángolt a nacionalizmus. Afrikában az afrikai katonák tengerentúli tapasztalatai, az indiai és indonéziai nacionalista mozgalmak példája, valamint a szövetséges alkalmazottak beáramlása az afrikai országokba, akiktől az afrikai bennszülöttek új ismereteket szereztek, véglegesen felszámolásra ítélte a gyarmati rendszert. Felnőtt a nacionalista vezetők új nemzedéke, mint például Dzsomo Kenyatta, a Kenyai Afrikai Unió megalapítója.

1960 végére a franciák összes nyugat- és közép-afrikai gyarmata kivítva függetlenségét, a britek és a belgák pedig biztosították gyarmataik függetlenségét. Csak Portugália és néhány algériai, rhodesiai és dél-afrikai fehér telepes állt ellen, de végül őket is legyőzték. Új korszak hajnala virradt fel a II. világháború hamvaiból és borzalmaiból.

INDEX

A vastag betűs szavak nagyobb csaták vagy offenzívák nevei; a *dőlt* számok képaláírásokra utalnak.

A
Aachen 159
ABDA 72, 73, 81
Adolf Hitler-vonal 143
Afrika
Algéria 97
Brit Szomáliföld 30
Egyiptom 32–33, 37, 47, 95, 96, 97
Eritrea 39, 42, 44
Etiópia 8, 44, 46, 51, 61
Olasz Kelet-Afrika 39
Olasz Szomáliföld 39, 40
Líbia 25, 38–46, 49–50, 55, 60, 64, 73, 75–76, 77, 89, 92, 92–93, 97, 104
Madagaszkár 87, 97
Marokkó 97
tengeri háború 33–34
Dél-Afrika 11, 25
Tunézia 98, 99, 103, 106, 108, 109, 110–111, 112, 113
Afrika Korps 40, 47, 64, 76, 92
Alamein 43, 95
Alamein 96, 97
Aleut-szigetek 113, 121
Alexander, H. 24, 81–82, 94, 110, 113, 117, 128, 139–140
Amba Alagi 46
Anglia 28, 31, 34
antikomintern paktum 9
Antonescu, I. 36, 152
Antwerpen 153, 154, 158, 163
Arcadia konferencia 70–71, 72
Ardennek 17, 21, 23
Ardennek 162, 163, 165, 172–173
Argentína, politika 134
Ark Royal 12, 33, 48, 59–60
Arnhem 155–156
Arnim, J. von 108
Atlanti-óceán 11, 12, 15, 27, 33, 35, 39, 40, 48, 56, 59, 61, 67, 74, 77, 78, 84, 95–96, 102–103, 107, 108, 109, 112–113, 114, 123
Atlanti Charta 55–56, 72
Attlee, C. 184–185
Auchinleck, C. 51, 93, 94, 115
Aung San 73–74
Auschwitz 56, 150
Ausztrália 10, 25, 33, 80, 81, 82–83, 89
B
Badoglio, P. 36, 37, 119, 125
Balkán
Görögország 34, 35, 36, 40, 44, 45, 46
Románia 34
Jugoszlávia 43, 44, 114, 144, 159, 183
Barents-tenger 101, 103
Bataan 76, 83
Bécs 170, 178
Belgium, légi háború 162–163
Belgrád 159
Berlin 105, 128, 129, 133, 138
Berlin 178, 180, 181, 182, 186, 188
Berlin blokádja 188
Beveridge, W. 99
Bír-Hakeim 89, 92
Bismarck 48
Bismarck-tenger 108–109
Bizerta 113
Blitz 32, 47
Blitzkrieg 13, 18, 23, 24
Bock, F. von 20, 24, 50, 74, 93
bombák/bombázások
atom 178, 184, 185
pattanó 114
repülő 121, 148
hadászati 122
Bormann, M. 47, 186
Borneo 68, 73, 75
Bú-Aoukaz, Dzsebel 112, 113
Bougainville 126, 130
Braun, Eva 181
Brazília 95
Bréma 111
brit expedíciós haderő 12
Bukarest 142
Buckner, S. B. 176
Budapest 167, 171, 174
Bulgária, politika 40, 154
Burma hadtest 82, 85
burmai út 29, 85, 166, 168
Daladier, E. 8, 12, 17, 80

C
Calinescu, A. 13
Calvert, M. 137, 144
casablancai konferencia 104
Catania 117, 119, 120
Ceylon 82, 83
Chamberlain, N. 8, 10, 19–20
Cherbourg 147, 148, 149
Chindwin folyó 137, 138
Churchill, Winston 10, 20, 21, 29, 33–34, 41, 51, 55–56, 70–71, 92, 94, 104, 107, 113, 115, 121, 129, 130, 140, 158, 170, 178
Ciano, G. 133
Clark, M. 103, 122, 152
colmari katlan 164
Corregidor sziget 72, 83, 87
Coventry 36
Cowand, D. 178
Cunningham, A. 39, 43, 44, 60, 125
CS
Csang Kaj-sek 72, 73, 121, 129, 130
Csatorna-szigetek 27
Csehszlovákia 7, 8, 53, 89, 91–92, 177
Csendes-óceán
Admiralitás-szigetek 136–137, 143
légi háború 61–62
Aleut-szigetek 113, 121
Gilbert-szigetek 77, 128
Guadalcanal 103, 105
Ivo Jima 158–159, 160, 161, 172–175
Japán 147
Mariana-szigetek 146, 147, 149–150, 151, 152
Marshall-szigetek 134–135, 136
Új-Kaledónia 82
Okinawa 176–177, 183
Pápua Új-Guinea 87, 102, 103, 105, 116–117, 121–122, 123, 131, 132–133, 134, 142, 144
Filippínó-tenger 147, 148
Finnország 14–15, 50, 152, 154
Földközi-tenger
Égei-tenger 122–123, 124, 127–128
légi háború 34
Korzikai 122
Görögország 158, 162
Olaszország 120, 121, 122, 123, 124, 128, 129
Szárdínia 30, 122
tengeri háború 25, 28, 30, 31, 33, 36, 46–47, 54, 57, 59–60, 67, 68–69, 82, 89, 94, 98–99, 102, 106
Franciaország 23
Franciaország 6, 10, 12, 17, 26, 94, 99, 106
szabad franciák 32, 33, 115, 132
Friedeburg, H. von 182, 183
Fromm, F. 151

Darlan, J. F. 55, 97, 101
Debrecen 159, 163
dekolonizáció 189
Dánia 121, 182
Dentz, H. 49, 52
Devers, J. 113
Dieppe 94
Dnyeper folyó 51, 56, 107, 121, 123, 124, 126
Dowding, H. 30
Dönitz, K. 103, 114, 182
Drezda 110, 180, 181
Dulles, A. 181
dunkerque-i evakuálás 23, 24
Dyle-vonal 20, 21

E
Eben Emael 20
Égei-tenger 42–43
Egyesült Nemzetek Szervezete 72, 177, 188
Egyesült Államok 11, 14, 23, 25, 26–27, 29, 31–32, 35, 37, 38, 39, 41, 43, 48, 55–56, 59, 68, 70, 75, 77, 79, 82, 93, 96, 99, 113, 150
hírszerzés 89
hátszár 80, 81
belép a háborúba 66–67
Marshall-terv 188–189
haditechnika 99, 165, 184
Eisenhower, D. D. 79, 93, 97, 130, 153, 164, 178
ellenállás 146
Elzász-Lotaringia 164
Eniwetok 136
Északi-fok 131
Északi-Jeges-tenger 56, 75, 110, 123, 128, 131
Északi-tenger 14, 16, 17, 25, 71, 78, 79, 81
Észtország 14, 29
Etiópia 46
Európa, légi háború 142

F
farkasfalkák 33, 67, 109
„Fehér Rózs” csoport 107
Filippínó-tenger 147, 148
Finnország 14–15, 50, 152, 154
Földközi-tenger
Égei-tenger 122–123, 124, 127–128
légi háború 34
Korzikai 122
Görögország 158, 162
Olaszország 120, 121, 122, 123, 124, 128, 129
Szárdínia 30, 122
tengeri háború 25, 28, 30, 31, 33, 36, 46–47, 54, 57, 59–60, 67, 68–69, 82, 89, 94, 98–99, 102, 106
Franciaország 23
Franciaország 6, 10, 12, 17, 26, 94, 99, 106
szabad franciák 32, 33, 115, 132
Friedeburg, H. von 182, 183
Fromm, F. 151

G
Gamelin, M. 22
gátak bombázása 113–114
Gaulle, C. de 22, 26, 32, 33, 115, 164
Gibraltár 34, 46
Giraud, H. 115
Gneisenau 25, 40, 78
Goebbels, J. 151, 182
Gomulka, W. 186
Gót-vonal 153, 154, 156
Göring, H. 28, 29, 30
Graf Spee 15
Görögország 33, 40
Grönland, tengeri háború 45
Guadalcanal 94, 95, 96–97, 98, 99, 103, 105
Guam 147, 148, 150, 151, 152
Guam 65
Guderian, H. 12, 13, 22, 53–54, 55, 57, 108
Gusztyv-vonal 124, 129, 133–134

H
Haakon, VII., király 17–18, 24
hadműveletek
Barbarossa 37, 50, 55
Market Garden 155, 157
Overlord 121, 145–147
Seelöwe 28–29, 32, 33, 34, 78
Wacht am Rhein 162
Hailé Szelasszié 46
hajók 31–32, 38, 74, 95, 107
Hamburg 119, 180
Harkov 109, 110, 121
Harris, A. „Bombázó” 80
Hess, R. 47
Heydrich, R. 54, 55, 75, 89, 91
hidegháború 186–188, 189
Hindenburg, Paul von, a két világháború között 7
Hirohito, császár 185
Hirosima 178, 184, 185
Hitler, Adolf 6–7, 9, 13, 14, 16, 29, 33, 37, 42, 46, 50, 63, 70, 74, 78, 93, 94, 100, 101, 109, 118–119, 120, 140, 147, 151, 152, 180, 181
Hodges, C. 168
Hollandia 165–166, 181
Hongkong 66, 67
Horvátország 44–45
Huon-öböl 103

I
Izland 52
Imphal 140, 141
India 83
Irán 56
Irak 43, 49
Írország, légi háború 49
Ivabucsi, S. 168

J
jaltai konferencia 170, 188
Japán 8–9, 16, 34–35, 37,

45, 57–58, 111, 112, 142, 184, 185
légi háború 84, 147, 160, 174, 177, 185
hírszerzés 160
források 29, 54, 55
Jodl, A. 182–183
Jugoszlávia 42, 44, 45, 52, 73, 156, 174
július 20-i bombamerénylet 151, 152

K
kairói konferencia 129–130
kamikaze 160, 165, 183
Kanada, politika 12, 15, 25, 33, 88
Kasszerine-hágó 106
katyú erdő 110, 111
keleti front

Ausztria 178
Baltikum 54, 56, 136, 149, 160
Belorusszia 51, 148–149, 150
Bulgária 154
Kaukázus 93, 102, 103, 105, 106, 124
Krím 88, 93, 123, 141, 142
Csehszlovákia 164, 166, 182, 183
Kelet-Poroszország 168, 169, 171
Finnország 14, 15, 16, 17, 146, 150
Németország 169, 170, 173, 174, 175, 178–179
Magyarország 159, 166–167, 171, 174, 176
Lengyelország 10, 11–12, 13, 105, 112, 151, 153, 155, 157, 166, 167, 168, 170, 176
Szlovákia 153, 155
Szovjetunió 50–51, 53–54, 57, 58–59, 60, 62, 72, 73, 76, 95, 123, 124, 126, 127, 133, 138–141, 150, 151, 152
Ukrajna 51, 55, 56, 57, 59, 75, 91, 93–94, 98, 99–100, 106, 107, 109–110, 116, 118–121, 124, 126, 127, 133, 138–141, 150, 151, 152

Keleti Salamon-szigetek 95
Keren 42
KGST 188
Kijev 51, 56, 57, 127
Kína 63, 72, 73, 103
King, E. 39, 70, 82, 87
Kirenaika 38, 50, 60
Kluge, G. von 116
Koga, M. 112, 142
Kohima 138, 144
Kolombangara 118
koncentrációs táborok 49, 75, 114, 139, 150
konvojok, hajó 95, 107, 124
Korall-tenger 86, 87, 88, 109
Korzikai 122
Kréta 33, 35, 46, 47–48

Konyev, I. S. 133, 166, 174, 175
koreai háború 187
kölsönbérlet 41, 59
kölsönös segítségnyújtási egyezmény 80
kölsönös együttműködési megállapodás 52
Köln 89
Kurszk 106, 110
Kurszk 116, 117–118, 119
Különleges Hadműveletek Parancsnoksága (Special Operations Executive, SOE) 29

L
La Plata-öböl 15
La Spezia 115
Lae 121–122
Lattre de Tassigny, J. de 132
Lengyelország 9, 10, 13, 55, 115–116, 133, 151
végső megoldás 36, 56, 95
hátszár 111, 114
Leningrád 50, 54, 55, 56, 76, 86, 133
Lettország 14, 29
Leyte 159, 161
Leyte-öböl 159–160
Lipót, III., király 22–23
Litvánia 14, 29
Lofoten-szigetek 41, 71
Lombok-szoros 80
London 30, 31, 32, 47
Los Angeles 81
Lübeck 83
Luzon 65, 70, 166

M
MacArthur, D. 65, 72, 82, 83, 103, 105, 107–108, 142, 159, 161, 185
Makasari-szoros 76
Madagaszkár 87, 97
Maginot-vonal 20, 23, 24, 25
Magyarország 36, 51, 139, 150, 163
Makin sziget 128
Málta 27, 54, 94
Mandzsúria 8, 9, 154, 185
Mandalay 82, 85, 86, 172, 175
Manhattan-terv 184
Manila 70, 71, 72, 169
Mannerheim, K. von 14, 15, 50, 146, 152
Mannerheim-vonal 14, 15, 16
Manstein, E. von 17, 99–100, 107, 109, 116–119, 140
Mao Ce-tung 187
Mareth-vonal 106, 108, 109, 110
Marshall-szigetek 77, 134–135
Marshall-terv 188–189
Matapan-fok 42, 43
Medenine 109
megbékeltetés 8
megsemmisítő táborok 75, 105, 168, 185

Merrill-féle marauder-egység 137
Messina 117, 118, 119, 120
Mexikó 89
Midway 75
Midway 88, 89, 90–91, 109
Mikolajczik, S. 116
Molotov-koktél 15
Montenegró 114
Montgomery, B. 94, 96, 97, 110, 112, 117, 130, 153, 166, 174, 175, 177, 182, 183
Moszkva 30, 50, 54, 55, 57, 58, 59, 60, 63
moszkvai szerződés 17
moszkvai konferencia, második 125
Mountbatten, L. 121
müncheni egyezmény 8
müncheni puccs 7
Mussolini, B. 7, 8, 25, 27, 35, 41, 117, 118–119, 120, 122, 123–124, 151, 181

N
Nagaszaki 178, 185
Nagy-Britannia 10, 19–20, 29, 31–32, 34, 47, 51, 55–56, 61, 80, 81, 82, 83, 89, 94, 99, 115, 125
légi háború 28, 30–31, 32, 36, 46, 47, 84–85, 149, 157
hírszerzés 29, 113
Nagyország 32, 33, 47
tervezett inváziója 28–29, 78
haditechnika 36
Narvik II 18, 19
NATO 187
Németország
légi háború 11, 22, 31, 78, 81, 83, 84, 89–90, 92, 105, 109, 111, 113–114, 115, 119, 121, 125, 128, 133, 138, 140–141, 156, 175
végső megoldás 56, 75
hátszár 107, 109, 137, 143, 161
politika 13, 16–17, 28–34, 37, 46, 50, 55, 70, 74, 78, 95, 96, 103, 108, 140, 148, 151, 152, 159, 181, 182–183
haditechnika 149

Népszövetség 8, 9, 14–15
Nijmegen 155
Nimitz, C. 87, 90, 107–108, 109, 158, 176
Norvégia 16, 18, 34, 71, 77
légi háború 141, 155, 160
nők 137, 161
nukleáris technológia 99
Nürnberg 140, 179–180

NY
nyugati front
Ardennek 162, 163, 165, 168–169
Remagen 174

Belgium 16, 20, 21–23, 153–155, 158, 160
Nagy-Britannia 76
Csatorna-szigetek 27
Dánia 17
Franciaország 12, 21, 22, 23, 24–26, 27, 81, 94, 145–147, 149–157, 160, 164–165, 170, 173–174
Németország 11, 159, 166, 172–180, 182
Hollandia 20, 154–156, 177, 179
Luxemburg 20
Norvégia 17–19, 23–24, 41, 108

O
O'Connor, R. 33, 37, 39, 44
Olaszország 27
adriai térség 153, 154, 156
légi háború 96, 114, 115
Anzio 133, 134, 135, 136, 143–144
argentai rés 177, 178, 179
Cassino 133, 134, 135, 136, 139–140, 143
Gusztyv-vonal 133–134
politika 7, 8, 25, 34, 36, 37, 119, 120, 122, 123–124, 125, 133, 181
Róma 119, 130, 144
Oradour-sur-Glane 147

P
Pagan 147
Pantellaria 57, 114
Parancsnok-szigetek 110
Párizs 25–26, 152, 153
Patton, G. 117, 137, 153, 160, 163, 168–169, 173–174
Paulus, F. von 33, 100, 106
Pearl Harbor 60–61, 62–63
Percival, A. 78
Petain, H.-P. 26, 84, 101
Piva Forks 128
Port Moresby 86–87, 103, 105, 111
potsdami konferencia 184–185
Poznań-vonal 168
Prága 182, 183
Pridham-Wippell, H. 42

Q
quebeci konferencia, első 120, 121
Quisling, V. 34, 77

R
Rabaul 75
Rabaul 127, 137–138
Ramree sziget 168
Rangoon 82, 177–178, 182, 183
Regensburg 121
Reichenau, W. von 11, 53, 74
Reichstag 182
Remagen 174

Reynaud, P. 17, 26, 80
Rajna 175–176
Románia 13, 36, 119, 141–142, 152, 153
Róma–Berlin–Tokió tengely 9
Rommel, E. 40, 41–42, 43, 44, 45, 55, 60, 64, 73, 75–76, 89, 92–93, 96, 97, 103, 104, 106, 109, 151, 159
Roosevelt, F. D. 23, 25, 26–27, 35, 37, 38, 41, 48, 55–56, 62, 70–71, 80, 92, 104, 113, 121, 129, 130, 150, 169–170
halála 177, 178
Rostov 59, 93–94
Rota 147, 148
Ruhr 6, 90, 109, 114, 156
Rundstedt, G. von 20, 22, 25, 50, 51, 59, 154, 162, 170

S
Saipan 146, 147
Salerno 122
Santa Cruz 96
Savo-sziget 94
Scapa Flow 14
Scharnhorst 25, 40, 78
Scheldt-vonal 21–22
Scholl, H. és S. 107
Schörner, F. 182
SEATO 187
semlegességi törvény 14
Seys-Inquart, A. von 181
Siegfried-vonal 174
Sigemicu, M. 184
Slim, W. 82, 84, 160, 165, 166, 168, 172
Smith, H. M. 172
Smith, M. 158–159
Sorge, R. 160
SS (*Schutzstaffel*) 95
St. George-fok 130
Stauffenberg, S. von 151
Stilwell, J. 82, 86, 135, 137, 147
Strasbourg 164, 170
Stumme, G. 96

SZ
Szaloniki 44
Szárdínia 30, 122
Szaúd-Arábia 173
Szevasztopol 91, 92, 93
Szevasztopol 142
Szciflia 104, 113, 116–117
Szirte 82
Szittang folyó 78, 79
Szovjetunió 9, 14, 20, 29, 33, 40, 45, 51, 52, 85, 86, 152
szövetségesek, politika 10, 16, 17, 40, 52, 70–71, 72, 74, 80, 81, 92, 94, 104, 113, 121, 125, 129, 130, 137
Sztálin, J. 9, 14, 20, 51, 52, 57, 58–59, 72, 85, 94, 106, 130, 153, 156, 169–170, 184–185, 188
Sztálin-vonal 51
Sztálingrád 93, 94
Sztálingrád 95, 98, 99, 100, 103, 105, 106
Szuezi-csatorna 46, 97

Szíria 49, 52–53

T

Taranto 36
Tarawa 128
Tassafaronga 99
Távol-Kelet
 Borneó 86
 Burma 73–74, 78–79, 81–82, 83–84, 85, 86, 88–89, 107, 126, 133, 135, 137–138, 140, 141, 144, 147, 148, 150, 151, 153, 160–161, 165–169, 172, 174, 175, 176, 177–178, 182–183
 Holland Kelet-India 73, 82, 83
 Hongkong 66
 India 89, 137–138, 140, 144, 148
 Indokína 33
 Malájföld 66, 67, 73, 82

Mandzsúria 185
 tengeri háború 66, 76–77, 80, 81, 83, 123, 135
 Szingapúr 77, 78, 123
 Thaiföld 66
 teheráni konferencia 130
 tengelyhatalmak 9, 34, 36, 40, 42, 66–67, 118–119
 tengeralattjárók 33, 34, 75, 77, 78, 84, 85, 103, 123, 124
 „ember vezette torpedók” 68–69, 102
 Thaiföld 66, 76, 77
 Tinian 147, 150, 151
 Tirpitz 123, 125, 155, 160, 161
 Tito 52, 114, 135, 144, 156, 174
 Tobruk 25
 Tobruk I 38–39
 Tobruk II 45, 46, 49, 55, 60, 63, 64

Tobruk III 92
Togo, S. 184
Tojo, H. 57–58
Tokió 174
Tolbuhin, F. I. 141, 174
Trident konferencia 113
Truman, H. S. 41, 178, 184–185
Turner, R. 176
Tyimosenko, Sz. 16, 20, 52, 75

U

Új-Britannia 75, 107, 122, 130
 Új-Kaledónia 82
 Új-Georgia 115, 120
 Új-Írország 75
 Új-Zéland 10, 25
 Ukrajna, végső megoldás 57
 Umezo, Y. 184
 Usijima, M. 176–177, 183

V

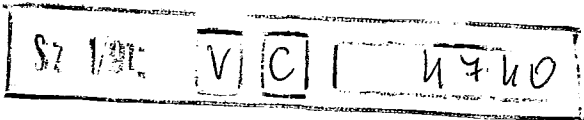
V–1-es és V–2-es 121, 149, 157, 158
Valdaj-hátság 73
Vandegrift, A. 99
Vasgárda 34
végső megoldás 36, 49, 54, 55, 56, 57, 75, 95
versailles-i szerződés 6, 7–8
veszteségek 189
Vichy-Franciaország 26, 33, 35, 49, 55, 80, 84, 101
Visztula–Odera 166
Vizcayai-öböl 83
Varsó 11–12, 153, 155, 157
varsói gettó 36, 75, 95, 96, 104, 105, 111, 112, 114
Vichy-Franciaország 97

W

Wake-sziget 65, 81
wannseei megbeszélés 75
washingtoni konferencia 92
Wavell, A. 37, 38, 49, 50, 51, 72, 81, 115
Weidling, H. 182
Wingate, O. 106, 107, 135, 140
Witzleben, E. von 151, 152
Wolff, K. 181
Wuppertal 114

ZS

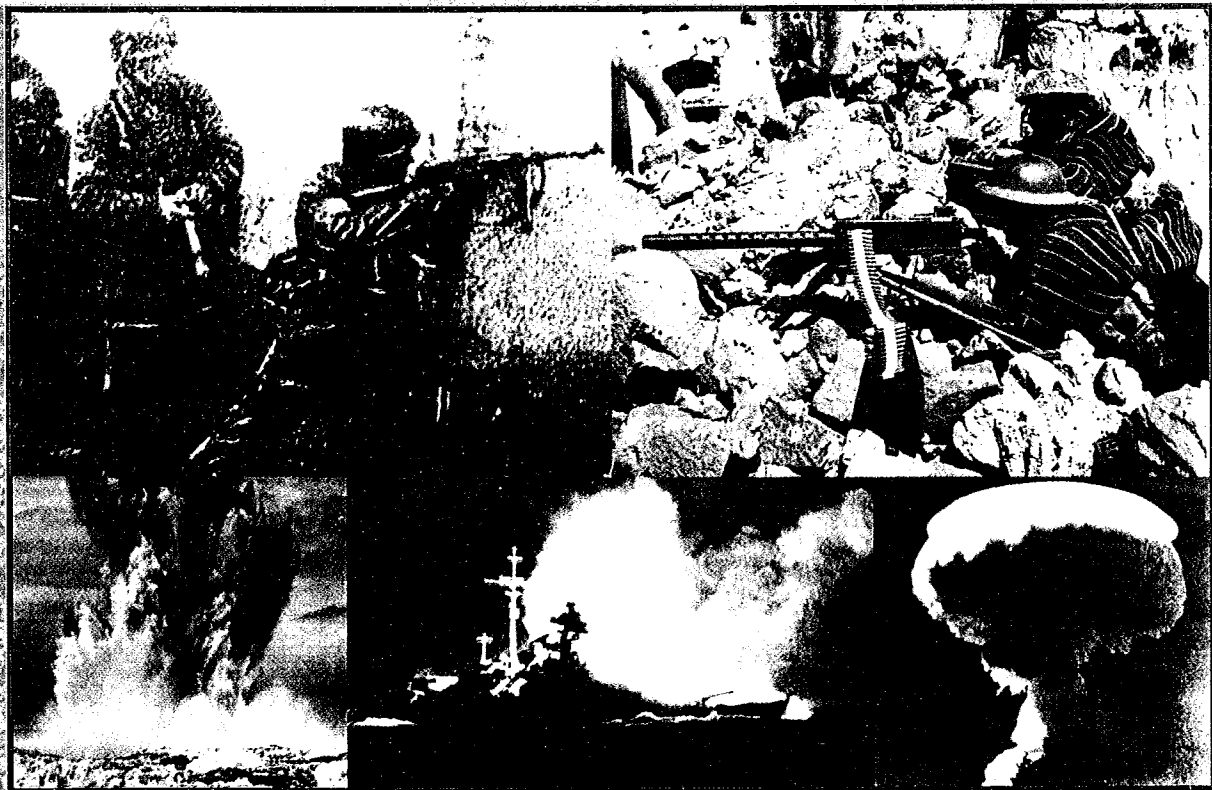
zsidók 7, 91–92, 139, 150
Zsukov, G. 40, 59, 72–73, 106, 166, 167, 173, 180, 182

A KÉPEK FORRÁSJEGYZÉKE

Robert Hunt Library: 1., 2–3., 4–5., 7. (l. és f.), 8. (l.), 8–9. (f.), 9. (l.), 11. (m.), 12. (l. és f.), 13. (l.), 14–15. (f.), 15. (f., középen és l.), 16–17. (m.), 18. (l.), 18–19. (f.), 19. (f.), 20. (balra l.), 21. (l.), 22–23. (m.), 24. (f.), 25. (l.), 26. (m.), 28. (l.), 29. (m.), 30. (jobbba f.), 31. (m.), 32. (l.), 33. (m.), 34. (l.), 35. (m.), 36. (f.), 38–39. (f. és l.), 40. (m.), 41. (jobbba l.), 42. (l.), 43. (jobbba l.), 44. (l.), 44–45. (f.), 45. (jobbba l.), 46. (f.), 47. (m.), 48. (f.), 50. (m.), 52. (jobbba f. és l.), 54–55. (m.), 56–57. (f.), 57., (l.), 58. (f. és l.), 58–59. (középen), 60–61. (f.), 62. (f.), 62–63. (f. és l.), 65. (m.), 66–67. (m.), 68–69. (f. és l.), 70–71. (m.), 72–73. (f. és balra l.), 74. (f.), 75. (f.), 76. (f. és l.), 76–77., 78. (m.), 81. (m.), 82. (l.), 82–83. (f.), 83. (l.), 84. (l.), 85. (m.), 86. (m.), 90–91. (l.), 92. (f.), 92–93. (l.), 94., 99., 100–101. (l.), 104. (l.), 107. (f.), 108. (m.), 109. (l.), 110–11. (l.), 111. (l.), 112. (m.), 114. (l.), 115. (l.), 118. (m.), 120. (m.), 122. (f.), 123. (f.), 124. (f.), 126. (f.), 128–129. (f.), 129. (f.), 135. (m.), 138. (f.), 141. (f.), 142. (l.), 142–143. (f.), 144. (f. és l.), 147. (f.), 148. (f.), 150. (f.), 153. (f.), 155. (m.), 156. (f.), 159. (m.), 162–163. (f. és l.), 166. (f.), 166–167. (f.), 167. (f.), 170. (f. és l.), 171. (f.), 170–171. (l.), 172. (m.), 173. (l.), 174–175. (l.), 177. (l.), 178. (l.), 180. (f.), 180–181. (l.), 181. (f. és l.), 182–183. (l.), 184. (f.), 184–185. (l.), 185. (l.), 188. (l.), 188–189. (l.)
Robert Hunt Library/Australian War Memorial: 77. (f.), 91. (f.)
Robert Hunt Library/Bundesarchiv: 10, 12–13. (f.), 20. (f.), 24. (l.), 26. (f.), 28. (f.), 41. (balra l.), 43. (balra l.), 44. (f.), 51. (f.), 53. (l.), 59. (m.), 74. (l.), 98. (l.), 98–99. (f.), 105. (l.), 109. (középen), 113. (f.), 117. (f.), 119., 134. (f.), 151. (l.)
Robert Hunt Library/ECPA: 19. (l.), 21. (f.), 26. (f.)
Robert Hunt Library/Imperial War Museum, London: 6–7. (középen), 14., 30. (balra f.), 32. (f.), 34. (f.), 36. (l.), 37. (m.), 42. (f.), 45. (balra l.), 46. (középen), 48. (l. és jobbba középen), 49. (m.), 51. (l.), 52–53. (l.), 60. (l.), 60–61. (l.), 63. (f.), 64. (f.), 69. (f.), 80.

(l.), 84. (f.), 87. (l.), 88. (f.), 88–89. (l.), 89. (f.), 90. (l.), 95. (l.), 97. (l.), 105. (f.), 106. (m.), 113. (l.), 114. (f.), 115. (f.), 116. (l.), 116–117. (l.), 121., 122–123. (l.), 124–125. (f.), 126. (m.), 128. (m.), 129. (l.), 130–131. (m.), 132–133. (f.), 134. (l.), 137. (jobbba l.), 138. (l.), 138–139. (f.), 139. (l.), 140. (f., balra és jobbba), 142. (f.), 143. (l.), 144–145. (l.), 145. (f.), 146. (l.), 151. (f.), 152. (l.), 153. (l.), 154. (m.), 156. (l.), 157. (m.), 158. (m.), 161. (m.), 162. (balra f.), 164., 166–167. (l.), 168. (l.), 175. (jobbba l.), 177. (f.), 179. (f.), 180. (l.), 183. (f.), 189. (l.)
Robert Hunt Library/National Maritime Museum, London: 56. (l.)
Robert Hunt Library/SADO, Brüsszel: 73. (jobbba l.), 80. (f.), 83. (f.), 88. (középen), 101. (f.), 103. (f.), 109. (f.), 124. (l.)
Robert Hunt Library/SIPHO, Brüsszel: 30. (l.), 51. (középen l.), 61. (l.), 79. (l.), 103. (f.), 107. (l.), 108. (f.), 110. (l.), 116. (f.), 137. (f.)
Robert Hunt Library/US Air Force: 110., 111. (f.), 174. (f.), 176–177. (l.)
Robert Hunt Library/US Army: 75. (l.), 79. (f.), 132. (l.), 137. (balra l.), 146. (f.), 148. (l.), 149. (f.), 152. (f.), 165. (m.), 168. (f.), 168–169. (l.), 169. (f.), 171. (l.), 175. (f.), 178–179. (l. és f.), 187. (f.)
Robert Hunt Library/US Information Agency: 136. (f.)
Robert Hunt Library/US Marine Corps: 102., 126–127. (l.), 127. (f.), 134. (l.), 146–147. (l.), 150. (l.), 172–173. (f.)
Robert Hunt Library/US National Archives: 20. (l.), 87. (f.), 90. (f.)
Robert Hunt Library/US Navy: 38–39. (f.), 93. (l.), 95. (f.), 97. (f.), 136. (l.), 140–141. (l.), 160. (m.), 176. (f.)
Robert Hunt Library/US Office of War Information: 100–101. (f.)
Robert Hunt Library/YIVO Institute for Jewish Research: 96. (f.), 104. (f.)

1939. szeptember 1-jén, amikor a német Blitzkrieg rázúdult Lengyelországra, az emberiség legpusztítóbb háborúja vette kezdetét. A *II. világháború napról napra* a konfliktus időrendi leírását nyújtja az 1939. szeptemberi lengyel hadjáratától kezdve a Tokiói-öbölben 1945. szeptember 2-án aláírt japán megadásig.

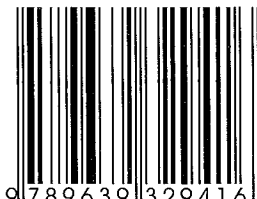
A könyv minden fontosabb hadszíntérrel, valamint a légi és tengeri harcokkal is foglalkozik. A jelen időben írt, dátumozott, a háború közvetlen hangulatát visszaadó bekezdések elemzik a nagyobb csatákat és hadjáratokat, például Sztálingrád, Kurszk, Midway, a D-nap, Iwo Jima, Okinava és Berlin harcait, ezenkívül ismertetik a hírszerzés, a hátország, a politika és a haditechnika eseményeit is.

A *II. világháború napról napra* behatóan vizsgálja a háború egyéb kérdéseit is: a legfontosabb fegyvereket, a hadászati és politikai döntéseket. Külön életrajzi bekezdésekben foglalkozik az európai és csendes-óceáni háborút formáló és végrehajtó személyekkel, például Hitlerrel, Chamberlainnel, Sztálinnal, Zsukovval, MacArthurral, Pattonnal, Mansteinnel és Eisenhowerrel.

A hiteles szöveget kiegészítő több mint 400 fénykép erzékelteti a II. világháború drámáit és tragédiáit. Az olvasót a térképek is segítik a háború legnagyobb és legfontosabb hadjáratainak megértésében.

Anthony Shaw a King's College-ben (University of London) szerzett hadtörténeti diplomát. Számos hadtörténeti és történelmi könyv szerzője, illetve társszerzője. Az Ír Gárda tiszteletbeli tagja, számos cikket írt a világhírű egységről. Jelenleg könyvkiadással foglalkozik Londonban.

ISBN 963932941-X

9 789639 329416

A II. VILÁGHÁBORÚ

68282 CX

VC 1710

Hajja & Társ

20. SZÁZADI HADTÖRTÉNET

A II. VILÁGHÁBORÚ napról napra

Anthony Shaw